

Päivi Kaski

KUNTALAISKEKUSTELU SOSIAALISESSA MEDIASSA

Valtuutettujen ja kuntalaisten
kokemuksiin perustuva maisemakuva

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Päivi Kaski: Kuntalaiskeskustelu sosiaalisessa mediassa. Valtuutettujen ja kuntalaisten kokemuksiin perustuva maisemakuva.

Pro gradu -tutkielma, 109 sivua, 4 liitettä (7 sivua)

Tampereen yliopisto

Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma, kunta- ja aluejohtaminen

Tutkielman ohjaaja: Arto Haveri

Huhtikuu 2022

Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää sosiaalisen median kuntalaiskeskustelua valtuutettujen ja kuntalaisten näkökulmista. Käydyistä keskusteluista luotiin maisemakuva kysymällä: Miten valtuutetut ja kuntalaiset kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun?

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat sastamalalaiset valtuutetut ja kaupunkilaiset, joiden ääni kuuluu heterogeenisenä ja moniäänisenä. Aineisto kerättiin kolmella verkkolomakkeella, joihin vastaajia ohjattiin sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa, lisäksi toteutettiin kaksi haastattelua. Vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen ja vastaajien anonymiteetista huolehdittiin. Tutkimukseen osallistui 106 vastaajaa.

Tutkimusaineisto analysoitiin *grounded theory* -menetelmällä. Avoimen koodauksen analyysikysymyksenä oli: Mistä vastaaja puhuu, kun hän puhuu sosiaalisessa mediassa käytävästä kuntalaiskeskustelusta. Tiivistettyjä ilmaisuja ryhmiteltiin uudelleen analyysin edetessä. Tutkimuksen tuloksena muodostui sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun maisemakuva, josta tunnistettiin reagoitukynnyks, henkilökohtainen suojamuuri ja keskustelun kehä, jossa mielipiteet ajautuvat ahdistuksen areenalle, torihuutelun tilaan, kritiikin kentälle, näkökulmien näyttämölle, harkittuihin helmiin tai tuottavan kuntalaiskeskustelun kentälle. Tutkimuksessa tunnistettiin sosiaalisen median ilmakehä, joka altistaa sosiaalista mediaa seuraamattomat sen keskusteluille transaktionaalisen viestinnän ja medioiden sekoittumisen kautta. Maiseman muotoja luo myös aiempi tutkimuskirjallisuus. Lisäksi selvitettiin tuottavan kuntalaiskeskustelun kentän keskustelua edistäviä ja haittaavia tekijöitä.

Tutkimuksessa tunnistettiin toimijan osallistumiseen vaikuttava reagoitukynnyks ja keskustelun vaikuttavuuteen vaikuttava suojamuuri. Nämä elementit ovat henkilökohtaisia, tilannesidonnaisia ja ne ovat riippuvaisia muun muassa paikallisesta viestintäkulttuurista. Reagoitukynnyksen ja suojamuurin tunnistaminen voi tukea sekä hallinnon, demokratian että viestinnän laajempaan osallistumiseen, osallisuuteen ja legitimitettiin tähtäävää tutkimusta, mutta myös käytännön toimia. Samankaltaisia elementtejä saattaa esiintyä myös muissa ympäristöissä, vaikka tällaista yleistystä ei tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä. Osallistumisen edellytyksistä olisikin suotavaa tehdä jatkotutkimusta.

Avainsanat: sosiaalinen media, kunnallinen päätöksenteko, kuntalaiskeskustelu, kunnallishallinto, kuntalainen, vuorovaikutus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
2.1	”Osallistumisen tavat ovat muuttuneet”	2
2.2	Alustava malli sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuudesta	4
2.3	Tutkimuksen tavoitteet.....	6
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
3.1	Hallinnon murros	9
3.2	Demokratian murros	13
3.3	Viestinnän murros	16
3.4	Sosiaalisen median erityispiirteet toimintaympäristönä	21
3.5	Kunnan paikallinen viestintäympäristö ja -kulttuuri.....	27
3.6	Osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttavuuden käsitteistä	30
3.7	Maaston muotoja etsimässä: eri osa-alueiden keskinäisistä suhteista	33
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	36
4.1	Kahden ensimmäisen osan kohderyhmänä sastamalalaiset	37
4.2	Kyselylomake Sastamalan kaupungin asukkaille	40
4.3	Vaikuttavuuden mallin altistaminen uudelleen analysoitavaksi	42
4.4	Poliittisten päättäjien haastattelut.....	43
4.5	Kyselylomake tilannekuvan luomiseksi koko maan alueelle	45
4.6	Kohti kokemusten varaan rakentuvaa käytännöllistä mallia.....	46
5	AINEISTON ANALYYSI, TULOKSET JA POHDINTA	48
5.1	Kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden mallin avaaminen ja kriittinen tarkastelu	51
5.2	Kuntalaiskeskustelu valtuutetun näkökulmasta: haastattelujen tuomat tarkennukset	61
5.3	Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelu kuntalaisen näkökulmasta	69
5.4	Kuntien viestintäympäristön ja -kulttuurin erityispiirteet.....	76
5.5	Mallin luominen.....	81
5.6	Kohti tuottavampaa kuntalaiskeskustelua sosiaalisessa mediassa	89
5.7	Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun maisemalliset arvot	94
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	100
	LÄHTEET.....	104
	LIITE 1: KYSELYLOMAKE SASTAMALALAISILLE	
	LIITE 2: KYSELYLOMAKE SASTAMALAN VALTUUTETUILLE 2021	
	LIITE 3: PUOLISTRUKTUROITUJEN HAASTATTELUIJEN RUNKO	
	LIITE 4: KYSELYLOMAKE YMPÄRISTÖSTÄ JA KULTTUURISTA	

TUTKIELMAN KUVIOT

KUVIO 1.	Sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun vaikuttavat estävät ja edistävät tekijät. Mukaellen Kaski 2021.	4
KUVIO 2.	Kokonaiskuvan muodostamisen jakautuminen teoriaan ja kolmeen empiiriseen osaan.	8
KUVIO 3.	Sidosryhmien sitoutuminen poliittiseen PR-työhön ja strateginen poliittinen viestintä (alkuperäinen kuvio Kioussis & Strömback 2015, 386, vapaasti suomennettu)	17
KUVIO 4.	Transaktionaalisen vuorovaikutuksen malli. Vapaasti suomentaen ja mukallen. Alkuperäinen kuvio Bragg ym. (2021) <i>Internal and External Influences on the Core Communication Process</i>	19
KUVIO 5.	Malli hallinnon sosiaalisen median tutkimuksesta (mukaellen Megadlia & Zheng, 2017, 503–504, vapaasti suomennettu)	26
KUVIO 6.	Megadlian ja Zhengin (2017, 504–506) ehdotus sosiaalista mediaa koskevan tutkimuksen tutkimusagendaksi (vapaasti suomennettu)	26
KUVIO 7.	Organisaatiokulttuurin kolme tasoa (mukaellen Schein & Schein (2010, 21), vapaasti suomennettu)	27
KUVIO 8.	Arnsteinin (1969) osallisuuden portaavat (kahdeksanportaisesta kolmiportaiseksi muokattuna ja vapaasti suomennettu)	31
KUVIO 9.	Empiirisen tutkimuksen triloginen jakautuminen verkkokyselyihin ja haastatteluihin.....	36
KUVIO 10.	Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun kokemuksen negatiivisuuden / positiivisuuden ja yleisyyden / yksityisyyden avulla luokiteltuna. Ensimmäinen hahmotelma myös toimijoista ja heidän sijoittumisestaan.	59
KUVIO 11.	Sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluja kuvaava teoreettinen malli. Pallon yläpinnalle muodostuu tuottavan kuntalaiskeskustelun tila, jossa käytävä keskustelu on osapuolilleen hyödyllistä ja sillä voidaan ajatella olevan positiivisia vaikutuksia kuntalaisia ja valtuutettuja lähentävänä, kunnallista päätöksentekoa tukevana tekijänä.	82

TUTKIELMAN TAULUKOT

TAULUKKO 1.	Hallinnon paradigmojen tärkeimmät elementit (alkuperäinen taulukko Rhodes (2016, 639) artikkelissa <i>Public Administration, New Public Management and New Public Governance compared</i> , perustuu monilta osin Osbornen (2006, 383) vastaavaan taulukoon, vapaasti suomennettu ja soveltuvin osin esitetty).....	9
TAULUKKO 2.	Demokratian malleja ja niiden tärkeimpiä elementtejä (alkuperäinen taulukko Michels (2008, 477) artikkelissa <i>Debating Democracy: The Dutch Case</i> , vapaasti tiivistetty ja suomennettu)	14
TAULUKKO 3.	Strategisen viestinnän lähestymistapoja (alkuperäinen taulukko Juholin ja Rydenfelt 2020, 83; julkaistu soveltuvin osin tiivistäen)	17
TAULUKKO 4.	Toimijaan itseensä, kuntalaisten kanssa vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvät kategoriat ja niihin sijoitetut ilmaisut. (Kaski 2021, 27.)	61
TAULUKKO 5.	Satunnaisesti valikoituneiden 24 kunnan kattavimpien sosiaalisen median alustojen käyttäjämäärät, alustalla aloitetut uudet keskustelut kuukaudessa, kunnan asukasluku ja kattavimman alustan käyttäjämäärän suhde asukaslukuun. Kunkin numeraalisen arvon viisi pienintä arvoa on merkitty tummemmalla harmaalla, viisi suurinta vaaleammalla harmaalla	78
TAULUKKO 6.	Tutkimuksessa tunnistetut sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun eri vaiheissa vaikuttavat edistävät, haittaavat ja edistävät tekijät.....	85

Esipuhe

Sosiaalisen median käytön sanotaan usein olevan uusi ilmiö. Muistan kuitenkin kirjoitelleeni raumalaisten jääkiekkofanien kanssa keväällä 1988 siitä, jääkö veteen reikä, kun Jarmo Myllys lähtee torjumaan kiekkoja Minnesotan riveihin. Tuosta keväästä on aikaa lähes 35 vuotta, mutta silloin käytössä ollut Bulletin Board System, jota suomeksi kutsuttiin yleisimmin purkeiksi, muistutti monin tavoin nykyaikaista sosiaalista mediaa. Kuvien puuttumisen lisäksi suurin erottava tekijä löytyy käytämisestä perittävistä maksuista: kiinteähintaiset, nopean verkkoyhteyden sisältävät puhelinliittymät ovat nykyään suhteellisen edullisia. En muista, miten kallista modeemilla purkkiin soittaminen oli, mutta vanhempieni koneen modeemin johto katosi mystisesti toukokuussa laskun saavuttua.

Innostus verkon yli kirjoittamalla keskustelemiseen oli kuitenkin herännyt ja purkkeja seurasiivatkin sähköpostilistat, verkon keskustelupalstat, foorumit ja lopulta se sosiaalinen media, jonka tänä päivänä tunnemme. Aiheet ovat olleet mitä moninaisimpia, mutta niitä yhdistää yksi piirre: ne ovat siinä hetkessä minulle jollakin tavalla tärkeitä.

Yli kolmenkymmenen vuoden historia tehnee minusta someveteraanin. Siksi kiinnostukseni aiheeseen on varmasti helpompi ymmärtää. Kuluneiden vuosikymmenten aikana olen saanut elää ja työskennellä seuraten viestinnän, hallinnan ja demokratian murroksessa olevien kenttien kehittymistä. Monen muun aiheen kanssa olisin todennäköisesti selviytynyt suoraviivaisemmin ja yksinkertaisemmin, mutta en tiedä, olisinko nauttinut matkasta yhtä paljon kuin havainnoidessani tätä tavallaan tuttua ja siksi turvallista, mutta niin monella tavalla muuttuvaa ympäristöä.

Haluan lämpimästi kiittää perhettäni kannustuksesta ja kärsivällisyydestä – erityisesti Tomia peilinä toimimisesta ja lapsia siitä, että välillä on ollut pakko keskittyä myös muuhun. Kiitoksen ansaitsevat myös ystäväni, jotka ovat osaltaan pyyteettömästi minua auttaneet. Haastateltavat ja kyselyihin vastaajat ovat tehneet tutkielman empiirisen osan mahdolliseksi, joten ajattelen myös teitä lämmöllä, samoin kuin kunta- ja aluejohtamisen huikkea opetushenkilöstöä ja inspiroivia opiskelukavereitani. Matka oli hieno – ja nyt, maalin jo hämmöittäessä, alkaa tuntua siltä, että se itse asiassa oli tärkeämpi kuin päämäärä. Vai onko kyseessä sittenkin vain välisatama?

Mun ei täydy vaan mä saan.¹

Päivi Kaski

Stormi, 13. huhtikuuta 2022

¹ Laiho, K. (2015). Eteen ja Ylös. Ote hip hop -artisti Elastisen Iso kuva -albumilla julkaistusta kappaleesta.

1 JOHDANTO

Sastamalassa tutkailtiin viime vuodet päätöksiä tehtäessä asioita puolelta jos toiseltakin kaikki mahdollinen osaaminen ja tietämys hyödyntäen, vaikka päätökset eivät millään kaikkia miellyttäneet. Tosiasiat, tieto päätöksien järkevyydestä pitkällä aikavälillä ja hyvä omatunto ovat ne oikeuttaneet. -- Nyt Sastamalassa on toisin. Aiemminkin paikallispopulismiin tukeutunut vähemmistö eri puolueissa on saanut tuekseen lauman kaupungin todellisuudesta ja kunnallisesta päätöksenteosta tietämättömiä päättäjiä eri puolueisiin. Päätöksenteossa oma kanta pohjataan kovin usein kovaäänisimpien ja usein tietämättömimpien äänestäjien kailotukseen. Niinpä asiantunteva päätöksenteon valmistelu jyrätään kerta toisensa jälkeen. (Kusnetsoff 2021).

Sastamalassa toimivan, paikallisuuttaan ja hyvää journalistista toimintatapaansa korostavan verkkomedian Puheenaiheet.fi:n päätoimittajan lokakuussa 2021 julkaisema kolumni *Ennennäkemätön päätöksenteon kriisi Sastamalassa* lienee reaktio lukuisiin aiemmasta linjasta poikkeaviin päätöksiin, joita elokuussa toimintansa aloittanut kaupunginvaltuusto ja sen järjestäytymisen myötä voimakkaasti uusiutuneet lautakunnat tekivät.

Sivistyspalveluiden teettämän palveluverkkoselvityksen (Sastamalan kaupunki 2020) perusteella tehtiin vuoden 2020 lopulla päätös jättää perustamatta ensimmäinen vuosiluokka Marttilan kouluun ja yhdistää Äetsän koulu Sylvään yläkouluun (Alueviesti 2020). Uusiutunut sivistyslautakunta päätti kuitenkin talousarviokokouksessaan säilyttää Äetsässä yläkoulun ja jäädyttää tilanteen Marttilan osalta (Alueviesti 2021a). Samainen sivistyslautakunta myös ensin jäädytti aiemmin sovitun laajennuksen ja sittemmin irtisanoi sopimuksen Tuomi Logistiikan kanssa koulukuljetusten järjestämisestä Sastamalassa (Alueviesti 2021b; Yle 2021a), vaikka järjestelyn piti tuottaa kaupungille satojentuhansien eurojen säästöt (Tyrvään Sanomat 2021). Päätökset ovat puhuttaneet sastamalalaisia etenkin sosiaalisessa mediassa. Koulukuljetuksia koskevasta keskustelusta kaupungin edustaja otti yhteyttä alueen suurimman Facebook-keskusteluryhmän, SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinän, ylläpitäjään ja pyysi poistamaan keskusteluja vedoten lasten turvallisuuteen: joidenkin vanhempien julkaisuissa paljastuivat noutoajat ja -paikat (Paimensalo 2021). Vaikuttaa siltä, että kuntalaiset pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekoon ja -tekijöihin. Kusnetsoff jatkaakin:

Seuraamalla sitä, miten kukakin päättäjistä äänestää, ei voi olla huomaamatta, että monelle aatetta ja tosiasioita tärkeämpää on naapurien ja lähialueen asukkaiden (lue: mahdollisten äänestäjien) luuloihin perustuva käsitys asioista. On siirrytty suoran demokration aikaan, jossa asioihin perehtymättömät ohjaavat kaupunkia ja niihin perehtyneet tuertavat itkua ja pohtivat työpaikan vaihtoa tai luottamustehtävistä vetäytymistä. (Kusnetsoff 2021).

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

2.1 ”Osallistumisen tavat ovat muuttuneet”

Pro gradu -tutkielman kiinnostuksen kohteena on sosiaalisessa mediassa käytävä kuntalaiskeskustelu. Dufvan (2020, 29–37) mukaan tulevaisuudessa joudutaan määrittelemään, halutaanko päätöksenteko ja siten valta keskittää pienelle joukolle vai onko tahtotilana laaja osallisuus: muuttuvat osallistumisen tavat voisivat jopa murtaa koko poliittisen järjestelmän. Sosiaalinen media on lähes kaikkien ulottuvilla: alle 90-vuotiaista suomalaisista sosiaalista mediaa seuraa yli kaksi kolmasosaa (Suomen virallinen tilasto 2020). Sitran (2020, 9–10) mukaan neljä viidestä suomalaisesta kokee haluavansa vaikuttaa asioihin. Tätä vaikuttamista tavoitellaan usein sosiaalisessa mediassa: ihmiset jakavat uutisia ja mielipiteitään kotisohvalta. Poliittiset päättäjät eivät ainakaan vielä vaikuta lämmenneen keskustelemaan kuntalaisten kanssa sosiaalisessa mediassa, vaan he käyttävät sosiaalisen median alustoja lähinnä omien mielipiteidensä esiin tuomiseen (Hyyryläinen & Tuisku, 2016, 78–89).

Sosiaalisessa mediassa käytävien keskusteluiden voima on tunnistettu kunnissa: tästä kertovat muun muassa eri kaupunkien linjaukset siitä, miten sosiaaliseen mediaan on sopivaa viestiä valmistelussa olevista asioista. Rajuimmillaan ohjeistus koskee luottamustehtävään suoranaisesti liittyvien asioiden lisäksi valtuutetun kaikkea käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa, mukaan lukien tilanteet, joissa hän esittää poliittisia näkemyksiään (Asikkalan kunta 2016). Tällaista mahtikäskyä olisi tuskin tarpeen esittää, ellei sosiaalisen median keskusteluiden katsottaisi voivan vaikuttaa kunnan toimintaan. Kahdensuuntainen vuorovaikutus ja kuntalaisten osallisuus nousevat esiin kuntien strategiadokumenteissa ja valtuutettujen puheissa, mutta konkreettiset toimet dialogisuuden parantamiseksi puuttuvat ja sosiaalisen median mahdollisuudet jäävät usein käyttämättä (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 96–97).

Sjöblom ja Niitamo (2020) toteavat kaupunkisuunnittelijoita koskevassa tutkimuksessaan, että kokemus henkilökohtaisesta verkkoidentiteetistä, yksityisyyden mahdollisesta vaarantumisesta, organisaatiolta saadun tuen puutteesta ja ylipäätään sosiaalisen median kulttuuri aiheuttavat haasteita keskusteluihin osallistumiselle. Toisaalta kuntalaisten osallistumisaktiivisuus kasvaa poliittisten muutosten myötä, varsinkin, jos hallintojärjestelmä vaikuttaa joutuvan uhatuksi näiden muutosten myötä (Alonso-Cañadas ym. 2020, 709). Osapuolten erilainen suhtautumistapa saattaa jatkossa aiheuttaa hämmennystä: jos kuntalaisten odotukset kahdensuuntaisuudelle ja aidolle vuorovaikutukselle kasvavat eikä niihin vastata kunnan puolesta sen paremmin poliittisten päättäjien kuin viranhaltijoiden

taholta, kuntalaiset saattavat todeta vaikutusmahdollisuutensa olemattomiksi ja vähentää osallistumistaan entisestään.

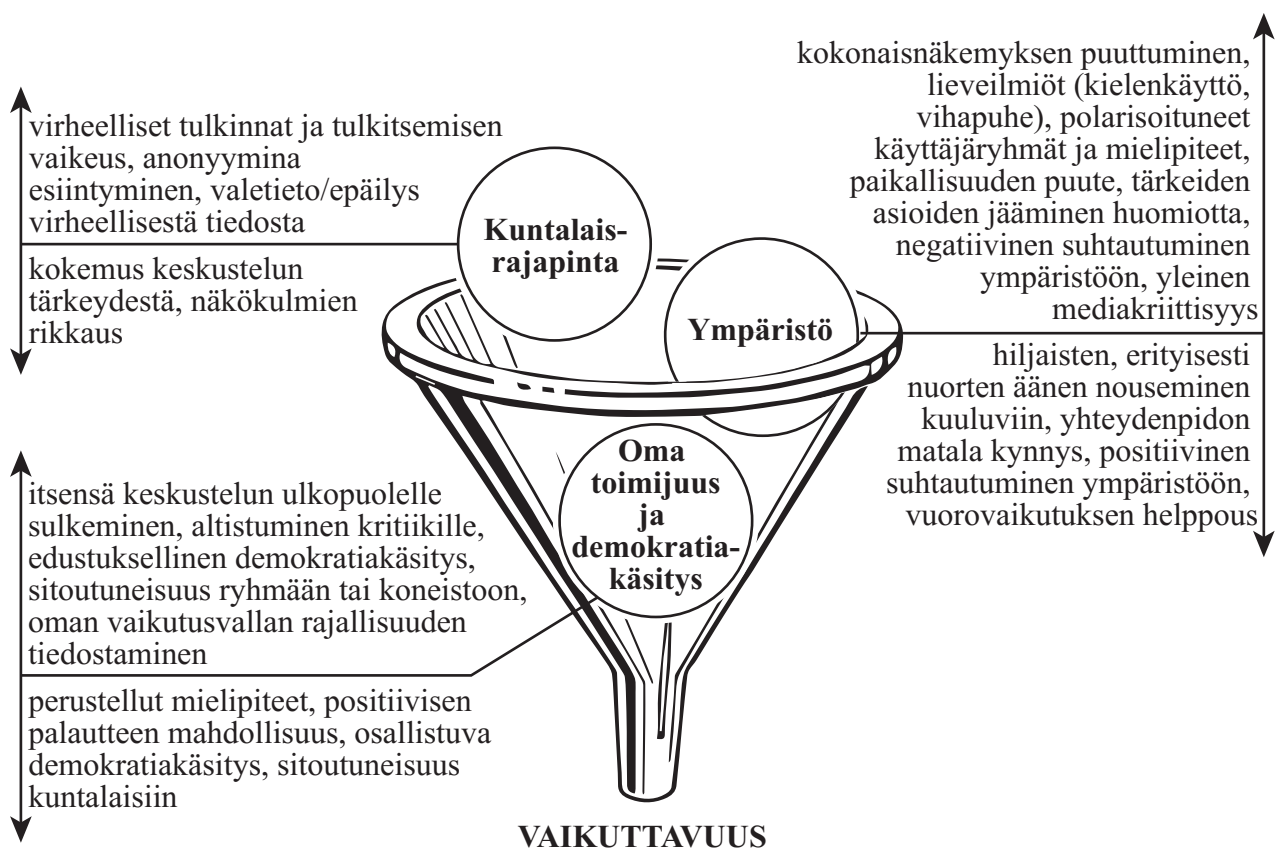
Kuntalaiskeskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan on melko uusi ilmiö. Sosiaalisen median lyhyeen historiaan nähden on mielenkiintoista, että 2000-luvun loppupuolella, verkkokeskustelujen kulta-aikana ja sosiaalisen median juuri nostaessa päätään Nieminen (2009, 69) pohdiskelee uusiutuvan mediakulttuurin mahdollisuuksia luoda keskusteluyhteyttä poliittisten päättäjien ja kansalaisten välille, murtaa poliittista monologisuutta ja siten parantaa päätöksenteon demokraattisuutta. Hakutermi *social media* tuottaa vain 36 tulosta *Local Government Studies* -lehdessä, joista vain viisi on viimeisen kahden vuoden ajalta. Saman ajanjakson ajalta hakutermi *democracy* tuottaa 76 tulosta.

Suomalainen sosiaaliseen median ja kuntajohtamisen yhdistävä tutkimus on kohdistunut pääasiassa viranhaltijoihin. Mukana – Tulevaisuuden osallisuusmallit 2025 -hankkeen toteuttama Savon Villin Lännen puskaradiokysely selvitti kehitysyhtiö SavoGrown alueella toimivia, paikallisia Facebook-ryhmiä seuraavien kokemuksia niiden toiminnasta. Vaikka ryhmien merkitys tällä hetkellä kulminoituu tiedon hankintaan ja levittämiseen, vastaajat toivoivat, että ryhmissä voitaisiin kehittää omaa kuntaa, edistää yhdessä uusia ideoita, vahvistaa positiivista ilmapiiriä ja rakentaa kuntaimagea. Lähes sadasta vastaajasta melkein puolet (45,7 %) kertoi keskustelevänsä kunnallisesta päätöksenteosta ja kehittämisestä sosiaalisessa mediassa ja lähes joka neljäs (24,5 %) käyttää sosiaalista mediaa vaikuttamiskanavana. Viidennes vastaajista (20,2 %) piti vaikuttamismahdollisuuksiaan kunnan asioihin näiden Facebook-ryhmien kautta hyvinä, mutta toisaalta lähes puolet heikkona tai erittäin heikkona (48,9 %). Ryhmien merkitys koettiin tärkeämmäksi suuremmissa kunnissa. Aktiiviset keskustelijat kokivat ryhmät positiivisempina ja osallistavampina verrattuna passiivisiin lukijoihin. Vastauksissa toivottiin, että kunnallinen päätöksenteko jatkossa tulisi lähemmäs kuntalaisia: sosiaalinen media voisi näin toimia osallisuuden kanavana. (Keränen & Skyttä 2022.) Puskaradiokyselyn kysymykset olivat lähes yksinomaan kvantitatiivisesti tulkittavia. Vastaajilta kysyttiin avoimilla kysymyksillä ainoastaan, mihin asioihin he kokevat voivansa vaikuttaa ”someaktiivisuuden” avulla ja millaisten aiheiden ja teemojen he toivoisivat nousevan keskusteluun alueen ryhmissä.

Hetkessä, jossa sekä hallinto että viestintä ovat monellakin tapaa murroksessa, ymmärrys sosiaalisessa mediassa käytävien keskustelujen merkityksestä kuntalaiskeskustelun foorumina voi paitsi avata uudenlaista näkemystä tähän, varsin kapeaan aihepiiriin, mutta myös antaa tukea osallistumisen ja osallisuuden kokemusten ymmärtämiseen. Aihepiiriin onkin tärkeää kohdistaa tutkimusta, jotta asioista saataisiin oikeaa tietoa olettamusten sijaan.

2.2 Alustava malli sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun vaikuttavuudesta

Käytettävissä oleva aiempi tutkimus kohdistui sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen valtuutettujen näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksena muodostui alustava malli selittämään ilmiötä. Siihen havaittiin vaikuttavan valtuutetun oma kokemus roolistaan ja itsestään. Lisäksi merkityksellistä oli, miten valtuutettu kokee sosiaalisen median ympäristönä ja suhteensa kuntalaiseen. Sekä poliittisten päättäjien oman roolin kokemisen merkitykselle että sosiaalisessa mediassa toimimisen kokemiselle löytyi tukea aiemmasta tutkimuksesta. (Kaski 2021.)

KUVIO 1. Sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun vaikuttavat estävät ja edistävät tekijät. Mukaellen Kaski 2021.

Tutkimuksen aineisto kerättiin avoimia kysymyksiä sisältävällä verkkokyselylomakkeella Sastamalan kaupunginvaltuutetuilta ja varavaltuutetuilta. Vastauksia saatiin valtuuston kokoonpanoon nähden tasapainoisesti miehiltä ja naisilta, eri puolueista ja ikäryhmistä. Vaikka vastausten pituus ja tyyli vaihtelivat, ne muodostivat rikkaan ja monipuolisen, henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvan aineiston. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin *grounded theorya* siirtyen avoimen koodauksen

vaiheesta akselikoodaukseen ja lopuksi selektiiviseen koodaukseen. Tutkielman tavoitteena oli alustava malli, joka avaisi kunnan poliittisten päättäjien näkökulmasta sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tuloksena luotiin malli, jonka mukaan sosiaalisen median keskustelujen tuoksinassa esitetty mielipide, argumentti tai perustelu ajautuu suppiloon, jossa sen läpäisykykyyn vaikuttavat valtuutetun oma toimijuus, hänen näkemyksensä kuntalaisrajoituksen merkityksestä ja sosiaalinen media ympäristönä. Läpäisykykyyn vaikuttaa sekä viestin läpimenoa estäviä että edistäviä tekijöitä. Tekijät voivat vaikuttaa erilaisilla voimakkuuksilla: estävä tekijä voi blokata argumentin kokonaan tai vain vähentää sen vaikuttavuutta. Tekijöillä voi olla yhteisvaikutuksia: vaikka valtuutetun demokratiakäsitys olisi osallistuvaan taipuvainen, esimerkiksi vihapuhe tai hyökkäävä kielenkäyttö saattaa estää viestin läpimenon kokonaan. Tutkimuksen perusteella voitiin esittää, että estävien tekijöiden läsnäolo saattaa rajoittaa edistävien tekijöiden kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta lisäävää vaikutusta. Yhteenvedo tuloksista on esitetty kuviossa 1.

Valtuutetun omaan toimijuuteen ja demokratiakäsitykseen liittyviä estäviä tekijöitä havaittiin olevan muun muassa tilanteet, joissa valtuutettu sulkee itsensä keskustelun ulkopuolelle tai tiedostaa oman vaikutusvaltansa rajallisuuden, kritiikille altistumisen pelko, edustuksellinen demokratiakäsitys ja sitoutuneisuus ryhmään tai kunnalliseen päätöksentekokoneistoon. Vastaavasti omaan toimijuuteen ja demokratiakäsitykseen liittyviä edistäviä tekijöitä havaittiin olevan esimerkiksi parempien perusteluiden saamisen omille mielipiteille, mahdollisuus saada positiivista palautetta toiminnastaan, osallistuva demokratiakäsitys ja sitoutuneisuus ensisijaisesti kuntalaisiin. Kuntalaisrajoituksissa liikkuvia estäviä tekijöitä löydettiin muun muassa tulkinnan virheellisyydestä ja vaikeudesta johtuvat tekijät, mielipiteen esittäjän esiintyminen anonymina ja joko suoranainen valetieto tai epäily siitä, että mielipide sisältäisi virheellistä tietoa. Edistäviä tekijöitä rajoituksissa olivat kokemus keskustelun tärkeydestä ylipäättään ja mielipiteiden rikkaus. (Kaski 2021.) Sosiaaliseen median ympäristönä liittyviä estäviä erityispiirteitä olivat esimerkiksi mielipiteen esittäjän kokonaisvaltaisen näkemyksen puuttuminen ja sosiaalisen median lieveilmiöt, kuten rajua kielenkäyttöä tai vihapuheita. Lisäksi havaittiin, että käyttäjäryhmät ja mielipiteet ovat sosiaalisessa mediassa usein polarisoituneita, joka toimii myös estävänä tekijänä, samoin kuin paikallisuuden puute ja se, että tärkeät asiat jäävät usein huomiotta. Estävinä tekijöinä voidaan pitää myös negatiivista suhtautumista sosiaaliseen mediaan ympäristönä ja yleinen mediakriittisyys. Toisaalta sosiaalisessa mediassa nähdään hiljaisten, erityisesti nuorten, äänen pääsevän paremmin kuuluviin ja sitä pidettiin vaikuttavuutta edistävänä tekijänä. Edistäväksi tulkittiin myös yhteydenpidon matalaa kynnystä ja vuorovaikutuksen helppoutta. Myös yleinen, positiivinen suhtautuminen sosiaaliseen mediaan vaikutti kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen. (Kaski 2021.)

2.3 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimus piirtää karkean yleiskuvan siitä, miten kuntalaiset ja valtuutetut kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun ja toisaalta millaiset tekijät vaikuttavat heidän kokemuksiinsa. Tutkimuksen esiymmärryksenä on, että sekä kunnan hallinto ja päätöksenteko että viestintä ovat murroksessa ja tällaisen yleiskuvan luomisen päämääränä onkin selkeyttää myllerryksessä olevaa kokonaisuutta, ei luoda yksityiskohtaista, yleistettävää kuvaa tilanteesta. Tutkimuksen pääongelma on:

Miten valtuutetut ja kuntalaiset kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun?

Pääongelman ratkaisemiseksi tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin osaongelmiin:

Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, miten kunnan poliittiset päättäjät kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun?

Mitkä tekijät vaikuttavat siihen, miten kuntalaiset kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun?

Onko olemassa muita tekijöitä, jotka vaikuttavat käytävän keskustelun laatuun, määrään tai merkityksellisyyteen, jotka mahdollisesti eivät ole kovin näkyviä kuntalaisille tai poliittisille päättäjille?

Tutkimus rajautuu käsittelemään nimenomaan kuntalaisten ja kunnan poliittisten päättäjien välisiä suhteita eikä ota kantaa kunnan viranhaltijoiden toimintaan, pois lukien seikat, joissa viranhaltijoiden toiminta suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa kuntalaisten ja valtuutettujen väliseen, sosiaalisen median kautta tapahtuvaan vuorovaikutukseen joko viranhaltijoiden toiminnan tai asenteiden kautta. Kunnan viranhaltijoiden suhdetta sosiaaliseen mediaan on tutkittu aiemmin laajemmin kuin poliittisten päättäjien. Lisäksi viranhaltijoiden toimintaa ohjaavat toisaalta laki ja toisaalta kunnan poliittisten päättäjien tekemät päätökset, eivätkä he ole samalla tavalla riippuvaisia kuntalaisten suosiosta asemansa turvaamiseksi kuin kuntapoliitikot. Näistä tekijöistä johtuen heidän suhteensa kuntalaiskeskusteluun – riippumatta siitä, miten se tapahtuu – on joka tapauksessa erilainen kuin poliittisten päättäjien.

Tässä tutkimuksessa sosiaalisen median kanaviksi luetaan erilaiset yhteisöpalvelut, joissa voidaan käydä keskustelua aihetunnistein tai avoimissa, suljetuissa tai piilotetuissa ryhmissä. Tutkimuksen pääpaino on sellaisissa yhteisöpalveluissa, joissa keskusteluun voivat osallistua kaikki halukkaat ja keskustelun ulkopuolelle rajataan korkeintaan esimerkiksi henkilöitä, jotka eivät kuulu ryhmän luon-

taiselle geografiselle alueelle. Näin ollen esimerkiksi WhatsApp- tai Messenger-sovelluksissa käytävät keskustelut eivät ole tutkimuksen keskiössä, sillä ne ovat suljetumpia ja syntyvät usein perustajansa tai perustajaryhmänsä kutsumina. Niiden olemassaolo kuitenkin tunnustetaan ja mahdolliset niitä koskevat huomiot otetaan tutkimuksessa huomioon. Toisaalta esimerkiksi blogikirjoituksia ja muita verkossa julkaistuja tekstejä ja niiden kommentointia ei tutkimuksessa nähdä sosiaalisena mediana – ellei kirjoitusta ole jaettu sosiaaliseen mediaan ja sitä koskevaa keskustelua ole käyty sosiaalisen median alustoilla. Sosiaalisessa mediassa esiintyvät lieveilmiöt otetaan tutkimuksessa huomioon, mutta ne eivät ole kiinnostuksen keskiössä. Äärimmäisiä esimerkkejä näistä lieveilmiöistä ovat vihapuhe, toisiin käyttäjiin (joko yksilöön tai ryhmään) kohdistuva maalittaminen, trollaaminen, häirintä ja uhkailu (Gillespie 2017, 256). Myös virheellisiin faktoihin perustuva informaatiovaikuttaminen, jota tekevät niin monenlaiset mediasisällöntuottajat tiedotusvälineistä poliittisiin johtajiin kannattajineen, ymmärretään sosiaalisen median lieveilmiöksi – erilaiset eettiset ohjeet sisällöntuotannon suhteen koskevat ainoastaan niihin sitoutuneita journalisteja (Ward 2019, 71–86).

Vaikka sosiaalinen media ilmiönä sinänsä on kansainvälinen ja vaikuttamista paikallisiin luottamushenkilöihin vähintäänkin yritetään varmasti kaikissa sellaisissa maissa, joissa jonkinlainen paikallinen, edustuksellisen demokratian periaattein valittu hallinto on olemassa, tutkimus keskittyy suomalaisen kuntaympäristöön. On mahdollista, että jotkin tutkimuksessa esiin nousevat asiat ovat yleistettävissä laajemminkin, mutta siihen ei tutkimuksessa pyritä. Yleistettävyyttä ei ylipäätään ole tutkimuksen keskiössä, vaan tavoitteena on ennen kaikkea laajemman ymmärryksen saaminen.

Tutkielman johdanto vie lukijan keskelle kuntalaisten keskustelukenttää sosiaalisessa mediassa ja nostaa esiin sekä käytännön että teorian tasolla esimerkkejä siitä, millaista kuntalaiskeskustelu sosiaalisessa mediassa on ja miten eri tahot siihen suhtautuvat. Tutkimuksen aihealueella kohtaavat niin hallinnon, demokratian kuin viestinnän murrokset ja karkeankin kokonaiskuvan luominen tutkimusaiheesta auttaa selkeyttämään tätä myllerrystä. Taustojen lisäksi esitellään tutkimusongelma ja -tehtävä, käsittelytapa ja tutkimuksen rakenne. Teoreettisen osuuden tavoitteena on antaa lukijalle paremmat mahdollisuudet ymmärtää kompleksista toimintakenttää ja tukea tutkimusta avaamalla sen kannalta keskeisiä käsitteistä ja historiallisia jatkumojia, joiden päälle tutkimus rakentuu ja rakentaa. Empiirisessä osuudessa puolestaan esitellään tutkimuksen kohteet, aineiston keruu-, käsittely- ja analysointitavat. Tutkimuksen keskeiset tulokset esitellään omassa osassaan, jota seuraavat pohdinta ja johtopäätökset. Tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin arvioinnin lisäksi esitetään mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Tutkimuksen lopusta löytyvät käytetyt lähteet ja liitteinä ovat muun muassa käytetyt kyselylomakkeet. Tutkimuksen rakennetta on selvennetty kuviossa 2.

KUVIO 2. Kokonaiskuvan muodostamisen jakautuminen teoriaan ja kolmeen empiiriseen osaan.

Tutkimuksen esiyymmärryksenä on, että sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun vaikuttavat sekä kuntalainen että valtuutetut, mutta myös sekä reaalin että fenomenalinen ympäristö. Tutkimuksessa muodostettiin karkea kokonaiskuva keskusteluun vaikuttavista tekijöistä, jota selvitettiin kuvaamalla hallinnon, demokratian ja viestinnän murrosta, valtuutettujen toimintakenttää sekä tarkastelemalla sosiaalisen median erityispiirteitä. Tutkimuksen empiirinen osa on kolmijakoinen. Ensimmäinen osa tutki tekijöitä, jotka kuntalaisen perspektiivistä vaikuttavat sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun. Toisessa osassa aiempi, sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden selvittämiseksi kerätty aineisto ja analyysi avattiin ja tarkasteltiin kertyneen ymmärryksen valossa muistaen analyysimenetelmän antaman vapauden aineiston käsittelyyn ja M. Alammerin ym. (2019) huomautuksen siitä, että menetelmällä tehty tutkimus voidaan ymmärtää oppimisprosessina. Osaa täydennettiin puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Analyysin myötä luotiin malli kuvaamaan valtuutettujen näkökulmaa sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun. Tutkimuksen kolmannessa empiirisessä osassa yhdistettiin teoretietoa kunnan paikallisesta viestintäympäristöstä ja -kulttuurista verkkokyselyllä hankittuun aineistoon, jossa pääpaino oli selvittää, miten erilaisia suomalaiset kunnat ovat tämän tutkimuksen kontekstissa. Näiden empiiristen osien ja sitä taustoittavan ja syventävän teorian avulla vastattiin tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin ja muodostettiin kokonaiskuva sosiaalisen median roolista kunnan poliittisten päättäjien ja kuntalaisten välisellä rajapinnalla. Seuraavaksi esiteltävän teoreettisen viitekehityksen lähtökohtana on muunnelma orwellilaisesta ajatuksesta: nykyisyyttä (ja tulevaisuuttakin) voi ymmärtää vain ymmärtämällä historiaa².

² Orwell, G. (1949). *Nineteen Eighty-Four*. Sivu 44. ”Who controls the past controls the future: who controls the present controls the past.” Sitaatissa puhutaan hallitsemisesta, mutta ymmärtäminen sopii kontekstiin paremmin.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Hallinnon murros

Julkishallinnon tutkimuksessa ja siihen liittyvässä keskustelussa on havaittu julkishallinnon olleen jokseenkin pysyvässä muutoksessa 1970-luvun loppupuolelta alkaen (Osborne 2006, 377). On kuitenkin huomattava, että vaikka Rhodes (2016, 639) kertoo kuvaavansa vaihtumista (*shift*) paradigmojen välillä, hallinnon paradigmat eivät ole toisiaan seuraavia, erillisiä ja toisensa poissulkevia: nykyaikaisesta hallinnosta voidaan tunnistaa kaikkien paradigmojen ominaispiirteitä (Osborne 2006, 378). Taulukossa 1 esitettävät tärkeimmät elementit ovatkin siis lähinnä suuntaa antavia.

TAULUKKO 1. Hallinnon paradigmojen tärkeimmät elementit (alkuperäinen taulukko Rhodes (2016, 639) artikkelissa *Public Administration, New Public Management and New Public Governance compared*, perustuu monilta osin Osbornen (2006, 383) vastaavaan taulukoon, vapaasti suomennettu ja soveltuvin osin esitetty)

Tärkeimmät elementit / Paradigma	Teorian juuret	Painopiste	Resurssien allokointimekanismi	Perususkomus
Perinteinen julkishallinto (PA)	Valtio-oppi, politiikan-tutkimus	Toimeenpanon ja menettelytapojen kehittäminen	Hierarkia	Julkisen sektorin eetos
Uusi julkisjohtaminen (NPM)	Rationaalisen valinnan teoria ja johtamisoppi	Organisaation resurssien ja suorituskyvyn hallinta	Markkinat	Tehokkuus, kilpailu ja markkinat
Uusi julkinen hallinta (NPG)	Uusi institutionalismi ja verkostoteoria	Arvokysymyksistä, merkityksistä ja suhteista neuvotteleva	Verkostot	Luottamus ja vastavuoroisuus

Rhodesin (2016, 639) ja Osbornen (2006, 377–378) kuvaukset perinteisestä julkishallinnosta (*Public Administration, PA*) ovat varsin yhdenmukaisia. He toteavat perinteisen julkishallinnon korostavan byrokratiaa, laillisuutta, sitoutumista inkrementaaliseen budjettiin ja asiantuntijoiden – eli viranhaltijoiden – hegemoniaa hallinnossa, joka voidaan mieltää myös palvelujen tuottamisjärjestelmäksi. Näin perinteisen julkishallinnon aikakaudella hallinnon tutkimuskin on perustunut paljolti toimeenpanon ja menettelytapojen tutkimukseen. Nykypäivän perspektiivistä katsottuna tällainen hallintotapa näyttää jähkänä ja joustamattomana, sillä viranhaltijoiden odotettiin noudattavan kaikessa päätöksenteossaan joko lakia tai ylemmältä taholta tulleita ohjeita. Weberiläiseen rationaalisuuteen ja hierarkkisuuteen pyrkivä hallinto ei välttämättä pysty huomioimaan kansalaisten yksilöllisiä tilanteita. Näin ollen yleisimmistä poikkeuksista joudutaan tekemään poliittinen päätös ohjeiden muuttamiseksi ja harvinaisemmat jäävät huomiotta. Lukuisat lait ja ohjeet voivat kuormittaa sekä poliittista

päätöksentekokoneistoa että viranhaltijoita, jotka toimivat hallinnon kumileimasimina. Toisaalta toimintatapa takaa yhdenvertaisen kohtelun kaikille ja sen valtakaudella rakennettiin perusta länsimaisille hyvinvointivaltioille (Osborne 2006, 378.)

Byrokraattisen perinteisen julkishallinnon haasteisiin pyrki 1990-luvulla vastaamaan yksityiseltä sektorilta omaksuttua johtamiskulttuuria ja tehokkuutta korostava uuden julkisjohtamisen (*New Public Management, NPM*) paradigma. Tehokkuutta etsittiin panosten ja tuotosten arvioinnilla, suorituskyvyn painottamisella, kulujen hallinnalla, kilpailun ja kilpailuttamisen lisääntymisellä ja resurssien allokointisopimusten kasvulla. Paradigmaa on kritisoitu organisaation sisäiseen toimintaan keskittymisestä asiakaslähtöisyyden sijaan ja vanhanaikaisten yrityssektorin ideologioiden implementoinnista. (Osborne 2006, 378–380.) Osbornen mukaan paradigmaa on kritisoitu myös siitä, että se on erilaista eri maissa ja vaikuttaa rajoittuneen angloamerikkalaisiin maihin, joiden lisäksi sen voidaan katsoa voittaneen alaa ainoastaan Australiassa ja joissakin osissa Skandinaviaa. Paikka- ja aikamääreiden vetäminen paradigmojen välille onkin haastavaa ja kuten aiemmin jo todettiin, paradigmat voivat esiintyä samanaikaisesti ja päällekkäisesti. Esimerkiksi Ylen (2017a) artikkelissa listatut Juha Sipilän kesällä 2015 aloittaneen hallituksen norminpurkutalkoiden esimerkkihankkeet voitaisiin monilta osin ajatella siirtymäksi perinteisestä julkishallinnosta uuteen julkisjohtamiseen: esimerkiksi vangeille maksettavien etuuksien laskennan ja maksamisen yksinkertaistaminen tehosti vankeinhoitolaitoksen toimintaa.

Sekä perinteistä julkishallintoa että uutta julkisjohtamista leimaa keskittyminen organisaation sisäiseen toimintaan, mutta myös tiukkaan jakoon poliittisen ja operatiivisen tason välillä. Vuosituhannen vaihteessa ne eivät enää yksin voineet vastata maailman ja maailmankuvan monimutkaistumiseen, -muotoistumiseen ja -arvoistumiseen. Tuloksena syntyi uusi julkinen hallinta (*New Public Governance, NPG*), jonka keskiössä ovat verkostot, palveluprosessit ja niiden tulokset. (Osborne 2006, 381–384.) Ansell ja Gash (2007, 544) määrittelevät yhteistoiminnallisen hallinnan (*Collaborative Governance*) järjestelyksi, jossa yksi tai useampi julkishallinnon toimija osallistaa sidosryhmiä, kuten yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita, yhteiseen päätöksentekoprosessiin, joka on muodollinen, konsensushakuinen ja deliberatiivinen, ja jonka tarkoituksena on tehdä julkishallintoa koskevia päätöksiä, implementoida jo tehtyjä päätöksiä tai hallita julkisia hankkeita tai omaisuutta.

Yhteistoiminnallinen hallinta edellyttää osallistujien välistä vuorovaikutusta tai monitasoista pohdintaa, joka tapahtuu muodollisissa, julkishallinnon johtamisissa ja fasilitoimissa tapaamisissa (Ansell & Gash 2007, 546). Tällöin voitaisiinkin ajatella, että julkishallinto valitsee verkostoihin haluamansa

toimijat. Julkishallinnon käyttämää valinnanvapautta yhteistyökumppaneidensa valinnan suhteen on myös arvosteltu: verkostot voidaan nähdä läpinäkymättöminä, vastuullista päätöksentekoa hämärtävinä ja korruptoituneina julkishallinnon vallankäytön välineinä (ks. esim. Stoker 2019, 11–12). Myös Ansell ja Gash (2007, 551–554) kiinnittävät huomiota hallinnan mahdollisiin ongelmiin, kuten verkostotoimijoiden välisiin valtasuhteisiin, konsensushakuisuuden tuottamaan latteuteen päätöksenteossa ja osallistujien motivoinnin vaikeuteen. Hallintaa eri muodoissaan voidaan kuitenkin pitää vähintäänkin askeleena kohti asiakaslähtöisyyttä ja kansalaisten laajempaa osallistumista heitä itseään koskevaan päätöksentekoon.

Uudesta julkisesta hallinnasta voidaan tunnistaa yksityiskohtaisempia kehitysvaiheita. Se voidaan nähdä Ansellin ja Gashin kuvaamana verkostojen hallintana, mutta myös demokratian ja palvelujen kehittämisenä. Jos hallintaa pidetään pääasiassa verkostojen hallintana, sen tavoitteina nähdään kumppanuuksien rakentaminen, yhteisten näkemyksien aikaansaaminen ja yhteisiin tavoitteisiin pääseminen kuitenkin niin, että julkishallinto pystyy kontrolloimaan syntyviä verkostoja. Kehitysvaihetta demokratian kehittämisenä käsitellään tarkemmin demokratian murrosta koskevassa luvussa. Hallinta palvelujen kehittämisenä valjastaa palvelumuotoilun, palveluiden yhteistuotannon, palveluliiketoimintamallin mukaisen ajattelun ja asiakasprosessien johtamisen asiakaskeskeisyyden toteuttamisen ja palveluinnovaatioiden syntymisen välineeksi. (Hakari 2013, 42–45.)

Viime vuosina kolmen hallinnon perusparadigman rinnalle on noussut alusta-ajattelu (*urban platform*), jossa kunta nähdään paikallisena palvelu-, innovaatio- tai osallisuusalustana ja nimenomaan tällaisten alustojen luoja ja fasilitoijana. Alustat ovat avoimia ja ne skaalautuvat nopeasti: erityisesti tämä skaalautuvuuden nopeus erottaa alustahallinnan verkostojen hallinnasta, sillä verkostot skaalautuvat hitaasti ja niillä on taipumus ennemmin kasvaa kuin muuntua. Alustoille osallistuminen on vapaampaa kuin verkostoihin – osallistujan ei tarvitse tulla mukaan jonkin organisaation edustajana tai edes kuulua mihinkään organisaatioon osallistuakseen – ja ne rakennetaan houkuttelemaan osallistujia. (Haveri & Anttiroiko 2021, 11–15; Sahamies ym. 2021, 215–216.)

Julkishallinnon rooli alusta-ajattelussa poikkeaa esimerkiksi Ansellin ja Gashin kuvaileman yhteis-toiminnallisen hallinnan fasilitoivan johtamisen roolista: siinä, missä hallinnan paradigma pitää johtajuutta ratkaisevan tärkeänä selkeiden perussääntöjen asettajana ja ylläpitäjänä, luottamuksen rakentajana, vuoropuhelun helpottajana ja yhteisten hyötyjen tutkijana (Ansell & Gash 2007, 554), alustalla julkishallinnon rooli on enemmän mahdollistajan kuin johtajan tai edes aktiivisen toimijan – vaikka-

kin erityisesti toiminnan alkuvaiheissa alustan yhteiset säännöt on toki luotava ja niiden noudattamista on myös valvottava (Sahamies ym. 2021, 211). Alusta-ajattelun merkitystä voisi kunnan päätöksenteon kannalta kyseenalaistaa esimerkiksi alustojen dynaamisuuden ja itseohjautuvan luonteen vuoksi (ks. esim. Sahamies ym. 2021, 218–219). Suomalaisten kuntien päätöksentekoa säätelevät lait ja kuntien hallintosäännöt tekevät kuntien päätöksenteosta melko muodollisia prosesseja. Päätöksentekovaltaa ei välttämättä ole edes mahdollista luovuttaa alustalle. Voitaisiinkin ehkä ajatella, että osallisuusalustat voisivat jatkossa toimia kuntalaisten ja paikallisten toimijoiden, kuten liike-elämän ja järjestöjen, äänitorvina kunnan poliittisten päättäjien ja viranhaltijoiden suuntaan. Ajatuksen tekee tutkimuksen kannalta relevantiksi sosiaalisen median alusta-ajattelu, johon palataan sosiaalisen median erityispiirteitä koskevassa luvussa.

Hallinnon ja hallinnan ajattelun murroksen voitaisiin ehkä ajatella muuttaneen myös sitä ympäristöä, jossa kuntalainen yrittää vaikuttaa kunnan luottamushenkilöön. Siinä, missä kuntalaiset aiemmin nähtiin kohteina (*subject*) ja äänestäjinä (*voters*), uuden julkisjohtamisen ajattelussa kuntalaisen rooli on enemmän asiakkaan (*client/customer*). Yhteistyön yhä tiivistyessä kuntalaiset voidaan nähdä kumppaneina (*partner*) ja aktiivisina osallistujina (*active citizenship*): kuntalaisen roolin kehityksestä syntyy hallinnan paradigmoja vastaava, aktiivisuudeltaan lisääntyvä jatkumo. Aktiivisesti osallistuvat kuntalaiset haluavat osallistua julkisen sektorin päätöksentekoon; he paitsi arvioivat, miten hyvin hallinto toimii, myös pohtivat, mihin päämääriin hallinnon tulisi pyrkiä. Tällaisia julkishallinnon toimista kiinnostuneita ja niihin monin eri tavoin osallistuvia ihmisiä voidaan kutsua myös aktivisteiksi (*activists*). Jos osallistumista ajatellaan jatkumona, voidaan sen toisessa päässä nähdä myös vapaa-ajattajat (*freeriders*), jotka käyttävät yhteiskunnan järjestämiä palveluita, mutta eivät ole kiinnostuneita, miten ne järjestetään. Näiden ryhmien välissä ovat vahtikoirat (*watchdogs*), jotka puuttuvat asioihin vain silloin, kun ne eivät toteudu heidän toivomallaan tavalla. Aktivistit ovat valmiit uhraamaan aikaa ja energiaa myös muiden puolesta, sillä he kokevat paikallisyhteisön kodikseen: paikaksi, johon he ovat sitoutuneet ja jonka eteen he ovat valmiita tekemään töitä. Vapaa-ajattajat ja vahtikoirat puolestaan voivat muuttaa pois, jos palveluita ei toteuteta heille mieluisalla tavalla. (Vigoda 2002, 531; Box 2012, 73–74.)

Jenny M. Lewis ennusti jo vuonna 2011 hallinnan tutkimuksen tulevaisuuden keskittyvän lähestymistapoihin, jotka yhdistävät verkostojen rakenteellisia ja prosessuaalisia näkökulmia ja tarjoavat siten tutkimustilaa tulkinnalle sulkematta kausaalisuutta kokonaan pois. Eri toimijoiden välisten yhteyksien kartoittamisen ja heidän narratiiviansa analysoinnin sijaan metodeissa yhdistyvät sosiaalis-

ten verkostojen analyysi (*Social Network Analysis, SNA*) haastatteluihin ja etnografiaan: näin tavoitellaan syvempää ymmärrystä verkostoista sekä rakenteina että kulttuureina. (Lewis 2011, 1232.) Hallinnan tutkimus kaipaa Lewisin mukaan syvempää ymmärrystä verkostojen dynamiikasta, legitimitetistä ja tehokkuudesta. Vielä kymmenen vuotta myöhemminkin, vaikka paljon tutkimusta näiden ympärillä on tehty, tutkimustarve vaikuttaisi edelleen olevan olemassa.

3.2 Demokratian murros

Jos uusi julkishallinta nähdään demokratian kehittämisenä, sillä ajatellaan tavoiteltavan edustuksellisuuden varmistamista ja luottamuksen lisäämistä päätöksentekoa kohtaan, mutta toisaalta myös yhteisöllisyyden vahvistamista ja asukkaiden osallistumisen lisäämistä. Tällaisen hallinnan keinoina nähdään sekä asukasillat, käyttäjäraadit ja vastaavat suoran demokratian muodot että esimerkiksi pormestarimalli ja aluelautakunnat uusina edustuksellisen demokratian muotoina. Myös osallistuvaa budjetointia voidaan pitää uuden julkishallinnan demokratian kehittämiseen tähtäävän kehitysvaiheen välineenä. (Hakari 2013, 42–45.)

Kun tätä kehitystä peilataan yhtenä nykyaikaisen demokratian alkuhetkistä antiikinajan Ateenassa (Tridimas 2019), huomataan, että pitkän, edustuksellisen demokratian valtakauden jälkeen saatetaan olla siirtymässä takaisin kohti monimutkaista, tarkasti organisoitua päätöksentekotapaa, jossa paikallisten asukkaiden enemmistön mielipide vaikuttaa suoraan siihen, millaiset tehtäviinsä valittujen toimijoiden valmistelemat päätösehdotukset tulevat toteutetuiksi – aivan kuten Tridimas kuvaa artikkelissaan tapahtuneen Ateenassa 2 500 vuotta sitten. Nykypäivään verrattuna kreikkalaisissa kaupunkivaltioissa ei ollut nykyisenkaltaista puoluejärjestelmää (Tridimas 2019), jonka myötä herää kysymys siitä, millaiseksi puolueiden rooli muodostuu tulevaisuudessa (varsinkin kuntapolitiikassa), jos siirtymä kohti deliberatiivista tai osallistuvaa demokratiaa todella tapahtuu?

Tällaista siirtymää kohti yhä vahvempaa demokratiaa on toivottu kauan, kylmän sodan päättymisestä saakka. Osittain tämä johtuu demokratian käsitteen määrittelemisen vaikeudesta, jonka vuoksi termin tarkemmaksi määrittelemiseksi siihen lisätään erilaisia adjektiiveja. Länsimaissa demokratiasta puhuminen tarkoittaa usein johtajien valitsemista vaaleilla, toisin sanoen edustuksellista demokratiaa, jossa päätöksenteko on keskitetty vaaleilla valituille edustajille. (Nyyssönen & Metsälä 2020, 1–4). Poliitikot ja politiikantutkijat ovat kuitenkin melko yksimielisiä siitä, että nykyaikaisessa demokratiassa osallistumisen tulee olla äänestämispäätöstä syvempää, vaikkakin osallistumisen tavoista ja määrätstä ollaan huomattavasti enemmän eri linjoilla (Michels 2008, 473). Taulukossa 2 on esitetty erilaisia demokratiamalleja erityispiirteineen Michelsin tutkimuksen pohjalta. Mallit eroavat toisistaan

päätöksenteosta vastaavien tahojen ja sen järjestämisen, tärkeimpien toimijoiden, ja tärkeimpänä, kansalaisten osallistumisen osalta. Vaikka kaikissa demokratiamalleissa kansalaisten osallistuminen on keskeisessä roolissa, osallistumiseen tarvittava vaatimustaso vaihtelee voimakkaasti: toteuttaakseen tehokkaasti edustuksellista demokratiaa kansalaisen ei tarvitse kuin käydä vaaliurnilla – tai, ehkä äärimmäisenä protestina edustuksellista demokratiaa kohtaan, jättää äänestämättä. Muut demokratiamallit vaativat joko osallistumista järjestötoimintaan, julkiseen keskusteluun tai äärimmillään jatkuvaa omien intressien valvomista ja ajamista osallistuvan demokratian hengessä. Suurempaan osallistumiseen liittyy myös kritiikkiä: esimerkiksi populistit kampanjoivat voimakkaasti edustuksellisen demokratian puolesta, koska se tukee heidän ajatustaan poliittisen johtajan ja kansan välisestä responsiivisesta yhteydestä, jota päätöksentekovallan hajauttaminen esimerkiksi hallinnan verkostoille voisi häiritä (Stoker 2019, 8–10).

TAULUKKO 2. Demokratian malleja ja niiden tärkeimpiä elementtejä (alkuperäinen taulukko Michels (2008, 477) artikkelissa *Debating Democracy: The Dutch Case*, vapaasti tiivistetty ja suomennettu)

Tärkeimmät elementit / Malli	Päätöksenteko	Tärkeimmät toimijat	Osallistumiskanava
Edustuksellinen demokratia	Valitut edustajat tekevät päätökset, keskiössä päätöksenteon instituutiot	Äänestäjät Poliittiset johtajat	Vaalit
Deliberatiivinen demokratia	Demokratiaprosessit (erit. julkinen keskustelu) > päätöksenteko	Keskusteluun osallistujat	Julkinen keskustelu
Osallistuva demokratia	Yksittäisten kansalaisten päätöksenteko, suora demokratia	Yksittäiset kansalaiset	Laaja, suora osallistuminen

On huomattava, että demokratian laatua ei voi parantaa vain lisäämällä osallistumista (Vesa, 2010, 52), vaan monissa tapauksissa on suurempi tarve paremmalle ja läpinäkyvämmälle hallinnolle kuin demokratian itsensä parantamiselle (Nyyssönen & Metsälä 2020, 4). Tähän perustuen ei voida vetää johtopäätöstä, että demokratian periaatteet toteutuisivat paremmin deliberatiivisessa tai osallistuvassa demokratiassa verrattuna edustukselliseen demokratiaan. Sekä Vesa että Michels tuovat esiin, että rajanveto demokratiakäsitysten välille ei ole aina helppoa, sillä Vesan mukaan osallistuvaa demokratiaa voidaan toteuttaa ”edustuksellisten instituutioiden puitteissa”, mutta yhtä lailla tuoda suoraa demokratiaa edustuksellisen rinnalle ja jopa korvaavaksi. Toisaalta kuntalaisten osallistumista korostavat deliberatiivinen ja osallistuva demokratia ovat joskus hyvin lähellä toisiaan: deliberatiivisen demokratian erityispiirre on rationaalisen, puolueettoman ja tasa-arvoisen keskustelun korostaminen (Vesa 2010, 52) – ja tällainen keskustelu mahtuisi hyvin aiempaan kuvailuun osallistuvasta demokratiasta. Toisaalta sekä osallistuva että deliberatiivinen demokratia vaikuttavat löytävän enemmän

yhtymäpintoja hallinnan paradigmasta kuin edustuksellinen demokratia, jonka yhteensovittamista verkostojen kanssa Klijn ja Skelcher (2007, 587–605) analysoivat artikkelissaan. Nyyssönen ja Metsälä (2020, 3) huomauttavatkin, että länsimaissa demokratia-sanaan kohdistuu yleensä muitakin oletuksia kuin edustajien valitseminen vaaleilla.

Lähestymistavasta riippuen hallinnan verkostot voidaan nähdä uhkaamassa edustuksellista demokratiaa, jos vallan ja tilivelvollisuuden katsotaan kuuluvan tiukasti poliitikoille. Toisaalta verkostojen mukanaan tuoma osaaminen, *shared knowledge*, voidaan nähdä edustuksellista demokratiaa tukevana ja sen asemaa parantavana. Äärimmilleen vietyinä verkostot korvaavat edustuksellisen demokratian, mutta verkostot voidaan nähdä myös edustuksellisen demokratian instrumentteina, jolloin julkishallinto käyttää niitä työkaluina (ennalta haluttujen) lopputulosten aikaansaamiseksi. (Klijn & Skelcher 2007, 591–594.) Viimeksi mainittu vaikuttaa demokratian ihanteiden kannalta erikoiselta, mutta selittyy sillä, että edustuksellisen demokratian vaaleilla valitut edustajat pystyvät vaikuttamaan siihen, ketkä verkostoihin osallistuvat (ks. esim. Ansell & Gash 2007) ja tietenkin myös siihen, ketkä eivät osallistu. Tällöin merkityksellisiksi nousevatkin yhteiskunnan perusarvot: jos kaiken perustana on perustuslaillinen liberalismi, päätöksenteko ja toimeenpano voi tällaisissa valikoiduissa verkostoisakin toimia yhteiskunnan tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta parantaen, mutta tällaisen arvopohjan puuttuessa jo yksin demokratiaan tähtäävä vaaliuudistus on jakautuneissa yhteiskunnissa lisännyt etnisiä konflikteja, nationalismia ja johtanut jopa sisällissotiin (Nyyssönen & Metsälä 2020, 3).

Suomessa kuntalain 1 § määrittelee lain tarkoituksiksi ”-- luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiseksi kunnan toiminnassa” ja edelleen 7 §, että ”kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät”. Kunnalle suodaan siis jo lakiperusteisesti hyvin laaja oikeus päättää toimistaan autonomisesti, mutta myös kuntalaiselle taataan oikeus itsehallintoon yhdessä muiden asukkaiden kanssa, mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Edustuksellinen demokratia on kuitenkin kunnissa turvattu lainsäädännöllä, sillä kuntalain 15 § määrittelee vaalin, jonka perusteella jokaiseen kuntaan on valittava lain 14 §:n tarkoittama valtuusto vastaamaan kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä käyttämään kunnan päätösvaltaa. Demokratian ja vaikutusmahdollisuuksien toteutumisen tärkeyttä lainsäätäjän näkökulmasta korostaa kuitenkin muun muassa se, että niille on osoitettu kuntalaisissa kokonainen osa ja lain 22 § määrittelee valtuuston tehtäväksi monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä huolehtimisen. Määrättyjä erityisryhmiä (nuoret, ikääntyneet ja vammaiset henkilöt) lukuun ottamatta näitä mahdollisuuksia ja menetelmiä ei pakottavasti määrätä kuntalaisia. Lain

hengen voisi kuitenkin ajatella tukevan paitsi edustuksellista, myös ainakin jossain määrin laajempaa osallistumista tukevaa demokratiamallia.

3.3 Viestinnän murros

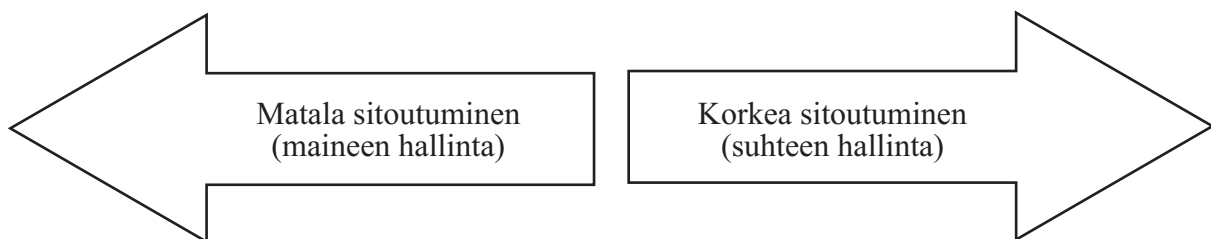
Hallinnon, demokratian ja niiden tutkimuksen ohella myös viestintä ja sen tutkimus elää myllerryksessä. Vielä 2000-luvun alkupuolella viestinnän tutkimus pursusi artikkeleja sekä yhteisöviestinnästä, PR:stä (*Public Relations*) että viestinnän johtamisesta ja integroinnista, jotka kuitenkin sittemmin ovat monin osin korvautuneet strategisesta viestinnästä kertovilla artikkeleilla. Viestintää pidetään nykyään organisaation ydintoimintaan tiiviisti kietoutuvana, tavoitteellisena ja organisaation johtamisen kannalta keskeisenä osana. Vaikka strategisen viestinnän juuret ovat voimakkaasti liike-elämän puolella, sen teoria sulautuu monenlaisiin organisaatioihin. (Juholin & Rydenfelt 2020, 79–83.) Strategisen viestinnän erilaisia lähestymistapoja on avattu taulukossa 3. Funktionalistinen lähestymistapa näkee viestinnän huolellisesti suunniteltuna ja kontrolloituna johtamisfunktiona organisaation pitkän aikavälin strategian toteuttamisessa, mutta myös määriteltäessä, kehitettäessä ja implementoitaessa viestinnän strategisia tavoitteita. Konstitutiivisessa lähestymistavassa viestintä ennemmin kehittyy kuin että sitä kehitettäisiin ja se toimii organisaation rakentajana, ylläpitäjänä ja strategian muodostajana, toteuttajana ja arvioijana vuorovaikutteisessa oppimisprosessissa. Nykyaikaista strategista viestintää voidaan pitää jossain määrin funktionaalisen ja konstitutiivisen strategioiden yhdistelmänä, jossa viestintä toisaalta tukee päätöksentekoa, strategisia prosesseja ja tavoitteiden saavuttamista, mutta jossain määrin on mahdollistaa myös käytännön kautta oppimisen. (Juholin & Rydenfelt 2020, 83.)

Myös viestintäympäristön muutos vaikuttaa viestintään ja vuorovaikutukseen. Uuden median, johon lukeutuvat sähköiset viestimet, esiinmarssia voidaan pitää teollisen vallankumouksen kolmantena aaltona, joka sai alkunsa mikroprosessorien keksimisestä 1970-luvulla. Siirtymä on johtanut median desentralisaatioon, jossa mediakenttä pirstaloituu eikä se enää ole kiistattomasti suuryritysten hallinnassa. Sisältöjä tuottavat yhä suuremmissa määrin muut kuin varsinaiset viestintäammattilaiset, ja tällaisten sisältöjen uskotaan sitouttavan tuottajiaan mediaan, mutta myös houkuttelevan uusia lukijoita. Esimerkiksi sosiaalisen median käyttö strategisessa viestinnässä on yhä melko kokeellista. (Falkheimer & Heide 2015, 338–342.)

TAULUKKO 3. Strategisen viestinnän lähestymistapoja (alkuperäinen taulukko Juholin ja Rydenfelt 2020, 83; julkaistu soveltuvin osin tiivistäen)

	Taustalla oleva strategia-ajattelu	Strategisen viestinnän luonne
Strategisen viestinnän 'paradigma'	Deliberatiivinen / emergentti	Organisaatiolle elintärkeä viestintä, joka tukee päätöksentekoa, strategisia prosesseja ja tavoitteiden saavuttamista – rajallinen osallistuminen dialogiin
Funktionalistinen	Deliberatiivinen	Viestintä johtamisfunktiona organisaatiostrategian toteuttamisessa sekä viestinnän strategisten tavoitteiden määrittelyssä ja johtamisessa
Konstitutiivinen	Emergentti	Viestintä organisaation rakentajana, ylläpitäjänä ja strategian muodostajana, toteuttajana ja arvioijana vuorovaikutteisena prosessina

Poliittinen viestintä voi olla strategista, jolloin sitä käytetään ennalta suunnitellusti tavoitteiden saavuttamiseen päätöksenteossa tai vaaleissa, sisäisen koheesion lisäämiseen tai medianäkyvyyden parantamiseen. Maineen ja suhteiden kehittämiseen ja ylläpitoon tähtäävä PR-viestinä (Public Relations) on tärkeä osa strategista poliittista viestintää. Kuviossa 3 esitetään kohde- tai sidosryhmän sitoutuminen vaikutusta siihen, tähdätäänkö viestinnällä maineen vai suhteen hallintaan ja onko sitä mahdollista saavuttaa. (Kioussis & Strömbäck 2015, 384–386). Voitaisiinkin ajatella, että poliittiset päättäjät ovat kiinnostuneita luomaan läheisempiä suhteita sellaisiin tahoihin, jotka ovat jo valmiiksi sitoutuneita heidän edustamaansa ideologiaan ja yhteydenpito muihin tahoihin on enimmäkseen maineen ylläpitämistä, eikä se välttämättä sisällä poliittisen tahon puolelta lähentymisyrityksiä.

KUVIO 3. Sidoryhmien sitoutuminen poliittiseen PR-työhön ja strateginen poliittinen viestintä (alkuperäinen kuvio Kioussis & Strömbäck 2015, 386, vapaasti suomennettu)

Kunnan viestintä ei eri teorioiden perusteella juuri poikkea muiden organisaatioiden viestinnästä. On kuitenkin huomattava, että kunnan viestinnästä säädetään kuntalain 29 §:ssä. Kunnan viestintätehtävät määritellään seuraavasti:

Kunnan toiminnasta on tiedotettava asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kunnan tulee antaa riittävästi tietoja kunnan järjestämisestä palveluista, taloudesta, kunnassa valmistelussa olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden

käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Kunnan on tiedotettava, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

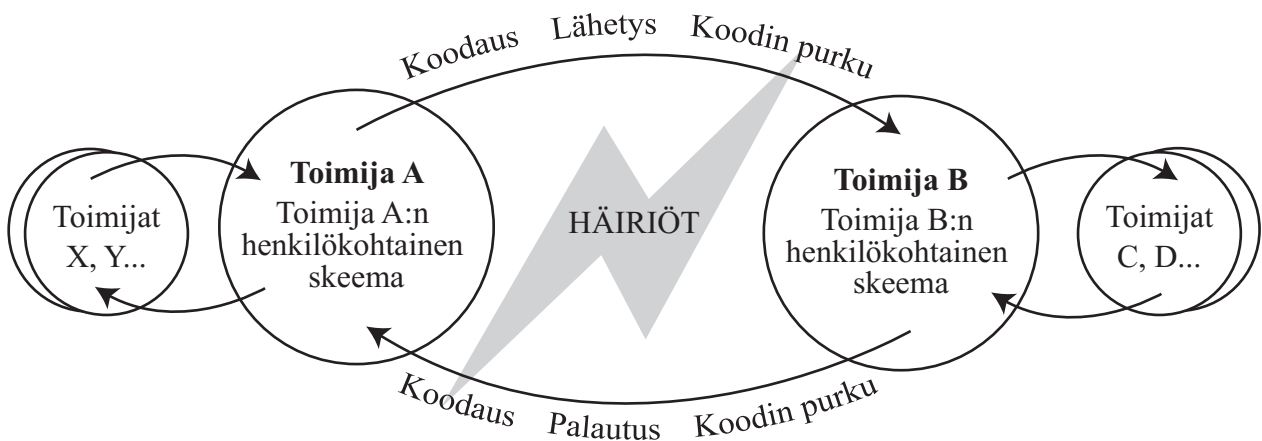
Kunnan on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa. Kunnan on verkkoviestinnässään huolehdittava, että salassa pidettäviä tietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon ja että yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä toteutuu.

Viestinnässä on käytettävä selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon kunnan eri asukasryhmien tarpeet. (Kuntalaki 29 §).

Kuntalaki velvoittaa siis kunnan viestinnässään huolehtimaan paitsi tiedottamisesta, myös siitä, että kuntalaiset ovat tietoisia, miten he voivat osallistua ja vaikuttaa kunnassa tehtävien päätösten valmisteluun. Jo yksin tiedotusvelvoite on laaja kattaen päätösten valmistelun toimielinten käsittelyyn tuloista alkaen aina päätöksentekoon ja sen vaikutuksiin saakka. Pakottavasti on myös määritelty, että viestinnän tulee olla selkeää ja ymmärrettävää. Myös eri asukasryhmien tarpeet on otettava viestinnässä huomioon. Selkokielen tarvearviossa 2019 arvioidaan, että selkokieltä tarvitsi vuonna 2019 jopa 750 000 suomalaista ja määrän arvioidaan kasvaneen viidessä vuodessa sadallatuhannella (Selkokeskus 2019, 20). Lisäksi tarvearviossa (2019, 7) tuodaan ilmi Lukukeskuksen vuonna 2017 suorittaman tutkimuksen tulokset, joiden mukaan vain kolmannes suomalaisista pitää virkamiesten viestintää valmistelemistaan esityksistä erittäin tai melko ymmärrettävänä ja vain reilu neljännes ajatteli samoin poliitikkojen omia tavoitteitaan koskevasta viestinnästä. Yllä esitetyn perusteella lienee kiistatonta, että viestinnän ymmärrettävyyteen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja viestinnässä tulisi käyttää vähintäänkin selkeää yleiskieltä. Eri asukasryhmien tarpeiden voisi kuitenkin ajatella kattavan muutakin kuin vain kielelliset vaatimukset. Nykyaikaisen viestintäympäristön ei enää voida katsoa olevan kunnantalon ilmoitustaulu, jolle tiedote ripustetaan määrääjäksi roikkumaan. Vähintäänkin lain hengen voisi tulkita tarkoittavan, että viestinnän tulisi keskittyä sellaisiin välineisiin, joita kuntalaiset tosiasiaassa käyttävät.

Uuden kuntalain pohjalta Kuntaliitto julkaisikin heti vuonna 2016 oppaan kuntaviestinnästä, jossa kokonainen kappale on omistettu vuorovaikutukselle ja sen kyvylle varmistaa päätöksenteon laatua (Kuntaliitto 2016). Kappaleen sisältö keskittyy – lähinnä teknisiin – tapoihin kuulla kuntalaisia osana päätöksenteon prosessia ja miten tiedottaa kuntalaisille siitä, miten heidän kuulemisensa on vaikuttanut päätöksentekoon. Vuorovaikutus voidaan määritellä monin eri tavoin, mutta lähtökohtaisesti se on aina vähintään kahdenvälistä, osapuoliinsa vaikuttavaa viestintää – äärimmilleen vietyinä se voidaan nähdä jopa tekijänä, joka mahdollistaa organisaatioiden olemassaolon (ks. esim. McPhee 2019).

Ainoat aitoon vuorovaikutukseen viittaava virke Kuntaliiton oppaassa on sivulla 26: ”On tärkeää, että valmistelun alkuvaiheessa valmistelijat ja kuntalaiset käyvät konkreettista vuoropuhelua”. Voidaan-kin siis ehkä ajatella, että vuorovaikutusta ja nimenomaan kunnan aktiivista roolia vuorovaikutuksen osapuolena ei välttämättä pidetä kovin merkittävänä kunnan viestinnässä. Vuorovaikutuksen ymmärretään tässä tutkimuksessa olevan paitsi kahdenvälistä, usein myös transaktionaalista vuorovaikutusta, jossa viestin vastaanottamiseen, koodaamiseen ja vastaamiseen vaikuttavat niin ulkoiset häiriöt kuin viestijän henkilökohtainen skeema ja ulkoiset vaikuttimet, kuten hänen lähipiirinsä mielipiteet (kuvio 4). Bragg ym. (2021) toteavatkin, että yksinkertaisesta vuorovaikutuksesta muodostuu transaktionaalisessa viestinnässä viestien verkko, jonka kaikissa vaiheissa viesti koodataan, lähetetään ja puretaan – ja se altistuu häiriöille. Lisäksi jokaiseen viestin vastaanottajaan ja lähettäjään vaikuttaa hänen henkilökohtainen skeemansa, yksilön henkilökohtainen, sisäinen maailmankuva. Transaktionaalisen vuorovaikutuksen mallin avulla nykyaikaisen, monenvälisen ja -tasoisen vuorovaikutuksen merkityksiä ja häiriötekijöitä on edes hieman helpompi hallita.

KUVIO 4. Transaktionaalisen vuorovaikutuksen malli. Vapaasti suomentaen ja mukallen. Alkuperäinen kuvio Bragg ym. (2021) *Internal and External Influences on the Core Communication Process*.

Kuntaliiton (2021) mukaan kunnan asioiden seuraaminen on siirtynyt vuoden 2008 jälkeen varsin nopeasti sähköisiin kanaviin ja erityisesti sosiaaliseen mediaan, vaikka paikkakunnalla ilmestyvä sanomalehti onkin edelleen kuntalaisen yleisin tiedonlähde kunnan päätöksenteosta. Verkkouutisten kommentointiin onkin ennustettu seuraavan huomattavia muutoksia, kun erilaisia uutisia enenevässä määrin jaetaan ja kommentoidaan sosiaalisessa mediassa (Kangaspunta 2021, 124). Väitöskirjassaan Kangaspunta kuvailee keskustelulle muodostuvan tällaisista kommentitietjuista julkisia areenoja: keskustelun voidaan ajatella löytäneen vain uuden kanavan, jonka myötä keskustelijoiden tunne paikallisuudesta ennemmin vahvistuu kuin rajoittuu (Kangaspunta 2021, 122). Paikallisuuden tunteen

vahvistuminen taas voisi parhaimmillaan, aktiivisesti hyödynnettynä johtaa yhä laajempien asukasjoukkojen mielipiteiden, ymmärryksen ja visioiden saaminen päätöksenteon tueksi, kuten Jäntti, Airaksinen ja Haveri (2017, 38–40) kuvailevat. Tällaisia verkkovälitteiseen viestintään kohdistuvia, varsinkin positiivisia odotuksia kansalaisten tahdon ilmaisun kanavana on tutkimuksessa esitetty jo pitkään (ks. esim. Setälä 2003, 26–29). Davis (2010, 746–747) kuitenkin huomauttaa, että tällaista positiivista demokratiaa ja osallisuutta lisäävää kehitystä ei ole pystytty tutkimuksissa todentamaan: internetin syntyajoista eläneeseen ajatukseen poliittisen eliitin ja äänestäjien lähentymisestä verkon välityksellä kohdistuu tieteellisessä keskustelussa kriittisiä äänenpainoja.

Kuntalaisten osallistuminen voidaan kuitenkin nähdä paitsi demokratian legitimitetin takaajina, myös osaamisen ja innovaatioiden lähteenä, joka olisi mahdollista valjastaa kunnan käyttöön. Tällöin kunnan asukkaat nähdään inhimillisenä pääomana: heidän kokemuksensa ja osaamisensa antavat heille ylivoimaisen mahdollisuuden dialogisesti kehittää kuntaa ja sen toimintaa. (Sauri 2015, 48.) Sosiaalisen median alustat mahdollistavat keskustelun kuntalaisten, viranhaltijoiden ja poliittisten päättäjien välillä ja tarjoavat samalla tavan myös tallentaa ja kehittää edelleen tällaisia ideoita. Tallentaminen voidaan nähdä tärkeänä, koska muuten hyvätkin ideat voisivat helposti unohtua ja jäädä vaille ansaitsemaansa huomiota ja jatkokehitystä. Saurin näkökulma on kuitenkin enemmän viranhaltijan kuin poliittisen päättäjän ja muun muassa Faber (2021) toteaa varsinkin tuoreessa tutkimuksessaan, että keskustelu sosiaalisen median hyödyntämisestä on keskittynyt enemmän lähetettävien viestien laatuun kuin yhteisön vastauksiin ja avoimeen dialogiin. Faberin tutkimuksessa havaittiin, että kuntalaiset kiinnostuivat paikallisista asioista ja ongelmista keskustelemisesta sosiaalisessa mediassa, jos he kokivat, että he voisivat henkilökohtaisesti vaikuttaa päätöksentekijöihin. Tämä havainto on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa (ks. esim. Irvin & Stansbury 2004, 62–63).

Vuoden 2018 kuntademokratiaindikaattorin mukaan sosiaalisessa mediassa vaikuttaminen ei ainkaan vielä ole arkipäiväistynyt: viimeisen neljän vuoden aikana suunnilleen joka seitsemäs vastaaja arvioi pyrkineensä vaikuttamaan oman asuinpaikkakuntansa asioihin (Oikeusministeriö 2018, 16). Keräsen ja Skytän (2022) mukaan vaikutusmahdollisuuksiinsa uskoi vuoden 2021 Savon Villin Lännen puskaradiokyselyssä enemmän kuin joka viides. Tietoverkkojen ja sosiaalisen median maailma muuttuu kuitenkin nopeasti. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2015 kaikkia yhteisöpalveluja yhteensä käytti sama suhteellinen osuus suomalaisia kuin pelkästään maamme suosituinta yhteisöpalvelua Facebookia vuonna 2019. Sosiaalisen median käyttöaktiivisuus vaikuttaa sekä käyttäjä-

määrän että päivittäisen käytön lisääntymisen perusteella kasvavan jatkuvasti ja saattaa olla, että voimakkain siirtymä kuntalaiskeskustelussa kohti sosiaalista mediaa on edessä vasta lähitulevaisuudessa. (Suomen virallinen tilasto 2016; 2020.)

Kaikkialle levinnyt, monenvälinen ja monikanavainen sosiaalinen media on uudehko ilmiö, jonka voidaan sanoa mullistaneen monien ihmisten elämän (Ngai, Spencer & Moon 2015). Suomalaisen kuntainstituution rakenteita ja normeja luotiin aikana, jolloin tieto kulki kankeammin kuin nykypäivänä. Viimeisten vuosikymmenien viestinnän murrokseen ei voitu varautua, sillä mistään sen kaltaisesta ei osattu edes unelmoida. Kunnan rakenteiden pysyvyyttä lisäävät kunnan ulkoa säädellyt toiminnot, kuten lakisääteiset tehtävät, mutta myös kunnan julkiselle instituutiolle tyypillinen konservatiivinen ja hitaasti adaptoituva toimijuus. Valmistelevat viranhaltijat eivät koe kuntalaiskeskustelun kuuluvan ydintehtäviinsä. (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 90–91.) Aiemmin organisaatiot pystyivät jossain määrin kontrolloimaan viestintäänsä: viestintäammattilaisten laatimat lehdistötiedotteet toimitettiin median edustajille ja annettiin tarkasti valmisteltuja lausuntoja ennakkoon sovituisissa haastatteluissa (Falkheimer & Heide 2015, 343). Nykyaikaisen viestinnän nopeus rajoittaa tällaista huolellisen valmistautumisen taktiikkaa. Falkheimer ja Heide (2015, 344) kuitenkin väittävät, että viestintäammattilaiset eivät ole menettämässä median hallintaa – tosin heidän argumenttinsa perustuu siihen, että he eivät aiemminkaan ole voineet valita yleisöjään ja saamaan ihmisiä tekemään organisaation toivomia asioita. Nykyaikaisessa viestintäympäristössä tällaisen hallinnan mahdollisuus tosin tuntuu vielä kaukaisemmalta.

3.4 Sosiaalisen median erityispiirteet toimintaympäristönä

Lietsala ja Sirkkunen (2008, 17–23) määrittelevät sosiaalista mediaa viiden peruspiirteen kautta. Ensimmäkin, perinteiseen mediaan verrattuna sosiaalinen media käsittelee ihmisiä (tai kuluttajia, hieman asiayhteydestä riippuen) yleisön sijasta sisällön tuottajina. Sisällöllä ja sen jakamisella sosiaalisen median alustalle jonkin applikaation kautta onkin keskeinen rooli sosiaalisessa mediassa. Näillä alustoilla ihmiset tyypillisesti käyttäytyvät sosiaalisesti – toisin sanoen julkaisevat asioita, joita pääsääntöisesti on tarkoitus jakaa oman sosiaalisen verkoston kanssa tai julkisesti, reagoivat toisten julkaisuihin tykkäämällä tai kommentoivat niitä. Eri alustoilla käyttäjillä on tyypillisesti profiili ja sisältöä merkitään aihetunnisteilla, joiden perusteella käyttäjät voivat etsiä heitä kiinnostavaa sisältöä. Käyttäjät voivat tyypillisesti reagoida aloituksiin ja kommentteihin joko erilaisia tunteita kuvaavilla toiminnoilla tai kommentoimalla niitä itse. Toisaalta alustoilla on usein myös syötteitä, joiden avulla käyttäjä voi seurata häntä kiinnostavia aiheita tai ihmisiä algoritmin avulla – sen sijaan, että etsisi itse

kiinnostavaa sisältöä, alusta tarjoaa sitä käyttäjälle. Sosiaalinen media on joustava ja sitä voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin, esimerkiksi yritykset voivat hyödyntää, mutta myös kehittää sitä edelleen. Näiden peruspiirteiden lisäksi Lietsala ja Sirkkunen (2008, 25) nostavat esiin neljä sosiaaliselle medialle tyypillistä prinssiippiä: sosiaaliselle medialle on tyypillistä avoin osallistuminen, jota rajoittaa yhteisöllinen arviointi. Johtajuus sosiaalisessa mediassa on joustavaa ja monipolvista perustuen yksilön kykyyn hyödyttää yhteisöä. Kolmanneksi, artefaktit ovat viimeistelemättömiä, mutta prosessit jatkuvia ja sosiaalinen media tulkitaan yhteiseksi omaisuudeksi, jossa palkinnot jaetaan yksilöille.

Matikaisen (2008, 32–33) mukaan sosiaalista mediaa voidaan pitää (verkko)yhteisöllisyyden edustajana, jossa useiden viestijöiden joukko on keskenään aktiivisessa vuorovaikutuksessa yhteisessä julkisessa tilassa kokien yhteenkuuluvuutta. Toisaalta hallintotieteiden tutkimuksessa yhteisöllisyys viittaa yhteenkuuluvuuteen ja osallisuuteen, arvokkaaksi koettuun asiaan liittymiseen ja identifioitumiseen (ks. esim. Leponiemi 2021, 78). Näin ollen voisikin ajatella, että esimerkiksi Facebookin paikallisryhmät tai Twitter-julkaisut, joihin on merkitty aiheutunnisteella kotipaikkakunta, voisivat muodostaa paikallisia verkkoyhteisöjä, joiden käyttäjät voisivat kokea ainakin jossain määrin yhteenkuuluvuutta. Paikallisryhmiä on hyvin erilaisia: osassa kerätään vanhoja kuvia, toisessa mainostetaan paikallisia yrityksiä, kolmannessa keskustellaan alueen ajankohtaisista asioista, neljännessä keskitytään valittamaan koirankakasta ja viidennessä kaikkia näitä iloisessa sekasorrossa.

Julkishallinnossa dialogisten periaatteiden soveltaminen sosiaalisissa verkostoissa, joita sosiaalinen media edustaa, voi tuottaa merkittäviä etuja tarjoamalla puitteet sitoutumista edistävän suhteen rakentamiselle kuntalaisen ja paikallishallinnon välille. Tällainen suhde mahdollistaa tehokkaamman heikkouksien tunnistamisen ja erilaisten parannusehdotusten vastaanottamisen. Kuntalaisilta saatavan palautteen perusteella paikallishallinto voi säilyttää tai parantaa sitouttamiskykyään. Lisäksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa viestintää, yleisön osallistumista ja vuorovaikutusta voidaan mitata helpommin kuin monissa muissa sosiaalisissa verkostoissa. (Sáez Martín ym. 2015, 436.) Sitoutumista edistävien tekijöiden tutkimus keskittyy laajasti kahteen sosiaalisen median alustaan, Facebookiin ja Twitteriin (Faber 2021). Medaglia ja Zheng (2017, 499) väittivät, että tutkimus julkishallinnon sosiaalisen median käytöstä on vinoutunut keskittyen pääasiassa johtamiseen ja sisältöihin vaikutusten ja sosiaalisen median eri alustojen ominaisuuksien jäädessä vähemmälle huomiolle. Facebookin on kuitenkin todettu sitouttavan kuntalaisia paremmin kuin esimerkiksi toiseksi parhaiten sitouttava Twitter, Instagram tai LinkedIn: tutkimustulokset näyttävätkin tukevan vuorovaikutteisemmän viestinnän roolia sitoutumisen aikaansaamiseksi (Faber 2021).

Keskustelun julkisuus mielletään sosiaalisen median erityispiirteeksi: käytävien keskustelujen ajatellaan usein olevan kaikkien nähtävillä. Näin ei kuitenkaan automaattisesti ole: omassa profiilissaan käyttäjä voi monissa sosiaalisen median kanavissa pitkälti määrittellä, kuka julkaisun voi nähdä ja edelleen rajata sitä, kuka julkaisua voi kommentoida. Erilaiset ryhmät voivat olla julkisia, mutta yhtä hyvin suljettuja tai yksityisiä, jolloin ne eivät välttämättä ole edes satunnaisen etsijän löydettävissä. Niissä käytävään keskusteluun voi kohdistua moderointia, sisällön säätelyä, jonka tekee ryhmän ylläpitäjä. Lisäksi julkaistavaan sisältöön vaikuttavat yhteisönormit, joiden vastaisia julkaisuja ei joko pysty julkaisemaan lainkaan tai ne voidaan poistaa julkaisun jälkeen. Muut käyttäjät voivat myös ilmiantaa julkaisun yhteisölle, joka voi tällaisen ilmoituksen perusteella poistaa julkaisun. Mitä julkisuuden tai yksityisen rajanveto sitten vaikuttaa käytävään kuntalaiskeskusteluun? Jos keskustelua käydään yksityishenkilön profiilissa tai yksityisessä ryhmässä, on mahdollista, että kaikilla kuntalaisilla ei ole pääsyä keskusteluun. Monilla alustoilla on myös mahdollisuus estää toinen käyttäjä: tällöin estänyt henkilö ei näe lainkaan estetyn henkilön julkaisuja tai kommentteja, ellei joku keskusteluun osallistuva lainaa niitä. Keskustelu myös usein sirpaloituu eri alustoille ja ryhmiin, joiden julkisuusasetukset ja moderointi voivat poiketa toisistaan huomattavasti.

Keskustelun julkisuuteen vaikuttavat sosiaalisen median algoritmit, jotka pyrkivät näyttämään käyttäjälle sisältöä, johon hän aiemman käyttäytymisensä perusteella reagoisi. Algoritmi ei siis pyri esittämään käyttäjälleen mieleistä sisältöä, vaan tavoite on nimenomaan saada käyttäjältä vastakaikua julkaisuun. Joissakin palveluissa reaktioksi tulkitaan jo se, ettei käyttäjä siirry välittömästi seuraavaan julkaisuun. Toisissa taas käyttäjän pitää aktiivisesti toimia, jotta algoritmi tulkitsee hänen reagoineen. Erityisesti julkaisun edelleen jakaminen ja kommentointi katsotaan voimakkaaksi reaktioksi. Tällöin algoritmi toisaalta nostaa käyttäjän nähtäville sisältöä, josta hänen odotetaan pitävän ja joihin hän reagoi positiivisesti, esimerkiksi Facebookissa tykkäämällä. Toisaalta reaktion – ja siten myös algoritmin haluaman sitoutumisen julkaisuun – aiheuttaa myös kiihdyttävä julkaisu, jota käyttäjä intoutuu kommentoimaan. Algoritmi myös oppii ihmisen käyttäytymisestä ja muuttaa tarjottavaa sisältöä sen mukaan, miten käyttäjä toimii. Niiden kehitystyö on jatkuvaa ja siihen käytetään runsaasti resursseja. Kohdennetut sisällöt muokkaavat käyttäjän maailmankuvaa, sillä ihminen muodostaa käsitystään ympäristöstään pitkälti sen perusteella, mitä hän näkee ja kokee.

Tämä tutkimus keskittyy nimenomaisesti julkiseen verkkoon, jonka sisältö on pääsääntöisesti hakukoneilla löydettävissä, vaikka sekä *deep webin* että *darknetin* olemassaolo tiedostetaan. Julkisesti näkyvä verkko muodostaa murto-osan todellisesta tietoverkosta. Deep webin palveluiden käyttöön tarvitaan tyypillisesti palvelun eksakti osoite ja salasana, jotka luovutetaan vain sellaisille henkilöille,

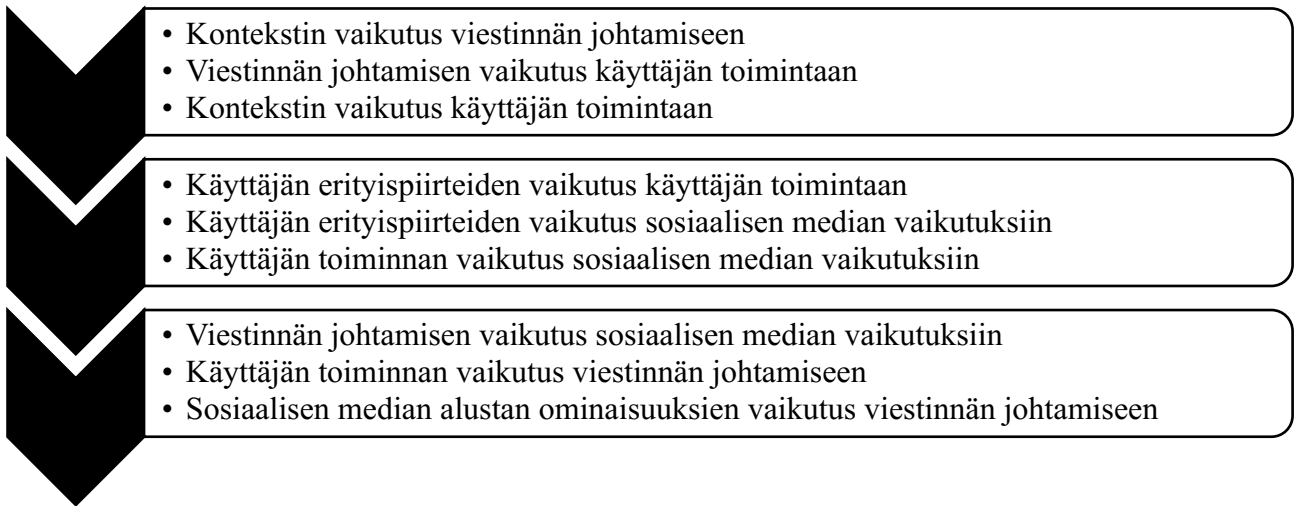
joilla on oikeus saada tieto. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi erilaiset maksulliset palvelut ja tietokannat, kuten potilas- tai asiakastiedot. Darknet puolestaan on käyttäjänsä henkilöllisyyden salaava deep webin osa, jota käytetään paljon myös rikollisiin tarkoituksiin, koska käyttäjän henkilöllisyyttä on vaikea selvittää. (Suomen Asiakastieto 2021)

Sosiaalisella medially on myös kääntöpuoli. Vaikka se toisaalta voidaan nähdä laajan osallistumisen mahdollistavana alustana, Nygi ym. (2015) tunnistivat useampia sosiaalisen median aiheuttamia ongelmia, joita olisi tarpeen tutkia tarkemmin, kuten teknostressin aiheuttamat ongelmat ja työntekijöiden organisaatiolle sosiaalisen median käytöllään aiheuttamiin mainehaittoihin vastaaminen. Lisäksi sosiaalista mediaa piinaavat lieveilmiöt. Sosiaalisen median alkuvuosina huoli epäsovivista sisällöistä keskittyi väkivaltaisiin ja seksuaalissävytteisiin kuviin, mutta sanallinen vihapuhe, uhkailu, häirintä (*harassment*), trollaaminen (*trolling*), toisiin käyttäjiin kohdistuva maalittaminen (*targeting*) ovat nousseet merkittäviksi huolenaiheiksi (Gillespie 2017, 256). Sosiaalisen median keskusteluissa kuntien viranhaltijoita huolestaa erityisesti kuntien ja palveluiden kehittämisen kärsiminen poliittisen päätöksenteon hitaudesta – he kokevat, että tulevaisuudessa se, kuka sanoo, saattaa nousta merkittävämmäksi seikaksi kuin se mitä sanotaan epämääräisen ja sekavalta vaikuttavan ”torihuutelun” myötä. (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 95.)

Vihapuhe ei ole uusi ilmiö. Ihminen vieroksuu kaikkea sellaista, joka poikkeaa hänestä itsestään, joten vihapuhetta voidaan pitää ihmislajin sisäsyntyisenä ominaisuutena. Se yleistyi Euroopassa vasta toisen maailmansodan jälkeen ja Suomessa tällä vuosituhannella. Nykyaikaisen julkisuuden tarinallinen yksilökeskeisyys ja median tuottamat kohut lisäävät poliittikkoihin kohdistuvien sosiaalisen median lieveilmiöiden, kuten häirinnän, uhkailun ja määrää. (Pöyhtäri 2013, 26–35.) Sosiaalisen median algoritmien alkuperäinen tarkoitus oli markkinoinnin tehostaminen. Niitä voidaan kuitenkin hyödyntää myös muissa, vähintäänkin kyseenalaisissa tarkoituksissa, kuten poliittisessa manipuloinnissa ja vale uutisten levittämisessä. (Reisach 2021, 909–910.) Vastaläkkeenä tähän voitaisiin tarjota esimerkiksi medialukutaitoa, jota varsinkin nuoremmissa ikäluokissa voidaan Suomessa pitää jo lähes kansalaistaitona. Reisachin (2021, 910, ks. myös 913) mukaan lukuisten käyttäjien näkyviin nousevat kiivaimmat väittelyt aiheuttavat kiihtymystä ja asiasisältöiset kampanjat saavat usein vähemmän näkyvyyttä kuin tunteisiin negatiivissävyisesti vetoavat, mutta algoritmit jättävät hiljaiset ja kohteliaat sosiaalisen median käyttäjät varjoon. Syntyneitä vääristymää voitaisiin hänen mukaansa korjata alan yritysten vastuullisuuden ja demokratian tukemisen kautta: yritysten tulisi yritysvastuun nimissä huolehtia tasapuolisuudesta viraalisisältöjensä välillä ja mahdollistaa eri puolueiden ja intressiryhmien välinen tasapainoinen vuorovaikutus.

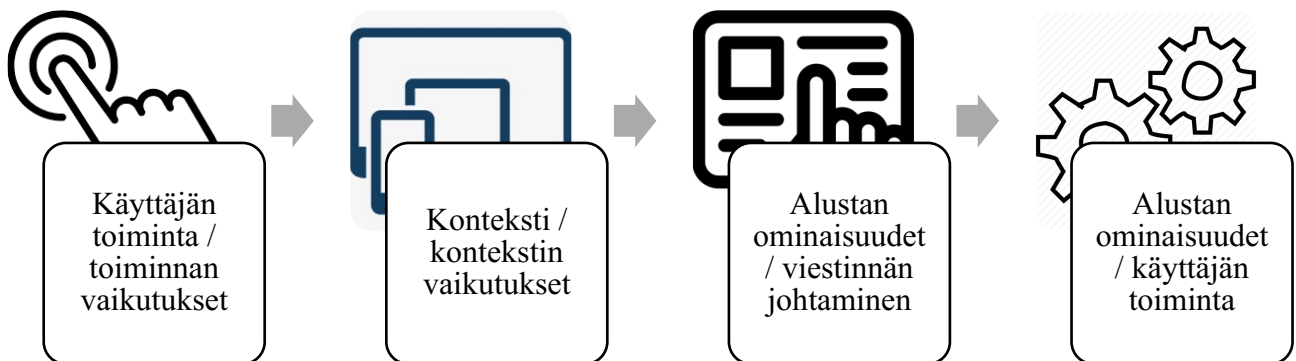
Kuka viime kädessä on vastuussa sosiaalisen median sisällöstä? Pohdinta on mielenkiintoinen ja monitahoinen. Gillespien (2017, 217) näkemyksen mukaan häiritsevää sisältöä luovat käyttäjät ja sosiaalinen media on alusta, jolla häirintä tapahtuu. Gillespien mukaan yrityksiä, jotka säilyttävät ja jakavat muiden luomia sisältöjä, voidaan silti pitää jossain määrin vastuullisina siitä, millaista sisältöä palvelussa julkaistaan. Sisältöjen valvonta on alan yrityksissä rutiinia: niitä suodatetaan algoritmein, mutta myös käyttäjät voivat liputtaa (*flag*) sisällön, jota he pitävät sopimattomana. Osa sisällöstä voidaan poistaa algoritmien automatiikalla, mutta alustojen alihankintayrityksissä työskentelee suuri joukko ihmisiä, jotka tarkastelevat liputettua tai algoritmin suodattamaa materiaalia. Nämä henkilöt altistuvat valtavalle massalle epämääräisiä, jopa äärimmäisen väkivaltaisia kuvia, videoita ja tekstiä. Valvonnan pääpaino on yhteisöpalvelun käyttöehtojen noudattamisessa. Toisaalta paikallisten ryhmien sisältöjä voidaan valvoa ryhmän sisältä oman moderaattorin avulla. (Gillespie 2017, 264–273.) Omavalvonnan suhteen merkittäväksi kysymykseksi nousee se, millä perusteella päätetään ne säännöt, joiden mukaan ryhmässä toimitaan ja kuka on oikea henkilö päättämään, mikä on tai ei ole sopivaa. On mahdollista, että moderointi vaikuttaa siihen, millaiset mielipiteet pääsevät keskustelussa esiin. Toisaalta paikallinen valvonta helpottaa esimerkiksi vihapuheen tunnistamista, sillä äidinkielellä suoritettu valvonta on aina tehokkaampaa kuin konekäännöksiin luottaminen.

Ngai, Tao ja Moon (2015, 33–44) nostivat laajassa sosiaalisen median tutkimuksen kirjallisuuskatsauksessaan esiin, että sosiaalista mediaa on usein tutkittu enemmän yksilön kuin organisaatioiden näkökulmasta ja vaikka sosiaalisen median markkinoinnilliset arvot onkin organisaatioissa jollakin tasolla tunnustettu, sitä käytetään hämmästyttävän harvoin strategisena välineenä edes markkinoinnin näkökulmasta sidosryhmäyhteistyössä. Aiheesta tehty tutkimus vaikuttaa keskittyneen enemmän esimerkiksi sosiaaliseen pääomaan tai yritysten tuottavuuden laskuun sosiaalisen median keskustelujen häiritessä työntekijöiden keskittymistä työtehtäviin kuin sosiaalisen vallan käyttämiseen, kulttuurisiin eroihin ja sosiaalisen median vaikutuksiin (Ngai ym. 2015). Sosiaalinen media tarjoaa kuitenkin kuntalaiskeskustelulle ainutkertaisia mahdollisuuksia. Megadlia ja Zheng (2017) rakensivat mallia tutkimukseen, jonka yhdeksän porrasta on esitetty kuviossa 5. Nämä yhdeksän porrasta muodostavat hallinnon sosiaalisen median tutkimuksen kannalta kiinnostavat yhteydet: on esimerkiksi yhtä lailla mielenkiintoista, miten konteksti vaikuttaa viestinnän johtamiseen kuin käyttäjän toimintaan, tai miten käyttäjän erityispiirteet vaikuttavat käyttäjän toimintaan tai toisaalta sosiaalisen median vaikutuksiin.

KUVIO 5. Malli hallinnon sosiaalisen median tutkimuksesta (mukaellen Megadlia & Zheng, 2017, 503–504, vapaasti suomennettu)

Mallin perusteella Megadlia ja Zheng laativat neliportaisen ehdotuksen sosiaalista mediaa koskevan tutkimuksen tutkimusagendaksi, jota kuvataan tarkemmin kuviossa 6.

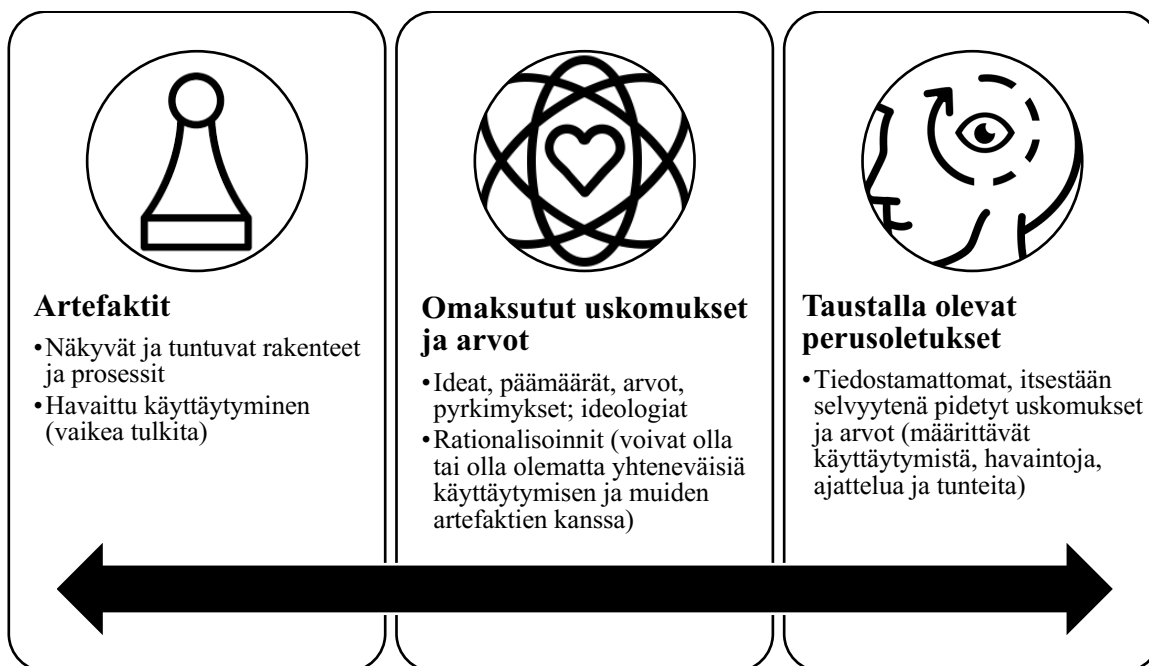
KUVIO 6. Medaglian ja Zhengin (2017, 504–506) ehdotus sosiaalista mediaa koskevan tutkimuksen tutkimusagendaksi (vapaasti suomennettu)

Sosiaalisen median käyttö tarjoaa julkishallinnolle mahdollisuuden tarjota kuntalaisille yhteistyön, osallisuuden ja reaaliaikaisen vuorovaikutuksen tunteita jaettujen sisältöjen tuottamisen kautta ja osallistaa heitä. Tykkäysten ja kommenttien kvantitatiivinen analysointi suhteessa kaupungin kokoon ja postausten määrään on irrelevantti tutkimuskohde. Mielenkiintoisempia indikaattoreita olisivat käyttäjän toimintaan vaikuttavat arvot ja normit. Käyttäjän toimintaa arvioitaessa kiinnostavia kysymyksiä ovat vuorovaikutuksen tavat yleistä kiinnostusta herättävissä kysymyksissä, mutta myös käyttäjien konsensushakuisuuteen tai keskustelun polarisoitumiseen vaikuttavat tekijät, joita ymmärtämällä voitaisiin saada aikaan rakentavampaa keskustelua. Käyttäjien toiminnan vaikutuksia julkishal-

linton – sen päätöksentekoon tai viestintään – ei ole juurikaan tutkittu. Kontekstin suhteen mielenkiintoisempaa kuin kaupungin koko ja julkaisujen lukumäärä olisi se, miten kaupungin julkaisut sosiaalisessa mediassa eroavat organisaation hierarkisuuden tai verkostomaisuuden suhteen ja millaisia kulttuurisia tekijöitä pitäisi ottaa huomioon sosiaalisessa mediassa tehtävässä kaupungin viestinnässä. (Medaglia & Zheng 2017, 504–506.)

Medaglia ja Zheng (2017, 504–506) korostavat, että omat haasteensa kaupungin sosiaalisen median käytölle aiheuttaa useiden alustojen luonne globaaleina, kaupallisina toimijoina. Alustoissa mielenkiintoa herättävät heidän mukaansa myös se, miten alustan asettamat rajoitukset sisällölle (esimerkiksi tekstin pituus), vaikuttavat käytävään keskusteluun, ja se, vaikuttaako alustoilla esitettävä mainonta siihen jotenkin. Lisäksi alustojen kaupallisuuteen liittyvät piirteet, kuten halu saada käyttäjä pysymään ja palaamaan palveluun, saattavat Medaglian ja Zhengin mukaan olla ristiriidassa kaupungin lähtökohtaisesti rationaaliseen luonteeseen.

3.5 Kunnan paikallinen viestintäympäristö ja -kulttuuri

KUVIO 7. Organisaatiokulttuurin kolme tasoa (mukaellen Schein & Schein (2010, 21), vapaasti suomennettu)

Kulttuuria voidaan pitää abstraktina, mutta voimakkaasti ihmisten käyttäytymistä säätelevänä voimana, jonka teho perustuu siihen, että vaikutukset tapahtuvat tietoisuuden ulkopuolella. Organisaatiokulttuurin voidaan katsoa syntyvän vuorovaikutussuhteissa eikä sitä voida rajoittaa vain organisaation sisälle, vaan sen vaikutus ulottuu myös organisaation ulkopuolelle, kun organisaation jäsenet

ovat vuorovaikutuksessa joko keskenään tai jonkun muun kanssa. Syntymekanisminsa vuoksi jokaisen organisaation kulttuuri on uniikki. Kulttuuri voi muuttua ja sitä voidaan tietoisesti (ainakin yritetään) muokata, mutta sen ihmisen tiedostamattomiin ajatuksiin ja tunteisiin perustuvan luonteen vuoksi sen hallittu, päämäärätietoinen muokkaaminenkaan ei aina johda muokkaajan kannalta toivottuun lopputulokseen. (Schein & Schein 2010, 7–16). Kunnan viestintäkulttuurin voitaisiin ehkä ajatella rakentuvan Scheinien organisaatiokulttuurin mallin (ks. kuvio 7) mukaisesti, jolloin siihen vaikuttaisivat tiedostetut ja näkyvät artefaktit, osittain tiedostetut arvot ja tiedostamattomat perusoletukset.

Kunnan viestintäkulttuurin puolestaan voisi ajatella vaikuttavan siihen, miten kuntalaiset kokevat mahdollisuutensa vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon, mutta myös siihen, miten merkityksellisenä kunnan päättäjät – sekä poliitikot että viranhaltijat – pitävät kuntalaisten ilmaisemia mielipiteitä. Organisaatiokulttuuri vaikuttanee muun muassa siihen, miten valmisteluvaiheessa olevista asioista tiedotetaan kuntalaisille, missä määrin (pakottavan lainsäädännön lisäksi) kuntalaisten halutaan osallistuvan ja miten kuntalaisten vaikuttamisyrittäisiin suhtaudutaan. Lehtonen ja Tuurnas (2021, 41) tutkivat kunnan osallistuvan budjetoinnin hanketta esimerkkitapauksena. Haastattelujen yhteydessä kävi ilmi, että kunnan viranhaltijat ottivat keskustelutilaisuuksissa alustajan ja keskustelun ohjailijan roolin, kun taas asukkaat asettuivat yleisön rooliin. Voitaisiinkin ajatella, että esimerkkitapauksessa kyse on organisaatiokulttuurin ilmentymästä: kunnan edustajien on vaikea luopua roolistaan tiedottajina eivätkä asukkaat – halustaan huolimatta – osanneet muuttaa syntyynyttä asetelmaa. Näin tapahtui siitä huolimatta, että hankkeen käynnistysvaiheessa tarve muuttaa organisaatiokulttuuria keskusteluvampaan suuntaan riittävän laajan tietopohjan takaamiseksi oli tunnistettu (Lehtonen & Tuurnas 2021, 33). Organisaatiokulttuuri ja siihen liittyvät tavat toimia vaikuttavatkin istuvan hyvin syvällä paitsi organisaation sisällä, myös sen sidosryhmissä, kuten asukkaissa.

Viestinnällä – ja erityisesti strategisella viestinnällä – voidaan pyrkiä myös vahvistamaan organisaatiokulttuuria ja rakentamaan organisaation identiteettiä, jolloin viestinnän kontribuutio kohdistuu organisaatioon itseensä organisaatiota rakentavana voimana eikä yleisemmin ilmaistuihin organisaation tavoittelemiin tuloksiin. Toisaalta strategiseen viestintään itseensä kohdistuu yhteisöllisyyttä, arvoja, kulttuuria ja ihmisten vaikutusmahdollisuuksia koskevia odotuksia. (Juholin & Rydenfelt 2020, 91–92). Välillä teorioiden perusteella voikin olla hankala hahmottaa, muokkaako organisaatiokulttuuri viestintää vai päinvastoin.

Sosiaalisen median tulo osaksi ihmisten arkea voisi kuitenkin vaatia kunnilta organisaatiotasollakin asenteiden ja jopa organisaatiokulttuurin muutosta. Organisaatiokulttuurin muutos (*Organizational*

Culture Change) perinteikkäissä organisaatioissa edellyttää aiemmista perusoletuksista luopumista ja niiden korvaamista uusilla: perusoletusten pysyvän luonteen vuoksi prosessi vie paljon aikaa. Kulttuurinvaihdos (*Culture-switch*) ei vaadi yhtä aikaa vievää kognitiivista prosessia, koska perusoletukset säilyvät ennallaan, ja se on siksi nopeampi, vaikkakaan ei helppo, toteuttaa. Erityisesti organisaation kohdatessa epäjohtonmukaisia ja odottamattomia ongelmia, joihin ei voida vastata tehokkaasti perinteisillä työtapoilla, organisaation toimijoiden on tunnistettava uudet haasteet ja löydettävä niihin sopivat työtavat. Tällaista prosessia kutsutaan merkityksellistämiseksi (*Sensemaking*). Merkityksellistämisen ensimmäinen askel on hyväksytyin tulkinnan kehittäminen ulkoisista tapahtumista. Tulkinnan kehittämisestä vastaavat sensemaking-teorian mukaan strategisen tason johtajat. Jos tulkinta ja siitä viestiminen muulle organisaatiolle onnistuu, kulttuurinvaihdos voi toteutua. (Moynihan 2012, 852–854.)

Sosiaalisen median keskustelukulttuurin suhteen sensemaking-teorian perusteella tulkinta olisi valtuutettujen tehtävä. Jos valtuutetut onnistuvat tekemään tulkinnan ja viestimään sen kunnassa niin, että kahdensuuntaisen vuorovaikutuksen merkitys todella ymmärretään, voisi kulttuurinvaihdos olla mahdollinen. Aiemman, viranhaltijoihin kohdistuneen tutkimusten perusteella vaikuttaa siltä, että kunnissa sosiaalisen median käyttöönottoa ja kaksisuuntaisuutta ovat edistäneet valtuutettujen sijaan viranhaltijat. Voitaisiinkin ehkä ajatella, että tehokkain mahdollinen hyödyntäminen vaatisi kulttuurinvaihdosta ja siksi strategisen tason päättäjien aktiivista osallistumista tulkintojen etsimiseen ja niistä viestimiseen organisaatiolle. On myös mahdollista, että joidenkin viranhaltijoiden mahdollinen halukkuus lisätä vuorovaikutusta sosiaalisessa mediassa kilpistyy nimenomaan tiedottamiskeskeiseen organisaatiokulttuuriin, jota poliittiset päättäjät vielä kenties – tiedostaen tai tiedostamattaan – ylläpitävät.

On kuitenkin huomattava, että myös kuntien viestintäympäristöt eroavat toisistaan. Suomalaiset kunnat ovat jo itsessään kaikessa autonomisuudessaan kovin erilaisia eikä sosiaalisen median käyttöön ole olemassa mitään valtakunnallista ohjeistusta. Kuntaliiton (2020) vuosittaisessa selvityksessä, johon vastasi lähes puolet Suomen kunnista, ilmeni, että kuntien kaikki toimialat ovat esillä sosiaalisessa mediassa ja lähes kolme neljästä kunnasta on laatinut työntekijöilleen ohjeet sosiaalisen median käytöstä ja siellä toimimisesta. Vaikka ohjeistuksilla luotaisiin jossain määrin samantyyppisiä toimintamalleja, niitä kuitenkin tulkitsevat ihmiset ja lisäksi kuntien ympäristöt sosiaalisen median perspektiivistä vaihtelevat: sosiaalinen media on pitkälti itseorganisoitunut, joten eri kiinnostuksen kohteiden ympärille on eri alueilla voinut syntyä hyvinkin erityyppistä toimintaa. Ei siis voida sanoa, että kunnan X pitää menestyäkseen viestiä sosiaalisen median kanavalla Y ryhmässä Z, koska kunta A oli

onnistunut tässä erinomaisesti. Voi olla, että kunnan X alueella kanavaa Y ei juurikaan käytetä tai siellä ei ole ryhmää Z tai mitään sen tapaistakaan. Liian pieniin yksityiskohtiin tarttuminen häiritsee tässä vaiheessa kokonaiskuvan rakentumista.

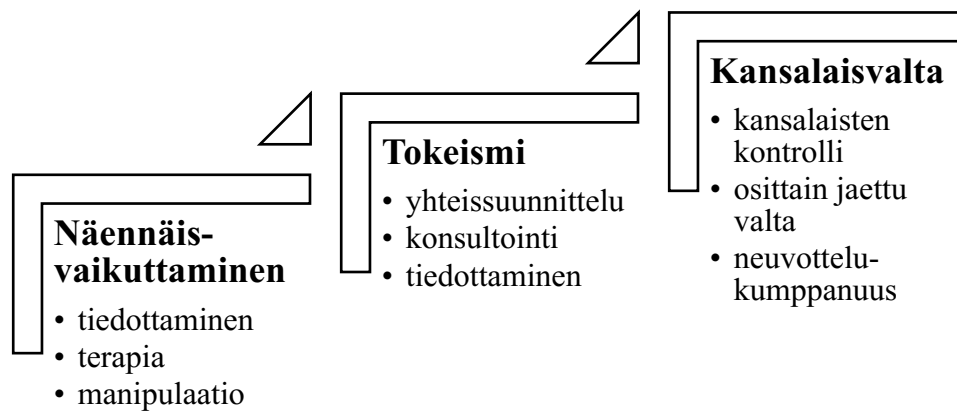
3.6 Osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttavuuden käsitteistä

Suomen kansalaisilla on perustuslaillinen oikeus osallistua yhteiskunnan toimintaan ja sen kehittämiseen. Lisäksi Perustuslaki turvaa jokaiselle kansalaiselle oikeuden vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Muu lainsäädäntö rakentuu tältä osin perustuslain luomien suuntaviivojen kanssa yhdenmukaiseksi ja esimerkiksi kuntalakiin on kirjattu pakottavana lainsäädäntönä kuntalaisen oikeus vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon omassa kotikunnassaan.

Osallistuminen on oikeus eikä siihen voida pakottaa. Pienimmillään osallistumisena kunnalliseen päätöksentekoon voitaneen pitää äänioikeuden käyttämistä kuntavaaleissa, jolloin kuntalainen antaa äänensä henkilölle, jonka haluaisi edustavan itseään kunnallisessa päätöksenteossa seuraavan vaalikauden ajan. Nykyaikaisessa governance-hengessä kuntalaisen toivotaan kuitenkin olevan aktiivinen osallistuja: tekevän ja toimivan itselleen tärkeiden asioiden eteen sekä yksin että yhdessä muiden samanhenkisten ihmisten kanssa. Nieminen (2009, 69–70) kuitenkin huomauttaa, että vaikuttaminen on yhä enemmän siirtynyt erilaisiin ei-institutionaalisiin toiminnan muotoihin, jotka tuovat osallistujille vaikuttamisen mahdollisuuden ja tuloksellisuuden kokemuksia ja siten tukevat edelleen kuntalaisten osallistumista niihin. Nämä tavat eivät välttämättä näyttäydy samanlaisina kuin perinteiset osallistumisen institutionaaliset muodot.

Osallisuus ymmärretään kuntalaisen kokemuksena kuulumisesta ja kiinnittymisestä kotikuntaansa. Kuntalainen kokee osallisuutta, kun hän kokee oman toimintansa ja ajatuksensa olevan merkityksellisiä ja vaikuttavia kunnan päätöksentekoon ja sen kautta hänen omaan elämäänsä. Osallisuutta voidaan pitää edellytyksenä osallistumiselle. Arnsteinin (1969) osallisuuden portaista tähän muokattu kolmiportainen malli kuvaa yksinkertaistaen kansalaisen osallisuutta (kuvio 8). Kun kuviossa siirrytään oikealle ja ylös, kansalaisen kokema osallisuus ja valta kasvavat. Alimmalla, näennäisvaikuttamisen portaalla, kansalaisella ei ole valtaa käytännössä lainkaan, eikä hän toisaalta koe myöskään osallisuutta. Oikealla puolestaan on kansalaisvallan porras, jonka äärimmäisenä ilmentymänä on kansalaisten kontrolli, jossa kaikki valta on kansalaisilla. Näiden äärielementtien väliin jää tokeismin porras (*Degree of Tokeism*), jossa osallistuvaa kansalaista aidosti kuullaan ja hänen mielipiteensä

otetaan huomioon päätöksenteossa, mutta varsinainen päätösvalta säilyy valituilla päätöksentekijöillä. (Arnstein 1969, 218–223.)

KUVIO 8. Arnsteinin (1969) osallisuuden portaat (kahdeksanportaisesta kolmiportaiseksi muokattuna ja vapaasti suomennettu)

Osallistumista pidetään modernin demokratian keskeisenä tekijänä, mutta ideologisesta ihanteesta huolimatta on epärealistista ajatella, että kansalaiset tarttuisivat aktiivisesti jokaiseen mahdollisuuteensa vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoprosessiin. On siis tunnustettava, että täydellistä osallistumista on mahdoton saavuttaa. (MacKenzie & Moore 2020, 2–3.) Näennäisvaikuttaminen herättää ristiriitaisia tunteita ja kuten MacKenzie ja Moore (2020, 3) huomauttavat, jotkut voivat esimerkiksi toivoa, etteivät asioista tietämättömät äänestäisi. Tämä nostaa kuitenkin vahvasti esiin demokratian kannalta olennaisen dilemman: kuka on pätevä päättämään siitä, kenen tietämys on tarpeeksi hyvää – tai oikeaa? On mahdollista, että demokratian laatu kärsii, jos esimerkiksi äänestämistä rajoitettaisiin joillain kriteereillä.

Ihmisiä ei tulisi myöskään luokitella aktiivisiin ja passiivisiin, sillä joutuessaan tilanteeseen, jossa aktiivisella toiminnalla olisi mahdollista vaikuttaa yhteisistä asioista päättämiseen, jokainen tekee päätöksensä lähtökohtaisesti itse (MacKenzie & Moore 2020, 5). Näin ollen voisikin ajatella, että oikeilla insentiiveillä jokaisesta ihmisestä voi kasvaa aktiivinen kansalaisvaikuttaja ja niin sanottu hiljainen enemmistö kärsiikin vain oikeiden kannustimien puutteista. Insentiivi voi tietenkin olla osallistumisesta seuraavia mahdollisia positiivisia vaikutuksia, mutta myös negatiivisten vaikutusten välttämistä. Maankäyttöön liittyvät, niin sanotut NIMBY- (*Not In My BackYard*) ja LULU- (*Locally Unwanted Land Use*) -ilmiöiden vastustettavat hankkeet toimivat usein tällaisia insentiiveinä sellaisillekin henkilöille, jotka eivät muuten välttämättä osallistu yhteiskunnan päätöksentekoon erityisen ak-

tiivisesti (ks. esim. Schively 2007, 256). Näiden ilmiöiden ympärille on rakentunut myös kansanliikkeitä, joiden ääni tietenkin kuuluu voimakkaampana kuin yksittäisen ihmisen. Esimerkkinä tällaisesta voisi toimia niin sanotun Jäämeren radan menestyksekkäs vastustus (Yle 2021b). Jäämeren ratahankkeeseen toki liittyi myös alkuperäiskansan oikeuksiin ja porotalouteen liittyviä ristiriitoja.

Osallistuminen tai osallisuus ei kuitenkaan suoraan tarkoita, että kuntalaiset osallistuisivat päätöksentekoon. Jotta kuntalaiskeskustelussa esiinnoussut kanta, idea tai mielipide kehittyisi toimeenpantavaksi päätökseksi, viranhaltijoiden on kirjattava se, jolloin myös viranhaltijan käyttämä sanoitustapa vaikuttaa alkuperäisen esityksen sisältöön. Jos erilaisia esityksiä on paljon, viranhaltija joutuu usein myös priorisoimaan niiden välillä, jolloin hänen valintoihinsa voi vaikuttaa esimerkiksi kuntopoliittikka, taloudelliset näkökohdat tai hänen omat näkemyksensä (Lund ym. 2021, 3). On tietenkin myös mahdollista, että poliitikot poimivat keskustelusta ajatuksia tai muokkaavat omia käsityksiään kuntalaiskeskustelun perusteella. Tällöin niihin vastaavasti vaikuttavat vähintäänkin samat tekijät kuin viranhaltijan valintoihin.

Julkiseen keskusteluun osallistumisen on aiemmassa tutkimuksessa havaittu olevan vinoutunutta: keskusteluun osallistuvat pääasiassa hyväosaiset, jo hieman vanhemmat ihmiset, joiden lapset ovat jo aikuisia. Keskustelu ei saisi olla liian epämääräistä, mutta liian joustamaton keskusteluympäristö rajoittaa myös tuloksia. Aktiivisestakaan osallistumisesta huolimatta poliittisia päätöksiä ei juurikaan tehdä edustuksellisen demokratian ulkopuolella, joten vaikuttaakin, että kuntalaiskeskustelulla on lähinnä konsultoiva rooli kunnan päätöksenteossa. Onnistuessaan keskustelu kuitenkin tarjoaa päättäjille paikallistietoa, lisää paikallista sitoutumista ja lieventää kuntien sisäisiä jännitteitä. Erityisesti maaseutuyhteisöissä paikalliset suhteet kehittyvät sidosryhmien, kuntalaisten ja kunnan edustajien välillä usein tiiviimmiksi, jolloin tarvetta julkiselle keskustelulle on vähemmän. (Lund ym. 2021, 19–21). Vaikka Lundin ym. tutkimuksessa oli kyse kasvokkain järjestetyistä keskustelutilaisuuksista, niitä voitaisiin ehkä jossain määrin soveltaa myös sosiaaliseen mediaan. Kunnan edustajien, olivatpa he sitten luottamushenkilöitä tai viranhaltijoita, puuttuminen sosiaalisen median kanavalta, jossa keskustelu käydään, on varmasti omiaan vähentämään kunnan kannalta arvokkaan informaation syntymistä. On myös mahdollista, että hyvin toimeentulevat, jo lapsensa aikuisiksi kasvattaneet, ehtivät myös sosiaalisessa mediassa osallistua enemmän.

De Mello (2021, 378–379) totesi tuoreessa tutkimuksessaan, että ikääntymisen myötä kuntalaiset kiinnittyvät yhä tiukemmin asuinkuntaansa ja heidän äänestysaktiivisuutensa kasvaa, erityisesti, jos he lähtökohtaisesti kannattavat ja uskovat demokraattiseen päätöksentekoon. De Mello pitää ilmiötä

positiivisena ja kehottaakin paikallista hallintoa aktiivisiin toimiin palveluiden kehittämisen suhteen. Toisaalta voitaisiin ehkä ajatella, että suomalaiset kunnanvaltuutetut ovat perinteisesti olleet melko iäkkäitä ja ikääntyvän väestön ääni – olkoonkin, että heidän määränsä on kasvava ja painoarvo siten suurempi – on kuulunut ja sen kuuluminen myös jatkossa on turvattu. Toisaalta nimenomaan sosiaalista mediaa koskevassa keskustelussa on huomattava, että nuoremmat ikäluokat käyttävät aktiivisemmin sosiaalista mediaa. On kuitenkin mahdollista, että he liikkuvat eri alustoilla ja kanavilla kuin kuntapäätäjät, joten heidän mielipiteensä saamiseksi pitäisi selvittää myös sitä, missä eri ikäryhmät tavoittaisi ja miten heidät saisi osallistumaan keskusteluun.

3.7 Maaston muotoja etsimässä: eri osa-alueiden keskinäisistä suhteista

Tutkittaessa kunnan poliittisten päättäjien ja kuntalaisten välistä vuorovaikutusta sosiaalisessa mediassa, liikutaan myllerryksessä olevalla maaperällä. Yhtäältä hallinnon paradigman siirtyminen ensin perinteisestä byrokratiasta kohti markkinahenkisempää NPM-ajattelua, jota on seurannut vielä horisontaalisempi, yhä suurempien massojen mukaantuloa tavoitteleva uusi julkinen hallinta. Samanaikaisesti voidaan nähdä demokratiakäsitysten elävän: perinteisestä länsimaisesta edustuksellisesta demokratiasta kohti deliberatiivisempaa ja osallistuvampaa demokratiaa. Näiden kehitysten voisi katsoa olevan linjassa keskenään. On kuitenkin huomattava, että sen paremmin hallinnon paradigmat kuin demokratiakäsityksetkään eivät ole toisensa poissulkevia, vaan enemmän toisiaan seuraavia, osin päällekkäisiä ja ristikkäisiä liukumia. Lisäksi populististen puolueiden nousu saattaa johtaa myös edustuksellisen demokratian arvostuksen nousuun tulevaisuudessa, sillä modernin populismin aatteiden mukaisesti kansa tarvitsee johtajan, joka edustuksellisen demokratian koneiston kautta hoitaa parhaalla mahdollisella tavalla heidän asioitaan. Verkostomainen hallintatapa häiritsee tällaista ajattelua.

Viestinnän murros on myös linjassa sekä hallinnon että demokratiakäsityksen muutoksen kanssa. Julkisessa viestinnässä pyritään yhä enenevässä määrin siirtymään lakisäätelisestä asioiden tiedottamisesta vuorovaikutukseen, joka toisaalta tukee hallinnon uutta horisontaalisempaa hallintotapaa, mutta myös deliberatiivisempaa ja osallistavampaa demokratiakäsitystä. Myös viestinnässä pyritään entistä enemmän strategiseen ajatteluun ja organisaation tavoitteiden saavuttamiseen viestinnän avulla. Jos uuden julkishallinnan myötä strategia on rakennettu matalaa organisaatiota ja avoimuutta silmällä pitäen, myös viestinnän pitäisi noudattaa näitä arvoja. Vaikuttaa kuitenkin hieman siltä, että edustuksellisen demokratian valtuutetut – tai ainakin osa heistä – ovat haluttomia antautumaan vuorovaikut-

teiseen keskusteluun sosiaalisessa mediassa kuntalaisten kanssa. Näin siitä huolimatta, että tutkimuksessa sosiaalista mediaa pidetään avoimempänä ja demokraattisempänä medianä kuin perinteistä mediaa (Falkheimer & Heide 2015, 342). Toisaalta ymmärrys vuorovaikutuksesta on siirtynyt pois kahdenvälisyydestä: nykyään ymmärretään, että vuorovaikutukseen vaikuttaa paitsi viestijän henkilökohtainen skeema, myös niiden ihmisten mielipiteet ja ajatukset, joiden kanssa viestijä on vuorovaikutuksessa. Myös vuorovaikutus voidaan siten nähdä toimijoiden keskinäisistä suhteista muodostuvana verkostona, joka puolestaan on linjassa hallinnon ajattelun kehittymisen kanssa.

Sosiaalisen median erityispiirteet tekevät siitä kiintoisan tutkimuskohteen. Erityisesti sosiaalisen median verkostoitumisalustoille, kuten Facebookille, on tyypillistä erilaisten ryhmien ja verkostojen luominen jo itsessään. Siksi olisikin luontevaa, että uusi julkinen hallinta kohtaisi tällaisen yhteisöpalvelut – onhan aivan äärimmäisen mielenkiintoista, että hallinnon paradigman muutoksen kanssa samaan aikaan kehittyy kaupallinen mahti, joka on ideologisilta juuriltaan varsin samankaltainen. Samaan aikaan myös innovaatiotutkimuksessa korostuvat verkostoiden edut: yksilöiden, organisaatioiden ja yhteiskunnan katsotaan yhdessä olevan osiaan suurempia ja voivan saavuttaa päämääriään voimiaan yhdistämällä (Sotarauta & Suvinen 2019, 4–5). Kaiken tämän keskellä on huomattava, että suomalaiset kuntaorganisaatiot ovat usein melko perinteisiä ja vähemmän ketteriä omaksumaan uusia tapoja toimia: voitaisiinkin siis kysyä, voiko kunnan organisaatiokulttuuri muodostua rajoittavaksi tekijäksi myös poliittisten päättäjien ja kuntalaisten kohtaamisille sosiaalisessa mediassa. Toisaalta toisenlaisen kulttuurin implementoimiseksi kuntaorganisaation pitäisi käyttää paljon aikaa ja resursseja, koska yhteisen kulttuurin muuttaminen vaatii paljon työtä, jotta juurtuneet peruskäsitteet voivat muuttua.

Teoriaosuuden lopuksi tarkasteltiin osallisuuden, osallistumisen ja osallistamisen käsitteitä. Ne nivoutuvat saumattomasti hallinnon paradigmoihin: siinä, missä perinteisen julkishallinnon kuntalainen oli kohde (*subject*) eikä häneltä odotettu lainkaan vaikuttamista, uudessa julkisessa hallinnassa kuntalainen nähdään aktiivisena osallistujana ja hänen mielipiteestään ollaan kiinnostuneita.

Teoriaosuuden tarkoituksena oli antaa lukijalle paremmat mahdollisuudet ymmärtää kompleksista toimintakenttää, jossa poliittisten päättäjien ja kuntalaisten välinen vuorovaikutus sosiaalisessa mediassa tapahtuu, ja samalla tukea tutkimusta avaamalla sen kannalta keskeisiä käsitteitä ja historiallisia jatkumoa, joiden päälle tutkimus rakentuu ja rakentaa. Teorian perusteella voidaan ajatella, että siihen vaikuttavat hallinnon, demokratian ja viestinnän kehityksen historialliset jatkumot, jotka esiin-

tyvät sekä päällekkäin että limittäin. Lisäksi toimintaympäristöön vaikuttaa kunnan organisaatiokulttuuri ja sen pohjalla vaikuttavien perusolettamusten ja arvojen muovaamat käsitykset kuntalaisten osallisuudesta, osallistumisesta ja osallistamisesta. Yhä tarkempia yksityiskohtia kartalle piirtävät sosiaalisen median erityispiirteet. Kokonaisuuden merkittävin havainto on, että tutkittavaa ilmiötä taustoittavien voimien kompleksisuus, paikkasidonnaisuus ja jatkuva murros tekevät mahdottomaksi pysyvemmän tilannekuvan luomisen. Parhaimmillaankin voidaan tehdä oletuksia siitä, millainen tilanne jollain määrättyllä hetkellä jossakin määrättyssä paikassa on.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Empiirisen tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää poliittisten päättäjien ja kuntalaisten välistä vuoro-vaikutusta sosiaalisessa mediassa. Empiirinen osa jakautui kolmeen osaan ja sitoutuu teoriaan eri tavoin, kuten kuviossa 2 on esitetty. Tätä empirian kolmijakoisuutta on avattu lisää kuviossa 9. Ensimmäisen empiirisen osan tarkoituksena oli selvittää sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun vaikuttavia tekijöitä kuntalaisen näkökulmasta. Tämän selvittämiseksi suoritettiin verkkokysely, joka oli suunnattu Sastamalan kaupungin asukkaille. Toisen osan tavoitteena oli selvittää vastaavia seikkoja valtuutetun perspektiivistä. Näkökulman selvittämiseksi avattiin Kasken 2021 sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta edistävien ja haittaavien tekijöiden selvittämiseksi tehty analyysi ja tarkasteltiin sitä kriittisesti. Lisäselvitystä haettiin puolistrukturoidulla haastatteluilla, jotta valtuutettujen kannalta olennaisen kokonaiskuvan luominen mahdollistui. Kolmannessa osassa selvitettiin kunnan paikallisten viestintäympäristöjen ja -kulttuurien erityispiirteitä kohdentamalla manner-suomalaisille verkkokysely maaliskuussa 2022.

Empiirisen tutkimuksen triloginen jakautuminen: kaksi verkkokyselyä ja puolistrukturoidut haastattelut		
Kuntalainen: <ul style="list-style-type: none">• sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun vaikuttavat tekijät (OSA 1)• Sastamalalaisille suunnattu verkkokysely maaliskuussa 2022	Ympäristö: <ul style="list-style-type: none">• kuntien paikallisten viestintäympäristöjen ja -kulttuurien erityispiirteet (OSA 3)• (Manner)suomalaisille suunnattu verkkokysely maaliskuussa 2022	Valtuutettu: <ul style="list-style-type: none">• sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta edistävät ja haittaavat tekijät• Kaski 2021 analyysin avaaminen ja kokonaiskuvan luominen puolistrukturoiduin haastatteluin, OSA 2

KUVIO 9. Empiirisen tutkimuksen triloginen jakautuminen verkkokyselyihin ja haastatteluihin.

Tutkimusotteeksi valittiin laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Se soveltuu erityisen hyvin ilmiön syvällisen kuvauksen tavoitteluun, jossa kiinnostus keskittyy merkityksiin, joita yksittäiset toimijat antavat tilanteille (Kananen 2014, 17; Metsämuuronen 2006, 208). Tämän myötä hyväksyttiin, että tutkimuksessa ei voitu ennakkoon asettaa tutkimushypoteeseja, vaikkakaan ennakkoajatuksia ei luonnollisesti voida täysin sulkea pois (Eskola & Suoranta 1998). Tutkimusotteen valintaa tukee myös

havainto sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun kentän kompleksisuudesta. Laadullinen tutkimus soveltuu tilanteisiin, joissa yksinkertainen ja yksiselitteinen esitystapa on vaikeasti löydettävissä ja joissa on tarve sietää kompleksisuutta (Juhila 2021).

Empiirisen tutkimuksen kolmas osa poikkeaa kahdesta ensimmäisestä sikäli, että siihen liittyy määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen piirteitä, kuten lähes hypoteesinomaisen ennakko-olettaman siitä, että suomalaisten kuntien viestintäympäristöt ja -kulttuurit poikkeavat toisistaan. Perinteisestä hieman poikkeava, eri tutkimus- ja analyysimenetelmiä yhdistävä toimintatapa oli perusteltu, koska päämääränä oli karkean kokonaiskuvan luominen laajasta ja kompleksisesta toimintakentästä. Tästä johtuen nojaaminen kohti tutkimusmenetelmiä sekoittavaa *mixed methods research* -lähestymistapaa oli perusteltu, sillä kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, joissakin tilanteissa laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen tuo parempaa ymmärrystä tutkimusongelmiin. Painopiste tutkimuksessa on kuitenkin selvästi laadullinen eikä määrällisiä tutkimusmenetelmiä ole sovellettu kovinkaan syvällisesti.

4.1 Kahden ensimmäisen osan kohderyhmänä sastamalalaiset

Kahden ensimmäisen osan kohderyhmäksi valittiin sastamalalaiset, Sastamalan kaupunginvaltuutetut ja varavaltuutetut. Tutkimuksen esiyymmärryksenä oli, että kuntien välillä on todennäköisesti eroavaisuuksia sosiaalisen median käytön suhteen, kuten esimerkiksi Hyyryläinen ja Tuisku (2016, 89) toteavatkin. Kaikkein suurimmissa kaupungeissa saattaisi olla vaarana, että paikkakuntaa tuntematon ei löytäisi keskustelijoita sosiaalisesta mediasta, sillä keskustelua saatetaan käydä lukemattomissa eri ryhmissä ja erikoisilla aihetunnisteilla. Pienimmissä kunnissa haasteeksi saattaisi muodostua toisaalta riittävän vastaajamäärän houkuttelu, mutta vastaukset voisivat polarisoitua myös siksi, että kuntalaisista suhteellisesti suurempi osa osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon. Sastamalaa voidaan pitää varsin keskimääräisenä ratkaisuna: hieman alle 25 000 asukkaallaan se ei ole suuri eikä pieni ja sitä voidaan pitää yhtä erilaisena tai samanlaisena kuin mikä tahansa muu kunta. Taustalla oli myös onnistuneesti suoritettu aiempi tutkimus, jossa Sastamalan kaupunginvaltuutetuilta ja varavaltuutetuilta oli jo kerätty rikas aineisto aiheeseen liittyen.

Sastamala on tutkijan oma kotikaupunki. Tällä tunnistettiin olevan kahdenlaisia vaikutuksia. Toisaalta tutkijalla oli matala kynnyks ottaa yhteyttä kuntalaisiin ja valtuutettuihin, ja lisäksi hänellä oli ennakoita tietoa siitä, että kunnallisesta päätöksenteosta keskustellaan paikallisilla sosiaalisen median

kanavilla. Toisaalta läheinen suhde aiheutti tarpeen olla erityisen huolellinen omien ennakoasenteiden hillitsemisessä. Henkisen prosessin lisäksi asiaa edistettiin säilyttäen kyselyissä anonyymi vastaaminen ja häivyttämällä aineistosta analyysin alkuvaiheiden ajaksi taustatiedot.

Noin 25 000 asukkaan Sastamala sijaitsee Länsi-Pirkanmaalla. Kaupungin historia on kuntaliitosten värittämä. Ne alkavat jo vuonna 1973, kun Tyrvään ja Karkun kunnat yhdistyivät Vammalan kaupungiksi ja jatkuivat vuonna 1981 Kiikan ja Keikyän kuntien muodostaessa Äetsän kunnan. Nykyisen Sastamalan historia alkaa vuonna 2007, kun Vammalan kaupunki ja Suodenniemen kunta yhdistyivät. Liitoskaupungin nimeksi jäi Vammala. Kaksi vuotta myöhemmin Mouhijärven ja Äetsän kunnat muodostivat Sastamalan kaupungin yhdessä Vammalan kaupungin kanssa. Vuonna 2013 mukaan liittyi vielä Kiikoisten kunta. Historian monivaiheisuuden voidaan katsoa vaikuttavan kaupunkiin edelleen. (Sastamalan kaupunki 2021a; Sastamalan kaupunki 2021b.)

Sastamala on väestörakenteeltaan painottunut eläköityviin tai jo eläkkeellä oleviin. Tämä aiheuttaa paineita kaupungin taloudelle ja ylläpidettävälle palveluverkolle huoltosuhteen muutoksen kautta. Alueelliset erot ovat kuitenkin suuria, vähiten kärsivät entisistä kuntakeskuksista Mouhijärvi ja kaupungin keskustana toimiva vanhan Vammalan keskusta. (MDI 2018, 54.) Vuosina 2010–2014 kuitenkin Sastamala kärsi muuttotappiosta ainoastaan 15–24 -vuotiaiden ikäluokassa ja suurin muuttovoitto saavutettiin 25–44 -vuotiaiden ikäluokassa. Nuorten poismuuttoon vaikuttanee erityisesti koulutustarjonnan rajallisuus kaikilla koulutusasteilla. Muuttoliikettä tapahtuu erityisesti Tampereen seudun sisällä. (Aro 2017.)

Sastamalan 43-henkisen valtuuston suurimmaksi ryhmäksi nousi vuoden 2021 kuntavaaleissa 11 valtuutetulla Kansallisen Kokoomuksen valtuustoryhmä, joka sai kolme lisäpaikkaa. Kokoomus jätti taakseen aiemman valtuuston suurimmat puolueet, sillä yhden paikan hävinnyt Suomen Keskusta sai uuteen valtuustoon kymmenen edustajaa ja peräti kolme paikkaa hävinnyt Suomen Sosialidemokraattinen puolue vain kahdeksan. Neljänneksi suurimmaksi ryhmäksi nousi toinen vaalien merkittävä voittaja, myös kolmella lisäpaikalla edustustaan kasvattanut Perussuomalaiset, seitsemällä paikallaan. Yhden paikan menettäneellä Vasemmistoliitolla, kaksi paikkaa vähemmän saaneet Suomen Kristillisdemokraatit ja asemansa säilyttänyt Vihreä liitto saivat kaikki valtuustoon kaksi edustajaa. Uutena valtuustoon nousi Ruotsalainen kansanpuolue, jonka ainoa edustaja nousi uutena valtuustoon. Kristillisdemokraatteja lukuun ottamatta kaikissa valtuustoryhmissä on uusia edustajia ja peräti kolmessa ryhmässä (Kokoomus, SDP ja Perussuomalaiset) viisi uutta valtuutettua. Äänestysprosentti

vuoden 2021 kuntavaaleissa oli 57,0 prosenttia, joka on 2,4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2017 kuntavaaleissa. Lasku oli kuitenkin pienempi kuin valtakunnallinen 3,8 prosenttiyksikön äänestysaktiivisuuden madaltuminen ja joillakin äänestysalueilla äänestämässä käytiin jopa aktiivisemmin kuin aiemmin. Valtuuston keski-ikä laski vuodella ja 68 prosentin miesenemmistö sulsi 58 prosenttiin. (Yle 2017b; Yle 2021c.)

Sastamalan kaupunki on tunnistanut asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien merkityksen nostaen ne strategiseksi toimintalinjaukseksi yhdessä omistaja- ja henkilöstöpolitiikan ja talouden kanssa. Toimintalinjauksessa määritellään, että julkisuutta ja tiedon saantia pidetään kansalaisvaikuttamisen perustana ja keskeisiä asioita valmistellaan vuorovaikutteisesti. Asukkaita halutaan osallistaa niin kaupungin tulevaisuuden suunnitteluun, päätöksentekoon kuin päätösten toteuttamiseen. Päätöksentekoa luvataan avata kuntalaisille, jonka lisäksi kuntalaisille tiedotetaan aktiivisesti kaupungin asioista. Kaupungin pääviestintäkanavaksi määritellään verkkosivusto. (Sastamalan kaupunki 2021c.) Tavoitteet ovat lähes sanasta sanaan samat kuin aiemmassa kaupungin strategiassa (Sastamalan kaupunki 2016): strategiaa uudistettaessa toimintalinjauksista on jätetty pois vuorovaikutteisen valmistelun tapahtuminen eri foorumeissa ja tiedotuskanavista pudotettu erikseen mainittuina pois sosiaalinen media ja määräajoin julkaistava tiedotuslehti. Toisaalta uuteen strategiaan on lisätty tavoite kokeilla osallistuvaa budjetointia. Kummassakaan strategiassa kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksille ei aseta mittareita. Dokumenttien perusteella voidaan kuitenkin ajatella, että Sastamalan kaupungin strategiassa näkyvät myös strategisen viestinnän piirteet, jossa viestintä integroidaan osaksi strategiaa.

Sosiaalista mediaa sastamalalaiset käyttävät varsin aktiivisesti. Kaikilla vanhoilla kuntakeskuksilla on Facebookissa omia keskusteluryhmiä, joiden jäsenmäärät vaihtelevat joistakin sadoista pariin tuhanteen. Koko Sastamalan alueen kattavista ryhmistä suurin on SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä. Julkisessa ryhmässä on yli 12 500 jäsentä ja uusia keskusteluja aloitetaan yli 20 päivittäin. Yksityiseen Sastamalan puskaradioon kuuluu noin 4 500 jäsentä, jotka aloittavat viikossa suunnilleen saman verran keskusteluja kuin SaKeSen jäsenet päivittäin. Lisäksi koko kaupungin alueen kattavia, eri aiheisiin keskittyviä pienempiä ryhmiä on Facebookissa lukuisia. Lisäksi entisillä kuntakeskuksilla ja niiden kylillä on lukuisia ryhmiä, joista suurimmissa on kuitenkin alle 2 000 jäsentä. Keskustelu myös kaupungin päätöksiä koskevissa asioissa käydään suurelta osin näissä ryhmissä, sillä kaupungin omilla sosiaalisen median kanavilla on suhteellisen vähän toimintaa: Twitter-tilillä on noin 800 seuraajaa ja vuoden 2021 alun jälkeen julkaisuissa ei ylitetä kymmentä kommenttia tai uudelleentwiittausta julkaisua kohden, Facebook-profiililla on kyllä noin 5 100 seuraajaa, mutta 1.1.2022

jälkeen julkaisuista eniten kommentoitu oli matkailumarkkinointivideon esiintyjärekrytointi, jossa tarkastushetkellä oli 16 kommenttia. Kaupungilla ei ole yhteistä Instagram-tiliä, mutta Instagramissa esiintyvät omilla tileissään esimerkiksi Sastamalan nuorisovaltuusto ja liikuntapalvelut. (Tiedot kerätty eri yhteisöpalveluista 1.3.2022.)

4.2 Kyselylomake Sastamalan kaupungin asukkaille

Aineisto tuotettiin avoimia kysymyksiä sisältävällä verkkokyselyllä, jossa oli myös joitakin yksinkertaisia taustakysymyksiä. Kyselylomakkeen sisältö on liitteenä (LIITE 1) ja se toteutettiin Google Forms -kyselynä. Google Forms valikoitui kyselyn alustaksi sen vakauden, maksuttomuuden ja yksinkertaisuuden vuoksi. Esimerkiksi tietoturva-asioihin ei tässä tutkimuksessa ollut tarvetta kiinnittää niin suurta huomiota, sillä kysymyksillä ei tavoiteltu anonyymin vastaajan kannalta mitään arkaluontoista tietoa. Valitun aineistonkeruutavan vuoksi tutkimuksen lopulliseksi kohderyhmäksi valikoituivat Miettisen ja Vehkalahden (2013, 84) kuvauksen mukaisesti vain sellaiset henkilöt, joilla oli mahdollisuus osallistua kyselyyn verkossa. Tätä rajoitetta ei pidetty tutkimuksen kannalta merkityksellisenä, sillä tutkimuksen keskiössä oleva sosiaalisessa mediassa toimiminen edellyttää mahdollisuutta käyttää verkkoyhteyttä. Poliittisia päättäjiä tai viranhaltijoita ei millään tavalla rajattu kyselyn ulkopuolelle eikä heitä pyydetty olemaan vastaamatta kyselyyn. Tällainen vaihtoehto hyväksyttiin, sillä kyseiset ryhmät ovat yhtä lailla kaupunkilaisia kuin muutkin ja heidän kokemuksensa sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluista on yhtä arvokas kuin muidenkin.

Kyselyssä ei ollut pakollisia kysymyksiä. Vastaajat kutsuttiin osallistumaan kyselyyn julkaisulla Facebookissa, Twitterissä ja Instagramissa. Facebook-julkaisu jaettiin myös Sastamalan keskusteluseinälle. Kyselyä voidaan siis pitää Miettisen ja Vehkalahden (2013, 86) tarkoittamana itsevalikoituneena verkkokyselynä, jossa vastaajien valikoitumiseen ei voida vaikuttaa. Kyselylomakkeella ei kysytty henkilötietoja, joten siitä ei syntynyt henkilörekisteriä. Alkuperäisiä julkaisuja kommentoineiden kesken arvottiin kolme kymmenen euron suuruista lahjakorttia paikallisiin kivijalkaliikkeisiin kyselyn sulkeutumisen jälkeen.

Aineiston hankkimistavaksi valittiin avoimia kysymyksiä sisältävä verkkokysely, sillä se katsottiin tutkimusergonomisesti tehokkaimmaksi tavaksi saada resurssien puitteissa useamman vastaajan ääni kuuluviin ja siten monipuolisempi aineisto kuin esimerkiksi haastatteluilla olisi pystytty toteuttamaan. Tutkimusote haluttiin kuitenkin pitää laadullisena, joka soveltuu parhaiten vähän tutkitun il-

miön ymmärtämiseen. Sosiaalista mediaa käyttävien voidaan ajatella olevan niin tottuneita verkkopalvelujen käyttäjiä, että aineiston vääristymistä vastaajien puutteellisen teknisen osaamisen vuoksi ei pidetty liian suurena riskinä.

Verkkokyselyn kysymykset laadittiin alustavien tutkimuskysymysten pohjalta. Niillä tavoiteltiin keskustelijoiden kokemuksia muutoksesta, jossa kuntalaiskeskustelu on yhä enenevässä määrin siirtynyt sosiaaliseen mediaan. Paitsi muutoksen aiheuttamille tuntemuksille, painoarvoa annettiin myös kuntalaisten vaikuttamisyritysten esiintyvyydelle ja vaikuttavuudelle, eri ryhmien äänten kuuluvuudelle ja sosiaalisen median ominaisuuksille kuntalaiskeskustelun alustana. Sosiaalisen median lieveilmiöihin liittyvä kysymys sijoitettiin avointen kysymysten loppuun, sillä sen ei haluttu saavan liikaa painoarvoa vastaajien silmissä tai vaikuttavan muihin vastauksiin. Avoimet kysymykset päättyivät vapaaseen sanaan, jossa vastaajia kannustettiin kertomaan aiheen kannalta olennaisia lisähuomioita. Lisäksi kysyttiin yksinkertaisia taustakysymyksiä lähinnä kerätyn aineiston laadun varmistamiseksi.

Kyselyä tehdessä tiedostettiin, että palkintolahjakortit saattaisivat vaikuttaa siihen, että kaikki vastaajat eivät välttämättä vastaa kovin pitkästi ja huolellisesti asiaan paneutuen. Toisaalta niiden avulla saavutettiin julkaisuille nostetta, sillä sosiaalisen median algoritmit priorisoivat sisältöä, johon ihmiset reagoivat. Antautuminen algoritmien armoille oli tietoinen valinta: sosiaalisen median erityispiirteiden hyväksyminen ja hyödyntäminen oli sopusoinnussa tutkimuksen luonteen kanssa. Julkaisua ei pyydetty jakamaan.

Kysely oli avoinna 3.–17. maaliskuuta 2022. Siihen kehoitettiin vastaamaan tutkijan omissa sosiaalisen median profiileissa Facebookissa, Instagramissa ja Twitterissä aihetunnisteella #sastamala. Lisäksi julkaisu jaettiin Facebook-ryhmään SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä. Määräajassa kyselyyn vastasi 35 vastaajaa, joista kolme oli miehiä ja loput naisia. Vastaajista valtaosa oli 30–60-vuotiaita (29 kpl), mutta edustusta löytyi sekä nuorempien että vanhempien ikäryhmästä. Hieman alle puolet (16) vastaajista asui vanhan Vammalan kaupungin alueella, mutta vain kuusi vanhan Vammalan keskustassa, kun taas muiden entisten kuntakeskusten keskustoissa asui kahdeksan ja taajama-alueen ulkopuolella missä tahansa Sastamalan alueella 13 vastaajaa. Syntyperäisiä alueen asukkaita oli vastaajista 17. Muualta muuttaneet olivat asuneet Sastamalan alueella hyvin vaihtelevia aikoja, pisimmillään useita kymmeniä vuosia, mutta vastaajien joukossa oli myös aivan äskettäin muuttaneita ja juuri muuttamassa oleva. Kaikki vastaajat käyttivät sosiaalista mediaa vähintäänkin useita kertoja viikossa. Yksi vastaaja ei ollut vastannut yhteen avoimeen kysymykseen, muuten kaikki vastaajat

olivat vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Vastajien vinouma keski-ikäisiin, naisiin ja aktiivisesti sosiaalista mediaa käyttäviin päätettiin hyväksyä sillä perusteella, että sukupuolella ei katsota olevan kovin suurta merkitystä tutkittavan asian suhteen, varsinkaan, kun kyseessä ei ole kvantitatiivinen tutkimus. Sukupuolen suhteen aineiston vinoumaa tasoittaa se, että miesten näkökulma tulee näkyviin myös aiemman kyselyaineiston ja haastattelujen kautta. Aktiivisuuden sosiaalisessa mediassa puolestaan katsottiin olevan luonnollista, kun tutkitaan ilmiötä, joka tapahtuu sosiaalisessa mediassa. Vastausten pituudet vaihtelivat yhdestä sanasta perusteltuihin, usean kappaleen mittaisiin – aivan, kuten sosiaalisen median kommentit usein ovat. Ne kuitenkin muodostivat rikkaan ja monipuolisen aineiston, joka nähtiin vähintäänkin tyydyttäväksi pohjaksi tutkimukselle.

4.3 Vaikuttavuuden mallin altistaminen uudelleen analysoitavaksi

Tutkimuksen pohjatietona ollut sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun alustava vaikuttavuuden malli valtuutettujen näkökulmasta alistettiin tutkimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi uudelleen analysoitavaksi. Vaikuttavuuden alustavaa mallia luotaessa aineisto tuotettiin avoimia kysymyksiä sisältäneellä kyselylomakkeella, johon huhtikuussa 2021 kutsuttiin sähköpostitse vastaamaan Sastamalan kaupunginvaltuuston jäsenet ja varavaltuutetut. Kysely oli auki kahden viikon ajan. Kyselyn päättymisen lähestyessä vastaajia muistutettiin vastaamisesta uudella sähköpostiviestillä. Kyselylomakkeella ei kysytty henkilötietoja, joten siitä ei syntynyt rekisteriä eikä kyselyyn voinut osallistua ilman sähköpostitse saatua linkkiä. Kyselyn kysymykset on esitetty liitteessä (LIITE 2).

Alkuperäistä tutkimusta suoritettaessa avoimia kysymyksiä sisältävä kyselylomake valittiin aineiston hankkimismetodiksi, koska tutkimukseen haluttiin saada useamman valtuutetun näkökulma kuin haastatteluilla olisi pystytty resurssien puitteissa toteuttamaan, mutta tutkimusote haluttiin kuitenkin pitää laadullisena. Ennakkoon osattiin arvella, että vastausten kirjoittaminen saattaisi olla valtuutetuille keskimääräistä luontaisempaa eikä sen siksi arveltu vaikuttavan vastausten laatuun. Lisäksi kunnan luottamushenkilöt usein hoitavat pestejään ”oman työn ohessa”, joten aikataulujen yhteensovittaminen haastatteluja varten olisi voinut osoittautua haastavaksi. Toisaalta voitiin ajatella, että tutkijan oma, suhteellisen positiivinen asenne sosiaalista mediaa kohtaan olisi voinut ainakin vähäisissä määrin vaikuttaa vastaajien kerrontaan haastattelutilanteessa vähintään mikroilmeiden välityksellä, vaikka haastatteliija olisi pyrkinyt pysymään täysin neutraalina: kyselylomakkeella ohjailu rajoittui ainoastaan kysymysten ja kutsusähköpostin laatimiseen. Kyselylomakkeen voisi ajatella suosivan sellaisia vastaajia, jotka käyttävät tottuneesti verkkopalveluja, mutta valtuutettujen voidaan ehkä olettaa olevan ryhmä, jotka selviytyvät halutessaan hyvin digitaalisten sovellusten kanssa. Vastaajissa oli

useita valtuutettuja, jotka eivät käytä lainkaan sosiaalista mediaa, joten voidaan olettaa, että tutkimuksen luotettavuus ei kärsinyt aineiston hankkimistavasta. (Kaski 2021, 16.)

Kysymyslomaketta laadittaessa etsittiin vastauksia alustaviin tutkimuskysymyksiin ja kysymykset muotoiltiin niiden perusteella. Kysymyksillä tavoiteltiin valtuutettujen kokemuksia kuntalaiskeskustelun siirtymisestä sosiaaliseen mediaan ja muutoksen aiheuttamia tuntemuksia, kuntalaisten vaikuttamisyriyten esiintyvyyttä, vaikuttavuutta ja vaikutelmia eri ryhmien äänten kuuluvuudesta. Vaikka sosiaalisen median lieveilmiöihin liittyvä keskustelu on kiivasta, niiden merkitystä ei tässä tutkimuksessa haluttu nostaa keskiöön ja siksi niistä kysyttiin vain yhdellä kysymyksellä kyselyn loppupuolella. Lomakkeelle varattiin kohta myös vapaalle sanalle, jossa valtuutetut saivat tuoda esiin näkemyksiään kyselyn aihealueesta. Sitä käytti lähes puolet vastaajista, mutta varsinaisesti sellaista aiheeseen liittyvää sisältöä, jota ei olisi tullut ilmi jo varsinaisten kysymysten yhteydessä, kentässä esitettiin vain vähän. Kentän sisältö on kuitenkin huomioitu analyysissa tasa-arvoisesti muiden vastausten kanssa. (Kaski 2021, 16–17.)

Määräajassa kyselyyn vastasi 22 valtuutettua, joista 12 oli miehiä ja kymmenen naisia. Vastanneiden sukupuolijakauma vastaa jotakuinkin [silloisen] valtuuston sukupuolijakaumaa, joka puolestaan noudattelee vuoden 2017 kuntavaalien tulosta koko maassa (Tilastokeskus 2017). Yli puolet vastanneista oli 60 vuotta täyttäneitä. He edustivat kaikkia Sastamalan valtuustoryhmiä. Kaikki kyselyyn osallistuneet olivat vastanneet kaikkiin avoimiin kysymyksiin, mutta osa ei ollut halunnut kertoa itsestään kaikkia taustatietoja. Vastausten pituus ja tyyli olivat vaihtelevia, mutta ne muodostivat toivotun, henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvan, rikkaan ja monipuolisen aineiston.

Aiemman tutkimuksen päämääränä oli luoda nimenomaan kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen keskittyvä alustava malli. Koska tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kokonaisvaltaisemman kuvan luominen, kerätty aineisto päätettiin analysoida uudelleen paremman pohjakuvan muodostamiseksi valtuutettujen suhteesta sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun. Alustava vaikuttavuuden malli päätettiin kuitenkin sisällyttää analyysiin osana kokonaisuutta.

4.4 Poliittisten päättäjien haastattelut

Malleja kehitettiin edelleen haastatteleamalla kahta vuoden 2021 kunnallisvaaleissa Sastamalan valtuustoon valittua uutta valtuutettua lisäinformaation hankkimiseksi. Informanttien valintaan vaikutti suoraan valtuutettujen halukkuus suostua tehtävään: vaikka haastattelupyyntö lähetettiin useammalle

uudelle valtuutetulle, kahden kanssa onnistuttiin sopimaan haastattelun toteutumisesta. Haastateltaviksi suostuneet informantit olivat kuitenkin poikkeuksellisen avoimia ja sitoutuneita tehtäväänsä. He myös edustivat eri sukupuolia ja sekä heidän syntyperäisyytensä että nykyinen asuinympäristönsä poikkesivat toisistaan. He erosivat toisistaan myös poliittiselta suuntautuneisuudeltaan ja monilta osin myös muilta taustoiltaan. Suurin informantteja yhdistävä tekijä oli ikä ja pidempiaikainen kiinnostus yhteisiin asioihin. Vähäisestä informanttien määrästä huolimatta heiltä siis saatiin toivottu laaja ja rikas aineisto, jonka avulla laadittua mallia voitiin valtuutetun näkökulmasta arvioida sekä vahvuuksia löytäen että kriittisesti tarkastellen.

Haastatteluja, samoin kuin kyselyjäkin, käytetään tutkimusmenetelmänä, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii määrättyllä tavalla (Tuomi & Hirsjärvi 2018). Verkkokyselyn täydentäjänä haastattelu toimi erinomaisesti, sillä kuten Alasuutari (2011) huomauttaa, kun tutkija käyttää ”-- totutusta lomaketutkimuksesta poikkeavaa teemahaastattelun menetelmää ja tekee ihmiselle hänen yksityiselämäänsä koskevia kysymyksiä, ihmiset helposti keskittyvät nimenomaan siihen, miten juuri he asioista ajattelevat, ja miten he kenties eroavat muista ryhmän tai perheensä jäsenistä”. Koska tutkimuksella etsittiin tarkennusta ja mahdollisia korjauksia luotuun alustavaan malliin, tutkimuksen haastattelut olivat puolistrukturoituja. Haastattelun runko luotiin ennakolta ja haastattelut noudattelivat samaa, teemoittain etenevää kaavaa (Tuomi & Hirsjärvi 2018). Näin varmistettiin haastattelun sujuva eteneminen ja se, että kaikkiin haluttuihin teemoihin saatiin vastauksia. Haastateltavien annettiin kuitenkin puhua melko vapaasti eikä lyhyitä sivuraiteille eksymisiä keskeytetty. Haastattelut sijoittuivatkin strukturoidusta syvähaastattelun kautta avoimeen haastatteluun vievällä jatkumolla lähemmäs syvähaastattelua suhteellisen vapaamuotoisen etenemisensä vuoksi. Tätä ei pidetty tutkimuksen luotettavuutta häiritsevänä, sillä kuten Tuomi ja Hirsjärvi (2018) toteavat, jopa avoin haastattelu ”-- on ilmiökeskeinen; tutkimuksen viitekehitys määrää haastattelun suuntaa”. Hieman totutuista toimintatavoista poiketen haastateltaville ei toimitettu kysymyksiä etukäteen, koska haastattelussa haluttiin kuulla heidän spontaaneja mielipiteitään ja ennakkovarautuminen olisi saattanut lisätä vastauksissa omien poliittisten päämäärien esille tuomista ja vähentävän vastaajan omien mielipiteiden osuutta. Haastattelujen runko on esitetty liitteessä (LIITE 3).

Lisäksi haastateltiin paikallisesti vahvan Facebook-ryhmän, SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinän perustanutta ylläpitäjää joidenkin ryhmän sääntöjen tarkentamiseksi ja moderointikäytäntöjen selvittämiseksi. Haastattelu tapahtui Messenger-sovelluksella kirjoittaen avoimena haastatteluna, jossa haastateltavan reaktiot ja kertoma vaikuttivat seuraaviin kysymyksiin. Haastattelua hyödynnettiin erityisesti paikallisia erityispiirteitä analysoitaessa.

4.5 Kyselylomake tilannekuvan luomiseksi koko maan alueelle

Kuntien viestintäympäristöjä ja -kulttuureja kuvaava aineisto tuotettiin avoimia kysymyksiä sisältävällä verkkokyselylomakkeella, jossa oli myös yksinkertaisia taustakysymyksiä. Kyselylomakkeen sisältö on liitteenä (LIITE 4). Kysely toteutettiin Google Forms -kyselynä. Alustan valinnassa vaikuttivat samat seikat kuin kuntalaisille suunnatussa kyselyssä. Vastaavasti myöskään kohderyhmän valikoitumista ei pidetty ongelmana.

Kuten sastamalalaisten kohdallakin, kaikkiin kysymyksiin vastaaminen oli vapaaehtoista. Vastaajat kutsuttiin osallistumaan kyselyyn julkaisulla Facebookissa, Twitterissä ja Instagramissa. Tutkijan Facebook-kaveriverkosto koostuu merkittävässä määrin koiraharrastajista, joita haastettiin julkaisulla osoittamaan verkoston voima. Twitterissä ja Instagramissa käytettiin aihetunnistetta *#koiraystävät*. Myös tämä kysely on itsevalikoitunut eli tutkija ei ole vaikuttanut vastaajien valikoitumiseen pois lukien koiraharrastukseen liittyvä kannustin ja se, että algoritmit suosivat henkilöitä, jotka ovat aiemminkin olleet vuorovaikutuksessa keskenään. Koiraharrastajat ovat hyvin heterogeeninen ja laaja joukko suomalaisia: Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 Suomessa oli 700 000 koira, jotka asuivat 509 000 kotitaloudessa (Suomen virallinen tilasto 2016). Toisin sanoen jo tuolloin suunnilleen joka viidennessä kotitaloudessa oli koira. Määrän voidaan olettaa nousseen edelleen, sillä vuoden 2021 rekisteröityjen rotukoirien määrä on Suomen Kennelliiton tiedotteiden mukaan lähes 15 prosenttia suurempi kuin vuonna 2016. Kyselylomakkeella ei kysytty sellaisia tietoja, joista olisi syntynyt henkilörekisteri. Alkuperäisiä julkaisuja kommentoineiden kesken arvottiin kyselyn sulkeutumisen jälkeen 30 euron suuruinen lahjakortti lemmikkieläintarvikkeita myyvään, ketjuihin kuulumattoon, kotimaiseen verkkokauppaan. Verkkokauppa valikoitui osin sen perusteella, että lahjakortti oli mahdollista lähettää sähköisesti palkinnon voittaneelle.

Avoimia kysymyksiä sisältävä kyselylomake valittiin aineiston hankkimistavaksi, koska tutkimukseen haluttiin saada monipuolista ja rikasta tietoa mahdollisimman monen eri suomalaisen kunnan viestintäkulttuurista ja -ympäristöstä. Verkkokysely suosii vastaajia, jotka käyttävät tottuneesti verkkopalveluja, mutta sosiaalisessa mediassa keskustelevien voidaan olettaa olevan ryhmä, jotka halutessaan selviytyvät digitaalisten sovellusten kanssa.

Kyselylomaketta laadittaessa etsittiin vastauksia alustaviin tutkimuskysymyksiin ja kysymykset muotoiltiin niiden perusteella. Kysymyksillä tavoiteltiin keskustelijoiden kokemuksia heidän kotikuntansa viestintäympäristöstä ja -kulttuurista, mutta myös sosiaalisen median yleisyydestä kunta-

laiskeskustelun alustana. Tutkimuksen esioletuksena oli, että kunnat eroavat toisistaan sekä viestintäympäristön että -kulttuurin osalta ja lisäksi sekä aktiivisuus että pirstaloituminen eri kanaville vaihtelevat erityisesti sosiaalisessa mediassa. Lomakkeelle varattiin kohta myös vapaalle sanalle, jossa vastaajat saivat tuoda esiin näkemyksiään kyselyn aihealueesta. Lisäksi kysyttiin yksinkertaisia taustakysymyksiä lähinnä kerätyn aineiston laadun varmistamiseksi. Palkintolahjakorttiin liittyvää problematiikkaa lähestyttiin samoin kuin luvussa 4.2 esitettiin sastamalalaisten kivijalkaliikkeiden osalta.

Kysely oli avoinna 3.–17. maaliskuuta 2022. Siihen kehoitettiin vastaamaan tutkijan omissa sosiaalisen median profiileissa Facebookissa, Instagramissa ja Twitterissä. Määräajassa kyselyyn vastasi 49 vastaajaa, joista yksi oli mies, yksi muunsukupuolinen ja loput naisia. 41 kunnassa asuvat vastaajat olivat pääosin 30–60 -vuotiaita (39 kpl), mutta edustusta löytyi sekä nuorempien että vanhempien ikäryhmästä. Kaikki vastaajat käyttivät sosiaalista mediaa vähintäänkin päivittäin. Lähes kaikki vastaajat olivat vastanneet lähes kaikkiin kysymyksiin, kuitenkin niin, että vastaamatta jättäneitä ei kysymystä kohden ollut kuin yksittäisiä. Vastaajien vinouma keski-ikäisiin, naisiin ja aktiivisesti sosiaalista mediaa käyttäviin päätettiin hyväksyä sillä perusteella, että sukupuolella ei katsota olevan kovin suurta merkitystä tutkittavan asian suhteen, varsinkaan, kun kyseessä ei ole kvantitatiivinen tutkimus. Sukupuolen suhteen aineiston vinoumaa tasoittaa se, että miesten näkökulma tulee näkyviin myös aiemman kyselyaineiston ja haastattelujen kautta. Aktiivisuuden sosiaalisessa mediassa puolestaan katsottiin olevan luonnollista, kun tutkitaan ilmiötä, joka tapahtuu sosiaalisessa mediassa. Vastausten pituudet vaihtelivat yhdestä sanasta perusteltuihin, usean kappaleen mittaisiin – aivan, kuten sosiaalisen median kommentit usein ovat. Kyselyllä katsottiin saadun aineiston, joka nähtiin vähintäänkin tyydyttäväksi pohjaksi kuntien keskustelukulttuurien välisten erojen selvittämiseksi.

4.6 Kohti kokemusten varaan rakentuvaa käytännöllistä mallia

Valtuutettujen haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin haastattelun jälkeen. Vastausajan päätyttyä verkkolomakkeiden vastaukset, mukaan lukien keväällä 2021 tuotettu aineisto valtuutettujen näkökulmista, tallennettiin analysointia varten tekstitiedostoina. Jokaisesta verkkokyselystä muodostettiin kaksi tiedostoa: toiseen tekstit tallennettiin ilman taustatietoja kysymyskohtaisesti, toiseen puolestaan vastaajakohtaisesti tunnistekoodattuna. Aineistoja analysoitaessa käytettiin aluksi tiedostoja, joista tunnistetiedot puuttuivat kokonaan. Vasta analyysin muotouduttua jotakuinkin lopulliseen muotoonsa, etsittiin halutuille sitaateille lähdekoodit ja tarkasteltiin taustatietoja etsien niistä mahdollisia viitteitä jonkin taustatekijän mahdollisesta vaikutuksesta tutkittavaan ilmiöön tai siihen suhtautumiseen.

Kaikkien kyselyiden vastaajat koodattiin merkkiyhdistelmällä, jossa

- ensimmäinen kirjain osoittaa kyselyn, johon vastaus on saapunut (A=valuutetuille kohdennettu kysely, K=kuntalaisille kohdennettu kysely ja V=valtakunnallinen kysely)
- kaksi ensimmäistä numeroa osoittavat vastaajan vastauksen järjestysnumeroa
- jälkimmäinen kirjain osoittaa vastaajan sukupuolta, M=mies, N=nainen, Q=muu
- jälkimmäinen numero osoittaa ikäryhmää: alle 30-vuotiailla 00, 30–45 -vuotiailla 30, 46–60 -vuotiailla 46 ja yli 60-vuotiailla 60.

Jatkossa esitettävien sitaattien lopussa on suluissa vastaajan yksilöivä ja tarpeellisilta taustatiedoiltaan identifioiva koodi, joka on muodostettu yllä mainitulla tavalla. Tämä jaottelu katsottiin riittävästi vastaajien anonymiteettia suojaavaksi, sillä kaikkiin näihin ryhmiin kuuluu kaikissa kyselyissä useita vastaajia.

Haastateltujen valtuutettujen suhteen päädyttiin ratkaisuun, jossa anonymiteetin suojelemiseksi koodaamista ei tehty, vaan sitaatit esitetään vain lähdeviitteellä H2022 riippumatta siitä, kummasta haastateltavasta on kyse. Molemmat haastateltavat puhuivat hyvin vapaasti ja ennakkoluulottomasti. Siksi heidän henkilöllisyytensä suojeleminen on erityisen tärkeää. SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä -ryhmän perustaneen ylläpitäjän haastattelu on koodattu koodilla S2022.

5 AINEISTON ANALYYSI, TULOKSET JA POHDINTA

Verkkokyselyillä ja haastatteluilla hankittu aineisto analysoidaan aiemmin ilmiön käsittelyyn sopivaksi osoittautuneella, Glaserin ja Straussin kehittämää *grounded theory* -menetelmää (myöhemmin myös GT) soveltaen. GT analyysimenetelmänä hyväksyy epävarmuuden ja ymmärryksen vajanaisuuden tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimus voidaankin menetelmää sovellettaessa nähdä kokonaisvaltaisena oppimisprosessina (M. Alammer ym. 2019), jossa koko analyysin ajan tapahtuu vertailua ja induktiivisella päättelyllä on merkittävä rooli lopputulokseen pyrittäessä (Glaser & Strauss 1967). Menetelmää on sovellettu melko vapaamuotoisesti, kuitenkin huomattavaa osaa sen peruseräiteitä ja ennen kaikkea henkeä kunnioittaen. GT-menetelmää sovellettaessa tällainen toimintatapa ei ole uusi: Luomanen (2010) toteaa aiheesta olevan tieteellisillä foorumeillakin lukuisia ”-- tulkintoja, jotka muistuttavat vain vähän alkuperäistä lähestymistapaa”.

Menetelmän perusajatuksena on analyysin jatkuvuus ja kerroksellinen luonne, joka mahdollistaa palaamisen taaksepäin ja koko tutkimuksen ajan jatkuvan vertailun. Aluksi suoritettava pelkistäminen muistuttaa tavallista luokittelua, mutta GT-menetelmässä työskentelytapaa nimitetään avoimen koodauksen vaiheeksi. Vaiheen aikana aineisto jaetaan pienempiin osiin, jopa sanatasolle saakka. Näitä ilmaisuja pelkistetään ja niitä pyritään sijoittamaan alustavasti laajempiin luokkiin. (Airaksinen 2021.) GT:n induktiivisuus ja tutkijalle annettu vapaus korostuu siinä, että luokittelun ei tarvitse tässä vaiheessa olla lopullinen ja hiottu: alun perinkin kirjassa *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative research* esitelty menetelmä perustui enemmän esimerkkeihin kuin tutkijaa rajoitaviin määritelmiin tai toimintatapoihin (Glaser & Strauss 1967). Tätä ei pidä ymmärtää välinpitämättömyytenä kaikista säännöistä tai teoriasta. Urquhartin (2013) mukaan toisen alkuperäisen kehittäjän, Barney Glaserin sanat ”-- concern that literature might contaminate -- the researcher’s effort to generate categories” kohdistuvat nimenomaan tutkimusprosessin alkuvaiheisiin ja mallinnuksen kehityttyä riittävästi se tulee sitoa olemassa olevaan teoriaan, kuten mikä tahansa tutkimus. Vaikka alkuperäiset kirjoittajat korostavatkin objektiivisuutta, induktiivista päättelyä ja aineistosta nousevaa ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä mallin tuottamiseksi, on GT soveltamistavastaan riippumatta etenevä, samankaltaisia vaiheita sisältävä prosessi, jonka tavoitteena on mallintaa tutkittavaa ilmiötä (Ralph ym. 2015, 1–2). Aineiston analysointitavaksi on tietoisesti valittu emergentti lähestymistapa, joka korostaa aineistosta itsestään nousevan ymmärryksen merkitystä, koska sosiaalinen media viestintäympäristönä on uudehko ja aiempaan teoriaan voimakkaasti sidottu lähestymistapa saattaisi rajata joitakin merkityksellisiä havaintoja tutkimuksen ulkopuolelle ja siten laskea tehtyjen havaintojen

tasoa. Kuten Glaser (1978, 56) toteaa, mitään sellaista suuntaa, johon tutkimus voisi myöhemmin johtaa, ei pidä sulkea pois avoimen koodauksen vaiheessa.

Analyysin toisessa, akselikoodauksen vaiheessa avoimen koodauksen vaiheessa luodut luokat kategorisoidaan ilmiöiden ympärille. Näin aineisto pelkistyy ja abstraktoituu edelleen. Luodut kategoriat pyritään nimeämään mahdollisimman kuvaavasti ja niille luodaan tarpeen mukaan alikategorioita. (Airaksinen 2021.) Akselikoodaus on vaihe, jonka toinen GT:n alkuperäisistä kehittäjistä, Anselm Strauss esitteli yhdessä Corbinin kanssa vuonna 1990 (Urquhart 2013). Vaikka tutkimuksessa muuten kuljetaan suurimmaksi osaksi Glaserin viitoittamaa, varsin itseohjautuvaa ja emergenttiä tulkintatapaa GT:stä. akselikoodauksen mahdollisuus haluttiin sisällyttää analyysiin, koska se tässä tapauksessa tukee kehiteltävän teorian sitomista tutkittavaan ilmiöön. Urquhartin (2013) mukaan Glaser vastusti valmiita työkaluja tarjoavaa koodausparadigman ja ehdollisen matriisin käyttöä, sillä hänen näkemyksensä mukaan liian tiukat raja-aidat ja analyysin pakottaminen määrämuotoiseksi vähentäisivät tutkimuksen emergenttiä luonnetta. Urquhart jatkaakin, että myös Strauss ja Corbin myöhemmin pehmensivät alkuperäistä ohjeistustaan ja korostivat menetelmien valintoissa parhaan mahdollisen tuloksen saavuttamista juuri kyseisessä tilanteessa.

Perinteisestä GT-menetelmästä tässä tutkimuksessa poiketaan siinä suhteessa, että aineiston hankintatavoista oli ennalta suunnitelma. Laajasti tulkiten voidaan tietysti ajatella, että aiemmassa tutkimuksessa hankittu kysely- ja teoria-aineisto voisi toimia Luomasen (2010) tarkoittamana avoimena otantana, jonka jälkeen ”-- tietämyksen lisääntyessä tutkija voi punnita lisäaineistojen hankintatapaa”. Kerätyt aineistot analysoitiin ensimmäisen kerran järjestyksessä ja järjestelmällisesti, mutta menetelmän luonteesta johtuen aineistoihin palattiin. Lisäaineistojen hankkimisen mahdollisuus pidettiin mielessä koko tutkimuksen ajan ja aineistoa tarkkailtiinkin pitäen silmällä, missä määrin aineistolla saavutettiin uusia havaintoja ja ymmärrystä sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta – toisin sanoen, lähestyttiinkö jo kerätyillä aineistoilla teoreettista saturaatiopistettä. Samalla säilytettiin Luomasen (2010) kuvailema ymmärrys siitä, että varsinkin uuden ja kompleksisen ilmiön suhteen teoreettisen saturaatiopisteen saavuttaminen on käytännössä mahdotonta. Riittävänä tasona tässä tutkimuksessa pidettiin sitä, että muotoiltu alustava malli olisi riittävän syvälinen selittääkseen sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua kuntalaisen ja valtuutetun silmin samalla tuoden näkyväksi niitä monimutkaisia kausaalisuhteita, joita se aiheuttaa toimijoiden välille.

Mallin muodostamiseksi koodaaminen ja samalla tulkintaprosessi jatkuu aiemmissa koodauksen vaiheissa löydetyn ydinkategorian ympärille selektiivisen koodauksen vaiheessa (Airaksinen 2021). Tutkimuksessa sovelletaan tässä vaiheessa yhdistelmää Straussin selektiivisen koodauksen ja Glaserin teoreettisen koodauksen vaiheesta Urquhartin (2013) kannustamana: hänen mukaansa olisi GT:n periaatteiden vastaista pakottaa aineisto johonkin ennakolta laadittuun analyysikehykseen. Tutkimuksessa hyödynnetään Straussin selektiivisestä koodauksesta osuutta, jossa löydettyjä kategorioita sijoitetaan aineistosta nousseen ydinkategorian ympärille, mutta myös Glaserin teoreettisista koodaamista siltä osin, että huomiota kiinnitetään myös kategorioiden välisiin suhteisiin (Urquhart 2013).

Analyysitavan valintaan vaikutti se, että kuntalaiskeskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan on varsin uusi ilmiö ja siitä johtuen aikaisempaa tutkimusta on tehty melko vähän, erityisesti näkökulmasta, jossa pyrittäisiin ymmärtämään koko ilmiötä. Hyyryläinen ja Tuisku kyllä tutkivat valtuutettujen käyttäytymistä sosiaalisessa mediassa, mutta keskittyivät lähinnä heidän omien kirjoitustensa julkaisuun joko blogeissa tai (Facebook-)seinillään. Tässä tutkimuksessa pääpaino on sosiaalisessa mediassa käytävässä kuntalaiskeskustelussa, johon valtuutetut joko osallistuvat itse tai eivät osallistu. Ainoastaan viranhaltijat ja muiden sidosryhmien edustajat, kun he eivät esiinny kuntalaisen roolissa, on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

Osittain analysointitavan valintaan vaikutti jo aiemmassa tutkimuksessa saatu rikas ja monipuolinen aineisto. Pelkän sisällönanalyysin menetelmin analyysi olisi saattanut helposti jäädä luettelomaiseksi tiivistelmäksi sinänsä mielenkiintoisesta aineistosta, mutta eri tekijöiden kompleksiset kausaalisuhteet olisivat saattaneet jäädä turhan vähälle huomiolle. Koska aineisto koostuu kolmesta eri verkkokyselystä, joiden avoimiin kysymyksiin on vastannut yli sata informanttia ja näiden lisäksi kahden uuden valtuutetun teemahaastattelusta, jossa valottuvat sekä valtuutetun että kuntalaisen näkökulmat, olisi tällainen luettelomainen raportointi tuntunut värikkään aineiston latistamiselta ja toisaalta informanttien vähättelyltä.

Analyysin kuvaus on esitetty tässä vaiheittaisena, aineisto kerrallaan etenevänä jatkumona. Todellisuudessa limittäinen, päällekkäinen, ristikkäinen ja välillä kaoottinenkin analysointi on huomattavasti kuvattua monipolisempi ja -vaiheisempi prosessi, jonka aikana on vuoroin edistytty kuuraketin lailla ja jälleen peruutettu aivan alkutekijöihin. Analyysin jäsentely on yksinomaan lukemisen helpottamiseksi koostettu vaikuttamaan ajalliselta jatkumolta. Edellä kuvatun päällekkäisyyden ja kaoottisuudenkin vuoksi joissakin analyysin vaiheissa on sanallistettu, että saavutetut kategorisoinnit jäte-

tään lepäämään, ikään kuin odottamaan yhdistymistä muiden osasten kanssa. Todellisuudessa analyysi on rakentunut kuin palapeli, yhden palasen loksahdettua toiseen. Välillä pala on kuitenkin joutunut odottamaan hetken ennen pelin etenemistä pisteeseen, jossa se sopii paikalleen.

Haastattelut tallennettiin haastateltavien luvalla äänitallenteena, joka sitten litteroitiin. Tässä vaiheessa tunnistettiin, että aineiston käsittely poikkesi kyselylomakkeiden käsittelystä siinä mielessä, että aineiston purkamista ja aukikirjoittamista ei voitu pitää pelkästään teknisenä suorituksena, vaan litteroinnin tarkkuuden myönnettiin vaikuttavan analyysiin Nikanderin kuvaamalla tavalla: ”Litteraatio on tutkijan tekemien havaintojen ja valintojen tuote ja sellaisena aina epätäydellinen” (Nikander 2010). Aineisto onkin purettu refleksiivistä litterointitapaa noudattaen, jossa tutkija tunnistaa oman roolinsa litterointiprosessissa ja haastateltavien puheen esittämistavassa. Lisäksi litterointiin liittyvät valinnat tehdään näkyviksi ja perustellaan (Nikander 2010). Litterointi suoritettiin sanatarkasti ja myös haastattelijan kysymykset kirjattiin yksityiskohtaisesti, jotta niiden mahdollista vaikutusta vastauksiin voitaisiin tarvittaessa arvioida. Varsinaiselle keskusteluanalyttiselle litterointitavalle litterointimerkkeineen (ks. esim. Ruusuvuori 2010) ei kuitenkaan nähty tarvetta, sillä sen, mitä haastateltavat kertoivat sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta, tulkittiin olevan riittävä taso ilman tarkempaa painotusten ja taukojen litterointia. Yhteisesti haastateltavien kanssa tehtiin myös päätös, että litteroinnin yhteydessä poistettaisiin litteroinnista kaikki sellaiset yksittäiset sanat, lauseet ja puheenvuorot, jotka voisivat vaarantaa haastateltavan anonymiteetin. Tätä pidettiin tärkeänä, jotta haastateltavat uskaltavat puhua avoimesti eivätkä jätä jotakin ilmiöön olennaisesti liittyvää kertomatta. Aineiston analysointia helpotti Sastamalan alueelta kerätty kysely- ja haastatteluaineisto. Paikallinen murre ja puheentapa on tutkijalle tuttu, joten sanojen merkitysten pohtimiseen ei murteen vuoksi jouduttu tässä yhteydessä käyttämään aikaa. Sen sijaan Luomasen (2010) mainitsemaa, sanojen syvällisemmän merkityksen pohdintaan aineistoa analysoidessa törmättiin väistämättä.

5.1 Kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden mallin avaaminen ja kriittinen tarkastelu

Aineiston alkuperäisen analyysin tavoitteena oli ymmärtää sosiaalisessa mediassa käydyin kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta poliittisten päättäjien näkökulmasta. Kun vaikuttavuus käsitteenä jätetään tässä uusinta-analyysissä syrjään ja pyritään ymmärtämään koko sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua valtuutettujen silmin, ollaan uudelleen tilanteessa, jossa tutustuminen kompleksiseen ilmiöön uudesta näkökulmasta aiheuttaa epävarmuuden tunnetta. Tämän sietämiseksi kerätty 14-sivuinen, noin 3 400 sanaa sisältävä aineisto paloitellaan sanoiksi, sanapareiksi tai lyhyiksi lauseiksi – ilmaisuiksi, jotka vastaavat analyysikysymykseen:

Mistä valtuutettu puhuu, kun hän puhuu sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta?

Analyysin aluksi tunnistettiin, että vastaajat puhuvat omasta näkökulmastaan pääasiassa poliittisina päättäjinä, mutta osin myös kuntalaisina. Heidän käyttämänsä ilmaisut redusoitiin yleisempiin, aineistosta nouseviin luokkiin. Seuraavaksi vastaajien käyttämiä, jo pelkistettyjä ilmaisuja esitellään näiden luokkien alla.

Aineistosta nousee esiin, että sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua pidetään *näkökulmiltaan rikkaana ja rohkeana*. Sen mukaan keskusteluun nousevat niin erilaiset asiat, aloitteet, huolenaiheet, muutostoiveet, näkökulmat kuin uudenlaiset ja yllättävätkin lähestymis- ja toteutustavat. Tätä tukee osallistujien ja mielipiteiden runsaus, jonka aineiston perusteella voisi arvella olevan seurausta keskustelun ja kommentoinnin helppoudesta: ”-- keskusteluun pystyy osallistumaan nopeammin ja helpommin” (A01M46). Tästä näkökulmasta sosiaalista mediaa pidetään keskustelijoita tasa-arvoistavana, nykyaikaisena ja henkilökohtaisempana tapana vaikuttaa prosesseissa. Julkitulevia mielipiteitä pidetään arvokkaina: ”--voivat sisältää helmiä kanavasta riippumatta” (A13N30). Välillä on kuitenkin huomattavissa sosiaalisen median näennäinen yksityisyys: kommentoinnin helppouden myötä kirjoittajat saattavat unohtaa, että ”-- kaikki, minkä kirjoittaa, tulee näkyviin ja jää näkyviin” (A08N60). Sosiaalinen media on aineiston mukaan luonteeltaan nopea: asiat nousevat keskusteluun reaaliajassa, silloin, kun ne ovat ajankohtaisia. Välitöntä keskustelua pidetään tärkeänä ja innovatiivisena: sen arvosta kertoo myös se, että keskusteluista puhutaan myös sosiaalisen median ulkopuolella. Samaan aikaan aineistosta nousee kuitenkin huoli siitä, edistetäänkö tätä mielipiteiden kirjoa riittävästi vai onko vaarana, että esiin nousseet kuntalaisten ajatukset hautautuvat informaatiotulvaan. Asioiden toivottaisiinkin nousevan keskusteluun varsin varhaisessa vaiheessa esimerkiksi esityslis-tojen perusteella ennen päätöksiä, jotta syntyneitä keskustelua voitaisiin täysipainoisesti hyödyntää. Erityisesti suosittu aihe vaikuttavat korostuvan samaan aikaan, kun jotkut merkittävätkin aiheet jäävät taustalle. Joskus suosittuina aiheina nähdään pieniäkin asioita, esimerkkinä tästä käytetään joka-keväistä koirankakkakeskustelua. Suuressa osassa keskusteluja on kuitenkin relevanttia sisältöä ja vilkkaan keskustelun koetaan tukevan luottamuksen säilymistä. Kokonaan huomiotta jää aineiston mukaan hyvin vähän asioita.

Näkökulmien avaamista ja oman toiminnan analysointia pidetään erityisen hyödyllisenä *oman ajattelun kehittämiseksi*, oppimiselle ja asioiden tärkeyden oivaltamiselle. Keskustelun myötä vastaajat kertovat mielipiteidensä vahvistuneen uusilla nyansseilla ja joillekin ”-- sosiaalisessa mediassa käy-

tävä kuntalaiskeskustelu on osa oman näkemyksen muodostamista” (A04N46). Näkökulmien ja mielipiteiden hankkiminen sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluissa koetaan helpoksi. Sitä kautta katsotaan voitavan hankkia myös uutta arvokasta faktatietoa tai syventää ymmärrystä keskustelussa olevasta asiasta. Aineistossa korostetaan, että keskusteluja lukiessa pitää muistaa kyseenalaistaa kirjoittajien antaman tiedon oikeellisuus ja suodattaa sanomisia. Tämä tulee aineiston mukaan muistaa myös silloin, kun kirjoittaja on toinen poliitikko. Kestävällä tavalla perustellussa keskustelussa esiintyy hyvin harkittuja mielipiteitä, koska keskusteluun osallistuva voi ennen mielipiteensä ilmaisua pysähtyä pohtimaan asiaa. Mielipiteiden kuuntelemista ja tunnistamista pidetään arvossa ja vilkas, asiallinen keskustelu ja mahdollisuus reaaliaikaiseen palautteeseen onkin lisännyt joidenkin vastaajien kiinnostusta seurata keskustelua sosiaalisessa mediassa. Laadukasta keskustelua toivotaankin edistettävän: ”-- haluan edelleen viedä eteenpäin rakentavaa keskustelua, näkökulmia ja ratkaisuehdotuksia” (A11N46). Aineiston mukaan keskusteluun osallistuminen koetaan myös mahdolliseksi tavaksi tavoittaa äänestäjiä ja erottua muista poliitikoista. Aineistossa tuodaan esiin, että ”-- ei luottamushenkilöitäkään liian helpolla saa päästää” (A22N30). Ympäristön koetaan myös lähentävän kuntalaisia ja valtuutettuja. Kuntalaisten aktiivisuus ja mahdollisuus reagoida kunnallisiin asioihin koetaan pääosin positiivisena asiana ja heidän osallistumistaan ja haluaan vaikuttaa asioihin pidetään demokration kannalta tärkeänä. Aineistossa esiintyy myös pohdintaa siitä, onko sosiaalisessa mediassa voimakkaimmin kuuluva ääni aina enemmistön, vai voiko kyseessä olla pieni joukko, joka ei välttämättä edusta ”yleistä mielipidettä”.

Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa koetaan huolettavaksi *loanheitto ja torihuutelu* – sosiaalinen media onkin osan näkemyksen mukaan ymmärtämättömien ”marketin tuulikaapissa huutelijoiden” (A10M60) kokoontumispaikka, osa taas näkee sen korvanneen ”toriparlamentit” (A22N30). Ympäristön koetaan madaltavan kritiikin kynnystä: ”Kasvottomana on helppo kritisoida” (A17N60). Aineistosta nousee esiin havainto harkitsemattomuuden lisääntymisestä, käytöstopojen unohtumisesta ja estojen hämärtymisestä – erityisesti tällainen käytös yhdistetään viikonloppuihin ja mahdolliseen päihteiden käyttöön. Tällöin saattaa esiintyä törkeyksien huutelua ja uhoamista, pahimmillaan jopa lievää uhkailua. Tällainen toiminta aiheuttaa turhautumista, väsymistä ja se ”-- on vienyt mielenkiintoa yhteisten asioiden hoidosta” (A19M60). Osa vastaajista kertoo, että heidän läheisensä ja tukijansa ovat olleet huolissaan heidän jaksamisestaan. Keskusteluun nousevien aiheiden tärkeys keskusteluun osallistujille saattaa aiheuttaa ärhäkkyyttä, mielipiteiden lietsomista ja keskustelun kärjistyistä:

Jos joku haluaa kirjoittaa sinne jotakin valtavirran näkemyksestä poikkeavaa, täytyy vaurautua todella ”paksulla nahkalla” ottamaan vastaan kaiken sen, mitä lokaheittoja somessa tulee. (A08N46.)

Asiat vaikuttavat politisoituvan helposti, jolloin keskustelijat joutuvat usein tunteiden valtaan ja tilanne saattaa karata käsistä keskustelijoiden kontrollin pettäessä: ”Totuus häviää huutajien suista” (A20M60). Kiivaissa väittelyissä ja väännöissä keskitytään joskus liiaksi esittäjän persoonaan ja menään henkilökohtaisuuksiin keskustelevuuden kustannuksella. Tällaisilla keskusteluilla on taipumus kyllääntyä ja yksipuolistua pahimmillaan mielipiteiden loputtomaksi jankkaamiseksi, jossa ratkaisuehdotuksia ei esitetä ja perustelut jäävät painoarvottomiksi. Myös keskustelijoiden vaikuttimien moninaisuus on tunnistettu: selvästi näkyvä oman edun tavoittelu tai populismin saama lisätila saattaa aiheuttaa ärsytystä. Sekä keskustelujen näkyvyyden että kohdennetun mainonnan myötä sosiaalisen median algoritmien koetaan pahentavan tilannetta, eriarvoistavan kaupunkilaisia ja mahdollistavan populistisen mellastamisen. Algoritmien koetaan myös suosivan äärimmäisiä tulkintoja ja korostavan ääriajattelua. Sosiaalisessa mediassa huuteluun liittyy usein epäsopeva, kärjistynyt kielenkäyttö, joka koetaan ongelmaksi ”-- deliberatiivisen, keskustelevan, neuvottelevan ja toista osapuolta kunnioittavan demokratian kannalta” (A18M30). Alustat, joilla voidaan esiintyä nimettömänä tai nimimerkillä, vaikuttavat aineiston mukaan olevan erityisesti huutelijoiden mieleen – omalla nimellä huutelua esiintyy vähemmän.

Kritiikki vaikuttaa korostuvan sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa. Palautetta sinänsä arvostetaan, mutta positiivisen ja negatiivisen palautteen välille toivottaisiin parempaa tasapainoa ja keskustelua pidetään negatiivissävytteisenä. Toisaalta myös epäkohtien tunnistamista pidetään tärkeänä. Arvostelu on joskus rajua, armotontakin; sen kohteeksi joutuvat niin valmistelevat viranhaltijat kuin poliittiset päättäjätkin. Asioita ja niiden vakavuutta myös joskus suurennellaan: ”-- esim. korjaussuunnitelmia paisutellaan, että saadaan uusi rakennus” (A05N60). Aineistossa on tunnistettu, että sosiaalisessa mediassa tapahtuu helposti leimahduksia, toisin sanoen joku asia nousee nopeasti kiivaaseen keskusteluun. Näiden vuoksi koetaan tarvetta olla jatkuvasti hereillä: ”-- tämä haastaa ja on rankkaa” (A07N60). Joskus keskustelu vaikuttaa takertuvan yksityiskohtiin tai lähtevän väärille urille: voidaan tietenkin kysyä, kuka on oikea henkilö määrittelemään, mikä on oikein ja mikä väärin. Aineiston mukaan kritiikissä yksi asia (kerrallaan) nousee helposti keskiöön eikä kokonaiskuvaa tunneta tai ymmärretä. Sosiaalisessa mediassa kirjoitavilta saattaa myös puuttua tarpeellisia taustatietoja kokonaisuuden hahmottamiseksi. Vaikuttamisyritykset ovat aineiston mukaan sosiaalisen median myötä voimistuneet ja niitä kuvataan aggressiivisiksi, raadollisiksi ja epäasiallisiksi. Aineistossa pohditaan myös sitä, missä määrin on tarpeen kuunnella ja erityisesti yrittää miellyttää kaikkia: poliittisen

kalastelun ja valtavirran mukana menemisen helppouden vaarana nähdään mahdollinen poukkoilu päätöksenteossa. Kritiikin ja yleisen negatiivisen suhtautumisen koetaan hankaloittavan erityisesti kehitystyötä, varsinkin jos asioita kritisoidaan ilman ratkaisukeskeisyyttä ja riittäviä taustatietoja.

Se on tässä juuri se haitta, että kritisoidaan herkästi, muttei tuoda vasta-argumentteja tai vaihtoehtoja päätöksiin mitä edessä on. (A15M30.)

Vaikka ”-- kunta-asiat jää käsittelemättä valtiolliset asiat ykkösenä” (A09M60), aineiston mukaan kaupungin pitäisi sosiaaliseen mediaan siirtymisen myötä kiinnittää erityistä huomiota harkittuun ja oikea-aikaiseen, erityisesti riittävän varhaiseen tiedon jakamiseen ja dialogiin. *Kaupungin toimintaa* ja erityisesti viestintää tulee kehittää selkeämmäksi ja linjakkaammaksi. Kaupungin imago rakentuu osittain sosiaalisessa mediassa käydyssä keskustelun perusteella: mainesyistä sitä olisi tärkeää pystyä hallitsemaan. Aineiston mukaan myös perinteinen media on murroksessa ja kaupungin tulisi huomioida, että viestintä tapahtuisi mahdollisimman monilla foorumeilla: sosiaalinen media nähdään vain yhtenä keinona muiden joukossa. Sosiaalinen media nähdään ennen kaikkea vaihtoehtona: perinteistä mediaa on myös käytettävä. Aineistosta nousee havainto, jonka mukaan keskustelun monikanavaisuus rakentaisi parhaalla mahdollisella tavalla demokraattista osallistumista. Sekä poliitikkojen että viranhaltijoiden koetaan jäävän varsin hiljaisiksi: osin tämä johtuu keskinäisistä sopimuksista ”-- näistä ei sitten puhuta maailmalla” (A05N60). Aktiivisempaa roolia kuitenkin toivotaan ja erityisen tärkeäksi nähtäisiin luottamushenkilöiden tehtävien avaamista. Sosiaalisessa mediassa nopeasti leviävää virheellistä tietoa, faktoihin perustumattomia kannanottoja tai suoranaista disinformaatiota on vaikea korjata ja vastaajat kokevat, että esimerkiksi oikaisujen perillemeno on sosiaalisessa mediassa epävarmaa: ”-- saattaa olla että korjausta ei lueta” (A03M60). Sosiaalisen median koetaan parantaneen kuntalaiskeskustelun näkyvyyttä ja moniäänisyyttä, mutta toisaalta sen nähdään keskittyvän eri ryhmille tärkeiden aiheiden ympärille. Monien tavoitettavissa olevan keskustelun voidaan nähdä myös herättävän suuren yleisön kiinnostusta yhteiskunnan asioihin. Kuntien välillä nähdään myös eroja. Sastamalassa käydyssä keskustelussa sosiaalisen median lieveilmiöiden on koettu jäävän vähäisiksi: tähän syynä pidetään paikallista vanhanaikaisuutta, asiallisuutta, maltillisuutta ja kohteliaisuutta. Lieveilmiöiden esiintymisen koetaan kuitenkin haittaavan selkeää, etenevää valmistelua ja päätöksentekoa. Paikallisesti on myös tunnistettu ristiriita kaupungin nykyisen keskusta-alueen ja entisten kuntakeskusten välillä.

Keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan aiheuttaa aineiston mukaan ihmistenvälisen suorien kohtaamisten vähenemistä. Tällainen *sosiaalinen etäisyys* on omiaan kärjistämään mielipiteitä. Toisaalta aineistosta nousee havainto, jonka mukaan sosiaalisesta mediasta puuttuu henkilökohtainen

kontakti, jonka kuitenkin koetaan syntyvän esimerkiksi sähköpostiviestissä. Tämä vaikuttaa laajan yleisön keräävän keskustelun laatuun, sillä sosiaalisessa mediassa ja ylipäättään kirjoitettaessa keskustelu saattaa tuttujenkin ihmisten kesken käydä painostavaksi. Varsinkaan vierasta ei välttämättä kunnioiteta samalla tavalla kuin kasvokkain. Asiallisen viestinnän koetaankin vähentyneen, vaikka ”-- on se toki edelleen enemmistönä” (A02M60). ”Kotisohvalta” vaikuttamisen myötä sosiaalisen kontaktin puuttuminen saattaa kuitenkin myös lisätä osallistujan turvallisuuden tunnetta, vähentää vuorovaikutuksen estoja ja siten mahdollistaa osallistumisen. Toisaalta keskustelun laajuutta ja laatua rajoittavat myös osaamisen puutteet: kaikilla ei ole riittävää tietoa ja taitoa käyttää sosiaalista mediaa. Keskustelun tulkitseminen koetaan ajoittain vaikeaksi ja väärinkäsityksiä nähdään syntyvän helposti. Tähän voi olla syynä puutteellinen viestintäosaaminen tai kirjallinen ilmaisutaito:

Joidenkin tahojen ilmaisukyky, siis kirjoitustaito, on heikkoa. Kirjoitetaan, mutta asiiasällöstä ei pirukaan ota selvää! (A02M60.)

Vielä useammin tulkintaongelmia aiheuttaa tekstin tulkitsemisen vaikutus. Kirjoituksen sävyä ja näkökulmaa voi olla hankala arvioida varsinkaan ”-- kun et näe toisen pärstää” (A12M30). Keskusteluun mukaan tuleminen koetaan kuitenkin vaativan rohkeutta.

Aineistosta nousee esiin havainto, jonka mukaan osa vastaajista pitää sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua laimeana ja kokee, että siitä puuttuu painokkuutta. ”Kovemman” ja vivahteikkaamman keskusteluilmapiirin katsotaan lisäävän kiinnostusta kunnan asioihin ja poliitikkojen osallistumista keskusteluun. Osa valtuutetuista rajaa itsensä kokonaan sosiaalisen median keskustelujen ulkopuolelle. Kuntalaiskeskustelun seuraamattomuuteen sosiaalisesta mediasta kerrotaan syyksi esimerkiksi itsensä suojeleminen, sosiaalisen median täydellinen käyttämättömyys tai sen pitäminen ohimenevänä ilmiönä. *Ulkopuolelle jättäytymistä* perustellaan muun muassa sillä, että palveluntarjoajan käyttöehdot aiheuttavat haluttomuutta ottaa palvelua käyttöön. Osa vastaajista kertoo myös, että eivät huomioi mielipiteitä, jotka on esitetty sosiaalisessa mediassa. Tämän näkökulman tekee mielenkiintoiseksi se, että medioiden nähdään myös yhdistyneen: perinteisen median julkaisuja ja esimerkiksi mielipidekirjoituksia kommentoidaan yhä enenevässä määrin sosiaalisessa mediassa – voisikin ehkä ajatella, että rajanveto medioiden välillä voi olla vaikeaa. Lisääntyneet lieveilmiöt ”-- jos ei päivittäisiä, niin joka tapauksessa viikoittaisia” (A16M46) vähentävät mielenkiintoa keskustelun seuraamiseen ja politiikkaan yleisesti: esimerkiksi ehdokashankinnan on koettu muuttuvan työläemmäksi. Erityisesti vihapuhe ja sen jakaminen aiheuttaa vastareaktioita ja se tuomitaankin laajasti. Vihapuhetta sisältäviin keskusteluihin ei haluta osallistua. Keskustelun tärkeyden vuoksi lieveilmiöitä ollaan jossain määrin kuitenkin valmiita sietämään: asioita pitää saada kritisoida, vaikka ei olisikaan

valmista ratkaisuehdotusta. Lisäksi muistutetaan, että vihapuhe ei ole vain sosiaalisessa mediassa esiintyvä ilmiö: ”Aina esiintyy lieveilmiöitä, pitää olla kriittisyyttä” (A21N60).

Aineiston mukaan keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan on aiheuttanut vanhemman väestön *syrjäytymistä* keskusteluista. Tämän arvellaan ainakin osittain johtuvan osaamisen puutteesta, mutta myös siitä, että iäkkäämmät henkilöt eivät yhtä helposti puutu asioihin. ”Vanhempien ihmisten näkökulma vaienee” (A14N46), mutta toisaalta senioriväestön katsotaan aiemmin olleen ylliedustettuna. Nuorten kuntalaisten taas nähdään aktivoituneen ottamaan herkästi kantaa ja heidän äänensä koetaan korostuvan. Aineistosta nousee voimakkaasti havainto siitä, että sosiaalisen median keskusteluissa vain aktiivisten käyttäjien ääni kuuluu: kuplan ulkopuolelle jäävien arvellaan jäävän keskustelun ulkopuolelle. Sosiaalisen median katsotaan antaneen äänen hiljaiselle kansanosalle, mutta toisaalta myös äkkipikaisille ”some-osaajille”: ”Uusia ryhmiä on varmaan tullut, vain möykkääjien ääni tuntuu kuuluvan” (A06M60). Vaikka uusien henkilöiden ja ryhmien esiin nousemista pidetään arvokkaana, äänekkäimpien pelätään jyräävän rakentavan keskustelun ja ”-- heikoimmassa asemassa olevan ääni ei kuulu tuotakaan kautta --” (A16M46).

Analyysin edetessä aineiston havaitaan kylläntyvän: samat teemat nousivat esiin yhä uudelleen ja uusia näkökulmia nousee esiin yhä harvemmin. Näin ollen voidaankin ajatella, että aineiston laajuus on tarkoitustaan varten riittävä eikä vastaajien määrän lisääminen enää välttämättä olisi rikastanut aineistoa ainakaan merkittävässä määrin. Analyysin lopuksi aineisto käydään vielä uudelleen läpi ja tarkastellaan, onko analyysissä huomioitu kaikki merkittävät, aineistosta nousevat kokemukset. Tässä tarkastelussa havaitaan, että edellä esitetyssä analyysissä eivät riittävästi korostu *valtuutetun käsitys omasta roolistaan demokraattisesti johdetun instituution osana*. Tässä suhteessa aineistossa esiintyy kuitenkin hajontaa: osa pitää itseään lähinnä edustuksellisen demokratian koneiston osana ja luottavat vahvasti virkamiesvalmisteluun. Myös puolueen sisäiset ja ryhmien väliset sopimukset voivat vaikuttaa siihen, miten merkittävänä aiheen ympärillä käytyä keskustelua ylipäätään pidetään: ”-- [kuntalaiskeskustelu] ei kuitenkaan horjuta näkemystä silloin, jos poliittisten ryhmien välillä on sovittu linjauksista” (A04N46) ja ”-- tiettyjen asioiden takia minut on sinne valittu” (A12M30). Toisaalta kuntalaisten mielipiteiden kuulemista ja myös aitoa, avointa kuuntelemista pidetään tärkeänä. Vaikka henkilökohtaista kontaktia arvostetaan, aineistosta nousee myös havainto siitä, että

-- asioista on oltu eri mieltä, mutta demokratiassa enemmistö voittaa. -- Mutta vaikea on huomata sitä, että yhteisessä päätöksenteossa yhden ihmisen ääni on vain yhden ihmisen ääni. Vahvaa virkamiesvalmistelua vastaan on tavattoman hankala nousta. (A08N46.)

Voidakseen aidosti saavuttaa tuloksia, kuntalaisten olisi joko henkilökohtaisten yhteydenottojen tai keskustelun kautta saatava puolelleen useita valtuutettuja. Vaikka huomattava osa vastaajista kertoo, että sosiaalisessa mediassa käyty keskustelu ”-- ei ainakaan minun päätöksentekoon ole vaikuttanut” (A03M60), osa myöntää joko muuttaneensa tai ainakin saaneensa tukea mielipiteelleen. Osa ulkoistaa itsensä arviossaan: ”-- kyllä sosiaalinen media vaikuttaa paikallis päättäjien toimintaan” (A18M30).

Keskustelun havaitaan aiheuttavan vuorovaikutusta myös muiden ihmisten kanssa sosiaalisen median ulkopuolella. Tämä ilmenee esimerkiksi yhteydenottoina viranhaltijoihin:

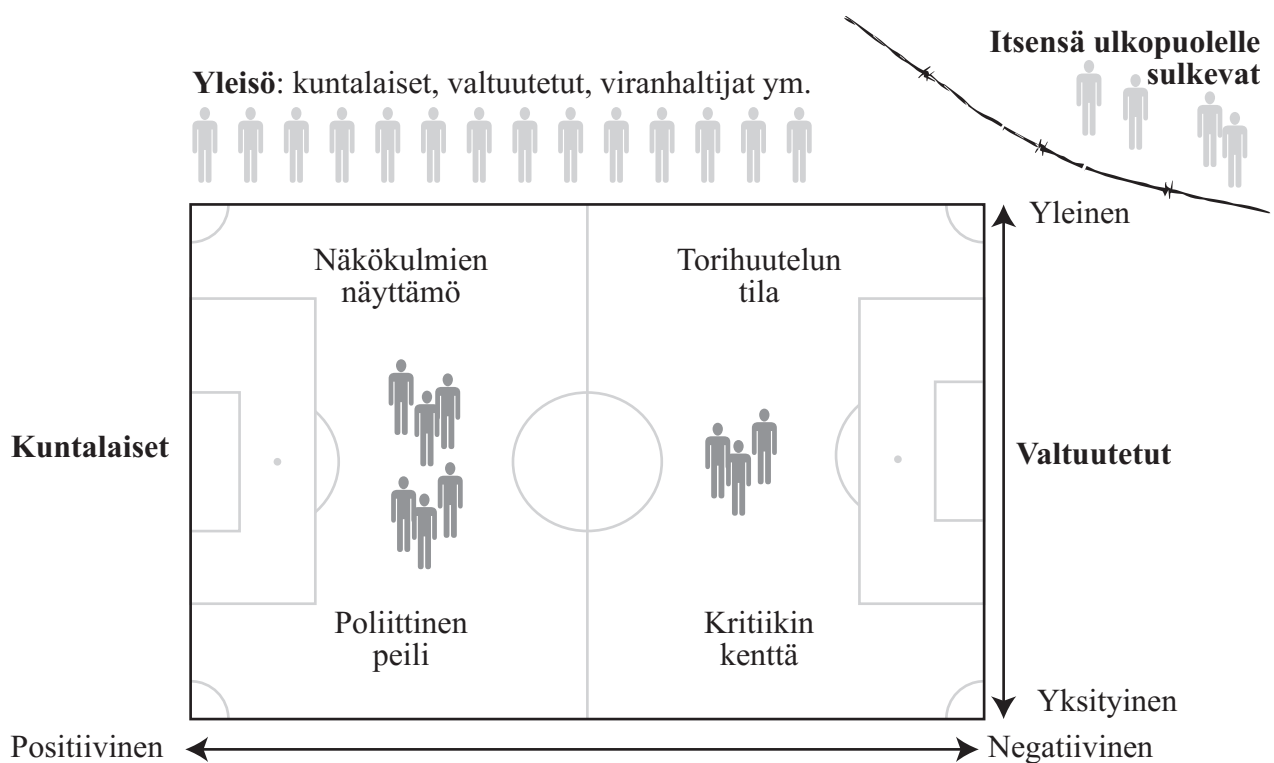
-- jos on johonkin asiaan tullut uutta tietoa, niin olen ennen päätöksen tekoa ollut yhteydessä asian esittelevään virkamieheen, ja tarkistanut asian oikeellisuuden. (A03M60.)

Osalla puolestaan ”-- on ollut tapana haastatella ihmisiä tartuntapinnasta” (A15M30) ja jopa itsensä ulkopuolelle sulkeneet altistuvat kirjoituksille: ”Itse en lue näitä kirjoituksia, mutta tuttavat kertoilevat näistä pahimmista” (A19M60).

Edellä kuvattuja, alustavasti luokiteltuja aineistosta nousseita havaintoja luokitellaan nyt edelleen sen perusteella, koskevatko ne suoranaisesti valtuutettua itseään vai ovatko ne enemmän yleisluonteisen ilmiön kuvauksia. Toisaalta ryhmittelykriteeriksi otetaan myös kokemuksen myönteisyys tai kielteisyys. Tämän perusteella muodostetaan neljä valtuutetun suhtautumista sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun kuvaavaa kategoriaa, jotka on esitetty kuviossa 10. Syntyneille kategorioille ehdotetaan nimiä, jotka kuvaisivat valtuutettujen suhtautumista.

Kun tarkastellaan vastaajien suhtautumista sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun heidän henkilökohtaisesta perspektiivistään, positiivisimmillaan vastaaja voi etsiä sosiaalisessa mediassa tukea omille näkemyksilleen ja saada palautetta kuntalaisilta. Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelu toimii *poliittisena peilinä*, jossa valtuutettu voi kirjaimellisesti peilata ja siten puntaroida omia kantojaan suhteessa kuntalaisten mielipiteisiin. Positiivisena nähdään myös *näkökulmien näyttämö*, jolla moninaisella joukolla kuntalaisia on tasa-arvoinen mahdollisuus tuoda julki mielipiteitään ja huolenaiheitaan. Parhaimmillaan kuntalaiskeskustelu voidaan nähdä tilana, jossa kuntalaisten ajatuksista löytyy helmiä, uudenlaisia innovatiivisia ratkaisuehdotuksia tai toimintatapoja. Kentän positiivisella puoliskolla sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun nähdään lähentävän valtuutettuja ja kuntalaisia lisäämällä aitoa vuorovaikutusta sekä sosiaalisessa mediassa että sen ulkopuolella niin keskusteluun osallistuvien kuin sitä seuraavien kesken. Kuntalaiskeskustelu nähdään luottamuksen kasvualustana ja lisäävän kiinnostusta yhteisiin asioihin. Sosiaalinen etäisyys lisää osallistujien turvallisuuden tunnetta

ja keskustelu on moniäänistä. *Kritiikin kentällä* suhtautuminen sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun on negatiivinen: valtuutetut kokevat altistuvansa keskusteluissa kritiikille, joka tosin kohdistuu heidän itsensä lisäksi myös tehtyihin päätöksiin, kuntaan instituutiona ja muihin toimijoihin, kuten viranhaltijoihin. Äärimmillään valtuutettuun kohdistuu henkilöityvää loanheittoa, vihapuhetta, jopa uhkailua. Vastaavasti yleisemmällä tasolla valtuutettujen negatiivisena kokemaa kuntalaiskeskustelua voidaan käydä *torihuutelun tilassa*, jossa keskusteluun nousevat monet asiat, joita kritisoidaan ilman ratkaisuehdotuksia. Kirjoittajilta puuttuu usein riittävät taustatiedot tai he eivät pysty ymmärtämään niitä. Pahimmillaan lukkiutuneista mielipiteistä pidetään tiukasti kiinni ja keskustelu alkaa toistaa itseään. Negatiivisella kenttäpuoliskolla sosiaalisen median kuntalaiskeskustelu etäännyttää valtuutettuja ja kuntalaisia toisistaan luoden epäluottamusta heidän välilleen. Aiheet vaikuttavat polarisoituvan ja politisoituvan helposti ja negatiivisen ilmapiirin pelätään vähentävän ihmisten kiinnostusta yhteisiin asioihin. Sosiaalisen etäisyyden nähdään lisäävän kärjekkyyttä ja sosiaalisen median alustana pahentavan sitä, että vain yksittäisten, kovaäänisten ryhmien ääni nousee kuuluviin.

KUVIO 10. Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun kokemuksen negatiivisuuden / positiivisuuden ja yleisyyden / yksityisyyden avulla luokiteltuna. Ensimmäinen hahmotelma myös toimijoista ja heidän sijoittumisestaan.

Myöhemmässä vaiheessa tulee muistaa, että vaikka sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun piirteitä ja niihin suhtautumista tässä tietoisesti asetellaan vastakkain, asetelma ei ole todellisuudessa näin

mustavalkoinen. Aineistosta nousee voimakkaasti havainto siitä, että sosiaalisen median keskusteluihin negatiivisesti suhtautuvat löytävät niistä vain harvoin ja vähän positiivisia puolia, sen sijaan lähökohtaisesti positiivisesti suhtautuvat ovat valmiita kritisoimaan havaitsemiaan negatiivisia puolia. Lisäksi positiivisimminkin suhtautuvat pitävät tärkeänä esimerkiksi saatujen tietojen suodattamista, niiden oikeellisuuden tarkistamista ja lieveilmiöiden kitkemistä.

Vaikka analyysin tässä vaiheessa laadittu, tilannekuvaa selkeyttävä pelikenttä-malli ensimmäistä kertaa sijoittaakin toimijoita suhteessa toisiinsa ja keskusteluun, kaupungin rooli ja vastaajien sille ehdottamat kehitystoimet jätetään toistaiseksi erilliseksi kokonaisuudeksi. Sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun osallistuvat kuntalaiset ja valtuutetut ovat luonnollisesti kentän aktiivisia toimijoita, jotka ovat keskenään vuorovaikutuksessa keskustelun kautta. Aineistosta nousee kuitenkin esiin havainto siitä, että kaikki keskustelija seuraavat eivät osallistu keskusteluun. Näin ollen voidaan ajatella keskustelulla olevan yleisö, joka koostuu paitsi kuntalaisista ja niistä valtuutetuista, jotka eivät osallistu keskusteluun, myös viranhaltijoista ja muista toimijoista, jotka eivät itse välttämättä osallistu keskusteluun, mutta joko seuraavat sitä tai altistuvat sille esimerkiksi valtuutettujen tekemien tarkistusten myötä. Osa valtuutetuista kertoo sulkevansa itsensä kokonaan keskustelujen ulkopuolelle ja heidät onkin pelikenttä-mallissa kuvattu selkeästi erotetuiksi keskustelukentästä.

Tässä vaiheessa mukaan tuodaan lisäksi aiemmin tehty kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta valtuutettujen näkökulmasta havainnollistava malli. Taulukossa 4 on esitetty aineiston analyysissa silloin havaitut vaikuttavuutta estävät ja edistävät tekijät. Kategorisointi perustuu valtuutettujen ilmaisuun ja siihen, miten positiivisesti tai negatiivisesti he suhtautuvat vaikuttavuuteen. On tietenkin huomattava, että esimerkiksi itsensä keskustelujen ulkopuolelle sulkevaan valtuutettuun eivät tietenkään vaikuta parhaimmistaan perustelut tai tuoreimmatkaan mielipiteet, mutta toisaalta esimerkiksi vihapuhe saattaa rajoittaa myös demokratiakäsitykseltään osallistuvaan taipuvaisen valtuutetun kykyä tai halua löytää uusia näkökulmia. Aineiston perusteella vaikuttaisikin siltä, että jos estäviä tekijöitä on läsnä, edistävät tekijät eivät välttämättä lisää kuntalaiskeskustelun vaikuttavuutta. Tällä perusteella puolestaan voitaisiin myös päätellä, että kuntalaiskeskustelun tulee läpäistä estävien tekijöiden verkko, jonka jälkeen edistävät tekijät pääsevät vaikuttamaan siihen. (Kaski 2021, 30.)

Kun analyysia nyt tarkastellaan kriittisesti ja verrataan uudelleen aineistoon, havaitaan, että estävien tekijöiden kategoriaan kuuluu tekijöitä, jotka kirjaimellisesti estävät mielipiteen tulemisen huomioduksi, kuten itsensä ulkopuolelle sulkeminen tai vihapuhe. Toisaalta kategoriaan kuuluu tekijöitä,

jotka vain haittaavat mielipiteen tulemista huomioiduksi päätöksenteossa, kuten kielenkäyttö tai tulkitsemisen vaikeus. Tässä vaiheessa tämä havainto ja analyysien tähänastiset tulokset jätetään odottamaan myöhempää, kokoavaa analyysivaihetta. Estävien ja haittaavien tekijöiden erottelemiseksi aineisto voidaan myöhemmin avata vielä uudelleen, jos se koetaan tarpeelliseksi.

TAULUKKO 4. Toimijaan itseensä, kuntalaisten kanssa vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen mediaan ympäristönä liittyvät kategoriat ja niihin sijoitetut ilmaisut. (Kaski 2021, 27.)

	Oma toimijuus	Rajapinta	Ympäristö
Estävät	itsensä keskustelun ulkopuolelle sulkeminen, alistuminen kritiikille, edustuksellinen demokratiakäsitys, sitoutuneisuus ryhmään tai koneistoon, oman vaikutusvallan rajallisuuden tiedostaminen	virheelliset tulkinnat ja tulkitsemisen vaikeus, anonyymina esiintyminen, valetieto/epäily virheellisestä tiedosta	kokonaiskuvan puuttuminen, lieveilmiöt (kielenkäyttö, vihapuhe), polarisoituneet käyttäjäryhmät ja mielipiteet, paikallisuuden puute, tärkeiden asioiden jääminen huomiotta, negatiivinen suhtautuminen ympäristöön, yleinen mediakriittisyys
Edistävät	perustellut mielipiteet, positiivisen palautteen mahdollisuus, osallistuva demokratiakäsitys, sitoutuneisuus kuntalaisiin	kokemus keskustelun tärkeydestä, näkökulmien rikkaus	hiljaisten, erityisesti nuorten äänen nouseminen kuuluviin, yhteydenpidon matala kynnyks, vuorovaikutuksen helppous, positiivinen suhtautuminen ympäristöön

5.2 Kuntalaiskeskustelu valtuutetun näkökulmasta: haastattelujen tuomat tarkennukset

Haastatteluja käytetään GT-menetelmän tarkoittamaan vertailuun. Erityisesti, koska alkuperäinen data on hankittu vaikuttavuuden arviointia varten, on olennaista selvittää, muuttuvatko asiat jotenkin, kun näkökulmaa laajennetaan yleisemmäksi. Vertailulle alistetaan myös alkuperäinen sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden alustava malli. Analyysin aluksi haastattelut litteroitiin sanatarkasti. Parituntisista haastatteluista kertyi litteroitua tekstiä yli 50 sivua ja yli 50 000 sanaa. Aineistolle esitettiin sama analyysikysymys kuin valtuutettujen kyselyaineistolle aiemmin eli

Mistä valtuutettu puhuu, kun hän puhuu sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta?

Tällä kertaa ilmaisuja ei kuitenkaan pyritä keräämään ja luokittelemaan, vaan vertaamaan niitä aiempaan tehtyyn analyysiin ja selvittämään, tukevatko haastateltavien näkemykset aiempaa analyysia, asettavatko ne sen kyseenalaiseksi tai puuttuuko aiemmasta analyysistä jotain sellaisia näkökulmia, joita siinä tulisi ottaa huomioon.

Aineistosta löytyy tukea keskustelun pelinelikentälle. Aineistosta nousee havainto *torihuutelun tilasta* kiihtyneiden ihmisten kohtaamispaikkana: ”-- siellä tunteet nousee pintaan niin kyllähän se tosi nopeesti muuttuu tommoseks ikävämutoiseksi” (H2022). Aineistossa nähdään, että keskustelujen lukkiutuminen saattaa johtua juuri asioiden tunnepitoisuudesta:

-- jos kiihtyy ja pulssi kiihtyy, ja jos sä oikeesti meet semmoiseen, että koet, että se on ehkä semmoinen epäoikeudenmukaisuuden tunne, joka myös ihmisiä kiihdyttää niin silloin se vuorovaikutus siitä kyllä häviää, ettei sä enää vastaanota sitten kenenkään toisen viestejä. (H2022.)

Aineistossa toivotaan, että asioiden taustoista ja päätösten perusteista otettaisiin paremmin selvää: ”-- ne nähdään jotenkin vastakkaisina asioina, että on tää, tämä inhimillinen puoli ja sitten on tää raha, joka asiassa ne nousee jossain vaiheessa, että kuntalaiset voisivat perehtyä niihin” (H2022). Toisaalta aineistosta nousee voimakkaasti myös havainto, että joskus keskusteluja ohjailaan, usein kohti konflikteja, tarkoituksella. Riidankylväjänä saattaa esiintyä kuntalainen, mutta joskus myös poliitikot hyödyntävät kiistoja pätemällä tai ääniä kalastelemalla.

Myös *kritiikin kentällä* ihmiset toimivat aineiston mukaan välillä kovin nopeasti ja harkitsemattomastikin. Negatiivisuutta pidetään paikallisena ominaisuutena: ”-- täällä aina valitetaan ja mihinkään ei olla tyytyväisiä ja sitten, että se on sitä negatiivista” (H2022), mutta toisaalta aineistosta nousee pohdinta siitä, olisiko kyseessä kuitenkin sosiaalisen median keskustelujen ominaispiirre. Yksittäinen puheenvuoro ei aineiston mukaan järkytä, mutta ”-- jos siihen tulee se kakssataa peukkuja, kyllä sä tulkitset sen silleen, että noi kakssataa on nyt tuota mieltä sitten” (H2022). Kyseenalaistamisen tapojen nähdään muuttuneen: ”-- jos ruvetaan valtuutettujen nimiä tögäilemään SaKeSe:lla johonkin, että mitä helvettiä nyt tämmöistä ja sitten nimiä siihen, niin onhan se ihan erilainen” (H2022). Henkilökohtaisen (negatiivisen) palautteen pelko on yksi syy, miksi osa valtuutetuista ei halua lähteä aktiivisesti mukaan keskusteluihin: ”-- leimautumisen pelossa, se, että sut leimataan ja susta aletaan puhua pahaa” (H2022), mutta toisaalta aineiston mukaan osa kritiikistä koetaan aiheettomaksi ja kohtuuttomaksi: ”-- mä en oikeesti usko, että kukaan on lähtenyt kuntapolitiikkaan sitä varten, että haluaisi huonontaa tätä kuntaa” (H2022).

Aineistosta nousee esiin, että suhtautuminen sosiaaliseen mediaan on kaksijakoista: ”-- ei sitten voi sanoa, että se olisi hyvä tai paha, kun siinä on ne molemmat puolet” (H2022). Kaikkein negatiivisimmat havainnot päätetään tässä vaiheessa erottaa sekä torihuutelun tilasta että kritiikin kentältä *ahdistuksen areenalle*, jossa yhdistyvät sosiaalisen median lieveilmiöiden äärimmäisimmät ilmentymät kuten vihapuhe ja maalittaminen. Ahdistusta luo esimerkiksi keskustelun julkisuus ja ajatus julkisesta

nöyryyttämisestä: ”-- kaikki näkee sen -- sun on myös itse silloin vaikeampi jatkaa siitä elämää, koska se on ollut kaikkien nähtävillä” (H2022). Aineistosta nousee esiin myös havainto, että maalittamisen kohteeksi joutunut jää tilanteessa usein yksin: ”-- kyllä se kynnyks lähtee sitä puolustamaan on kyllä aika korkealla” (H2022). Lieveilmiöiden, erityisesti vihapuheen, voidaan jo aiemman analyysin perusteella arvella vähentävän kiinnostusta yhteisten asioiden ajamiseen. Haastattelujen pohjalta käsitys tästä vahvistuu:

-- sehän tässä onkin juuri niin nurinkurista, että jotkut saattaa aktivoitua siitä, itsekkin, mutta sitten on varmaan paljon semmoisia, jotka voi nytkin miettiä, jotka on ollut ensimmäistä kertaa valtuustossa, että joo, tämä tuli nyt varmaan nähtyä sitten, mulle riittää yksi kausi eikä lähde sitten vaikka enää ehdolle, koska onhan se nyt ihan pakosti, kun et sä pysty olemaan silleen korvat ja silmät kiinni, niin kyllähän se lisää mun mielestä vaikeuserrointa toi. (H2022.)

Aineistosta kuitenkin nousee esiin, että tyytymättömyyttä poliittisten päättäjien ratkaisuihin ja jopa häiriköintiä on ollut jo ennen sosiaalista mediaa: ”-- ne olisi voinut vaikka lähettää sille jonkun vihaisen kirjeen taikka postii” (H2022). Sosiaalisessa mediassakaan lieveilmiöt eivät ole vasta viime aikoina ilmaantuneita: ”-- kyllähän se [trollaaminen] on tavallaan oma osa sitä sosiaalista mediaa ollut jo kauan” (H2022). Sosiaalisen median tavoitavuus ja nopeus tekevät lieveilmiöistä ongelmallisia.

Aineisto vahvistaa myös käsitystä sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta *näkökulmien näyttämönä*. Keskusteluun nousevat päivänpolttavat asiat ja ne vaihtuvat tasaisesti. Erilaisten näkökulmien tulva nähdään rikkautena ja voimavarana: ”-- vaikka jotkut kokevat sen raskaana, mutta sitten kuitenkin siis se, että mitä sillä myös voidaan tavallaan saavuttaa, niin sehän voi sitten koitua loppujen lopuksi juuri meidän kunnan hyväksi” (H2022). Kuntalaisten ideoita ja kekseliäisyyttä arvostetaan: ”-- ei se kaikki tieto ja viisaus meidän päissä ole, niin siellä voi oikeesti tulla jotain hyviä [ratkaisuehdotuksia]” (H2022) ja samalla tiedostetaan oman ajattelun ja resurssien, kuten käytettävissä olevan ajan, rajallisuus: ”-- enhän mä voi välttämättä omassa päässäni nyt keksiä kaikkia mahdollisia eri näkökulmia” (H2022). Aineistossa kannustetaan kuntalaisia proaktiivisuuteen ”-- siinä säästyy tosi paljon aikaa, jos pystyy vaikuttamaan siihen jo sen ensimmäisen valmisteluprosessin aikana niihin asioihin” (H2022) ja siihen, että näkökulmat ja mielipiteet tuotaisiin esiin helposti ymmärrettävässä muodossa hyvin perustellen: ”-- tavallaan sinne hukkuu sitten taas hyviäkin piirteitä” (H2022). Sosiaalista mediaa kuvataan kauppapaikkana: ”-- että sä pystyt myymään ajatuksen paremmin muotoilemalla toisella tapaa, asettelemalla sen eri tavalla, se on ihan sama, kun sä myyt läjän kukkia tai teet niistä kimpun” (H2022).

Aineistosta tulee ilmi, että valtuutetut käyttävät sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua *poliittisena peilinään*: ”-- kun ihmisten takia niitä [päätöksiä] tehdään” (H2022) ja ”-- sitä tarvitaan ihan tähän päätöksentekoonkin mukaan, koska ne on meidän tänne valinnu tietenkkin” (H2022). Keskusteluja käytetään yleisen mielipiteen peilaamiseen: ”-- kerää osviittaa ehkä lähinnä siitä, että min-käläinen se yleinen mielipide on tiettyihin asioihin” (H2022). Keskusteluista ammennetaan paitsi näkemyksiä, myös tietolähteitä:

-- sitten kun sitä on seurannut tarpeeksi kauan, niin sieltähän erottuu myös semmoisia mun mielestä asiallisia keskustelijoita, jotka yleensä perustelee näkemyksensä ja niillä on ihan hyviä argumentteja ja sitten joskus voi olla ihan hyviä linkkejäkin. (H2022.)

Liian rajallisen ryhmän tiivistä kuulemista pidetään vaarallisena: ”--kun muistaa vaan kuunnella riittävä laaja-alaisesti, ettei kuuntele vaan niitä muutamaa ihmistä -- se täytyy se oma järki siinä täytyy kuitenkin säilyttää, ettei sitten anna sen liikaa vaikuttaa” (H2022), samoin liian hätäisten johtopäätösten tekemistä:

-- eihän se vaadi kuin muutaman, joka huutaa, mutta sitten kun niitä peukkuja tulee tarpeeks siihen, niin sitten se voi vaikuttaa siltä, että suurin osa kuntalaisista on nyt tätä mieltä, vaikka ei välttämättä siis ole. (H2022.)

Myös keskustelun puuttuminen voi toimia peilinä asian merkittävyyttä arvioidessa: ”-- jos ei jostain aiheesta oo keskustelua missään, niinku lainkaan, niin sitten voi ehkä, että no niin, ei tässä ehkä tarvitse, voin uskoa viranhaltijan näkemyksiä, että ei ole niin paljon kysymyksiä nyt ilmassa” (H2022).

Kun aineistoa peilataan suhteessa alustavan vaikuttavuuden mallissa tunnistettuihin kategorioihin, havaitaan, että aineiston näkemyksistä saadaan tukea mallin jaottelulle. *Oman toimijuuden ja demokratiakäsityksen* vuoksi keskustelun vaikuttavuutta estäviä tekijöitä kuvataan aineistossa muun muassa näin: ”-- suurin este tietysti on sitten se oma asenne varmaan tai sitten et jos sä oot kerta kaikkiaan lukinnut sen oman näkemyksesi, niin sitten voi kokea, että pääsee tosiaan helpommalla, kun ei sitten rasita aivojaan kuntalaiskeskustelulla tai kuntalaispalautteella” (H2022). Aineiston perusteella estäviin tekijöihin päätettiin lisätä arvomaailman erilaisuus ja poliittiset linjaukset: ”-- oman moraalikäsitteiden tai tän mukaan, niin mä tiedän sen [olevan] täysin virheellinen, [tiedän] valheelliseksi sen mielipiteen, niin silloin mä en anna sen läpäistä itseäni yhtään” (H2022) ja ”-- jos alunperinkin kaikki pohja-ajatuksetkin on erilaiset, siinä tulee se, että onko mun syytä edes kuunnella niiden mielipidettä” (H2022). Luottamus päätöksentekoprosessiin muokkaa osittain myös informanttien pääosin deliberaatiiviseen tai osallistuvaan demokratiaan taipuvaista demokratiakäsitystä edustuksellisen demokratian suuntaan:

-- jos päättäjät liikaa menee siihen tunteeseen mukaan ja yrittää vaan kaikin tavoin sitten ajaa, että mikä se on se vallitseva mielipide mihinkin asiaan ja kuka huutaa koviten siellä somessa, jos kaikki päättäjät rupee sit sen perusteella tekemään päätöksiä, se johtaa ihan järkyttävään kaaokseen, koska viranhaltijat kuitenkin virkavastuulla ne joutuu miettimään sitä, mikä siellä talousraami on ja oikeesti sitä, että ne on laillisesti kestäviä ne päätökset, siitähän seuraa ihan hirveesti riitelyä ja kaaos ja epäluottamus jo siinä ja sit se kyllä johtaa myös jossain vaiheessa taloudelliseen romahdukseen. (H2022.)

Joskus näkökulma tulee hylätyksi vasta, kun sen toteuttamismahdollisuuksista on keskusteltu viranhaltijan kanssa: ”-- mieluummin sitten jo esittää niitä kysymyksiä [viranhaltijalle] siellä, niin sitten voi itsekin olla varma, että toi on mahdoton tie, et toi ei tulis ees onnistuu, niin sitten ne voi sivuuttaa” (H2022). Aineistossa kuvataan mielipiteiden vaikuttavuuden estämistä *suojamuurien rakentamiseksi*. Ilmaisuu säilytetään myöhempää käyttöä varten. Suojamuuuri saattaa toimia myös omaa keskusteluun osallistumista rajoittavana tekijänä. Aineistossa kuvataan oman toiminnan sosiaalisessa mediassa muuttuneen valinnan jälkeen: ”-- kyllä sitä kai vähän varovaisemmaksi tuli sen suhteen, mitä läväyttää suustansa” ja ”-- itse pelkää semmoista rajapintojen ylittymistä” (H2022). Kritiikille altistumisen arvellaan vaikuttavan valtuutettujen haluun osallistua keskusteluun ylipäättään:

-- aika harva siis semmoinen valtuutettu, joka oikeesti sitten haluaisi perustella sitä näkemystään taikka selittää jotain asiaa kuntalaisille, niin sitä kuitenkin käyttää sitä mahdollisuutta siellä, juuri sen takia, että siinä altistat itsesi silloin aina sille kaikelle, että kyllä se kynns on korkealla” (H2022.)

*Kuntalaisraja*pintaan liittyvänä estävänä tekijänä on raportoitu aiemmin sekä virheelliset tulkinnat ja tulkittamisen vaikutus että epäily virheellisestä tiedosta. Aineistosta löytyy esimerkki, jossa haastateltava kertoo sarkasmista ja tulkinnan vaikeudesta:

Se on just se, mikä jätetään sitten heiluun sinne ja se jätetään justiinsa sillä ilman niitä hymiöitä, sieltä puolet tarttuu siihen sinä toisena ja puolet toisena ja pahottaa mielensä, ja toisella on hauskaa -- se rehellisyyden lukutaito, minkä sä pystyt ehkä vielä suorittaan ihmisestä itsestään, mutta sitten kirjoitetusta tekstistä se on hankalampi. (H2022.)

Aineistossa korostuu voimakkaasti se, että sosiaalisessa mediassa toimivilla tulisi olla sekä hyvä medialukutaito että taito ymmärtää sosiaalisen median pelisääntöjä ja tulkita siellä esitettyjä kirjoituksia. Kuntalaisraja-pinnassa vuorovaikuttamista haittaavaksi tekijäksi nousee myös liian tunnepitoinen keskustelu: ”-- jostain näkee selvästi, että tuolla on nyt vaan tämmöinen tunnetila päällä ja -- ei se edes halua miettiä muista näkökulmista tätä asiaa, niin sitten semmoset vaan ehkä pyrkiikin sitten vaan sivuuttamaan” (H2022). Nimimerkillä esiintymiseen aineistossa ei oteta kantaa, sillä paikallisissa keskusteluissa käytännössä kaikki esiintyvät omilla nimillään. Sosiaalisen median katsotaan kuitenkin

kin tekevän ihmisistä omalla tavallaan kasvottomia, vaikka nimet ovatkin tiedossa: ”se on siellä helppompikin niin sanotusti sanoo kun sitten ihan naamatusten” (H2022) ja puolustukseksi vaikuttaa kelpaavan, että ”kaikkihan tuolla netissä sanoo” (H2022).

Keskustelun vaikuttavuutta edistävinä tekijöinä aineistosta nousevat erityisesti perustellut mielipiteet: ”-- mitä vakuuttavammin sä itse kuntalaisena toimit siellä somessa ja miten asian esittää, niin sitä vaikuttavampi se voi just olla” (H2022). Hyvien perustelujen katsotaan voivan yhdistää myös kuntalaisia keskenään, ei vain lähentää heitä poliittikkoihin. Kuntalaisiin ollaan varsin sitoutuneita: ”-- koska kuntalaisia vartenhan näitä palveluita täällä tuotetaan” (H2022) ja ”--otettaisiin kuntalaiset paremmin huomioon” (H2022). Aineiston perusteella sosiaalisesta mediasta etsitään myös uusia näkökulmia, jotka voivat joko muuttaa tai vähintäänkin tukea aiempaa omaa ajatusta: ”-- jos itsekkin mietit vielä sitä asiaa, että sä et ole ehkä lukinnut sitä kantaasi taikka sitten se, et sä haluat olla ehkä varma” (H2022) ja toisaalta ”-- voithan sä myös vahvistaa sitä omaa mielipidettä sillä, että saa pois suljettua jotain” (H2022). Mielipiteiden moninaisuutta katsotaan edesauttavan sen, että lähes jokaisella on nykyään laitteiden puolesta mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Aineistosta nousee esiin havainto *sosiaalisen median ilmakehästä*: ”-- se kupla on kaikkien ympärillä, se on kuin maapallon ilmakehä, että kaikki on siinä isossa kuplassa” (H2022). Tällöin keskustelulle altistuvat myös ne, jotka eivät osallistu, seuraa tai edes kuulu sosiaaliseen mediaan. Keskusteluista puhutaan niin oman ryhmän sisällä, mutta myös viranhaltijoiden kanssa: ”-- vaikka viranhaltija päätäisi olla korvat ja silmät kiinni, niin kyllähän se just se toi some ja kuntalaiskeskustelu, niin kyllä se sitten hänetkin usein tavoittaa” (H2022). Aineistossa kuvataan myös mahdollista tilannetta, jossa työpaikan kahvipöydässä osa henkilöistä keskustelee sosiaalisessa mediassa ja keskustelua saatetaan kommentoida kasvotusten. Tällöin toisaalta keskustelulle altistuvat nekin, jotka eivät sosiaalista mediaa seuraa, mutta kasvokkain käytyyn keskusteluun saattavat osallistua myös aiemmin hiljaisemmat, sillä sosiaalisen median toimintatapojen on myös havaittu soluttautuvan osaksi arkea: ”-- kun asioista puhutaan enemmän ja rohkeammin -- ne voi siinä kahvikeskustelussa sitten ittekin avata suunsa, koska se tavallaan kuuluu jo nykyään siihen keskustelukulttuuriin, että sun ei tarvitse enää olla hiljaa pöydässä ja odottaa, että toiset saa puhuttua” (H2022). Haastattelujen perusteella päätetäänkin alkaa siirtää sosiaalisen median erityispiirteitä uuden käsitteen, sosiaalisen median ilmakehän, alle. Tämän perusteella myös ajatus pelikentästä muotoutuu palloksi, jonka sisällä positiiviset asiat nousevat pinnalle ja negatiiviset painuvat pohjalle. Tarkemmassa pohdinnassa havaitaan, että pallo muotona edus-

taa kuntalaiskeskustelua pelikenttää paremmin myös siksi, että pelikenttä asettaa toimijoita turhaankin vastakkain. Kuten aiemmin on todettu, lienee erittäin todennäköistä, että suurimmalla osalla kuntalaiskeskustelun toimijoista on vilpittön halu toimia kunnan parhaaksi.

Koko *keskustelu ympäristön* koetaan muuttuneen, osittain koska keskustelu on voimakkaasti siirtynyt sosiaaliseen mediaan, mutta myös siksi, että mediat ovat sekoittuneet: perinteisessä mediassa julkaistuja uutisista keskustellaan sosiaalisessa mediassa ja perinteinen media uutisoi sosiaalisessa mediassa puhuttavista asioista. Tämä osittain altistaa sosiaalisen median ulkopuolelle jääviä siellä käydylle keskusteluille, mutta aineistosta nousee esiin myös huomio, että perinteisen mediankin sisällöt ovat valikoituneita. Hieman samantyyppistä valikoitumista aiheuttavat sosiaalisen median alustojen käyttämät algoritmit, jotka toisaalta suodattavat sisältöä, mutta myös määrittelevät, mitä käyttäjät näkevät. Tämä koetaan sosiaalisen median mahdollisuuksia rajoittavana tekijänä: ”-- vaikka se on mahdollistaja, niin se on hirveän rajoittava, sellainen, joka toisaalta sun tietämättäkin rajoittaa sua hirveesti, koska sellattekse se on kehitetty” (H2022). Tästä huolimatta sosiaalisen median katsotaan mahdollistavan sen, että ”-- varsinkaan mikään semmoinen iso päätös kunnassa, että se ikään kuin menis ihmisiltä ohi” (H2022). Sekä perinteisen että sosiaalisen median nähdään luovan vastakkainasettelua: ”-- se on hyvin sellaista kahtia jakavaa nykyään, koska aiheetkin on sellaisia, et tuotetaan aiheita, mikä jakaa kansaa” (H2022). Ääriajattelun korostuminen näkyy paitsi perinteisen median haastattelujen valinnassa, myös tavassa, miten kysymyksiä asetetaan: ”-- sinne jätetään hyvin vähän tilaa sille harmaalle massalle” (H2022). Toisaalta sosiaalisen median algoritmien tunnistetaan ohjaavan käyttäjiä tunteita jakavien kysymysten äärelle. Vastakkainasettelua pidetään osittain medioiden luomana. Tästä kertoo haastateltavan saama ohje vaalikoneeseen vastaamiseen:

Joku sanoi minulle kerran, että jos haluat, et sä mätsäät mahdollisimman monen ihmisen kanssa, niin älä valitse niitä ääripäitä, että vissiin suurin osa just menee enemmän sinne, että se on melko samaa mieltä, kun sitten täysin samaa mieltä -- enemmistö ihmisistä, niin ei ne ole oikeesti niitä äärimmäisiä ihmisiä. (H2022.)

Aineiston perusteella *kaupungin keskustelukulttuuri* on varsin tiedotusorientoitunutta. Varsinaista keskustelua rajataan tarkasti sekä määrän, osallistujien että olosuhteiden osalta. Vuorovaikutuksen kuvataan olevan väkinäistä: ”-- muuten ei tehtäisi muuta kun pakottamalla ja sit siellä ei onnistuta sen takia, kun ei oo niitä, ei oo sellasta keskustelukulttuuria” (H2022). Tämä herättääkin kysymyksen siitä, ”-- kokeeko johtavat viranhaltijat tämän jotenkin just uhkana sen kuntalaiskeskustelun” (H2022) ja arveluita siitä, että myös luottamushenkilöiden keskuudessa keskustelu koetaan ”enemmän ikävänä kuin sitten hyvänä asiana” (H2022). Syyksi osallistumattomuudelle arvellaan virheiden tekemisen

pelkoa. Viranhaltijat kuitenkin vastaavat avoimesti valtuutettujen kysymyksiin, mutta usein lisähuomautuksella ”-- tämä on nyt sitten vaan meidän kesken” (H2022). Aineistossa nousee esiin ymmärrys siitä, että täydellistä avoimuutta ei koskaan voida saavuttaa, koska valmisteluun liittyy salassa pidettäviä asioita eikä esimerkiksi lautakunnan kokouksissa käytyä keskustelua perusteluineen voida tuoda kuntalaisille näkyväksi. Siitä huolimatta vuorovaikutuksen ja avoimuuden lisäämistä pidetään lähtökohtaisesti tavoiteltavana asiana. Keskusteluun toivotaan kaupungin puolesta tuotavan myös päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä: toisaalta sen, että päätösten pitää olla laillisia, mutta myös kaupungin talouden tasapainoisuuden merkityksen kuntalaisille.

Tehtyjen uusien havaintojen eli sosiaalisen median ilmähän, muuttuneen keskusteluympäristön ja kaupungin keskustelukulttuurin vuoksi kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden selvittämiseen tähdännyt kyselyaineisto avataan uudelleen ja tarkastellaan sitä näiden havaintojen osalta. Tarkastelussa huomataan, että havainnot saavat tukea myös tämän aineiston perusteella. Keskusteluille altistumista kuvataan muun muassa näin: ”Itse en lue näitä kirjoituksia, mutta tuttavat kertoilevat näistä pahimmista” (A19M60). Tällaisen havainnon voidaan ajatella tukevan ajatusta sosiaalisen median ilmähästä. Muuttunutta keskusteluympäristöä ja medioiden sekoittumista aineistossa kuvataan esimerkiksi printtimedian muuttumisena ”osittain samankaltaiseksi sosiaalisen median kanssa” (A18M30) ja mahdollisuutena jatkaa perinteisessä mediassa käytyä keskustelua sosiaalisessa mediassa. Aineiston perusteella siis myös keskusteluympäristön muuttumiselle saadaan tukea kyselyaineistosta. Kuvaukset kaupungin keskustelukulttuurista ovat myös yhteneviä haastatteluaineiston kanssa: ”-- kovin vähäisissä määrin yksikään sastamalalainen luottamushenkilö kertoo omasta luottamushenkilöystään” (A22N30) ja ”-- tulisi luoda kuntalaisille ja asianosaisille riittävät mahdollisuudet jo asioiden valmisteluvaiheessa tuoda esille näkemyksiään, jotta niihin liittyvät asiat eivät tule yllätyksenä kuntalaisille vasta päätöksenteon jälkeen” (A07N60). Näillä perusteilla todetaan, että havainnot voidaan hyväksyä osaksi analyysin kokonaisuutta.

Erityisinä huomioina aineistosta nousee esiin se, että kuntalaiskeskusteluun osallistuu todennäköisimmin henkilö, jolla on aikaa: ”-- ihminen, joka käy töissä ja katsoo vain emmerdalensa ja salkkinsa ja käy saunassa ja menee nukkuu, niin eihän se ole somessa, eikä se oo torilla, se ei ollenkaan keskustelussa” (H2022). Myöskään aivan nuoria keskusteluun ei aineiston perusteella juuri osallistu. Lisäksi keskusteluun osallistuu jonkin verran ihmisiä, jotka eivät ole paikkakuntalaisia, vaan asuvat ja ovat kotoisin muualta.

Aineistoa arvioitaessa havaitaan, että molemmat informantit ovat aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä. Tämän perusteella herää kysymys, tuleeko aineistossa riittävästi esiin niiden valtuutettujen suhtautuminen, jotka eivät käytä lainkaan sosiaalista mediaa. Tässä vaiheessa todetaan, että heidän näkemyksiään on mukana alkuperäisessä kyselyaineistossa suhteellisen runsaasti ja toisaalta haastattelujen myötä noussut ajatus sosiaalisen median ilmakehästä, jonka myötä kaikki toimijat altistuvat sosiaalisen median kuntalaiskeskustelulle riippumatta heidän omasta aktiivisuudestaan sosiaalisessa mediassa, huomioivat riittävästi myös tämän ryhmän. Kysymyksen arviointiin vaikuttaa myös se, että aktiivisuudestaan huolimatta informantit eivät suhtaudu sosiaaliseen mediaan kritiikittömän positiivisesti, vaan näkevät siinä runsaasti sekä positiivisia että negatiivisia puolia.

5.3 Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelu kuntalaisen näkökulmasta

Mallin rakentelun jatkuessa siirrytään tarkastelemaan kuntalaisilta kerättyä, reilun 4 000 sanan kyselyaineistoa. Aineisto pelkistetään yksinkertaisiin ilmaisuihin esittämällä sille tuttu analyysikysymys:

Mistä kuntalainen puhuu, kun hän puhuu sosiaalisessa mediassa käytävästä kuntalaiskeskustelusta?

Pelkistettyjä ilmaisuja verrataan nyt aiemmin suoritettuihin analyysieihin, jotta saataisiin selville, mitkä sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun piirteet ovat ominaisia koko keskustelulle ja millaiset kokemukset ovat kuntalaislähtöisiä. Vertailua suoritettaessa on huomioitava, että vaikka aiemmat aineistot on kerätty valtuutetuilta, ovat he myös kuntalaisia, joten joissain tilanteissa voi olla vaikea arvioida, milloin he ovat vastanneet kysymyksiin valtuutetun ja milloin kuntalaisen näkökulmasta. Myöskään kuntalaiskyselyyn osallistumista ei rajoitettu mitenkään, joten on mahdollista, että siihen on vastannut valtuutettuja tai esimerkiksi kaupungin viranhaltijoita. Tällainen ryhmien sekoittuminen on hyväksyttävä osana avointa, anonyymia vastausmahdollisuutta.

Kuntalaisilta kerätystä aineistosta nousee esiin runsaasti aiempia havaintoja tukevia kokemuksia. Sosiaalinen media nähdään moniäänisenä, monenvälisenä ja monisyisenä erilaisten mielipiteiden julkittulon mahdollistajana. Uutena havaintona aineistosta nousee monipaikkaisuus – sosiaalisessa mediassa käytävä kuntalaiskeskustelu ei ole riippuvainen paikasta tai ajasta ja näin ollen se mahdollistaa osallistumisen myös kauempana keskustasta: ”täällä syrjässä -- oltaisiin aika pimennossa ilman” (K11N30). Aineistosta nousee voimakkaasti esiin se, että mielipiteiden kirjossa on joukossa hyödyllisiä ideoita. Tätä kuvataan muun muassa seuraavasti: ”-- helmiä joukossa, jotka pilataan idioottimaisilla kommentteilla” (K06M30) ja ”toivottavasti joku kaupungilla seuraa näitä some-keskusteluja ja

informoi eteenpäin asiallisesti. On kuitenkin tärkeää yrittää poimia helmet näistä keskusteluista kehitystyön avuksi” (K23N46).

Sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun nähdään, kuten aiemminkin on havaittu, tuovan asiat useimpien lähelle ja siten lisäävän kuntalaisten kiinnostusta, halua vaikuttaa ja osallistua asioihin. Sosiaalinen media on tunnustettu tavoittavaksi ja sitä kautta haetaan joukkovoimaa. Sitä käytetään myös tiedon etsimiseen ja jaksamiseen – parhaimmillaan sitä pidetään perinteistä mediaa selkeämpänä, avoimena ja rehellisenä tietolähteenä, joka yhdistää kuntalaisia. Samaan aikaan peräänkuulutetaan lähdekriittisyyttä ja medialukutaitoa samalla kyseenalaistaen keskusteluun osallistuvien taustatiedot. Joskus keskustelijoiden myös nähdään sekoittavan asioita tarkoituksella: ”-- ei ymmärretä tai ei halua ymmärtää asioita oikein” (K15N46). Keskustelijoilla vaikuttaa kuitenkin olevan kaipuu oikeaan tietoon ja keskusteluun antautumista aidosti arvostetaan:

-- päättäjät, jotka osallistuvat somekeskusteluun maltillisesti, toisia arvostaen ja vastakkaisia näkemyksiä positiivisesti kohdaten ovat nostaneet arvostustaan mielessäni yli puoluerajojen! Somekeskustelut ovat nostaneet päättäjien ääntä kansan tietoisuuteen... (K09N46.)

Aineistosta löytyy tukea aiemmille havainnoille harkitsemattomuudesta, äkkinäisistä purkauksista ja loputtomasta jankuttamisesta. Ratkaisukeskeisyyden nähdään puuttuvan keskusteluista: ”-- suurin osa lukemistani jutuista kritisointia ja vihapuhetta ilman ratkaisuehdotuksia. Turhaa höpinää siis. Samaa syyllistyvät myös osa kunnan edustajista” (K22N46). Käytöstapojen koetaan olevan hukassa, erityisesti, jos kirjoittaja on päihteiden vaikutuksen alaisena. Tällöin ilmoille pääsee helposti suodattamattomia ajatuksia ja oman sen hetkisen tunnetilan julkittamista, jotka vaativat lukijalta kykyä suodattaa lukemaansa. Samoin kuin aiemmissa aineistoissa myös kuntalaisten silmin keskustelu näyttää kärkeäänä, henkilökohtaisuuksiin menevänä ja jopa syyttelevänä, hyökkäävänä ja vihamielisenä: ”-- toisten mielipiteitä ei kunnioiteta” (K27N46) ja ”-- kuntapäättäjiä tögäillään ja maalitetaan – toisinaan asialla ovat olleet jopa toiset kuntapäättäjät” (K35M30). Uusina lieveilmiöinä nostetaan esiin rasismi ja naisviha. Vihapuheen kerrotaan yleisesti aiheuttavan vastareaktion, joten sen avulla harvoin saavutetaan toivottua lopputulosta. Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun uutena piirteenä nostetaan esiin vitsailu ja läpänheitto, keskustelujen seuraaminen voidaan mieltää myös viihteeksi: ”ehkä hieman huvittaakseni itseäni saatan joskus lukaista” (K11N30). Joskus huumoripitoisiin ilmaisuihin yhdistyy myös äärimmäistä negatiivisuutta: ”-- kovin polarisoitunutta öyhötystä höystettynä väsyneillä puujalkavitseillä” (K35M30). Luottamushenkilöiden ja sellaisiksi pyrkivien suunnalta tällaista käytöstä pitävät harmillisena monet kuntalaisetkin:

Vaalien alla somekeskusteluissa tuli esiin ehdokkaita, jotka "möykkäsivät", ja veivät ainakin mahdollisuutensa minun ääneni saamiseen... Kärjistää voi ja kritisoida, mutta asiaa ja toisia arvostaen! (K09N46.)

Aivan vastaavasti kuin valtuutetut, myös kuntalaiset kokevat negatiivisen, etenemättömän keskustelun aineiston mukaan kyllästyttävänä ja kiinnostusta vähentävänä. Vaikuttaa siltä, että "-- on helpompi olla hiljaa eri mieltä, kuin ottaa asiatonta ryöpytystä vastaan" (K34N30). Yhteneväisesti aiempien havaintojen kanssa tällainen kritiikkiä väistävä hiljaisuus saattaa antaa virheellisen kuvan siitä, mitä mieltä ihmiset todellisuudessa ovat: "kyvyttömyys kehittävään ja järkevään keskusteluun -- aiheuttaa sen ettei valtaosa jaksa vaivautua tuomaan kantaansa esille ja näin ollen näkyviin jää vain aloittajan kanssa samaa mieltä olevat kommentit" (K34N30). Joskus tällainen ilmiö tapahtuu tilanteessa, jossa jokin päätös jää keskustelijoiden hampaisiin:

He jotka ovat tyytyväisiä päätöksiin eivät uskalla avata suutaan ja puolustaa päätöstä ja tuoda niitä positiivisia puolia esille. Varmasti päätöksenteolle on olleet painavat syyt ja positiivisuus edellä ehkä yritetty, ne positiiviset puolet olisi hyvä tuoda myös esille kaikkien kuulolle. Negatiivisuus on niin voimakasta, että sen yli on vaikea saada muuta ääntä kuuluviin. (K16N30.)

Negatiivisuuteen suhtaudutaan lähtökohtaisesti melko kielteisesti ja sen katsotaan vaikuttavan mielikuvaan myös asuinkunnasta: "-- haluanko asua paikassa jossa ihmiset maksaa 100e ettei naapuri saa 50e" (K04N46) ja "-- myös näyttää paikkakunnan rumat kasvat" (K23N30). Provisoivat, ärsyttävät ja perustelemattomat kommentit neuvotaan ohittamaan ja joskus koko keskustelu tulee ohitetuksi sen aloittajan vuoksi. Myös lieveilmiöitä koetaan voitavan hallita ohittamalla ne: "jonkin verran asialliseen keskusteluun tulee myös vihakommentteja, mutta asiallisella linjalla jatkaminen rauhoittaa usein tilannetta" (K07N30) ja "-- kannattaa olla välittämättä eikä reagoida, ne kun on aina lähestulkoon samojen ihmisten tekoja" (K05N60). Lähtökohtaisesti lieveilmiöitä pidetään kuitenkin ei-toivottuna ilmiönä: "-- nämä [lieveilmiöt] kun jäisi vähän vähemmälle niin keskusteluja olisi mukavampi seurata" (K11N30) ja vaikuttavan myös siihen, miten viesti otetaan vastaan: "jos kritiikki olisi asiallista, voisi vaikuttaa enemmän" (K26N46).

Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa vaikuttaa aineiston perusteella esiintyvän jonkin verran pätemistä: "-- kaikkien alojen asiantuntijat pätevät ja saavat 'puolelleen' ihmisiä jotka eivät jaksa itse ottaa selvää" (K33N30) ja "-- kaikenlaisia besserwissereitä ja asian vierestä puhujia/kirjoittajia on some pullollaan" (K31N60). Ilmiö koetaan varsin negatiiviseksi: "Aina joku päsmäröi ja tietää asiat paremmin, kuin muut" (K19N46). Tällaista käyttäytymismallia ei aiemmissa aineistoissa ole sano-

tettu aivan yhtä selkeästi kuin kuntalaiset sen tekevät. Aineistojen perusteella on kuitenkin mahdollista sanoa, mikä tähän on syynä. Uutena havaintona aineistosta nousee esiin myös keskustelun jatkuvuus, jota kuvataan muun muassa seuraavasti: ”-- muutkin pääsevät helposti kommentoimaan alkuperäistä kirjoitusta” (K14M30). Havainnon perusteella nousee mielikuva jatkuvasta prosessista, jossa kerrokset rakentuvat toistensa päälle.

Aineisto vahvistaa aiemmin havaittua käsitystä siitä, että sosiaalisessa mediassa ihmiset nostavat esiin itselleen tärkeitä, omaan arkeensa vaikuttavia asioita ja tuovat hyvin esille omia mielipiteitään. Toiset asiat puhuttavat enemmän: ”-- uusia nimiä tulee, esim. tuulimyllykeskustelu toi palstalle monta uutta nimeä. Isot aiheet saavat keskustelun aikaan” (K24N46), mutta myös pienempiä asioita uskalletaan helpommin ottaa puheeksi ja niille saadaan huomiota. Välillä keskustelu kuitenkin tahtoo kilpistyä turhanpäiväisyyksiin, ”-- kuten keväiset koirankakat” (K22N46). Suositut, mahdollisesti tunnepitoisesti kirjoitetut ja tunteita herättävät keskustelut on tunnistettu olevan sosiaalisen median palvelujen algoritmien suosiossa, synkimmillään jopa yhteisöllisyyden nähdään jäävän algoritmien jalkoihin:

-- niiden ohjaava rooli on valtava ja suurelta osin tuntematon. Algoritmien vuoksi on hankala nähdä sosiaalista mediaa mitenkään vapaampana tai puhtaampana keskustelufoorumina kuin vaikkapa perinteinen yleisönosasto. Samasta syystä sosiaalisen median näennäinen yhteisöllisyys on jokseenkin keinotekoinen harhakuvitelma. (K35M30.)

Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelujen nähdään toimivan myös poliittisena peilinä: ”-- haastetaan päättäjiä” (K03N46) ja ”-- päättäjät pystyvät (jos haluavat) kuulemaan kansan ääntä ja eri näkemyksiä” (K09N46). Keskustelussa ”-- pyritään keskustelemaan avoimesti päättäjien kanssa ja mahdollisesti vaikuttamaan heidän mielipiteisiin” (K10N30). Siirtyminen sosiaaliseen mediaan nähdään demokratiaa edistävänä tekijänä: ”-- uskon, että somen vaikutus antaa pitkässä juoksussa kuntalaisdemokratialle enemmän voimaa” (K31N60) ja kuntalaiset kokevat aidosti voivansa vaikuttaa: ”-- koen, että tulin kuulluksi päättäjienkin tasolla” (K34N30). Keskustelujen julkisuus ja kuntalaisten laajempi osallistuminen nähdään positiivisena asiana: ”mielestäni on ihan hyvä, että tuollaista keskustelua käydään julkisesti netissä, eikä vain jupista kahvipöydässä” (K11N30). Aineistossa on ristiriitaisia havaintoja siitä, onko sosiaalisessa mediassa käyty kuntalaiskeskustelu vaikuttanut kaupungin päätöksentekoon. Osa vastaajista tyrmää tällaisen vaihtoehdon: ”en ole huomannut, en toki kovasti seurannutkaan” (K25N30) ja ”-- en ole huomannut [keskustelun vaikuttaneen päätöksentekoon]. Valtuutetut ovat kuitenkin tuoneet esiin omia mielipiteitään ja oikoneet vääriä käsityksiä” (K33N30). Valtuutetuilta peräänkuulutetaan harkintakykyä: ”en [ole kokenut vaikuttavan päätöksentekoon] ja jos vaikuttaa toivottavasti hyvin harkiten” (K22N46). Osa puolestaan näkee, että kuntalaisten ääntä sinänsä

kuullaan eikä keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan ole vaikuttanut asiaan: ”Koen että yleinen mielipide on aiemminkin vaikuttanut päätöksentekoon. En usko että some olisi lisännyt painetta” (K17N30). Toisaalta osa vastaajista kokee, että sosiaalisessa mediassa käydyllä kuntalaiskeskustelulla on onnistuttu vaikuttamaan päätöksiin ja siitä annetaan myös esimerkkejä: ”uskaisin että some-keskustelu vaikuttaa, esimerkkinä nuoren tekemän pienoisrautatien kohtalo” (K12N46) ja ”-- koulu- kyytiasia on hyvä esimerkki siitä, että valtuutetut reagoivat jopa muuttamalla mielipiteensä. Mouhijärven ja Äetsän yläkoulut sekä Marttilan alakoulu muina esimerkkeinä” (K18N46). Aineiston perusteella ei voida siis perustellusti ottaa kantaa suuntaan tai toiseen siihen, onko sosiaalisen median kuntalaiskeskustelulla vaikutusta kunnan päätöksentekoon. Korkeintaan voidaan arvella, että

Kai kuntapäättäjät imevät vaikutteita sieltä ja täältä, kuten kaikki – varmaan some-keskustelutkin ovat osaltaan vaikuttaneet siinä missä vaikkapa kahvikeskustelut työpaikalla. Haluaisin kuitenkin vielä uskoa, että somestakin saatuina vaikuttimina olisivat toimineet asia-argumentit, eikä kärjistyneiden some-keskusteluiden aiheuttama pelko. (K35M30.)

Vaikka sosiaalisen median kuntalaiskeskustelua pidetään sekä aiempien havaintojen että aineiston perusteella usein suodattamattomana ja harkitsemattomana, aineistosta paljastuu hyvin erilainen suhtautuminen keskusteluun. Erittäin voimakkaasti korostuu ajatus siitä, että keskusteluja seurataan aktiivisesti, mutta niihin osallistutaan hyvin säästeliäästi: ”itse olen sellainen että seuraan keskustelua, mutta harvemmin kommentoin” (K30N0) ja ”sosiaalisen median keskustelupalstoja seuraa suuri määrä kuntalaisia, mutta kommentoimaan päätyy pieni vakiororukka” (K29N30). Sanallisen osallistumisen sijaan keskusteluihin saatetaan reagoida sosiaalisen median sallimilla toiminnoilla: ”-- tykkäilen hyvistä kannanotoista. Olen arka osallistumaan keskusteluun itse” (K11N30) ja ”joskus olen ”tykännyt” jostain kommentista mutta olen aika varovainen julkisessa kirjoittamisessa” (K22N46). Vaikuttaakin siltä, että kynnyks reagointiin on matalampi kuin kommentointiin. Tässä kohdassa muistetaan huomio uusien valtuutettujen haastattelun analyysistä, jossa havaittiin aloituksen saavan eri tavalla painoarvoa, jos siihen ilmestyy huomattava määrä reaktioita ja todetaan, että sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa on huomioitava myös *reaktioiden vaikutus kommentin painokkuuteen*.

Hiljaisen seuraamisen valitsemiseen kommentoinnin sijaan aineistosta paljastuu useampia syitä. Yksi merkittävimmistä vaikuttaa olevan haluttomuus osallistua keskusteluun, joka mahdollisesti saa epäasiallisia piirteitä: ”itse luen aktiivisesti, mutta en yleensä kirjoita ajatuksiani, koska koen että suurin osa ei kykene asialliseen keskusteluun” (K34N30) ja ”-- kaikki eivät uskalla osallistua keskusteluun, koska pelkää, että saa haukut tai nauretaan” (K10N30). Kuitenkin myös positiivinen palaute nähdään

mahdollisena: ”-- joitain kommenttejani on paitsi peukutettu, on tultu kiittelemään livenä kuukausienkin päästä” (K18N46). Osallistumiskynnystä saattaa nostaa oman tietämyksen rajallisuuden tiedostaminen: ”-- pitäisi perehtyä kaikkiin asioihin paremmin” (K22N46). Myös rooli työelämässä saattaa toimia rajoittavana tekijänä: ”-- [työnantajan nimi] työntekijänä yritän pitää matalaa profiilia” (K18N46). Rajoituksia saattaa asettaa joko työnantaja tai työntekijä itse:

Vaimeasti kuuluu ehkä kuitenkin "tavallisen keskiluokan" ja myös korkeammin koulutettujen ääni. -- Moni korkeammin koulutettu on myös sellaisessa työssä, ettei halua aktiivisesti osallistua somessa käytäviin keskusteluihin koska ei halua tulla yhdistetyksi työpaikkaansa. Osalla työnantaja jopa ohjeistaa näin toimimaan. (K34N30.)

Aineistosta nousee havainto, jonka perusteella ”-- alempien tuloluokkien ääni kuuluu somessa enemmän” (K17N30). Äärimmillään ajatellaan, että äänekkäimpinä esiintyvät jossain määrin sosiaalisesti syrjäytyneet: ”-- jollain asteella yhteiskunnan arkirutiinien ulkopuolelle jätettyä/jättyäytyntä porukkaa, jolla on hyvin mustavalkoinen ajattelutapa, ja yleensä vielä kovin negatiivinen sellainen” (K29N30). Tälle havainnolle löytyy tukea sekä valtuutetuille suunnatusta kyselystä että haastattelusta, vaikka asia oli ilmaistu hienovaraisemmin viitaten esimerkiksi siihen, että sosiaalisessa mediassa aktiivisia ovat sellaiset, joilla on siihen aikaa. Toisaalta kuntalaiset nostavat esiin myös huolen siitä, että ”-- myös ääriyhmät pääsevät vaikuttamaan voimakkaammin” (K15N46). Joidenkin ryhmien pelätään jäävän huomiotta: ”kehitysvammaisten tai vanhusten asioista harvoin näkee keskustelua” (K11N30). Uusien kuntalaisten äänen kuuluvuuteen suhtaudutaan ristiriitaisesti. Toisaalta uskotaan, että he ”-- tuovat havaintojaan entistä useammin esiin” (K18N46), mutta toisaalta arvellaan, että ”-- [he] katselevat hieman sivusta, kuinka keskustelua käydään ja ottavat joko mallia tai sitten pysyvät vaiti” (K16N30). Aineistosta löytyy tukea myös aiemmalle havainnolle siitä, että kaikki eivät käytä sosiaalista mediaa eikä heidän mielipiteensä siten ole siellä edustettuna: ”äänekkäämmät saavat äänensä kuuleviin mutta osa ei ole netissä ollenkaan!” (K20N60.)

Aineistosta nousee esiin joitakin *paikallisia erityispiirteitä*, joiden katsotaan vaikuttavan sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun. Yhtenä paikallisena erityispiirteenä pidetään negatiivisuutta: ”-- kyllä se suunnaton kritisointi on valloillaan, kun päätökset eivät miellytä” (K16N30) ja yhteishengen puute: ”-- päättäjät saisivat käydä ottamassa oppia vaikka Vimpelin päättäjistä miten puhalletaan yhteen hiileen eikä niin että yksi puhaltaa ja loput kusee siihen” (K04N46). Yhtenä mahdollisena syynä tällaiseen toimintaan ja muutenkin erityiseksi paikalliseksi haasteeksi mainitaan vuosikymmenten aikana tehtyjen lukuisten kuntaliitosten aiheuttama kateus liitoskuntien välillä, jonka nähdään aiheuttavan eripuraa. Keskustelun keskittyminen yksityisen ylläpitämään ryhmään nähdään

keskustelua ylläpitävänä tekijänä. Toisaalta moderaattoreilla ja ylläpitäjillä vaikuttaa olevan melko paljon valtaa: ”aika pitkälti nuo sivujen moderaattorit on ne jotka päättää mitä missäkin puhutaan, äkkiä poistuu jos ei ole heidän mielestä hyvä puheenaihe” (K25N30). Keskustelun tuoksinassa ylläpitoa kuitenkin huudetaan myös apuun: ”moni juoksee keskustelun takia ylläpidon helmoihin ymmärtämättä miksi keskustelu on virinnyt ylipäätään tai miksi sillä on tietty sävy” (K23N30), vaikkakaan sen ei välttämättä katsota puuttuvan keskusteluun riittävästi: ”-- somessa on aina sellaisia, joiden kommentointi ei ole asiallista. Sastamalan Keskusteluseinä esimerkkinä tästä” (K18N46). Keskustelun nähdään pyörivän usein samojen aiheiden ympärillä: ”-- ainakin nuo koulujen lopettamis/jatkamispäätökset on ollut iso puheenaihe Sakesessa. Ja se uimahalli!” (K11N30.) Vaikka voitaisiin ajatella, että kunnan suuret investoinnit ovat varsin luonnollinen ja yleinen puheenaihe, on Sastamalan uimahallikeskustelu erityislaatuinen luultavasti koko Suomessa, koska tuskin kovin monen, edelleen vasta suunnitteluasteella olevan hankkeen ympärillä on käyty yhtä vilkasta ja värikästä keskustelua niin poliittisten päättäjien, viranhaltijoiden kuin kuntalaistenkin toimesta seitsemällä eri vuosikymmenellä. Paikallisen Facebook-ryhmän nähdään toimivan linkkinä kuntalaisten ja päättäjien välillä: ”-- Sastamala[n kaupunki] seuraa Sakesea tiiviisti, joten asiat kulkee eteenpäin tämänkin kautta. Kiitos vaan kaupungille siitä koko ryhmän puolesta” (K23N30) ja ryhmä vaikuttaakin olevan ainakin huomattavalle osalle jäseniään tärkeä kohtaamispaikka.

Paikallisesti merkittävin sosiaalisen median keskustelupaikka on aineiston perusteella kiistattomasti Facebook-ryhmä SaKeSe -Sastamalan keskusteluseinä. Ryhmässä keskustelua rajoitetaan mahdollisimman vähän: ”Sakesen oon halunnu pitää todella vapaana mistään säännöistä. Luoda tilaa puhua” (S2022). Keskusteluja ei valvota systemaattisesti, mutta ”-- modet tekee paljon töitä ja kappaa ketjuja läpi paljon” (S2022). Näennäisestä vapaudesta huolimatta ”-- asiattomuuksia joutuu poistelemaan kun porukka ei aina vaan osaa runoilla sitä asiaansa järkevään muotoon” (S2022). Keskustelun tai kommentin poistamiselle pitää kuitenkin olla painava syy: ”-- mä en ole antanu lupia poistella mielivaltaisesti mitään, mikä ei jotakuta miellytä. Jos ketju on asiallinen, se saa aina olla paikallaan” (S2022). Lähtökohtana voidaan pitää lainsäädäntöä ja Facebookin yhteisönormeja, mutta niiden tulkinta jää maallikkojen tehtäväksi:

-- ihmiset ei tunne yhteisönormeja tai usein lakiakaan. Enkä mä ole itekkään juristi eli moni asia nojaa lopulta siihen miten minä sen kaikille parhaaksi järkeilen. Niissä päätöksissä sitten taas aina on eniten taustalla ryhmän arvo mulle itselle. Se on vaikeeta joskus, mutta mä koitan pitää koko lössin puolina. (S2022.)

Yhteisönormien kohdalla haasteeksi on koettu niiden epämääräisyys: ”yp laittaa julkasun, jossa se pyytää lounasravintoloiden ruokalistoja ja se on rike” (S2022). Yhteisönormien rikkominen voi kuitenkin johtaa koko ryhmän lopettamiseen ilman ennakkovaroitusta, joten tilanne koetaan ylläpidon kannalta toimintaolosuhteita heikentävänä.

Toisena esimerkkinä hankalasta rajanvedosta nousee esiin yksilön julkisuus. Paikallispoliitikkokin on lain silmissä julkisuuden henkilö ja laki suojaa häntä kevyemmin kuin yksityishenkilöä. Rajan vetäminen on tunnistettu haasteeksi, mutta suurin osa asioista on onnistuttu selvittämään keskustelemalla osapuolten kanssa: ”-- aina ensin koitetaan hyvällä ja järjellä ennen kun se ääni otetaan pois kokonaan. Neuvottelemalla. Ja ketään ei potkita ryhmästä pois ilman syytä. Takasinkin saa tulla kun tulee meidän kanssa jutteleen” (S2022). Aina ylläpidon tekemät päätökset eivät miellytä ryhmän jäseniä ja erityisesti määräaikainenkin porttikielto saattaa aiheuttaa voimakkaan reaktion: ”-- silloin sut on suljettu ulos siitä kaikesta mitä muut tietää ja mitä tapahtuu” (S2022). Pahimmillaan ylläpidon väliintulo on johtanut uhkauksien lisäksi konkreettisiin kostotoimiin niin verkossa kuin reaali maailmassakin. Aineistosta nousee kuitenkin havainto, että sisältöä valvotaan kaikkialla verkossa: ”-- jopa darknetissä on säännöt ja ylläpitäjät, niin sen pitäisi olla tavallisten ihmisten maailmassa helppoa” (S2022). Keskusteluseinän ylläpito on itse linjannut olevansa heille tehdyistä yhteydenotoista vai tiolovelvollinen: ”-- vaikka meillä ei siihen laillista velvoitetta ole” (S2022).

5.4 Kuntien viestintäympäristön ja -kulttuurin erityispiirteet

Jotta voitaisiin edes alustavasti todeta Sastamalan edustavan keskivertokuntaa, josta hankittua aineistoa voidaan käyttää alustavan mallin rakenteluun, tarkastellaan hieman sitä, miten erilaisia tai samantlaisia eri kuntien viestintäympäristöjen ja -kulttuurien erityispiirteet ovat. Tätä varten aloitetaan tarkastelu käymällä läpi sastamalalaisille suunnattujen kyselylomakkeiden taustatiedot ja haastattelut, jotta voidaan muodostaa kokonaiskuva siitä, millä sosiaalisen median alustoilla ja kanavilla kuntalaiskeskustelua Sastamalassa käydään. Tarkastelussa havaitaan, että sastamalalaiset vaikuttavat käyttävän sosiaalista mediaa melko aktiivisesti, erilaisia alustoja mainitaan kymmenkunta ja niiden lisäksi useat ilmoittavat seuraavansa paikallisten lehtien sivuja kommenttikenttineen. Käytännössä kaikki, jotka ilmoittivat seuraavansa sosiaalista mediaa ylipäättään, kertoivat käyttävänsä Facebookia. Erityisen seurattu on SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä Facebook-ryhmä, jossa on noin 12 700 jäsentä. Sastamalan kaupungin väkiluku oli 31.12.2020 24 052 asukasta (Tilastokeskus 2022) eli näin ollen voidaan sanoa, että joka toinen sastamalalainen (53 prosenttia) kuuluu kyseiseen ryhmään. Lisäksi

monet kertovat kuuluvansa lukuisiin muihin paikallisiin ryhmiin, jotka kuitenkin ovat kooltaan huomattavasti pienempiä ja usein alueellisesti rajatumpia.

Aiemmin on havaittu, että Sastamalassa viestintäympäristöön ja -kulttuuriin vaikuttavat ulkoisena piirteenä medioiden sekoittuminen ja sisäisinä piirteinä keskustelun seuraaminen, rajaaminen ja osallistumisen väkinäisyys kaupungin edustajien toimesta. Valtaosan kaupungin päättäjistä voidaan katsoa olevan tietoinen sosiaalisen median keskusteluista joko siksi, että he itse seuraavat keskustelua tai siksi, että heille kerrotaan siitä. Osallistumishaluttomuuden arvellaan johtuvan siitä, että keskustelu koetaan uhkana tai virheen tekemisen pelosta. Kaupungista riippumattomaksi rajaavaksi tekijäksi on tunnistettu valmistelussa olevan asian osalta mahdollinen salassapitovelvollisuus.

Viestintäympäristön ja -kulttuurin erityispiirteiden selvittämiseksi suoritettuun kyselyyn määräajassa vastanneista 49 vastaajasta neljä oli sastamalalaisia. Yllä olevan kanssa yhtäpitävästi vastauksista ilmenee, että kuntalaiskeskustelua sosiaalisessa mediassa seurataan, mutta tuodaan myös esiin, että suhtautuminen vaihtelee: ”-- riippuu kenen päättäjän kanssa keskustelee” (V28N46). Yleisimmin alustana nostetaan esiin jo mainittu Facebook-ryhmä SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä. Ryhmän kerrotaan olevan julkinen, jonkin verran moderoitu ja ”-- käytännössä kuka vaan pääsee ryhmään” (V24N46). Päättäjien osallistumista keskusteluun arvioidaan myös melko yhtäpitävästi aiempien havaintojen kanssa: ”jotkut poliitikot osallistuvat, viranhaltijat eivät” (V13N46). Näiden havaintojen perusteella voidaan olettaa aineiston antavan riittävän hyvän kuvan kuntien samankaltaisuuksista ja eroavaisuuksista laadullista tutkimusta varten eri kunnista, vaikka vastaajia onkin Sastamalaa lukuun ottamatta vain yksittäisiä kuntaa kohden. Jos kyse olisi kvantitatiivisesta tutkimuksesta, vastauksia olisi tarvittu huomattavasti enemmän. Vastaukset ovat levittäytyneet maantieteellisesti Kittilästä Inkooseen ja Tohmajärveltä Poriin. Vastauksia ei ollut lainkaan kaikkein pienimmistä kunnista (alle tuhat asukasta) eikä kaikkein suurimmista (yli 100 000 asukasta) lukuun ottamatta Tamperetta, Espoota, Jyväskylää ja Lahtea.

On huomattava, että seitsemässä kunnassa ei aineiston perusteella käytetä mitään sosiaalisen median kanavaa kuntalaiskeskusteluun. Näiden kuntien koko vaihtelee 1 200 ja lähes 70 000 asukkaan välillä. Yhden ryhmään kuuluvan kunnan osalta on saatu tarkennus, jonka perusteella havainto voidaan melko suurella varmuudella todeta oikeaksi vastaajan kerrottua, miten hän on tietoa etsinyt. Tätä voidaan pitää merkkinä siitä, että kuntien välillä on tässä suhteessa huomattavia eroavaisuuksia.

Kyselyn vastausten perusteella laaditaan taulukko (taulukko 5) kunnista ja niiden kattavimmista alustoista. Mukaan otetaan ne 24 kuntaa, joissa alusta on mainittu vastauksissa ja tiedot ovat julkisesti saatavilla. Kaikissa näissä kunnissa käytetyin alusta on Facebook-ryhmä. Taulukkoon kerätään myös tiedot ryhmän käyttäjämäärästä ja siitä, miten monta uutta aloitusta ryhmässä on ollut edellisen kuukauden aikana. Taulukkoon lisätään kunnan asukasluku (Tilastokeskus 2022) ja ryhmän kattavuus, joka lasketaan kattavimman ryhmän käyttäjämäärän suhteena asukaslukuun.

TAULUKKO 5. Satunnaisesti valikoituneiden 24 kunnan kattavimpien sosiaalisen median alustojen käyttäjämäärät, alustalla aloitetut uudet keskustelut kuukaudessa, kunnan asukasluku ja kattavimman alustan käyttäjämäärän suhde asukaslukuun. Kunkin numeraalisen arvon viisi pienintä arvoa on merkitty tummemmalla harmaalla, viisi suurinta vaaleammalla harmaalla.

Kunta	Kattavin alusta	Käyttäjiä	Aiheita/kk	Asukasluku	Kattavuus
Sastamala	S. keskusteluseinä	12 738	670	24 052	53,0 %
Inkoo	I. puskaradio	5 255	250	5 321	98,8 %
Jokioinen	J. tietotoimisto	1 091	16	5 061	21,6 %
Hämeenkyrö	H. puskaradio	8 654	357	10 344	83,7 %
Paimio	P. kuntalaisfoorumi	2 418	11	10 922	22,1 %
Hyvinkää	H. ilmoitustaulu	26 675	812	46 576	57,3 %
Ruokolahti	Ruokolahtelaiset	4 786	258	4 922	97,2 %
Porvoo	Porvoolaiset	21 314	550	50 619	42,1 %
Lahti	Lahti	50 758	1 362	119 984	42,3 %
Vesanto	Vesantolaiset	3 689	425	1 972	187,1 %
Lempäälä	Lempäläläiset	15 705	629	23 828	65,9 %
Ylöjärvi	Ylöpölinää	8 314	222	33 352	24,9 %
Valkeakoski	V. ajan hermolla	10 712	708	20 765	51,6 %
Tampere*	PuskaRario T.	58 872	1 825	241 009	24,4 %
Lappeenranta	Lappeenranta	28 120	613	72 662	38,7 %
Tammela	Tammelassa tapahtuu	1 857	52	6 016	30,9 %
Akaa	Akaalaiset	10 646	660	16 391	65,0 %
Tyrnävä	Tyrnävä	588	8	6 603	8,9 %
Kauhajoki	Kauhajoki	12 023	605	13 007	92,4 %
Forssa	Vorssankiäliset uutiset	7 201	63	16 800	42,9 %
Ulvila	Puskaradio Ulvila	4 770	108	12 735	37,5 %
Hamina	Hamina	12 211	461	19 877	61,4 %
Tohmajärvi	Tohmajärven Suakkunat	2 553	159	4 307	59,3 %
Espoo	Puskaradio Espoo	66 907	548	292 796	22,9 %

Taulukkoa ei ole tarkoituksenmukaista käsitellä kvantitatiivisin menetelmin, vaan karkeampi käsittely, jossa tummennetaan käyttäjämäärältään suurimmat ja pienimmät ryhmät, eniten ja vähiten uusia avauksia kuukauden aikana tuottaneet ryhmät, suurimmat ja pienimmät kunnat ja kattavuudeltaan laajimmat ja suppeimmat ryhmät, jolloin saadaan eroteltua äärimmäiset arvot muista. Tarkastelussa

havaitaan, että Sastamala erottuu ainoastaan sillä, että sen aktiivisimmassa ryhmässä on aloitettu kuukaudessa viidenneksi eniten keskusteluja. Sastamalaa voidaan siis pitää varsin tavanomaisena edustajana Suomen kuntien joukosta.

Tarkasteltaessa kuntien välisiä eroavaisuuksia havaitaan, että vaihtelu sekä suurimpien ryhmien käyttäjämäärien (588–66 907 käyttäjää), kuukaudessa tehtyjen aloitusten määrän (8–1 825) että ryhmän kattavuuden (8,9–187,1 prosenttia) välillä on huomattavaa. Tässä kohtaa on syytä huomioida, että aineiston perusteella tiedetään myös, että suurimmissa kaupungeissa ryhmiä on yleensä useita ja esimerkiksi jokaisella kaupunginosalla tai kylillä on usein omia, varsin kattavia ja aktiivisia ryhmiä. Voidaankin ehkä ajatella, että kaikkein suurimmissa kaupungeissa keskustelu hajaantuu eikä välttämättä keskity samalla tavalla yhteen tai korkeintaan muutamaan ryhmään kuin pienemmissä kunnissa. Asiaa olisi kuitenkin syytä tutkia tarkemmin eikä huomiota tule pitää merkittävämpänä kuin mahdollisena osoituksena kuntien välisestä erilaisuudesta.

Aineiston perusteella havaitaan, että joissakin kunnissa keskustelua käydään paikallismedioiden Facebook-päivitysten kommenttiketjuissa, toisissa taas kuntapäättäjien omilla Facebook-seinillä. Tästä johtuen tarkastetaan tilanne helmikuun ajalta Sastamalan osalta. Paikkakunnalla ilmestyy maakuntalehtien lisäksi säännöllisesti kaksi sanomalehteä, paikallislehti Tyrvään Sanomat ja kaupunkilehti Alueviesti. Lisäksi paikallisina medioina voidaan pitää ainakin Puheenaiheet.fi -verkkomediaa. Helmikuussa 2022 kaikkien näiden medioiden kommentoiduinta artikkelia Sastamalan keskusteluseinällä oli kommentoitu vähintään tuplasi enemmän kuin median omalla Facebook-seinällä. Paikallisten kuntapäättäjien Facebook-seinillä ei ainakaan julkisesti merkittävää paikalliseen päätöksentekoon liittyvää keskustelua ole havaittavissa samalla ajanjaksolla: tosin ajankohta on poliitikoille epäedullinen Ukrainan sodan, olympialaisten ja valtakunnanpolitiikan kuohunnan vuoksi.

Aineiston perusteella keskustelua käydään niin julkisesti yksityishenkilöiden seinillä kuin julkisissa ja suljetuissa ryhmissä. Keskusteluihin puututaan ylläpidon toimesta melko vähän: ”moderointi liittyy lähinnä yleisesti yhteisönormien valvontaan, ei keskustelun sisältöön” (V05N30) ja ”keskustelu asiallista ja siihen on harvoin tarve puuttua” (V02N46). Poikkeaviakin esimerkkejä löytyy, kuten ”-- joskus ryhmän mode joutuu sulkemaan kommentoinnin kun lähtee laukalle” (V34N30), ”-- keskustelua moderoidaan välillä melko rankallakin kädellä” (V18N30) ja ”-- joitakin keskusteluja on myös poistettu” (V09N46). Myös kunnan edustajien – niin poliitikkojen kuin viranhaltijoiden – osallistuminen on hyvin erilaista eri kunnissa. Joissain ryhmissä ”-- hyvin avointa keskustelua käydään kuntapoliitikkojen ja asukkaiden kesken. Jopa kaupunginjohtaja osallistuu keskusteluihin” (V08N46)

ja asioihin tartutaan: ”-- näissä on mukana valtuutettuja, ja he ainakin lupaavat hoitaa asioita eteenpäin” (V25N46). Valtuutetut vaikuttavat ainakin joissain kunnissa osallistuvan aktiivisemmin kuin viranhaltijat: ”jotkut poliitikot osallistuvat, viranhaltijat eivät” (V13N46), mutta toisissa rooliksi jää virheellisen tiedon oikaisu: ”-- kuntapoliitikot harvemmin osallistuvat, joskus korjaavat suurimpia harhaluuloja” (V47N46).

Yleinen suhtautuminen kuntalaisten haluun keskustella kunnan päätöksenteosta vaikuttaa melko myönteiseltä, joissain kunnissa suhtautuminen on avointa ja kannustavaa: ”erittäin positiivisesti, jopa siihen rohkaisten” (V16N46) ja ”-- päättäjät ottavat koppeja osasta keskustelujen aiheista. Jonkun ajan päästä saattaa esim. ilmestyä paikalliseen lehteen tarkempi selitys keskusteluun johtaneesta asiasta” (V43N46). Parhaimmillaan järjestetään säännöllisiä tilaisuuksia ilman ennalta määrättyä agenda:

Meillä on siis ihan kunnanjohtajan toimesta Facebookissa mainostettu erinäisistä kuntalaisten kahvihetkestä, johon voi kuka tahansa osallistua (aluksi ne oli esimerkiksi yrittäjien aamukahvi) - ja sielä käydään päivän polttavat asiat: mitä kukainen haluaa tuoda esiin esimerkiksi puutteita kunnan toimissa tai missä tahansa. Mutta nykyään sinne voi tosiaan osallistua se puliukkokin jos sillä vain etänettimahdollisuus (koronan vuoksi nämä ollut etänä). (V17N0.)

Kaikissa kunnissa tilanne ei kuitenkaan vaikuta yhtä valoisalta. Joskus kuntalaiset kokevat, että heitä kuullaan, mutta ei kuunnella: ”-- positiivisesti, mutta ei oteta huomioon” (V07N46) ja ”mielestäni aika välinpitämättömästi tai ainakaan ei mitenkään näkyvästi” (V04N30). Joskus koetaan, että kuuleminenkin on päättäjien mielestä tarpeetonta: ”[kuntalaisten halua keskustella kunnan päätöksenteosta] -- ei katsota kovin hyvällä. asiat päätetään pienessä piirissä, eikä toivotella ulospäin” (V03N46). Näillä perusteilla voidaan myös ajatella, että kuntien välillä on eroavaisuuksia.

Aineistosta nousee erityisenä huomiona tunne kiinnittymättömyydestä nykyhetken asuinpaikkaansa. Tällaista mikrojuurettomuutta kuvataan muun muassa seuraavasti:

Olen asunut tässä kunnassa vasta vajaa 20 vuotta, joten en nyt vielä ole tänne niin paljon kotiutunut, että olisin havainnoinut tällaista asiaa. Ei mitään hajua kunnan asioista, enhän siellä liikukaan kuin kotiin tullakseni ja lähtiäkseni ja ruokakaupassa -- en tiedä asuin-kuntani asioista mitään, kun se ei ole henkinen kotikuntani. Jos asuisin [aiemmassa kotikunnassani], jossa tunsin ihmiset ja paikkakunta tuntui omalta, varmasti seuraisin kuntopoliitikkaa, kuten seuraisin siellä aiemminkin. Tuttuja ihmisiä ja tuttuja asioita, aivan eri juttu. (V26N60).

Kyse ei ole varsinaisesta juurettomuudesta, henkisestä kuulumattomuuden tai irrallisuuden tunteesta, sillä ihminen voi olla varsin kiinnittynyt kotiseutuunsa, vaikka ei välttämättä koe kuuluvansa nykyiseen asuinpaikkaansa. Kuvatun kaltainen mikrojuurettomuuskin saattaa aiheuttaa elinympäristöön kohdistuvan välinpitämättömyyden: miksi kuntalainen olisi kiinnostunut kotikuntansa asioista, jos hän ei koe kuuluvansa sinne, vaan ennemmin jonnekin muualle?

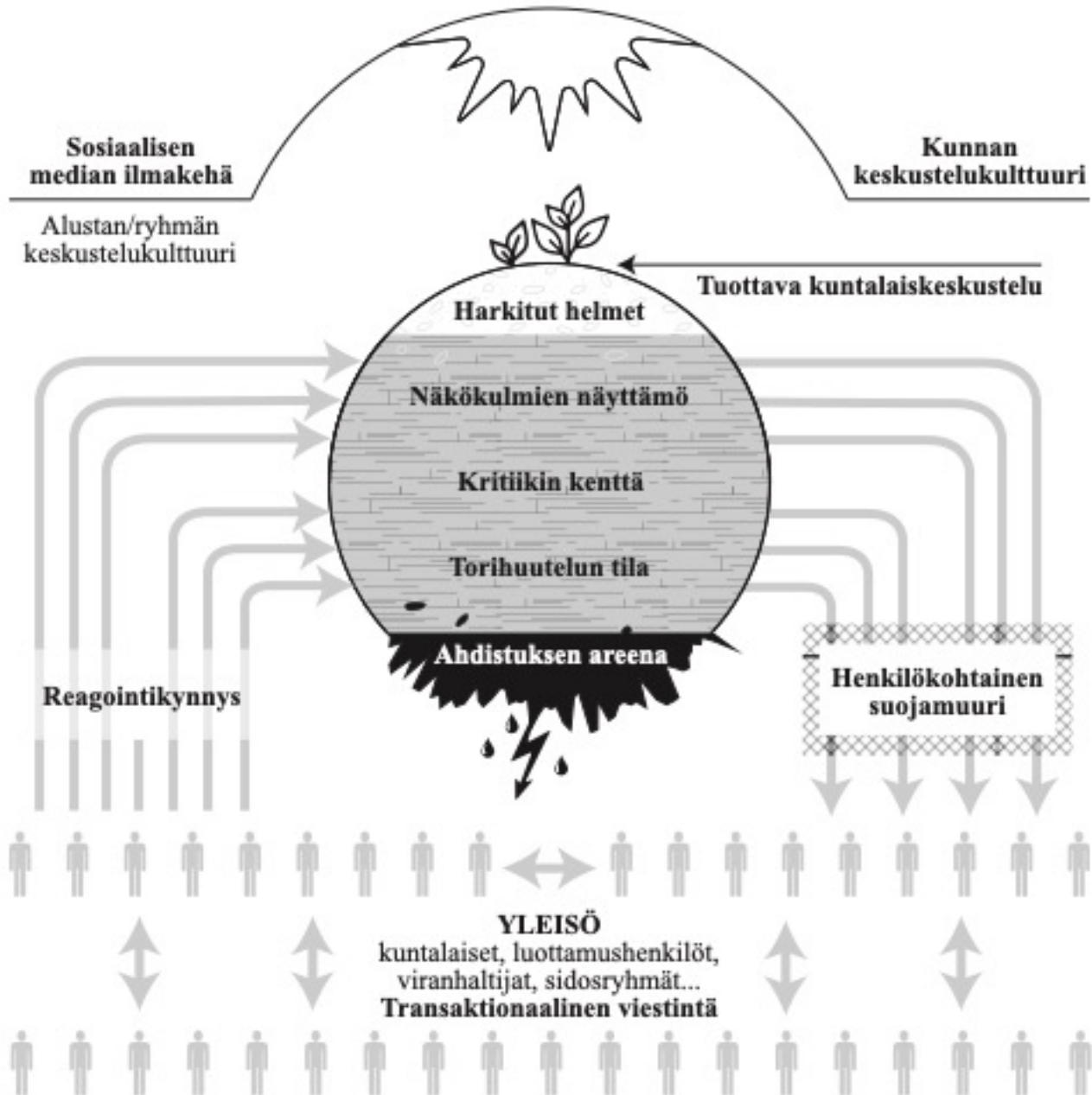
5.5 Mallin luominen

Tutkimuksen tavoitteen saavuttamiseksi tehdyt havainnot tulee järjestellä ydinkategorian ympärille. Koska kysymys on kompleksisesta ilmiöstä, mallin luomisella pyritään luomaan ymmärrystä hankalasti jäsenmeltävään tilanteeseen, jossa valtuutetut ja kuntalaiset ovat sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun suhteen. On huomattava, että kyseessä on nimenomaan teoreettisen mallin rakentelu eikä sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua todellisuudessa voida erottaa reaali maailmasta, vaan se kietoutuu väistämättä yhteen kaikkeen käytävään kuntalaiskeskusteluun, muuhun vuorovaikutukseen kuntalaisten, valtuutettujen ja heidän lähipiiriensä välillä ja medioiden sekoittumiseen, mutta myös käsityksiin kuntalaisten osallisuudesta ja kunnallisesta päätöksenteosta.

Sosiaalisessa mediassa keskustelu alkaa joko uudesta aloituksesta tai jo olemassa olevan aloituksen sisällä. Jotta keskustelua seuraava päätyisi julkaisemaan ajatuksensa sosiaalisessa mediassa käytävässä keskustelussa, hänen mielipiteensä tulee ylittää *reagointikynnys* – toisin sanoen hänen tulee kokea, että hänen kannattaa kirjoittaa ajatuksensa toisten luettavaksi. Reagointikynnykseen vaikuttaa toisaalta kannanoton tärkeys seuraajan itsensä kannalta; se, mitä hän katsoo hyötyvänsä siitä, että hänen mielipiteensä tulee tietoisuuteen, mutta myös se, mitä hän kokee voivansa hävitä asettaessaan mielipiteensä alttiiksi esimerkiksi mahdolliselle arvostelulle. Reagointikynnyksen on tutkimuksessa havaittu olevan hyvin henkilökohtainen, mutta siihen vaikuttavat myös asiaan liittyvät tuntemukset: jos seuraaja kokee asian itselleen merkitykselliseksi, hän usein suhtautuu siihen tunteellisemmin, jolloin myös reagointikynnys saattaa madaltua.

Ilmaistu mielipide, kannanotto tai huolenaihe järjestäytyy sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun palloon. Pallon sisältä on tunnistettu erilaisia alueita, joihin ilmaisu sijoittuu. Negatiivisimmat kannanotot ajautuvat *ahdistuksen areenalle*, joka tihkuu ilmapiiriään myös ympäristöönsä. Tähän kategoriaan asettuvat ilmaisut, jotka sisältävät esimerkiksi vihapuhetta tai henkilökohtaisuuksiin meneviä kommentteja, mutta myös ylipäättään aggressiiviseen sävyyn kirjoitetut viestit. Aavistuksen lievempi, mutta selvästi negatiivissävytteinen alue on *torihuutelun tila*, jossa asioita kritisoidaan ilman ratkaisuehdotuksia, mielipiteitä jankataan eikä varsinaista, tilannetta edistävää keskustelua haluta käydä.

Kritiikin kenttä koetaan torihuutelun tilaa henkilökohtaisempaan, usein jo tehtyihin päätöksiin, mutta mahdollisesti myös valmisteilla oleviin asioihin kohdistuvana, usein varsin arvostelevana kommentointina.

KUVIO 11. Sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluja kuvaava teoreettinen malli. Pallon yläpinnalle muodostuu tuottavan kuntalaiskeskustelun tila, jossa käytävä keskustelu on osapuolilleen hyödyllistä ja sillä voidaan ajatella olevan positiivisia vaikutuksia kuntalaisia ja valtuutettuja lähentävänä, kunnallista päätöksentekoa tukevana tekijänä.

Näkökulmien näyttämöltä puuttuu negatiivinen leima: sinne seuraajat tuovat esille näkökulmiaan ilman arvostelevaa sävyä ja parhaimmillaan esittävät myös ratkaisuehdotuksia. Mallissa aiemmissa

vaiheissa tunnustettu poliittinen peili on integroitu näkökulmien näyttämöön – sillä, koetaanko näkökulmat yleisesti vai yksityisesti ei katsota olevan asian hahmottamisen kannalta yhtä suurta merkitystä kuin negatiivisemmin latautuneilla alueilla. Positiivisimpana sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun muotona nähdään *harkitut helmet*, jotka sisältävät punnittuja ideoita ja ratkaisuehdotuksia.

On huomattava, että julkaisun tai kommentin sijoittuminen pallon sisällä oleville alueille ei ole kiveen hakattu. Aluksi hyvinkin positiivisena näyttäytynyt mielipide voi muiden toimijoiden reagoinnin myötä painua ahdistuksen areenalle saakka. Vastaavasti alkujaan negatiiviseksi tulkittu kannanotto voi muiden toimijoiden reagoinnin seurauksena kohota pallon sisällä ylöspäin, kohti pallon yläpinnalle rakentuvaa, *tuottavan kuntalaiskeskustelun kenttää*. Alueet eivät myöskään ole tarkkarajaisia ja niiden laajuus riippuu keskustelua tulkitsevan toimijan omasta skeemasta: vähintäänkin alueet voivat olla limittäisiä, joskus jopa päällekkäisiä tai ristikkäisiä. Ne voidaan kuitenkin mieltää kerroksina, joiden välissä on verkko tai jotka itsessään toimivat suodattimina. Mielipiteeseen vaikuttaa edistäviä ja haittaavia voimia, jotka saavat sen liikkumaan kerrosten välillä. Nämä edistävät ja haittaavat tekijät ovat hyvin samankaltaisia kuin vaikuttavuuden alustavassa mallissa on havaittu. Lisäksi on huomioitava, että sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa ei koskaan ole kyse yksittäisen aloituksen tai kommentin aiheuttamista vaikutuksista, vaan keskustelu koostuu aloituksesta, reagoinnista siihen, mahdollisista kommentteista ja edelleen reagoinneista niihin. Kyse ei myöskään ole ainoastaan siitä, mitä kirjoitetaan, vaan asioihin vaikuttavan myös käyttäjien reaktiot: kommentteihin ilmestyvät reaktiot ja mahdollisesti kommentteissa esimerkiksi emojiilla ilmaistut tunnetilat.

Jotta kuntalaiskeskustelusta syntyisi vuorovaikutusta, pelkkä mielipiteen ampuminen julkisuuteen ei riitä, vaan se pitää myös vastaanottaa. Voidakseen tulla huomioiduksi, mielipiteen on läpäistävä vastaanottajan *henkilökohtainen suojamuuri*, joka – samoin kuin reagoitokyky – on yksilöllinen ja riippuvainen muun muassa vastaanottavan henkilön arvoista ja demokratiakäsityksestä. Jotta keskustelu edistyisi, mielipiteen tulee ylittää reagoitokyky ainakin jonkun vastaanottajan osalta; muuten päädytään tilanteeseen, jossa alkuperäinen mielipide jää ilman kommentteja. Mielipide voi saada aikaan *transaktionaalista viestintää*: vastaanottaja saattaa keskustella siitä toisten toimijoiden kanssa.

Jos transaktionaalisen viestinnän ulkopuolinen toimija ei ole mukana sosiaalisen median keskustelussa, hän altistuu sosiaalisen median keskustelulle. Tätä ilmiötä kutsutaan tässä tutkimuksessa *sosiaalisen median ilmakehäksi*. Kuvatun tilanteen lisäksi altistumista aiheuttaa esimerkiksi medioiden sekoittuminen perinteisen median uutisoidessa sosiaalisessa mediassa puhuttavista asioista. Käytännön tasolla voidaan sanoa, että tuskin kukaan onnistuu nykypäivänä jättäytymään sosiaalisen median

ulkopuolelle niin, ettei kuulisi siitä keneltäkään tai mistään. Sosiaalisen median ilmakehä on siis kaikkialla: se on kuin ilma, jota hengitämme useimmiten asiaa tiedostamatta tai ajattelematta. Vastaavana sateenvarjokäsitteenä kuntalaiskeskusteluun vaikuttaa *kunnan viestintä- ja keskustelukulttuuri*. Lisäksi jokaisen alustan osalta keskusteluun vaikuttaa kyseisen *alustan keskustelukulttuuri*.

Jotta sosiaalisessa mediassa keskustelua seuraava aloittaisi keskustelun, kirjoittaisi jonkun muun aloittamaan aiheeseen kommentin tai reagoisi toisen aloitukseen tai kommenttiin, hänen henkilökohtaisen reagoitukynnyksensä tulee ylittyä. Reagoitukynnystä laskee kokemus reagoinnin helppoudesta: älylaitteet ovat koko ajan käsillä ja niiden käyttö on arkipäiväistänyt. Kynnys ylittyy helpommin, jos keskustelijalla on henkilökohtainen halu osallistua tai vaikuttaa: poliitikoilla kyseessä saattaa olla halu erottua. Sosiaalisen median näennäinen kasvottomuus antaa osallistujille turvallisuuden tunnetta, jonka ajatellaan laskevan reagoitukynnystä. Keskustelun jatkuvuuden ja positiivisen palautteen mahdollisuuden katsotaan madaltavan kynnystä ja mahdollistavan reagoinnin. Liian korkeaa reagoitukynnystä voidaan pitää haitallisena, sillä se saattaa antaa virheellisen kuvan yleisestä mielipiteestä. Reagoitukynnystä nostaa haluttomuus osallistua mahdollisesti asiattomaksi ajautuvaan keskusteluun ja ylipäättään rohkeuden puute, jonka taso vaihtelee harkitsevaisuudesta negatiivisen palautteen tai julkisen nöyryytyksen pelkoon. Erilaiset puutteet osaamisessa korottavat kynnystä: nämä tekijät voivat liittyä alustan käyttöön, kuten kirjoitustaitoon tai sovellusten ominaisuuksiin, mutta myös käsiteltäviin asioihin: kaikki eivät halua kommentoida aihetta, jota he eivät tunne perusteellisesti. Toisaalta reagoitukynnystä voi nostaa seuraajan aseman tuomat rajoitteet, kuten työnantajan ohjeistukset, rakentavuuden puute keskusteluissa ja mikrojuurettomuus, jonka myötä kuntalainen ei ole kiinnittynyt asuinpaikkaansa riittävästi ollakseen kiinnostunut käytävästä keskustelusta.

Keskustelun kehällä, joka kokoaa yhteen ahdistuksen areenan, torihuutelun tilan, kritiikin kentän, näkökulmien näyttämön ja harkitut helmet, keskustelua edistäväksi tekijäksi koetaan näkökulmien rikkaus ja rohkeus. Keskustelua käydään ajankohtaisista aiheista ja siitä löytyy innovatiivisia ratkaisuja ja kekseliäitä lähestymisiä. Suositut aiheet keräävät enemmän reaktioita ja kommentteja: sosiaaliseen mediaan sisältyy mahdollisuus joukkovoiman osoittamiseen. Edistävinä tekijöinä pidetään perusteltuja, selkeästi ilmaistuja mielipiteitä, jotka mahdollisesti tarjoavat faktatietoa. Myös proaktiivisuus edistää keskustelua: jos aihe tulee keskusteluun vasta päätöksentekovaiheessa, voi olla, että siihen yritetään olla päättäjien toimesta kiinnittämättä huomiota, jotta valmisteluprosessia ei tarvitsisi aloittaa alusta. Näin ollen ajoissa aloitettu keskustelu kerää todennäköisesti enemmän huomiota päättäjiltä.

TAULUKKO 6. Tutkimuksessa tunnistetut sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun eri vaiheissa vaikuttavat edistävät, haittaavat ja edistävät tekijät

Vaihe	Keskustelua edistävät tekijät	Keskustelua haittaavat ja estävät tekijät
Reagointikyynnys	<ul style="list-style-type: none"> • reagoinnin helppous • halu osallistua ja vaikuttaa • turvallisuuden tunne • positiivisen palautteen mahdollisuus • keskustelun jatkuvuus 	<ul style="list-style-type: none"> • osaamisen puute (alusta/asiat) • rohkeuden puute; haluttomuus osallistua asiattomaan keskusteluun • rakentavuuden puute keskustelussa • aseman tuomat rajoitteet (työ) • (mikro)juurettomuus
Keskustelun kehät: Ahdistuksen areena Torihuutelun tila Kritiikin kenttä Näkökulmien näyttämö Harkitut helmet	<ul style="list-style-type: none"> • keskustelun rikkaus ja rohkeus, faktatieto • kekseliäisyys • aiheen suosio • perustelut ja selkeys • proaktiivisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • informaatiotulva, aiheen epäsuosio • vastareaktion aiheuttavat ilmaisutavat • kokonaisnäkömyksen puuttuminen • kielenkäyttö, viestinnän häiriöt • tulkitsemisen vaikeus
Henkilökohtainen suojamuuri	<ul style="list-style-type: none"> • oman ajattelun kehittäminen, omien resurssien rajallisuuden tiedostaminen • osallistuva demokratiakäsitys: kokemus keskustelun tärkeydestä, asian ja toisten ihmisten arvostaminen • positiivisen palautteen mahdollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • itsensä suojeleminen; vihapuhe • polarisoituneet näkemykset oma lukkiutunut mielipide • arvomaailman erilaisuus ja poliittiset linjaukset • edustuksellinen demokratia-käsitys, luottamus päätöksentekoprosessiin • ympäristöön asennoituminen
Transaktionaalinen viestintä • faktat / tunne	<ul style="list-style-type: none"> • kokemus keskustelun tärkeydestä • tarve saada lisätietoa/ tunnistaa valetieto • mielipiteiden puntarointi 	<ul style="list-style-type: none"> • (kunnan edustajien puolelta) virheiden tekemisen pelko • salassapitovelvollisuus • viestintää haittaavat tekijät
Sosiaalisen median ilmakehä	<ul style="list-style-type: none"> • leimahdukset • medioiden sekoittuminen • keskustelulle altistuminen • medialukutaito 	<ul style="list-style-type: none"> • eriarvoistavuus • vastakkainasettelu • populistinen mellastaminen • algoritmit • sosiaalinen etäisyys
Kunnan keskustelukulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> • oikea-aikainen viestintä • tarve korjata virheellistä tietoa ja avata päätöksentekoa • sitoutuneisuus kuntalasiin • demokratian edistäminen; laajempi osallistuminen, avoimuus 	<ul style="list-style-type: none"> • keskinäiset sopimukset hiljaisuudesta • sitoutuneisuus ryhmään tai koneistoon • paikallinen negatiivisuus • tiedotusorientaatio, rajaaminen
Alustan/ryhmän keskustelukulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> • lähentävä voima (kuntalaiset, kuntalaiset/kunnan toimijat) • keskustelun vapaus 	<ul style="list-style-type: none"> • polarisoituneet ryhmät ja aiheet, hiljaisten jyrääminen • säännöt, moderointi

Keskustelua haittaa ja pahimmillaan estää keskustelun kehällä informaatiotulva: aloituksia on paljon ja jos aihe ei ole suosittu, se saattaa hävitä muiden aloitusten joukkoon, vaikka se muuten koettaisiinkin tärkeäksi. Erilaiset vastareaktioita aiheuttavat ilmaisutavat, kuten liian tunnepitoinen suhtautuminen, jankkaaminen, ohjailu kohti konfliktia, päteminen ja läpinäkyvä oman edun tavoittelu, saattavat myös haitata tai jopa estää keskustelua. Saman tyyppisesti toimii myös negatiivisuus, jyrkkä vastakainasettelu ja ratkaisukeskeisyyden puute, mutta jossakin määrin myös vitsailu ja läpänheitto. Haittaavaksi tai estäväksi koetaan myös erityisesti aggressiivinen ja loukkaava, mutta myös epäasiallinen kielenkäyttö ja muut viestinnän häiriöt, kuten kovin runsaat kirjoitusvirheet tai tekstin epäselvyys, joka on yksi tulkitsemisen vaikeutta aiheuttava tekijä. Tulkitsemista voivat vaikeuttaa myös esimerkiksi sarkasmi tai yksinkertaisesti tietämättömyys kirjoittajan taustasta kyseisen asian suhteen: on aivan eri asia, kirjoittaako homeisen koulurakennuksen remonttikustannuksista korjausrakentamisen asiantuntija vai ikänsä kerrostalossa vuokralla asunut asiakaspalvelija. Myös kokonaisnäkemyksen puuttumisen koetaan haittaavan ja pahimmillaan estävän keskustelun etenemistä.

Jotta viesti – mielipide, näkökulma tai argumentti – tulisi vastaanotetuksi keskustelun kehältä, sen tulee ylittää vastaanottajan henkilökohtainen suojamuuri. Suojamuuria korottavat ja näin keskustelua haittaavat, pahimmillaan estävät, sekä seuraajaan itseensä liittyvät tekijät, kuten asenteet, mutta myös ympäristöön liittyvät tekijät. Voimakkaasti suojamuuria korottaa itsensä suojeleminen: seuraajat eivät välttämättä kaikissa tilanteissa halua altistua kritiikille tai sosiaalisen median lieveilmiöille. Vihapuheeseen suhtaudutaan voimakkaan kielteisesti ja se saattaa yksinään estää viestin vastaanottamisen. Seuraaja saattaa haluta välttää polarisoituneita näkemyksiä tai hänellä voi itsellään olla käsiteltävästä asiasta lukkiutunut mielipide, jonka vuoksi hän ei ole halukas ottamaan vastaan vaikutteita. Haittaavina tai estävinä tekijöinä voi toimia myös arvomaailman erilaisuus tai poliittiset linjaukset: näkökulma saattaa jäädä huomiotta pelkästään siksi, että sen on tuonut keskusteluun henkilö, jonka kanssa seuraaja tietää olevansa eri linjoilla arvokysymyksistä, mutta poliittisten päättäjien osalta myös siksi, että esimerkiksi ryhmän sisällä tai ryhmien välillä on sovittu yhteisestä kannasta johonkin asiaan. Myös edustuksellinen demokratiakäsitys ja luottamus päätöksentekoprosessiin voivat haitata tai estää viestin vastaanottamisen. Negatiivinen asenne sosiaaliseen mediaan ympäristönä toimii samoin: äärimmillään viesti saattaa jäädä huomioimatta ainoastaan siksi, että se on lähetetty sosiaalisessa mediassa, vaikka viestin sisältö sinänsä olisi kaikin puolin vastaanottajaa miellyttävä.

Henkilökohtaista suojamuuria madaltaa halu kehittää omaa ajattelua ja omien resurssien rajallisuuden tiedostaminen. Oman ajattelun kehittäminen saattaa ilmetä esimerkiksi haluna altistaa itsensä uusille mielipiteille ja näkökulmille, kun taas resurssinsa rajalliseksi tiedostava on oivaltanut, ettei hän voi

tietää kaikesta kaikkea eikä toisaalta voi ehtiä pohtia kaikkia näkökulmia. Tällöin hän käyttää sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun osallistuvien parviälyä sekä faktatiedon että erilaisten näkemysten saamiseen. Seuraajan osallistuva demokratiakäsitys saattaa alentaa suojamuuria, mutta toisaalta usein demokratiakäsitykseen liitetyt asioiden ja toisten ihmisten arvostaminen ja kokemus keskustelun tärkeydestä voivat esiintyä myös seuraajalla, jolla on varsin voimakkaasti edustuksellinen demokratiakäsitys. Henkilökohtaista suojamuuria madaltaa myös mahdollisuus saada positiivista palautetta. Kaikkineen on huomattava, että muiden käyttäjien aktiivisella toiminnalla, siis sekä reaktioilla että kommentteilla, vaikuttaa olevan huomattava vaikutus henkilökohtaiseen suojamuuriin, sillä mielipidettä pidetään sitä painokkaampana, mitä enemmän se kirvoittaa muissa käyttäjissä reaktioita tai kommentteja.

Transaktionaalista viestintää, eli viestintää keskustelun ulkopuolella olevien toimijoiden kanssa, sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa vaikuttaa aiheuttavan sekä halu keskustella erilaisista asioista faktojen valossa, mutta myös mahdollisesti tunteita herättävät julkaisut. Voidaankin ajatella, että transaktionaalista viestintää ei synny, ellei seuraaja koe reagoitukynnyksen ylittävän sen ulkopuolisen toimijan kanssa, jonka kanssa hän haluaa keskustella. Reagoitukynnykseen puolestaan vaikuttanevat samanlaiset tekijät kuin sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa yleensäkin, pois lukien sosiaaliseen mediaan liittyvät tekijät, jos transaktio tapahtuu sen ulkopuolella. On huomattava, että sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun liittyvä transaktionaalinen viestintä voidaan käydä kasvotusten, mutta myös teknologiavälitteisesti, esimerkiksi puhelimitse, sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa. Transaktionaalista viestintää edistävät toisaalta kokemus keskustelun tärkeydestä, mutta myös mielipiteiden puntarointi. Sitä käytetään myös lisätietojen hankkimiseksi, saadun tiedon oikeellisuuden varmistamiseksi tai disinformaation tunnistamiseksi. Toisaalta sitä estävänä tai haittaavana tekijänä voi toimia mikä tahansa viestintää ja vuorovaikutusta ylipäättään häiritsevä tekijä. Kunnan edustajien puolelta myös transaktionaalista viestintää haittaa virheiden tekemisen pelko, jonka vuoksi voidaan esimerkiksi toivoa, ettei käydystä keskustelusta kerrottaisi eteenpäin. Estävänä tekijänä toimii salassapitovelvollisuus, jonka vuoksi asiasta keskustelua ei voi välttämättä jatkaa tuoden esiin kaikki asian ymmärtämiseksi välttämättömät perustelut. Jotta jalostunut mielipide, josta on käyty transaktionaalisen viestinnän tarkoittama keskustelu ulkopuolisen toimijan kanssa, päätyisi uudelleen keskustelun kehälle, sen tulee ylittää seuraajan reagoitukynnys, jolloin siihen vaikuttavat myös aiemmin kuvatut, tunnistetut voimat.

Sosiaalisen median ilmakehän nähdään edistävän käytävää kuntalaiskeskustelua, sillä keskustelulle altistuvat myös ne, jotka eivät seuraa sosiaalista mediaa. Tähän vaikuttaa osaltaan myös medioiden

sekoittuminen. Keskustelua edistävät leimahdukset, joissa jokin asia nousee nopeasti viraaliksi, toisin sanoen se saa runsaasti huomiota ja kerää paljon kommentteja. Myös hyvä medialukutaito edistää sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua, sillä osaava käyttäjä osaa suodattaa asioita. Toisaalta sosiaalisen median ilmähän nähdään korostavan eriarvoisuutta ja vastakkainasettelua luoden mahdollisuuden populistiselle mellastamiselle. Tällaisia piirteitä voidaan pitää keskustelua haittaavina tai estävinä. Merkittävänä haittaavana tekijänä pidetään sosiaalisen median algoritmien ohjaavaa roolia, joka vaikuttaa siihen, kuka minkäkin sisällön näkee. Algoritmit etsivät jokaiselle käyttäjälle sellaista sisältöä, johon tämä todennäköisimmin reagoi. Tämän nähdään usein suosivan äärimmäisiä, tunteita herättäviä ilmaisuja. Sosiaalisen median voidaan nähdä myös lisänneen sosiaalista etäisyyttä: toista keskustelijaa voidaan pitää kasvottomana, vaikka hänet tunnettaisiinkin nimeltä. Sosiaalisen etäisyyden kasvun puolestaan ajatellaan lisäävän negatiivisuutta.

Kunnan viestintäympäristön ja keskustelukulttuurin osalta keskustelua edistävinä tekijöinä voidaan pitää viestinnän oikea-aikaisuutta, jonka avulla keskustelua voidaan ohjata sellaisiin asioihin, joihin on mahdollista vaikuttaa. Keskustelua edistää myös tarve korjata virheellistä tietoa, mutta toisaalta myös halu avata päätöksentekoa ja perusteluita päätösten takana kuntalaisille. Avoimuus ja laajempi osallistuminen tukevat demokratian edistämistä, jonka voisi ajatella olevan yleisesti tavoiteltava päämäärä länsimaisissa hyvinvointivaltioissa. Toisaalta keskustelun avoimuus ja päätöksenteon läpinäkyvyys kertoo myös sitoutuneisuudesta kuntalaisiin: kunnan osoittama halu palvella asukkaitaan yhä paremmin toimii myös keskustelua edistävinä tekijänä. Paikallinen viestintäympäristö haittaa tai jopa estää keskustelua, jos siihen sisältyy keskinäisiä sopimuksia hiljaisuudesta. Toisaalta keskustelua saattaa haitata myös paikallinen negatiivisuus tai sitoutuneisuus joko omaan ryhmään tai koneistoon. Keskustelua haittaa ja rajuimmillaan estää kunnan tiedotusorientaatio ja keskustelujen rajaaminen niin osallistujien kuin aiheidenkin suhteen.

Kunnan keskustelukulttuurin lisäksi keskusteluun vaikuttaa alustan ja sillä toimivan ryhmän keskustelukulttuuri. Keskustelua edistäväksi tekijäksi tunnustetaan kulttuurin lähentävä voima: se lähentää sekä kuntalaisia keskenään että kuntalaisia kunnan toimijoihin, eli käytännössä poliitikkoihin ja viranhaltijoihin. Keskustelun vapaus edistää keskustelua: jos keskusteluun voi osallistua kuka tahansa eikä käsiteltäviä aiheita ole rajattu, keskustelu toimii matalammalla kynnyksellä. Toisaalta alustan tai ryhmän kulttuuri voi haitata tai jopa estää keskustelua: estäväksi tekijäksi on tunnustettu se, että polarisoituneet ryhmät ja aiheet hallitsevat keskustelua ja jyräävät alleen hiljaisemmat. Alustan tai ryhmän säännöt voivat myös haitata keskustelua vähintäänkin joiltain osin, samoin kuin moderaattorien puuttuminen keskusteluun. Toisaalta, kun huomioidaan esimerkiksi kielenkäytön tai aggressiivisen

käyttäytymisen jo aiemmin tunnistettu keskustelua haittaava vaikutus, on mahdollista, että keskustelun siistiminen myös edistäisi keskustelua.

Analyysin lopuksi aineisto käydään vielä kertaalleen läpi, jotta voidaan todeta, että mikään tärkeä, aineistosta nouseva tekijä ei ole jäänyt huomioimatta tuloksissa. Tässä systemaattisessa läpikäynnissä havaitaan ainoastaan sellaisia tekijöitä, jotka eivät liity tutkimuksen aihepiiriin, kuten tyytymättömyys kaupungin päätöksentekoon ylipäätään. Näiden lisäksi toistetaan aiemmin tehty huomio siitä, että seuraajien erilaiset roolit nousevat voimakkaasti esiin aineistossa: esimerkiksi viranhaltijat nähdään aineistossa toisaalta seuraajina ja viestijöinä, mutta myös asiantuntijoina ja lainoppineina. Nämä roolit päätetään edelleen jättää tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

5.6 Kohti tuottavampaa kuntalaiskeskustelua sosiaalisessa mediassa

Tutkimuksen aikana havaittiin tarve selvittää, miten sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua olisi mahdollista edistää siten, että se parhaalla mahdollisella tavalla hyödyntäisi kuntaa – ja sitä kautta myös kuntalaisia. Huoli siitä, että harkitut helmetkin jäävät hyödyntämättä nousee voimakkaasti esiin: ”-- haluan edelleen viedä eteenpäin rakentavaa keskustelua, näkökulmia ja ratkaisuehdotuksia” (A10N46) ja ”-- aloitteita tietysti tulee enemmän että sikäli ihan hyvä mutta moniko menee maaliin niin se on ehkä se suurempi ongelma” (A12M30). Arvokkaiden kannanottojen pelätään häviävän informaatiotulvaan: ”-- sinne hukkuu sitten taas hyviäkin piirteitä” (H2022). Tällainen tahtotila on linjassa Sáez Martinin ym. (2015, 436) ajatuksen kanssa, jonka mukaan julkishallinnon kannattaa hyödyntää sosiaalisten verkostojen tarjoama mahdollisuus sitouttaa kuntalaiset ja paikallishallinnon toimijat toisiinsa samalla tehostaen heikkouksien tunnistamista ja parannusehdotusten vastaanottamista.

Kuntalaisten halukkuutta keskustella kunnan päätöksentekoon liittyvistä teemoista voidaan vaikuttaa toisaalta tukemalla keskustelua edistäviä tekijöitä ja vastaavasti liennyttämällä sitä estäviä ja haittaavia tekijöitä. MacKenzien ja Mooren (2020, 5) mukaan päätös pyrkiä vaikuttamaan yhteisistä asioista päättämiseen on henkilökohtainen. Sosiaalisessa mediassa keskusteluun motivoivista tekijöistä korostuu erityisesti halu osallistua ja vaikuttaa yhdistettynä kokemukseen keskustelun tärkeydestä. Niemisen (2009, 69–70) ajatus vaikuttamisen siirtymisestä sellaiseen ei-institutionaaliseen toimintaan, joka mahdollistaa osallistujien kokemuksen tuloksellisesta vaikuttamisesta on linjassa tehdyn havainnon kanssa. Vaikuttamisen mahdollisuus on todettu paikallisista asioista keskustelemiseen motivoivaksi tekijäksi myös muun muassa Faberin (2021) toimesta. Armsteinin (1969, 218–223) osallisuus-

den portailla tulisi pyrkiä siirtymään näennäisvaikuttamisesta tokeismin portaalle: vaikka keskustelijoille ei annettaisikaan varsinaista päätösvaltaa, heitä tulisi aidosti kuulla ja ottaa päätöksenteossa huomioon heidän mielipiteensä. Tällaisen toiminnan edellytyksenä on tietenkin keskustelujen aktiivinen seuraaminen ja esiin nousseiden näkökulmien tuominen mukaan viralliseen päätöksentekoon.

Jotta keskustelija uskaltaisi kertoa mielipiteensä, hänen tulee kokea riittävää turvallisuudentunnetta ja toisaalta olla riittävän rohkea ylittääkseen reagoitukynnyksen. Keskusteluun ei haluta osallistua, jos siitä koetaan puuttuvan rakentavan ilmapiirin tai siinä havaitaan asiattomuuksia. Lisäksi keskustelusta saatetaan pidättäytyä itsensä suojelemiseksi. Keskustelun kurssin kääntämistä myönteisempään suuntaan ei pidetä helppona tehtävänä, mutta ”--- asiallisella linjalla jatkaminen rauhoittaa usein tilannetta” (K07N30). Ylipäättään keskustelun jatkuvuus on tunnustettu reagoiti- ja siten osallistumiskynnystä alentavaksi tekijäksi, joten voidaankin ajatella, että asiattomien kommenttien sivuuttaminen ”--- kannattaa olla välittämättä eikä reagoida” (K05N60) ja keskustelun jatkaminen asialinjalla kannustavat entistä useampaa osallistumaan keskusteluun. Reagoitukynnystä alentaa myös positiivisen palautteen mahdollisuus – näin ollen jo pelkkä emoji reagoiti tai lyhyt kommentti saattaa rohkaista keskustelijaa tuomaan jatkossakin mielipiteitään näkyviksi. Erityisesti näin kannattaa toimia sellaisia aiheita koskevissa keskusteluissa, jotka ovat keskustelijalle itselleen tärkeitä, koska aiheen suosio lisää sen kiinnostavuutta paitsi keskusteluun osallistuvien, myös sosiaalisen median algoritmien silmissä, joten reaktioita aiheuttava keskustelu nousee todennäköisesti useamman ihmisen nähtäville.

On huomattava, että rohkaisevan kommentin voisi kirjoittaa myös sellaiseen mielipiteeseen, jonka sisällön kanssa on eri mieltä, jos kokee sen olevan rakentava ja hyvin perusteltu. Rohkaisun voidaan ajatella työntävän ryhmän keskustelukulttuuria moniäänisyyttä arvostavaan ja hiljaisempia kuulevaan suuntaan. Tällaisen keskustelukulttuurin muutoksen puolestaan voidaan ajatella tukevan myös sellaisten ihmisten osallistumista keskusteluun, jotka nyt jättäytyvät sen ulkopuolelle esimerkiksi asemansa tuomien rajoitteiden, kuten työnantajan toivomusten, vuoksi. Toisaalta jos sosiaalisen median kuntalaiskeskustelua tarkastellaan Braggin ym. (2021) transaktionaalisen viestinnän mallin mukaisesti, voitaisiin muiden keskusteluun osallistuvien reaktioita pitää kahdenvälisen viestinnän ulkoisina häiriöinä, jotka vaikuttavat sekä lähettävän osapuolen koodaukseen ja lähettämiseen, mutta myös vastaanottavan osapuolen vastaanottokykyyn ja koodauksen purkuun. Koodausta ja lähettämistä kutsutaan tässä tutkimuksessa reagoitukynnykseksi, vastaanottokykyä ja koodauksen purkua puolestaan henkilökohtaiseksi suojamuuriksi. Ulkoinen häiriö voidaan nähdä sekä keskustelua edistävänä että

haittaavana: rohkaiseva kommentti tai positiivinen reaktio todennäköisesti toimisivat edistävinä tekijöinä.

Keskustelua edistää myös sen rikkaus ja rohkeus, joten keskustelua voidaan edistää tuomalla esiin erilaisia näkökulmia, vaikka se voikin altistaa keskustelijan kritiikille. Myös oikean, tarkistetun tiedon esiintuominen ja eri vaihtoehtojen seurausten faktoihin perustuva pohdinta voisivat toimia tapoina kohottaa keskustelua kohti tuottavan kuntalaiskeskustelun kenttää. Etenkin jos keskustelusta halutaan saada mahdollisimman rikkaita ja innovatiivisia ratkaisuehdotuksia, on syytä toisaalta kannustaa kekseliäisyyteen ja myös pyrkiä pehmittämään tilanteita, joissa raikkaan idean esittänyt tyrmätään pohtimatta asiaa tarkemmin. On tietenkin totta, että kaikki erikoiset ajatukset eivät ole toteutuskelpoisia, mutta niistä voi keskustelun myötä kehittyä jo melko valmiita ratkaisuja. Tuottavan keskustelun kenttää voisikin ajatella myös lukemattomina päällekkäisinä ja ristikkäisinä kehittämissuhteina, joissa toiminta etenee prosessimaisesti aivoriihestä ideoiden jalostamiseen ja konkreettisten ratkaisuehdotusten antamiseen. Toisaalta on huomattava, että vakavasti otettavaan kehitystyöhön edes sosiaalisessa mediassa ei todennäköisesti sitouduta, jos keskustelijoille syntyy vaikutelma, että heidän kehittämäänsä ratkaisuehdotuksia ei koskaan kuulla, saati implementoida.

Itsensä altistaminen erilaisille mielipiteille ja näkökulmille toimii joillain keskustelijoilla keskusteluun motivoivana tekijänä. Tällainen keskustelija on halukas kehittämään omaa ajatteluaan ja haastamaan omia näkemyksiään. Keskusteluun kannustamisen kannalta ongelmaksi saattaa muodostua tällaisen keskustelijan tunnistaminen, sillä haastamisesta nauttiva ihminen pystyy ottamaan vastaan huomattavasti voimakkaampia ilmaisuja kuin keskusteluun esimerkiksi tunnepitoisesti suhtautuva henkilö, jota hänen omasta näkemyksestään poikkeava mielipide saattaa jopa loukata. Toisaalta pohdiskelevaa ja erilaisia mielipiteitä huomioivaa keskustelutapaa olisi hyvä tukea, sillä se saattaisi purkaa keskustelua haittaavia lukkiutuneita näkemyksiä, polarisoituneita mielipiteitä ja liennyttää rajoja sellaisten keskustelijoiden välillä, joiden arvomaailmat ovat kovin erilaisia.

Jos keskustelija haluaa mielipiteensä kohoavan tuottavan kuntalaiskeskustelun kentälle, hänen kannattaa kiinnittää huomiota siihen, miten selkeästi hän asiansa ilmaisee ja perustelee. Loukkaavaa kielenkäyttöä ja esimerkiksi hankalia kielikuvia on syytä välttää, sillä aggressiiviset ilmaisutavat voivat aiheuttaa vastareaktioita ja tulkitsemisen vaikeus on tunnistettu keskustelua haittaavaksi tekijäksi. Edellä kuvattuja keinoja keskustelun tuottavuuden lisäämiseksi voi käyttää kuka tahansa keskusteluun osallistuva: alustan tai ryhmän keskustelukulttuuria luovat ne, jotka siihen osallistuvat. Näin ollen vastuuta keskustelun houkuttelevuudesta ei voi sysätä yksin kaupungin edustajien kontolle. Sen

sijaan kunnan luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat ratkaisevassa asemassa kunnan keskustelukulttuurin rakentumisessa, vaikkakin myös siihen vaikuttaa kuntalaisten panos.

Yksi tutkimuksessa tunnistetuista keskusteluun osallistumista haittaavista tekijöistä, mikrojuurettomuus, kaipaa lähempää tarkastelua. Mikrojuurettomuudella ymmärretään tässä tilannetta, jossa kuntalainen ei koe kiinnittyneensä nykyiseen kotiseutuunsa, vaan hän kokee henkisen kotinsa olevan muualla. Tällainen henkilö ei ole kovinkaan kiinnostunut nykyisen kotikuntansa asioista. Aktiivinen tiedottaminen valmisteluun tulossa olevista asioista ja niiden vaikutuksista kuntalaisten elämään saattaisi lisätä kiinnostusta, varsinkin, jos vaikutukset kuntalaisen elämään ovat huomattavia. Jos kuntalainen saataisiin tällä keinoin innostettua mukaan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa käytävään kuntalaiskeskusteluun, hän voisi Kangaspunnan (2021, 122) ajatuksen mukaan kokea paikallisuuden tunteensa vahvistuvan. Kuvatun kaltainen mikrojuurettomuus lienee erityisesti työssäkäyntikunnille tyyppillinen piirre: mikrojuurettomuutta kokeva henkilö ei koe olevansa kokonaan juureton, vaan hän saattaa kokea kiinnittyneisyyttä esimerkiksi aiempaan kotipaikkaansa.

Keskustelua haittaa myös osaamisen puute, jota voitaisiin tehokkaasti torjua myös kunnan puolesta. Jos osaamisen puute kohdistuu älylaitteisiin ja sosiaaliseen mediaan alustana, voitaisiin kunnassa järjestää erilaisia kursseja ja ryhmiä, joissa laitteiden ja alustojen sujuvaa käyttöä voitaisiin harjoitella hyvin käytännönläheisesti. Toisaalta jos keskustelija kokee, että häneltä puuttuu taustatietoja käsiteltävästä asiasta, kunta voisi avata paremmin taustoja ajankohtaisten aiheiden takaa, parhaimmillaan jopa proaktiivisesti. Tämä tietenkin edellyttäisi luopumista tiedotusorientaatiosta ja rajaamisesta: jos keskustelua haluttaisiin edistää, pitäisi pyrkiä tilanteeseen, jossa kunnasta kerrottaisiin ulos selkeässä, ymmärrettävässä ja löydettävässä muodossa kaikki sellainen päätöksenteon taustamateriaali, joka ei lakien tai sopimusten perusteella ole salassa pidettävää. Tällaisten asioiden muuttamisen voidaan ajatella vaativan muutosta Scheinin (2010, 7–16) kuvailemaan, vuorovaikutussuhteissa syntyvään organisaatiokulttuuriin. Kuten Moynihan (2012, 852–854) toteaa, tällaisen muutoksen läpivieminen on perusolekusten pysyvän luonteen vuoksi haastavaa, ja tarjoaakin vaihtoehdoksi merkityksellistämisen kautta syntyvää kulttuurinvaihdosta, jossa perusolekukset säilyvät ennallaan, mutta epäjohdonmukaisiin ja odottamattomiin ongelmiin etsitään vastauksia tunnistamalla ongelmat ja etsimällä niihin sopivat työtavat. Kulttuurinvaihdoksen riittävyys asettuu kuitenkin kyseenalaiseksi sellaisissa perinteisissä organisaatioissa, joissa perusolekukset kertovat koneiston toimivuudesta ja kuntalaisten roolista enemmän kohteina kuin kumppaneina. Esimerkiksi sekä kuntalaisten että strategiadokumenttien toimiva avoimuus ei välttämättä solahda uudeksi työtavaksi: ”-- varmaan joka vuosi ne lupaa avoimutta lisää ja muuta, mutta ei se vaan, se ei ota tuulta purjeisiinsa se juttu, että ei suhtauduta --

mieluummin oltais suhtautumatta vallan” (H2022). Näin ollen saattaa olla, että kevyempi kulttuurin-vaihdos ei riitä, vaan vaaditaan koko keskustelukulttuurin muuttamista. Kuten Schein (2010, 7–16) toteaa, tällainen hallittu, päämäärätietoinen muutos ei aina johda toivottuun lopputulokseen, sillä perusoletukset perustuvat ihmisten tiedostamattomiin ajatuksiin ja tunteisiin. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida sanoa, mitkä tahot voisivat muokata kunnan keskustelukulttuuria.

Keskustelijoiden ja kunnan keskustelukulttuurin lisäksi myös alustan tai ryhmän ylläpito voi vaikuttaa siihen, muodostuuko alustalla tuottavaa kuntalaiskeskustelua. Jos alustan tai ryhmän säännöt ja moderointi suosivat keskustelua edistäviä tekijöitä, kuten keskustelun jatkuvuutta ja perusteltuja mielipiteitä, keskustelu muodostuu todennäköisesti laadukkaammaksi kuin alustalla tai ryhmässä, jossa mielipiteensä julkaisua harkitseva joutuu pohtimaan, jaksako hän ottaa vastaan mahdolliset asiattomuudet. Toisaalta säännöt eivät myöskään saisi rajoittaa keskustelua liiaksi, koska joidenkin näkökulmien putoaminen pois keskustelusta alustan tai ryhmän rajoitusten vuoksi voi aiheuttaa keskustelun polarisoitumista. Keskustelun polarisoituminen voi toisaalta saada alkunsa myös sosiaalisen median algoritmien toiminnasta. Yhtäpitävästi Reisachin (2021, 909–910; 913) kanssa algoritmien nähdään jättävän toisia kunnioittavan keskustelun vähemmälle huomiolle ja korostavan tunnepitoista, kärkevää ja usein negatiivisuutta tihkuvaa kirjoitusotetta. Tähän haasteeseen on vaikea vastata, sillä algoritmeja säätelevät kansainväliset yritykset ja vaikuttaminen niiden toimintaan lienee paikallisille toimijoille vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Jos tuottavaa kuntalaiskeskustelua sosiaalisessa mediassa halutaan tukea, on huomattava, että keskustelijat luovat keskustelun – yhtään keskustelua ei käydä, ellei joku aloita keskustelua, jota muut voivat kommentoida. Keskustelun jatkuvuus on tunnistettu keskustelua edistäväksi tekijäksi. Näin ollen voidaan ajatella, että tehokkain tapa tukea keskustelua on osallistua siihen. Tämän vahvistaa myös Faber (2021), todeten, että vuorovaikutteinen viestintä vaikuttaa tukevan keskusteluun sitoutumisesta. Osallistumisen tavalla on kuitenkin myös merkitystä: keskustelun nousemista tuottavan keskustelun kentälle edistävät perustellut mielipiteet ja selkeä ilmaisu. Toisaalta keskustelua voidaan tukea myös pyrkimällä poistamaan sitä estäviä tai haittaavia tekijöitä, kuten poistamalla osaamisen puutteita tai kannustamalla luopumaan lukkiutuneista mielipiteistä. Kunnan viestinnän muutos tiedotusorientoituneesta kohti aitoa avoimuutta tukee keskustelun tuottavuutta, sillä riittävät taustatiedot ja kannustava ympäristö tukevat keskustelijoita. Sosiaalisen median ominaispiirteet kannattaa myös valjastaa hyötykäyttöön – vaikka algoritmit myös haittaavat tuottavaa keskustelua, ne myös nostavat esiin suosittuja aiheita, joissa käyttäjät reagoivat toistensa kommentteihin.

5.7 Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun maisemalliset arvot

Tässä tutkimuksessa sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun nähdään rakentavan Matikaisen (2008, 32–33) tarkoittamaa verkkoyhteisöllisyyttä, joka rinnastetaan Leponiemen (2021, 78) kuvailemaan hallintotieteiden tutkimuksen näkemykseen yhteisöllisyydestä yhteenkuuluvuutena, osallisuutena, liittymisenä ja identifioitumisena arvokkaaksi koettuun asiaan. Näin paikallisesti käydyt keskustelut rakentavat osaltaan keskustelijoiden yhteisöllisyyttä. Ryhmään kuulumisen tunne on havaittu tärkeäksi: ”-- ryhmän merkitys sen jäsenille on paljon suurempi kuin voisi olettaa” (K23N30). Tutkimus myös vastata vähintäänkin jossain määrin kahteen neljästä Medaglian ja Zhengin (2017, 504–506) esiin nostamasta tutkimusaukosta: tutkimuksessa on karkeasti selvitetty tekijöitä, jotka vaikuttavat keskustelijoiden toimintaan, konsensushakuisuuteen ja keskustelun polarisoitumiseen, mutta myös jossain määrin havainnoitu käyttäjien kokemuksia keskustelujen vaikutuksista kunnan päätöksentekoon ja viestintään.

Tutkimuksen tulokset ovat linjassa Hyyryläisen ja Tuiskun (2016, 78–89) havainnon kanssa, jonka mukaan poliittiset päättäjät käyttävät sosiaalista mediaa lähinnä omien näkökulmiensa esittelyyn eivätkä ole valmiita antautumaan vuorovaikutukseen kuntalaisten kanssa sosiaalisen median alustoilla. Asetelman mielenkiintoa nostaa Hyyryläisen ja Tuiskun käyttämä määritelmä paikallispolitiikan tehtävistä ja roolista: jos valtuutetun tärkeimpänä tehtävänä pidetään yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista ja pyrkimystä vaikuttaa paikalliseen kehitykseen ja kehittämiseen toimien julkisilla foorumeilla esiintyen, kirjoittaen, argumentoiden ja debatoiden (Hyyryläinen & Tuisku 2016, 72–73), vaikuttaa jättäytyminen syrjään aktiivisesta keskustelusta tietoiselta valinnalta ennemmin jarruttaa kuin edistää paikallisten toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja samalla mahdollisuutta tuottaa paikalliseen asiantuntemukseen perustuvia kehittämisajatuksia, jotka ovat yhteisen oppimisen kautta jalostuneempia kuin yksittäisen toimijan olisi mahdollista tuottaa (ks. esim. Sotarauta & Suvinen 2019, 17; Sauri 2015, 48). Tämän tutkimuksen perusteella monilla kuntalaisilla olisi halukkuutta osallistua kotikuntansa kehittämiseen ja vaikuttaa tehtäviin päätöksiin. Havainto on yhdenmukainen Savon Villin Lännen puskaradiokyselyn tulosten kanssa, samoin ajatus sosiaalisen median toimimisesta kuntalaisten ja päätöksentekijöiden välisenä lähentäjänä. Tämä havainto on osittain ristiriitainen Davisin (2010, 746–747) huomautuksen kanssa, jonka mukaan tutkimuksessa ei ole pystytty todentamaan verkkoon siirtymisen lähentäneen poliittista eliittiä ja äänestäjiä. On kuitenkin huomattava, että Davisin tutkimus on sosiaalisen median alkua ajoilta: on mahdollista, että tilanne on muuttunut sosiaalisen median alustojen käytön yleistyttyä tai tämän tutkimuksen aineisto voi olla vinoutunutta, koska

suurin osa aineistosta on kerätty sähköisesti ja osin sosiaalisen median välityksellä. Toisaalta Hyyryläisen ja Tuiskun (2016, 74) mukaan kuntalaiset voivat kokea sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun merkitykselliseksi, vaikka poliitikot eivät osallistuisikaan niihin aktiivisesti, sillä heidän oletuksensa mukaan poliitikot seuraavat keskusteluja, vaikka eivät aktiivisesti osallistuisikaan niihin. Tässä tutkimuksessa Hyyryläisen ja Tuiskun ajatusta keskustelun seuraamisen merkityksestä on viety pidemmälle tuomalla keskusteluun sosiaalisen median ilmakehä, joka voidaan määritellä altistumiseksi sosiaalisen median keskusteluille joko suoraan oman toiminnan myötä tai välillisesti muiden toiminnan kautta.

Tutkimuksen tuloksena ehdotettua sosiaalisen median tuottavan kuntalaiskeskustelun määrätietoista edistämistä voitaisiin pitää ilmentymänä strategisen viestinnän liberaalista, emergentistä paradigmatista, joka koostuu sekä organisaatiota rakentavasta että päätöksentekoa ja tavoitteiden saavuttamista tukevista funktioista, jos kunnan strategiaan on nostettu tavoitteiksi tai toimintalinjauksiksi sekä vuorovaikutteisuus että kuntalaisten mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa (ks. esim. Juholin & Rydenfelt 2020, 83). Tällöin voidaan ajatella, että viestintä on tavoitteellista, kietoutuu erottamattomasti kunnan ydintoimintaan ja se nähdään Juholinin ja Rydenfeltin kuvailemana, organisaation johtamisen kannalta keskeisenä tekijänä. Tällaisten strategisten toimintalinjausten puolestaan voidaan ajatella olevan ristiriidassa joidenkin tutkimuksessa esiin nousseiden, sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun negatiivisesti vaikuttavien tekijöiden kanssa, joihin kuuluvat esimerkiksi sitoutuneisuus kunnan koneistoon ja kunnan edustajien virheiden tekemiseen liittyvät pelkotilat. Tutkimuksen perusteella ei voida aukottomasti sanoa, johtuuko ristiriita strategian implementoinnin ongelmista vai jostakin muusta tekijästä. Tätä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös se, että Falkheimerin ja Heiden (2015, 338–342) mukaan sosiaalista mediaa ei vielä hyödynnetä laajasti strategisessa viestinnässä. Yhdeksi ongelmaksi on kuitenkin tunnistettu avoimuuden puute kunnan puolelta: ”-- kun ei ole sitä avoimuutta, vaikka aina puhutaan sitä, että tars olla avoimuutta, niin sitä ei vaan yksinkertaisesti [ole]” (H2022). Toisaalta tällaista ajattelumallia voitaisiin pitää ilmentymänä Lehtosen ja Tuurnasin (2021, 33–41) havaitsemasta vakiintuneesta organisaatiokulttuurista, jonka rakenteiden rikkominen on haastavaa sen perusoletuksille rakentuvan luonteen vuoksi.

Poliitikkojen aktiivisuuden sosiaalisessa mediassa havaittiin lisääntyvän vaalien lähestyessä. Vastavia havaintoja ovat tehneet muun muassa Hyyryläinen ja Tuisku (2016, 77). Ehdolle asetuvien kannalta tutkimuksessa nousi esiin merkittävä havainto siitä, että liian aggressiivinen esiintyminen saattaa johtaa siihen, että osa keskustelua seuraavista muodostaa poliitikosta negatiivisen mielikuvan ja

toisaalta muita kunnioittava, hyvin argumentoitu ja asiallinen keskustelu saattaa nostaa poliitikon arvostusta yli puoluerajojen. Havainto peilautuu mielenkiintoisesti Kioussin ja Strömbäckin (2015, 384–386) tutkimukseen: vaikuttaa siltä, että äärimmilleen viety suhteen hallinta jo valmiiksi samanmielisiin kuntalaisiin saattaa aiheuttaa haittaa maineen hallinnalle, ja lisäksi sekä vastakkainasettelu, populistinen mellastaminen että polarisoituneet ryhmät ja aiheet tunnistettiin sosiaalisen median tuottavaa kuntalaiskeskustelua haittaaviksi tai jopa estäviksi tekijöiksi.

Tutkimuksessa tehty havainto keskusteluun osallistuvien taustatekijöistä ja sosioekonomisesta asemasta poikkeaa osin kiinnostavalla tavalla Lundin ym. (2021, 19–21) tulosten kanssa. Lundin mukaan julkiseen keskusteluun osallistuminen painottuu hyväosaisiin, lapsensa aikuisiksi kasvattaneisiin kuntalaisiin niin voimakkaasti, että osallistumisen voidaan sanoa olevan vinoutunutta. Osallistujien iän suhteen tutkimukset tukevat toisiaan: ”-- vanhempia elikkä mä tarkotan nyt, että ne on jostain -- neljästäkymppistä ylöspäin ja yllättävän paljon todella vanhoja ihmisiä --- niillä on aikaa” (H2022). Sen sijaan sosioekonomisen aseman suhteen sosiaalisessa mediassa käytävässä keskustelussa korostuu alempien tuloluokkien ja työelämän ulkopuolelle jääneiden rooli. Olisi kiinnostavaa selvittää, onko kyse sattumasta vai tuoko sosiaalinen media alempien tuloluokkien äänen paremmin kuuluviin.

Tutkimuksen tulokset peilautuvat mielenkiintoisella tavalla demokratiakäsitysten kehitykseen. Vaikka sekä tutkijat että poliittiset päättäjät peräänkuuluttavat äänestämispäätöstä syvempää osallistumista ja siirtymistä kohti deliberatiivisempaa ja osallistuvampaa demokratiaa, jossa kuntalaiset äänestämisen lisäksi osallistuvat julkiseen keskusteluun tai ajavat omia intressejään aktiivisesti osallistuen, on huomattava, että demokratian laatu ei ole suoraan sidoksissa osallistumisen määrään (Michels 2008, 473–477; Vesa 2010, 52). Länsimaiseen demokratiakäsitykseen kohdistuu usein muitakin oletuksia kuin äänestäminen, kuten esimerkiksi deliberatiivisen demokratian oletama rationaalista, puolueettomasta ja tasa-arvoisesta keskustelusta (Nyyssönen & Metsälä 2020, 3; Vesa 2010, 52). Vaikka tämän tutkimuksen perusteella sekä kuntalaiset että valtuutetut korostavat keskustelun tärkeyttä, vaikuttaa siltä, että poliitikot eivät ole valmiita heittäytymään keskusteluun kuntalaisten kanssa. Äärimmilleen vietynä haluttomuus voitaisiin tulkita jopa tilanteeksi, jossa deliberatiivinen demokratiakäsitys esiintyy poliittisilla päättäjillä ainakin jossain määrin päälle liimattuna. Saman ajattelumallin pohjalta voitaisiin kyseenalaistaa myös hallinnan paradigman, jonka perusoletuksiin kuuluu laajempi osallistuminen ja horisontaalisuus, realisoituminen käytännön toimintaan (ks. Osborne 2006, 381–384). Tulosten perusteella voidaan kysyä, ovatko suomalaiset kuntaorganisaatiot valmiita esimerkiksi hallinnan alusta-ajatteluun, jossa viimeaikaisen suomalaisen tutkimuksen (Sa-

hamies ym. 2011, 211; Haveri & Anttiroiko 2021, 11–15) mukaan kuntaorganisaatio johtamisen sijaan mahdollistaa avoimien ja nopeasti skaalautuvien alustojen toiminnan. Samalla kyseenalaistuu jo pidempään vallalla ollut ajatus kuntalaisen roolin muuttumisesta kohteesta, joka hoitaa edustuksellisen demokratian äänestysvelvollisuutensa, ensin asiakkaaksi ja sittemmin aktiivisesti osallistuviksi kumppaneiksi (ks. esim. Vigoda 2002, 531; Box 2012, 73–74).

Tutkimuksessa tunnistettiin myös tarve tuoda asiat riittävän ajoissa kuntalaisten tietoon, jotta niistä voitaisiin käydä keskustelua ennen valmisteluprosessia. Ongelmaksi tällaisessa varhaisessa kuntalaisten kuulemisessa Sjöblom ja Niitamo (2020) ovat havainneet sen, että usein tarkastikin määriteltyihin valmisteluprosesseihin ei kuulu keskustelu kuntalaisten kanssa sosiaalisessa mediassa. Toisaalta he nostivat esiin myös tutkimiansa kaupunkisuunnittelijoiden käsityksen siitä, ettei kuntalaisilla ole riittäviä teknisiä kykyjä keskustella haastavista kysymyksistä. Kun kysymys todella on asiasta, jonka ymmärtäminen edellyttää lainalaisuuksien – sekä konkreettisen laillisuuden että eri asioiden välisten syy-seuraussuhteiden – hallitsemista, voi tietenkin olla mahdollista, ehkäpä jopa todennäköistä, että jokaisen sosiaalisessa mediassa keskustelevan kompetenssi ei riitä kaikkien vaadittujen näkökulmien huomioon ottamiseen. Kunnalla on kuitenkin lakisääteinen velvollisuus antaa valmistelussa olevista asioista riittävästi tarpeellisia tietoja selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä ottaen huomioon erilaisten kunnan asukasryhmien tarpeet (KuntaL 29 §). Jos lakia tulkittaisiin tiukasti, pitäisi myös valmistelussa olevat asiat avata niin perusteellisesti ja yksinkertaisia ilmaisuja käyttäen, että kaikilla kuntalaisilla olisi mahdollisuus ymmärtää valintojen taustalla vaikuttavat seikat. Osittain asioita mutkistaa lain pakottava määräys salassa pidettävän tiedon ja yksityisyyden suojaamisesta: Kuntalain 29 pykälän toisen momentin pakottavat määräykset tunnistettiin myös tutkimuksessa keskustelun avoimuutta rajoittavaksi tekijäksi, koska kaikkia taustatietoja ei aina voida antaa. Viranhaltijoita ei myöskään koeta voitavan velvoittaa osallistumaan keskusteluihin sosiaalisessa mediassa – ainakaan vapaa-ajallaan: ”-- viranhaltijoilta ei voi tavallaan vaatia, että he vapaa-aikanaan siellä [sosiaalisessa mediassa] kommentoi ja on käytettävissä” (H2022). Ratkaisuksi vastausten saamiseen tarjotaan esimerkiksi kysymyspalstaa kunnan kotisivuilla, jonne kuntalaiset voisivat lähettää kysymyksiä. Kysymykset ja viranhaltijoiden vastaukset esitettäisiin vastuualueittain kunnan kotisivuilla. Tällainen menettely saattaisi auttaa myös tyynnyttämään pahimpia myrskyjä ja esimerkiksi lainvastaisten ideoiden kehittelyä sosiaalisessa mediassa, sillä tieto voitaisiin jakaa myös keskusteluun: ”-- nyt on kaupungin sivuilla tällainen, että tässä on nyt vastattu tähän” (H2022).

Tutkimus yhdistää hallinnon, demokratian ja viestinnän tutkimuksen historialliset jatkumot tukevaksi selkänajaksi sosiaalisen median vaikutusten – hyötyjen ja mahdollisuuksien, mutta myös haittojen ja

uhkien – tutkimiseen kuntajohtamisen toimintakentällä. Vaikka tutkimuksen näkökulma kohdistuu-kin kuntalaisiin ja valtuutettuihin, tutkimuksen tuloksien perusteella saadaan lisää näkökulmia sekä kuntajohtamisen kuntalaisrajapinnan tutkimukseen varsinkin osallisuuden, osallistumisen ja legitimi-teen osalta että viestinnän ja kuntajohtamisen tutkimuksen yhä tiukempaan yhteenkietoutumiseen erityisesti strategisella tasolla. Kuntalaisten osallistumista ja heidän vuorovaikutustaan kunnan toimi-joiden kanssa havainnoidaan aiemmin vähän tutkitussa sosiaalisen median kontekstissa. Tutkimuk-sessa esitetään mielenkiintoinen samankaltaisuus sosiaalisen median verkostoitumisalustojen ja hal-linnan alusta-ajattelun välillä. Tutkimus myös sanallistaa sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalais-keskustelua ja lisäksi määrittää sosiaalisen median ilmähän. Toimijan osallistumiseen vaikutta-van reagoitokykyksen ja keskustelun vaikuttavuuteen vaikuttavan suojamuurin tunnistaminen hen-kilökohtaisiksi ja tilannesidonnaisiksi voi tukea sekä hallinnon että demokratian tutkimusta osallistu-misen näkökulmasta. Keskusteluun osallistuminen tunnistettiin tutkimuksessa vuorovaikutteiseksi toiminnaksi, joten viestinnän tutkimuksen tukipylväs on aiheellinen huomioida myös jatkossa. Vas-taavan kaltaisia elementtejä saattaa esiintyä myös muissa ympäristöissä, vaikka tällaista yleistystä ei yksin tämän tutkimuksen perusteella voida tehdä. Reagoitokykyksen ja suojamuurin olemassaoloa ja käyttäytymistä erilaisissa kuntalaisten osallistumiseen ja osallistamiseen liittyvissä ympäristöissä olisi tarpeellista selvittää jatkotutkimuksella. Erityisen mielenkiintoista olisi selvittää MacKenzien ja Mooren (2020) ajatuksen pohjalta sitä, mitkä tekijät myötävaikuttavat kuntalaisen osallistumiseen ja millaiset tekijät estävät kuntalaista osallistumasta. Tällaisten henkilökohtaisten insenttiivien ja esimer-kiksi pelkojen tunnistaminen saattaisi edistää hallinnan tutkimusta erityisesti verkostojen ja alustojen osalta, mutta myös demokratian tutkimusta, erityisesti jos tahtotilana on kuntalaisten yhä laajempi osallistuminen. Toisaalta viestinnän keinoin voitaisiin ehkä rohkaista ihmisiä ja lähentää kuntalaisia päättäjiin ja kuntaan instituutiona: tavoitteen saavuttamiseksi olisi kuitenkin tärkeää selvittää, miten jalkauttaa monissa kunnissa ääneen lausuttu strategiseen viestintään liittyvä avoimuuden toive. Tuot-tavan kuntalaiskeskustelun kentän keskustelua edistävien ja haittaavien tekijöiden tunnistamisella on toki tieteellisen kontribuution lisäksi myös yhteiskunnallista merkitystä: keskustelua tukevien toi-mien tunnistaminen voi parantaa keskustelun laatua ja siten lähentää kuntalaisia kuntainstituutioon.

Millainen sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun maisema sitten on ja millaiseksi se tulee muuttu-maan? Tutkimuksen perusteella maisema on riippuvainen katsojasta: toinen näkee sosiaalisen median kuntalaiskeskustelussa tuottavan keskustelun kentän, mahdollisuuksia osallistuvan demokratian to-teutumiselle, kuntalaisten ja kunnan edustajien lähentymiselle ja suurille hyödyille sekä kunnalle että kuntalaisille. Rakentava, asiallinen keskustelu tuottaa tulostensa kautta mielihyvää osallistujilleen. Toinen taas näkee sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun ahdistavana, pelottavanakin taakkana,

joka uhkaa edustuksellista demokratiaa, suosii ääriliikkeitä ja lieveilmiöitä, jotka valtaavat alaa kaikelta asialliselta vuorovaikutukselta. Tutkimuksen perusteella on ehkä parempi elää hetkessä kuin katsoa kauas tulevaan: kun koko maisemaa muokkaava teoriatausta hallinnasta demokratian kautta viestintään on jatkuvassa muutoksen kurimuksessa, voi olettaa, että muutokset eivät lopu äkillisesti. Sosiaalinen media on kaikkialla eikä sen kehitys ole suinkaan pysähtymässä – tosin on myös huomattava, että sosiaalisen median alustoja ylläpitävät suuret kansainväliset yritykset, jotka tekevät ratkaisunsa liiketoiminta edellä. Jos sosiaalisen median tuotot äkillisesti romahtaisivat, niiden kehitystyö päättyisi hyvin nopeasti. Näin ollen voidaankin todeta Ahti Karjalaisen tunnetuksi tekemin sanoin: ”Ennustaminen on vaikeaa. Varsinkin tulevaisuuden ennustaminen”.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli piirtää karkea yleiskuva kuntalaisen ja valtuutetun näkökulmasta tilanteesta, jossa kuntalaiskeskustelu on siirtynyt enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan. Lisäksi tunnistettiin tekijöitä, jotka vaikuttavat maiseman muokkautumiseen. Tutkimuskysymys oli: Miten kuntalaiskeskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan vaikuttaa kuntalaiskeskusteluun, valtuutettuihin ja kuntalaisiin?

Tutkimuksen tuloksena syntyi sosiaalisen median kuntalaiskeskustelua kuntalaisen ja valtuutetun näkökulmasta kuvaava malli. Mielipiteet, argumentit, näkökulmat ja kommentit ajautuvat keskustelun kehälle, josta tunnistettiin viisi tilaa: ahdistuksen areena, torihuutelun tila, kritiikin kenttä, näkökulmien näyttämö ja harkitut helmet. Keskustelu tai kommenttiketju voi liikkua näiden tilojen välillä keskustelua edistävien, haittaavien ja estävien tekijöiden vaikutuksesta seuraajien reagoidessa tai kommentoidessa niitä. Kehän alapinnan ahdistuksen areenan havaittiin tihkuvan negatiivisuutta myös keskustelun ulkopuolelle, kun taas kehän yläpinnalla tunnistettiin tuottavan kuntalaiskeskustelun kenttä. Tältä osin tutkimus vastaa osaltaan Lewisin esittämään ajatukseen hallinnan tutkimuksen yhä syvemmästä paneutumisesta verkostojen dynamiikan, legitimitietin ja tehokkuuden ymmärtämiseen tarjoten keinoja kehittää sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua kunnan kannalta edulliseen, suurempaa osallistumista ja osallisuutta tukevaan suuntaan tuottavan kuntalaiskeskustelun kentällä. Kun ihmisiin suhtaudutaan Lietsalan ja Sirkkusen määritelmän mukaisesti yleisön sijasta sisällön tuottajina, sosiaalisessa mediassa keskustelevat ihmiset luovat keskustelun sen sijaan, että aiheet tai toimintatavat tulisivat jostain ulkoa annettuina.

Tutkimuksessa tunnistettiin keskusteluun osallistumiseen vaikuttava reagointikynnys ja keskustelun vaikuttavuuteen vaikuttava suojamuuri. Sekä reagointikynnys että suojamuuri ovat henkilökohtaisia ja tilannesidonnaisia. Näiden tekijöiden tunnistaminen tukee sekä hallinnon että demokratian tutkimusta, mutta myös käytännön toimia niiden kehittämiseksi. Samankaltaisia elementtejä saattaa esiintyä muissakin ympäristöissä, vaikka tällaista yleistystä ei tutkimuksen pohjalta voidakaan tehdä. Elementtien vuorovaikutteisen luonteen vuoksi tutkimuksen tueksi tarvitaan myös viestinnän tutkimusta, joka jatkossa kietoutuneekin yhä syvemmin yhteen hallinnon tutkimuksen kanssa. Aiheesta olisikin suotavaa tehdä sekä laadullista että myöhemmin määrällistä jatkotutkimusta.

Keskusteluun tunnistettiin vaikuttavan myös kunnan, alustan ja ryhmän keskustelukulttuuri. Kun sosiaalisessa mediassa käytävää kuntalaiskeskustelua tarkasteltiin transaktionaalisen viestinnän ja medioiden sekoittumisen näkökulmasta, tunnistettiin sosiaalisen median ilmakehä, joka altistaa käydylle keskustelulle myös sellaiset toimijat, jotka pyrkivät rajaamaan itsensä sen ulkopuolelle. Samalla tunnistettiin, että tutkimus liikkui koko ajan hyvin kompleksisella toimintakentällä, sillä sosiaalinen media keskusteluineen on kaikkialla eikä sitä enää voida irrottaa ympäröivästä maailmasta omaksi kokonaisuudekseen. Siksi luotu malli on lähtökohdaltaan teoreettinen eikä niinkään kuva todellisuudesta. Se helpottaa monimutkaisen ilmiön ymmärtämistä ja osaltaan mahdollistaa kunta- ja aluejohtamisen jatkotutkimusta joko mallin jatkokehittelyn tai esimerkiksi siinä esiin nostettujen osallistumisen kannustimien ja haittojen tutkimisen kautta.

Tutkimus on toteutettu hyvää tieteellistä tapaa ja tieteellisiä käytäntöjä noudattaen. Informanteille on kerrottu, että heidän vastauksiaan käsitellään anonymiteettia kunnioittaen. Vastaamaan kannustettiin useammalla eri sosiaalisen median kanavalla, joten niitä kommentoineita ei ole ollut mahdollista yhdistää kyselyn vastauksiin. Näin ollen tutkimuksessa ei julkaista sellaista tietoa, joka voisi henkilöityä vastaajaan ja saattaa hänet negatiiviseen valoon. Tästä johtuen kaikkia taustatietoja ei ole liitetty vastaajien koodaukseen, vaan niitä on käytetty ennemminkin vastausten kattavuuden arviointiin. Tietoisesti valittu vastaajien anonymiteetti helpotti myös tietosuojamääräyksiä täyttämistä, sillä tutkijalle ei syntynyt nimettömänä jätetyistä vastauksista henkilörekisteriä. Avoimesti ja rohkeasti näkemyksistään kertoneiden haastateltavien anonymiteettiä on pyritty erityisesti suojelemaan.

Aineistoon on tutkimuksessa pyritty suhtautumaan objektiivisesti eikä sen tuloksiin ole pyritty vaikuttamaan tietoisesti. Grounded theory kuitenkin sallii induktiivisen päättelyn aineistoa analysoitaessa ja tutkijan omien oletusten ja kotipaikkakuntaan liittyvän taustatiedon vähintäänkin tiedostamista vaikutusta ei täysin voida poissulkea. Tutkimus kunnioittaa aiempaa tutkimustyötä ja löydöksiä. Ristiriitaisissa tilanteissa on pyritty etsimään mahdollisia selittäviä tekijöitä, mutta tarkoituksena ei ole ollut kumota tai osoittaa vääräksi aiempaa tutkimustietoa. Tutkimusta ei ole rahoitettu tai muuten tuettu miltei taholta, vaan se on perustunut tutkijan omaan mielenkiintoon sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun. Tutkimuksen analyysistä ja tuloksista ei ole kerrottu ulkopuolisille ennen sen julkaisua, lukuun ottamatta tutkimuksen ohjaajaa.

Tutkimuksen validiteettia arvioitaessa on huomioitava, että tutkimuksessa ei ole pyritty luomaan varmasti kaikissa tilanteissa toisinnettavaa, absoluuttisen oikeaa kuvaa todellisuudesta, vaan todettiin, että tällaisen mallin luominen on muun muassa medioiden sekoittumisen ja tutkimuksessa tunnistetun

sosiaalisen median ilmakehän vuoksi mahdotonta. Sen sijaan tutkimuksessa on pyritty luomaan maaston muotoja kuvaileva yleiskuva, joka voisi osaltaan helpottaa kompleksisen ilmiön ymmärtämistä. Koska tutkimuksessa pääpaino on informanttien kokemuksilla, on laadullinen tutkimusote perusteltu. Vastaavasti grounded theoryn analyysimenetelmänä katsotaan sopivan hyvin kompleksisten ilmiöiden tutkimiseen ja ymmärryksen laajentamiseen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuksen tulokset vaikuttavat ilmiötä tarkasteltaessa mahdollisilta, joten tutkimuksen looginen validiteetti on täytetty. Sastamalalaisten käyttö informantteina on voinut aiheuttaa tutkimukseen vinoumaa, samoin se, että vastaukset on kerätty sosiaalisen median käyttäjiltä ja huomattava osa vastaajista on naisia. Jatkotutkimus, joka kohdistuisi pienempiin kuntiin tai suurempiin kaupunkeihin ja jonka vastaajista suurempi osa olisi miehiä, lisäisi tutkimuksen validiteettia, jos tulokset olisivat samansuuntaiset. Kuntalaiskysely toteutettiin suomeksi, mutta tämä valinta tuskin on vaarantanut tutkimuksen luotettavuutta, sillä Sastamalassa vieraskielisten osuus on alle kolme prosenttia (Sastamalan kaupunki 2021d). 36 vastaajaan olisi siis tilastollisesti pitänyt valikoitua mukaan yksi vieraskielinen, mutta valitsemalla mukaan vieraan kielen, olisi tulos saattanut vinoutua sen vuoksi enemmän. Jatkotutkimuksella voitaisiin varmistaa analyysin edetessä havaittu aineiston kylläntyminen, joka antaisi ymmärtää, että vastaajien määrä on ollut riittävä. Lisäksi epävarmuutta aiheuttaa aineistona käytetyn, vuoden vanhan valtuutetuille suunnatun kyselyn painottuminen kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuteen laajemman kuvan sijaan. Tätä epäilyksen varjoa on pyritty hälventämään suoritetuilla haastatteluilla, jotka mahdollistivat ilmiön kattavan käsittelyn. Haastateltavat valittiin siten, että he eivät voineet olla mukana vastauksissa alkuperäiseen kyselyyn – toisin sanoen he olivat uusia valtuutettuja, jotka eivät olleet kuuluneet valtuustoon kyselyn toteutusajankohtana. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että myös kyselyaineisto oli tarkoitukseen sopiva, sillä haastattelut ja kyselyaineisto olivat melko yhteneviä keskenään. Koska uusinta-analyysia ei oltu suoritettu ennen haastatteluja, se ei voinut tiedostamattomasti ohjata tutkijaa johdattelemaan kysymyksiä kyselyaineistoa tukeville urille. Haastateltavia oli kuitenkin vain kaksi, joten lisäämällä haastateltavien määrää olisi saavutettu varmuus siitä, että kaikki olennaiset näkökulmat ovat tulleet huomioiduksi. Resurssipulan ja informanttien rekrytoinnin vaikeuden vuoksi lisähaastatteluista päätettiin luopua. Analyysi kuitenkin osoitti, että aineisto alkoi kylläntyä. Näin ollen tutkimuksen sisäistä validiteettia voidaan pitää tarkoitukseen nähden riittävänä, joskin eri kunnissa suoritettu jatkotutkimus saattaisi lisätä sen luotettavuutta.

Tutkimuksessa käytetty aineisto, analyysin aikana tehdyt tulkinnat ja valinnat on pyritty kuvaamaan mahdollisimman selkeästi, vaikkakin grounded theoryn kerroksellisuuden vuoksi kuvaamisessa on jouduttu tyytymään huomattavasti todellista analyysivaihetta latteampaan, enemmän kronologisuus-

teen nojaavaan kuvaukseen. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa pitää arvioida myös sen toistettavuutta. Vastausten kylläntymisen perusteella voidaan ajatella, että todennäköisesti saadut tulokset olisivat ainakin lähitulevaisuudessa varsin samansuuntaiset, mutta on kuitenkin huomattava, että kysymyksessä on joka tapauksessa hetkellinen ajankuva. Tulevaisuuden ennustaminen myllerryksessä olevalla toimintakentällä on hankalaa – on mahdotonta tietää, millaiseksi viestintäympäristö muovautuu seuraavan kahden, viiden tai kymmenen vuoden kuluessa.

Vaikka aineistonkeruu onnistui suunnitellusti, rajallinen aineisto on saattanut aiheuttaa joidenkin sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun liittyvien kokemusten tai vaikuttavien tekijöiden jäämisen tutkimuksen ulkopuolelle ja siten vaikuttaneen kategorisointiin ja mallin luomiseen. Laadittua maisemakuvaa ei yritetäkään esittää absoluuttisena, yleistettävänä totuutena, vaan sen funktiona on toisaalta tuoda selkeyttä kompleksiseen, myllerryksen keskellä kehittyvään sosiaalisen median kuntalaiskeskusteluun valtuutettujen ja kuntalaisten näkökulmista, mutta myös laajemmin nostaa esiin osallistumista rajoittavia tekijöitä. Jatkotutkimuksessa esiin nostettujen teemojen päälle voitaisiin luoda yhä tarkempaa maisemaa ja yleistettävämpää mallia, mutta myös syventyä tarkemmin osallistumisen kannustimiin ja esteisiin eri ympäristöissä. Lisäksi eri toimijoiden rooleja ja heidän välisiään suhteita olisi syytä selvittää tarkemmin: alustavia havaintoja toimijoiden eri rooleista saatiin jo tämän tutkimuksen aikana ja toimijan roolin vaikutus keskusteluun vaikuttaa mielenkiintoiselta tutkimuskohteelta. Myös kaupungin institutionaalista roolia sosiaalisen median kuntalaiskeskustelujen ohjaajana ja fasilitoijana hallinnan alusta-ajattelun hengessä olisi houkutteleva kohde lisätutkimukselle. Hallinnan verkostojen, sosiaalisen median verkostoitumisalustojen ja innovaatioverkostojen erojen ja yhteneväisyyksien selvittäminen saattaisi antaa lisää ymmärrystä niiden kaikkien tutkimukseen. Erilaisten laadullisten tutkimusten jälkeen myös kvantitatiivinen tutkimusote olisi perusteltu eri tekijöiden välisten korrelaatioiden tarkasteluun.

Sosiaalisen median ilmakehä ja medioiden sekoittuminen aiheuttaa kasvavaa painetta myös kuntien yhä aktiivisempaan rooliin sosiaalisessa mediassa. Kun samaan aikaan kunnan henkinen toimintaympäristö on valtavassa myllerryksessä niin hallinnan, demokratian kuin viestinnänkin murrosten myötä, lisätutkimuksella voitaisiin tuoda turvaa kaiken muutoksen keskelle. Tutut asiat tuntuvat vähemmän pelottavilta ja näin voitaisiinkin tavoitella aidosti vuorovaikutteista, kehittämisorientoitunutta keskusteluilmapiiriä ainakin joissakin kohtaamisissa myös sosiaalisessa mediassa. Jos tällaiset harkituista helmistä hioutuneet ratkaisuehdotukset tulisivat ajoissa osaksi valmisteluprosesseja, voisi sosiaalisen median – tai jonkin muun olemassa olevan tai tulevaisuuden kohtaamisympäristön – kuntalaiskeskustelusta olla konkreettista hyötyä kunnan päätöksenteossa.

LÄHTEET

- Airaksinen, J. (2021). Grounded theory. Teoksessa Vuori J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkko-käsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 19.4.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvaliteoreettiset-metodologiset-viitekehykset/grounded-theory/>
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. (4. uud. p.). Vastapaino.
- Alonso-Cañadas, J., Sáez-Martín, A., & Caba-Pérez, C. (2020). Changes in the dimensions of political competition in Europe and their impact on citizens' engagement via Facebook. *Local Government Studies*, 46(5), 693–715. <https://doi.org/10.1080/03003930.2019.1644322>
- Alueviesti (2020). Koulut äänestyttivät valtuustossa – Ei muutoksia Äetsän koulun tai Marttilan tilanteeseen. *Alueviesti | alueviesti.fi*. Julkaistu 14.12.2020, haettu 21.10.2021. <https://alueviesti.fi/2020/12/14/koulut-aanestyttivat-valtuustossa-ei-muutoksia-aetsan-koulun-tai-marttilan-tilanteeseen/>
- Alueviesti (2021a). Sivistyslautakunta: Äetsän koulu jatkaa edelleen, monipalvelukeskuksesta selvitys – Marttilan koulun lakkauttamisesta päätetään myöhemmin. *Alueviesti | alueviesti.fi*. Julkaistu 27.10.2021, haettu 31.10.2021. <https://alueviesti.fi/2021/10/27/sivistyslautakunta-aetsan-koulu-jatkaa-edelleen-monipalvelukeskuksesta-selvitys-marttilan-koulun-lakkauttamisesta-paataaan-myohemmin/>
- Alueviesti (2021b). Sivistyslautakunta yksimielinen: Sastamala ei toistaiseksi laajenna Tuomi Logistiikan sopimusta. *Alueviesti | alueviesti.fi*. Julkaistu 1.9.2021, haettu 31.10.2021. <https://alueviesti.fi/2021/09/01/sivistyslautakunta-yksimielinen-sastamala-ei-toistaiseksi-laajenna-tuomi-logistiikan-sopimusta/>
- Ansell, C. & Gash, A. (2007). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571. <https://doi.org/10.1093/jopart/mum032>
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association* 35(4), 216–224.
- Aro, T. (2017). *Sastamalan muuttoliikkeen analyysi*. [Verkkajulkaisu]. Haettu 21.1.2022. https://sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/30744.pdf?name=Muuttoliikkeenanalyysi_2017_
- Asikkalan kunta (2016). *Sosiaalisen median toimintaohje*. Haettu 12.4.2021. <http://dynasty.phnet.fi/asikkala/kokous/20161590-11-1.PDF>
- Box, R. C. (2012). Citizen governance: leading American communities into the 21st century. *Sage Publications*.
- Bragg, B., Cooley, S., Cooley, A., Hinck, R. & Kitch, S. (2021). *Transactional Communication Model. Quick look*. The Media Ecology And Strategic Analysis Group. Haettu 1.2.2022 <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1129274.pdf>
- Davis, A. (2010). New media and fat democracy: the paradox of online participation1. *New Media & Society*, 12(5), 745–761. <https://doi.org/10.1177/1461444809341435>
- De Mello, L. (2021) Population Ageing And Local Governments: Does Engagement With The Local Community Change Over The Lifecycle? *Local Government Studies*, 47(3), 364–385, DOI 10.1080/03003930.2020.1802253
- Dufva, M. (2020). Megatrendit 2020. *Sitran selvityksiä 162*. Erwero, Vantaa. Haettu 13.2.2021. <https://media.sitra.fi/2019/12/15143428/megatrendit-2020.pdf>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Faber, B. (2021). Platforms as distinctive realms and the role of policy discretion: a cross-platform assessment of citizen engagement with Dutch municipalities through Twitter, Facebook,

- LinkedIn, and Instagram. *Local Government Studies* 1–22. <https://doi.org/10.1080/03003930.2021.2007081>
- Falkheimer, J. & Heide, M. (2015). Strategic Communication in Participatory Culture: From One- and Two-Way Communication to Participatory Communication Through Social Media. *The Routledge Handbook of Strategic Communication*, 361–374. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203094440-31>
- Gillespie, T. (2017). Regulation of and by Platforms. *SAGE Handbook of Social Media*, 254–278. Haettu 13.4.2021.
- Glaser, B. & Strauss, A. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative research*. Haettu 24.4.2021. Routledge.
- Glaser, B. (1978). *Theoretical sensitivity: advances in the methodology of grounded theory*. Sociology Press.
- Hakari, K. (2013). Uusi julkinen hallinta - kuntien hallinnonuudistusten kolmas aalto? Tutkimus Tampereen toimintamallista. Tampereen yliopisto.
- Haveri, A., & Anttiroiko, A.-V. (2021). Urban platforms as a mode of governance. *International Review of Administrative Sciences*. <https://doi.org/10.1177/00208523211005855>
- Hyyryläinen, T. & Tuisku, S. (2016). Sosiaalisesta mediasta ratkaisuja paikalliseen vaikuttamiseen. *Kunnallissalan kehittämissätiön Tutkimusjulkaisu -sarjan julkaisu nro 100*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu. Haettu 10.2.2021. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2016/12/Tutkimusjulkaisu-100.pdf>
- Irvin, R. A., & Stansbury, J. (2004). “Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort?” *Public Administration Review* 64 (1): 55–65.
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Vuori J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 19.4.2021. <https://www.fsd.tuni.fi/palvelut/menetelmaopetus>.
- Juholin, E. & Rydenfelt, H. (2020). Strateginen viestintä ja organisaation tavoitteet. Mihin viestinnällä pyritään? *Media & viestintä* 43(2020): 1, 79–99.
- Jäntti, A., Airaksinen, J., & Haveri, A. (2017). Osallistuminen julkishallinnon legitimititeettikysymyksenä. Teoksessa *Osallistuminen julkishallinnon legitimititeettikysymyksenä*. Tampere University Press.
- Kananen, J. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. *Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176*. Jyväskylä.
- Kangaspunta, V. (2021). Verkkoautisten kommentit julkisen osallistumisen muotona ja julkisen rajainnoilla. Tampereen yliopisto.
- Kaski, P. (2021). Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuus poliittisten päättäjien näkökulmasta. Kandidaatintutkielma. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202104273691>
- Keränen, V., & Skyttä, H. (2022). Somen puskaradiot aktiivisten kuntalaisten osallisuusväylänä. *Mukana – Tulevaisuuden osallisuusmallit 2025 -hanke*. Julkaistu 7.1.2022, haettu 13.2.2022. <https://www.savogrow.fi/2022/01/07/somen-puskaradiot-aktiivisten-kuntalaisten-osallisuusvaylana/>
- Kiousis, S. & Strömbäck, J. (2015). The Strategic Context of Political Communication. *The Routledge Handbook of Strategic Communication*, 381–395). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203094440-35>
- Klijn, E.-H., & Skelcher, C. (2007). Democracy And Governance Networks: Compatible Or Not? *Public Administration (London)*, 85(3), 587–608. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2007.00662.x>
- Kuntalaki 10.4.2015/410. Haettu 11.2.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

- Kuntaliitto (2016). *Kuntaviestinnän opas. Ohjeet kunnan ja kuntapalveluja tuottavan yhteisön viestintään ja markkinointiin*. Kuntaliitto. Haettu 1.3.2022. https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/viestintaopas_ebook.pdf
- Kuntaliitto (2020). Kuntien verkkoviestinnän ja sosiaalisen median käytön kysely 2020. *Kuntaliitto*. Haettu 7.11.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntien%20verkkoviestinn%C3%A4n%20ja%20sosiaalisen%20median%20k%C3%A4yt%C3%B6n%20kysely%202020.pdf>
- Kuntaliitto (2021). *Kuntien toimintaa seurataan paikallislehdistä – sosiaalinen media ja kuntien oma viestintä kasvattajat suositaan*. Haettu 11.2.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2021/kuntien-toimintaa-seurataan-paikallislehdistä-sosiaalinen-media-ja-kuntien-oma>
- Kusnetsoff, J. (2021). Ennen näkemätön päätöksenteon kriisi Sastamalassa. [Kolumni]. *Puheenaiheet.fi*. Julkaistu 29.10.2021, haettu 31.10.2021. <https://www.puheenaiheet.fi/arvot/kolumni-ennen-nakematon-paatoksenteon-kriisi-sastamalassa/>
- Lehtonen, P. & Tuurnas, S. (2021). Osallistumisen muodot, tilat ja mahdollisuudet tiedon yhteistuottamisessa. Näkökulmia osallistuvasta budjetoinnista ja lähiöiden yhteiskehittämisestä. *Media & viestintä* 44(2021): 1, 25–49
- Leponiemi, U. (2021). Kollektiivinen kapasiteetti: yhteisöllisyys pienen kunnan johtamisessa. *Hallinnon tutkimus* 40(1), 78–83.
- Lewis, J. (2011). The Future Of Network Governance Research: Strenght In Diversity And Synthesis. *Public Administration (London)*, 89(4), 1221–1234. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.2010.01876.x>
- Lietsala, K. & Sirkkunen, E. (2008). Social media: introduction to the tools and processes of participatory economy. Tampere University Press.
- Lund, P., Lidén, G., Nyhlén, S. (2021). Who Talks And Who Listens? A Qualitative Analysis Of Citizen Dialogues In Rural Sweden. *Local Government Studies* DOI 10.1080/03003930.2021.1988936
- Luomanen, J. (2010). Straussilainen grounded theory -menetelmä. Teoksessa J. Ruusuvoori, P. Nikander & M. K. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- M. Alammari, F., Intezari, A., Cardow, A., & J. Pauleen, D. (2019). Grounded Theory in Practice: Novice Researchers' Choice Between Straussian and Glaserian. *Journal of Management Inquiry*, 28(2), 228–245. Haettu 24.4.2021. <https://doi.org/10.1177/1056492618770743>
- MacKenzie, M. & Moore, A. (2020). Democratic Non-Participation. *Polity*, 52(3), 430–459. <https://doi.org/10.1086/709495>
- Matikainen, J. (2008). Sosiaalinen media – millaista sosiaalisuutta? *Media & Viestintä*, 31(4). <https://doi.org/10.23983/mv.63013>
- McPhee, R. (2019). Communivative Constitutions of Organizations. Teoksessa L. A. Griffin & G. G. Sparks (toim.) *A first look at communication theory* (Tenth edition.) s. 246–258. McGraw-Hill Education.
- MDI (2018). *Sastamalan väestöennuste vuosille 2018–2040*. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. Haettu 11.1.2022. <http://sastamala.oncloudos.com/kokous/20206140-5-6.PDF>
- Medaglia, R. & Zheng, L. (2017). Mapping government social media research and moving it forward: A framework and a research agenda. *Government Information Quarterly*, 34(3), 496–510. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.06.001>
- Metsämuuronen, J. (2006). Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. *International Methelp*. Helsinki.
- Michels, A. M. (2008). Debating Democracy: The Dutch Case. *Acta Politica*, 43(4), 472–492. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500205>
- Miettinen, J. & Vehkalahti, K. (2013). Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa Laaksonen, S., Matikainen, J. & Tikka, M. (toim.) *Otteita verkosta*, 84–104. Vastapaino.

- Moynihan, D. P. (2012). A Theory Of Culture-Switching: Leadership And Red-Tape During Hurricane Katrina. *Public Administration* 90(4), 851–868.
- Ngai, E. W. T., Tao, S. S. C. & Moon, K. K. (2015). Social media research: Theories, constructs, and conceptual frameworks. *International Journal of Information Management*, 35(1), 33–44. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2014.09.004>
- Nieminen, H. (2009). Demokratia ja media Suomessa 2009. *Media & viestintä* 32(2009): 4–5. 60–73.
- Nikander, P. (2010). Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. K. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Nyysönen, H. & Metsälä, J. (2020). Liberal Democracy and its Current Illiberal Critique: The Emperor's New Clothes? *Europe-Asia Studies*, DOI: 10.1080/09668136.2020.1815654 Haettu 10.1.2022.
- Oikeusministeriö (2018). *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-680-2>
- Osborne, S. (2006). The new public governance? *Public Management Review*, 8(3), 377–387. <https://doi.org/10.1080/14719030600853022>
- Paimensalo, P. (2021). Saisko huomion koulutuksien kanssa kärvisteleviltä vanhemmilta hetkeksi? Elikkäs, Sakese sai kaupungin suunnalta ihan asiallisen huomautuksen liittyen käynnissä olevaan koulutuksikeskusteluun. Pyysivät... [Julkaisu Facebook-ryhmässä. SaKeSe – Sastamalan keskusteluseinä]. Julkaistu 30.8.2021, haettu 31.10.2021. <https://www.facebook.com/groups/1412173539076782/permalink/2636560373304753/>
- Pöyhtäri, R. (2013). Vihapuhe ja sananvapaus. *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy– Juvenes Print. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103170/978-951-44-9249-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ralph, N., Birks, M. & Chapman, Y. (2015). The Methodological Dynamism of Grounded Theory. *International Journal of Qualitative Methods* 14(4). DOI: 10.1177/1609406915611576
- Reisach, U. (2021). The responsibility of social media in times of societal and political manipulation. *European Journal of Operational Research*, 291(3), 906–917. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2020.09.020>
- Rhodes, R. A. W. (2016). Recovering the Craft of Public Administration. *Public Administration Review*, 76(4), 638–647. <https://doi.org/10.1111/puar.12504>
- Ruusuvuosi, J. (2010). Litteroijan muistilista. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. K. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino.
- Sáez Martín, A., Haro de Rosario, A. & Caba Pérez, M. D. C. (2015). Using Twitter for Dialogic Communication: Local Government Strategies in the European Union. *Local Government Studies*, 41(3), 421–444. <https://doi.org/10.1080/03003930.2014.991866>
- Sahamies, K., Haveri, A. & Anttiroiko, A.-V. (2021). Alustat paikallisen hallinnan välineenä - käsitteellinen tarkastelu. *Hallinnon tutkimus* 40(3), 207–221. <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/96162>
- Sastamalan kaupunki (2017). *Sastamalan strategia 2018–2021. ”Hyvän elämän maaseutukaupunki”*. [Verkkójulkaisu]. Haettu 13.3.2022. https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/16581.pdf
- Sastamalan kaupunki (2020). Palveluverkkoselvitys 2030, sivistystoimi. *Sastamalan kaupunki*. Haettu 31.10.2021. [https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/35907.pdf?name=Palveluverkko_2030_-loppuraportti_\(valmis%2C_18.2.20\)](https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/editori_materiaali/35907.pdf?name=Palveluverkko_2030_-loppuraportti_(valmis%2C_18.2.20))
- Sastamalan kaupunki (2021a). *Sastamala ennen ja nyt*. Haettu 10.2.2021. https://www.sastamala.fi/sivu.tmp? sivu_id=3061
- Sastamalan kaupunki (2021b). *Sastamala pähkinänkuoressa*. Haettu 10.2.2021. https://www.sastamala.fi/sivu.tmp? sivu_id=10376

- Sastamalan kaupunki (2021c). *Omannäköisen elämän Sastamala. Sastamalan strategia 2022–2025*. [PowerPoint-esitys]. Haettu 13.3.2022. [https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/ editori_materiaali/38856.pptx?name=Sastamalan_kaupungin_strategia_2022-2025_\(PPTX\)](https://www.sastamala.fi/sastamala/liitetiedostot/ editori_materiaali/38856.pptx?name=Sastamalan_kaupungin_strategia_2022-2025_(PPTX))
- Sastamalan kaupunki (2021d). *Tilastoja. Väestötiedot 31.12.2020*. [Verkkójulkaisu]. Haettu 20.3.2022. <https://www.sastamala.fi/sivu.tmp?sid=3223>
- Sauri, P. (2015). *Julkishallinto ja sosiaalinen media. Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 98*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2015/03/Julkishallinto-ja-sosiaalinen-media.pdf>
- Schein, E. H. & Schein, P. (2010). *Organizational Culture and Leadership* (4. Aufl.). Jossey-Bass.
- Schively, C. (2007). Understanding the NIMBY and LULU Phenomena: Reassessing Our Knowledge Base and Informing Future Research. *Journal of Planning Literature*, 21(3), 255–266. <https://doi.org/10.1177/0885412206295845>
- Selkokeskus (2019). Selkokielen tarvearvio 2019. *Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry*. Painotalo Plus Digital. <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Tarvearvio-2019.pdf> Haettu 12.1.2022.
- Setälä, M. (2003). *Demokratian arvo : teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Sitra (2020). *Suomalaiset kansalaisvaikuttajina. Kuinka edistää osallisuutta ja osallistumista 2020-luvulla? Sitran selvityksiä 166*. Helsinki; PunaMusta Oy. Haettu 13.2.2021. <https://media.sitra.fi/2020/03/18123803/suomalaiset-kansalaisvaikuttajina.pdf>
- Sjöblom, J. & Niitamo, A. (2020). The Intermediating Role of Municipal Urban Planners in Online Discussions with Citizens. *Planning Theory & Practice*, 21(5), 710–726. <https://doi.org/10.1080/14649357.2020.1844282>
- Sotarauta, M. & Suvinen, N. (2019). Place leadership and the challenge of transformation: policy platforms and innovation ecosystems in promotion of green growth. *European Planning Studies*, 27(9), 1748-1767.
- Stoker, G. (2019). Can the governance paradigm survive the rise of populism? *Policy and Politics*, 47(1), 3–18. <https://doi.org/10.1332/030557318X15333033030897>
- Suomen Asiakastieto (2021). *Deep Web ja Darknet – Mitä ne ovat ja miten ne liittyvät omien henkilöiden suojaamiseen?* [Verkkójulkaisu]. Haettu 14.3.2022. <https://www.epressi.com/tiedotteet/tietoturva/deep-web-ja-darknet-mita-ne-ovat-ja-miten-ne-liittyvat-omien-henkilotietojen-suojaamiseen.html>
- Suomen virallinen tilasto (2016). *Kotitalouksien kulutus* [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-3533. 2016. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 6.3.2022. http://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2020-04-20_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (2020). *Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö*. [Verkkójulkaisu]. ISSN=2341-8699. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 13.2.2021. <http://www.stat.fi/til/sutivi/index.html>
- Tilastokeskus (2017). *Kunnallisvaalit 2017. Ehdokkaiden ja valittujen tausta-analyysi*. Haettu 13.4.2021. https://www.stat.fi/til/kvaa/2017/04/kvaa_2017_04_2017-04-27_fi.pdf
- Tilastokeskus (2022). *Tunnuksia väestöstä alueittain 1990-2020*. Haettu 12.3.2022. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_11ra.px/table/tableViewLayout1/?loadedQueryId=d1a303de-384a-4eaf-9a97-e6a374a604b7&timeType=top&timeValue=1
- Tridimas, G. (2019). Democracy without political parties: The case of ancient Athens. *Journal of Institutional Economics*, 15(6), 983–998. <https://doi.org/10.1017/S1744137419000249>
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Tammi.
- Tyrvään Sanomat (2021). Tuomi Logistiikan kyydit laajenevat koko Sastamalaan lokakuussa – Tämä on suurin puute kuljetuksissa nyt. *Tyrvään Sanomat | tyrvaansanomat.fi*. Julkaistu 20.8.2021, haettu 31.10.2021. <https://www.tyrvaansanomat.fi/uutiset/art-2000008207385.html>

- Urquhart, C. (2013). *Grounded theory for qualitative research: a practical guide*. Sage.
- Vesa, J. (2010). Verkkokeskustelijoiden arviot journalistisesta mediasta demokratiateorioiden valossa. *Media & Viestintä*, 33(3). <https://doi.org/10.23983/mv.62934>
- Vigoda, E. (2002). From Responsiveness to Collaboration: Governance, Citizens, and the Next Generation of Public Administration. *Public Administration Review*, 62(5), 527–540. <https://doi.org/10.1111/1540-6210.00235>
- Ward, S. (2019). Disrupting journalism ethics: radical change on the frontier of digital media. *Routledge*. Haettu 14.1.2021.
- Yle (2017a). Hallitus purkaa normeja, vauhti jakaa mielipiteet: ”Edennyt erittäin hyvin2 tai ”Painakaa jarrua”. *Yle | yle.fi*. Julkaistu 1.4.2017, haettu 30.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-9517630>
- Yle (2017b). Kuntavaalit 2017: Sastamala. *Yle | yle.fi*. <https://vaalit.yle.fi/tulospalvelu/kv2017/vaalipiiri/7/kunta/790>
- Yle (2021a). Sastamala irtisanoo koulukyttisopimukset Tuomi Logistiikan kanssa – päätös tuli yhtiölle täytenä yllätyksenä. *Yle | yle.fi*. Julkaistu 30.9.2021, haettu 31.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-12121762>
- Yle (2021b). Saamelaisten huoli vaihtui huojennukseen, kun Jäämeren rata päätettiin poistaa maakuntakaavasta: Arvokas päätös, mutta yhä pelottaa. *Yle | yle.fi*. Julkaistu 18.5.2021, haettu 19.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-11935800>
- Yle (2021c). Kuntavaalit 2021: Sastamala. *Yle | yle.fi*. <https://vaalit.yle.fi/kv2021/fi/regions/7/municipalities/790>

LIITE 1: KYSELYLOMAKE SASTAMALALAISILLE

Sastamalan kaupunki, kunnallinen päätöksenteko ja sosiaalinen media

1. Keskustelu myös kunnallisesta päätöksenteosta on siirtynyt enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan. Miten olet kokenut tämän muutoksen? Millaisia (positiivisia tai negatiivisia) erityispiirteitä olet siinä havainnut verrattuna esimerkiksi lehtien yleisönosastoilla aiemmin käytyyn keskusteluun?
2. Oletko havainnut kuntalaisten pyrkivän vaikuttamaan tehtäviin päätöksiin ja sitä kautta osallistumaan kunnalliseen päätöksentekoon nimenomaan sosiaalisessa mediassa? Millaista vaikuttamista olet havainnut? Oletko itse pyrkinyt vaikuttamaan sosiaalisessa mediassa? Jos olet, millaisin keinoin ja tuloksin?
3. Oletko huomannut sosiaalisessa mediassa käydyn kuntalaiskeskustelun vaikuttaneen valtuutettujen toimintaan? Oletko huomannut, että joku tai jotkut valtuutetut olisivat muuttaneet näkökulmaansa, äänestyskäyttäytymistään tai mielipidettään jossakin asiassa? Voit halutessasi kertoa myös esimerkkejä.
4. Onko keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan tuonut uusien kuntalaisten tai ryhmien äänen kuuluviin? Entä kuuluuko jonkun tai joidenkin ääni toisia voimakkaammin tai vaikeammin kuin muualla? Nousevatko jotkut asiat keskusteluun herkemmin ja jäävätkö jotkut vastaavasti käsittelemättä?
5. Millaisina koet sosiaalisen median lieveilmiöt, kuten valeuutiset, vihapuheen tai keskittymisen vain asioiden kritisoimiseen ilman ratkaisuehdotusta? Oletko havainnut tällaista kunnan päätöksentekoa koskevissa keskusteluissa?
6. Vapaa sana. Jos tiedossasi on jotain sellaista tutkimuksen aihepiiriin liittyvää, joka ei mielestäsi sovi mihinkään aiemmista kysymyksistä, kerro se tässä.

Lämmin kiitos vastauksestasi!

Kyselylomakkeen alustus

Kysymykset liittyvät Tampereen yliopiston hallintotieteiden tutkinto-ohjelman pro gradu -tutkielmaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojasi ei tallenneta. Tutkimuksen tulokset voidaan julkaista Tampereen yliopiston käytäntöjen mukaisesti, mutta ne eivät sisällä sellaisia henkilötietoja, josta vastaajan voisi tunnistaa. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa hyödynnetään vastaajan yksityisyyttä suojaavalla tavalla ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.

Vastaa kyselyyn ja osallistu paikallisten kivijalkaliikkeiden lahjakorttien arvontaan!

Komentoi Facebook-julkaisuun (henkilökohtaisella seinälläni), alkuperäiseen twiittiin tai Instagram-kuvaan, josta pääsit tähän kyselyyn, haluaisitko mieluummin lahjakortin [kolme sastamalalaista kivijalkayritystä: kahvila-ravintola, lemmikkieläintarvikeliike ja urheiluliike]. Kommentoimalla osallistut 10 euron lahjakortin arvontaan (lahjakortteja on kolme, yksi kuhunkin liikkeeseen). Kysely suljetaan 17.3.2022 klo 23.59, jonka jälkeen voittaja arvotaan. Kyseiset yritykset, Google, Facebook, Twitter, Instagram tai Tampereen yliopisto eivät ole osallisina arvonnassa, haluan ainoastaan ilahduttaa jotain minua auttavaa pienellä lahjalla! Voittajiin otetaan yhteyttä viestillä ja julkaisut

poistetaan sosiaalisesta mediasta, kun voittaja on tavoitettu, vastaajien anonymiteetin turvaamiseksi tutkimuksen julkaisuvaiheessa.

Facebook-julkaisu henkilökohtaisella seinällä

Hei naapurit ja kylänmiehet (ja naiset), nyt pääsette mukaan kyselyyn ja voitte vielä saada pienen lahjan itsellenne! Teen gradua sosiaalisessa mediassa käytävästä kuntalaiskeskustelusta. Osana tutkimustani haluan kartoittaa, miten kuntalaiset kokevat sosiaalisessa mediassa käytävän kuntalaiskeskustelun merkityksen. Asian selvittämiseksi voit vastata kyselyyn, jossa on viisi varsinaista tutkimuskysymystä ja kuusi taustakysymystä. Kysymyksiin vastaamiseen riittää, että edes jokseenkin seuraa Sastamalan asioita. Vastaamiseen kuluu aikaa 5–10 minuuttia. Kyselyyn pääset tästä [\[linkki\]](#). Vastausaika päättyy 17.3.2022 klo 23.59. Kolme vastaajaa yllättyy iloisesti, kurkkaa kyselystä, miten varmistaa, että voit olla yksi heistä! Lämpimästi kiitos jo etukäteen vastauksista!

Facebook-julkaisu Sastamalan keskusteluseinällä

Hei sinä Sastamalan asukas! Kerro minulle, miten olet kokenut kuntalaiskeskustelun siirtymisen sosiaaliseen mediaan. Käy vastaamassa kyselyyn ja katso samalla ohje, mitä kommentoida alkuperäiseen, henkilökohtaisella seinälläni olevaan julkaisuun. Voit yllättyä iloisesti ja poiketa sen jälkeen vaikkapa [kolme sastamalalaista kivijalkayritystä: kahvila-ravintola, lemmikkieläintarvikeliike ja urheiluliike]! Lämpimästi kiitoksia graduni edistämisestä jo etukäteen! Pidetään Sastamalan lippu korkealla! PS. Jos julkaisu on jotenkin ryhmän sääntöjen vastainen, yp tavoittaa vikkellä viestillä, niin korjataan!

Twitter-julkaisu

Vastaa kyselyyn #Sastamala n asukas, voit yllättyä iloisesti! Graduni sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta kaipaa juuri sinun kokemustasi. Lue lisää linkin takaa: [\[linkki\]](#).

Instagram-julkaisu

Hei #sastamala n asukas! Graduni kaipaa juuri sinun kokemuksiasi sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta. Vastaa kyselyyn ja voit yllättyä iloisesti. Katso lisää [\[linkki\]](#).

LIITE 2: KYSELYLOMAKE SASTAMALAN VALTUUTETUILLE 2021

1. Keskustelu myös kunnallisesta päätöksenteosta on siirtynyt enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan. Miten olet kokenut tämän muutoksen? Millaisia (positiivisia tai negatiivisia) erityispiirteitä olet siinä havainnut verrattuna esimerkiksi lehtien yleisönosastoilla aiemmin käytyyn keskusteluun?
2. Oletko havainnut kuntalaisten pyrkivän vaikuttamaan tehtäviin päätöksiin ja sitä kautta osallistumaan kunnalliseen päätöksentekoon nimenomaan sosiaalisessa mediassa? Millaista vaikuttamista olet havainnut ja eroaako se jotenkin muista vaikutuskeinoista?
3. Onko sosiaalisessa mediassa käyty keskustelu vaikuttanut omaan toimintaasi jollakin tavalla? Oletko esimerkiksi saamasi uuden tiedon perusteella muuttanut näkökulmaasi, äänestyskäyttäytymistäsi tai mielipidettäsi jossakin asiassa? Voit halutessasi kertoa myös esimerkkejä.
4. Onko keskustelun siirtyminen sosiaaliseen mediaan tuonut uusien kuntalaisten tai ryhmien äänen kuuluviin? Entä kuuluuko jonkun tai joidenkin ääni toisia voimakkaammin tai vaikeammin? Nousevatko jotkut asiat keskusteluun herkemmin ja jäävätkö jotkut vastaavasti käsittelemättä?
5. Millaisina koet sosiaalisen median lieveilmiöt, kuten valeutiset, vihapuheen tai keskittymisen vain asioiden kritisoimiseen ilman ratkaisuehdotusta? Oletko havainnut tällaista kunnan päätöksentekoa koskevissa keskusteluissa ja onko se vaikuttanut omaan käyttäytymiseesi?
6. Vapaa sana. Jos tiedossasi on jotain sellaista tutkimuksen aihepiiriin liittyvää, joka ei mielestäsi sovi mihinkään aiemmista kysymyksistä, kerro se tässä.

Ennakkotieto tutkimuskyselystä: paikallinen some ja poliittiset päättäjät

Tervehdys täältä [kylän nimi] kylästä! Keskustelu kunnan päätöksenteosta on siirtynyt voimakkaasti lehtien yleisönosastoilta sosiaaliseen mediaan. Minua kiinnostaa tämä ilmiö poliittisten päättäjien ja kuntalaisten äänen kuulumisen näkökulmasta ja olenkin valinnut sen kandidaatintutkielmani aiheeksi. Kohderyhmäksi valitsin Sastamalan kaupunginvaltuutetut ja minulla onkin kova luotto siihen, että kotikaupunkini valtuutetut auttavat minua vastaamalla aktiivisesti kyselyyni!

Toivoisin, että voisit vastata laatimaani kyselyyn, jossa on viisi avointa kysymystä ja viisi taustakysymystä. Niihin ei tarvitse valmistautua, sillä olen kiinnostunut sinun kokemuksestasi! Vastaminen kestää korkeintaan 15 minuuttia eikä vastausten tarvitse olla erityisen pitkiä - saat toki kirjoittaa pitkästikin, jos haluat! Kysymyksiin voi vastata sähköpostilla tai anonyymillä nettilomakkeella. Henkilötietojasi ei tallenneta, vaikka vastaisit sähköpostilla.

Jos nyt jo tiedät, että et halua osallistua kyselyyn, voit ilmoittaa siitä minulle vastaamalla tähän sähköpostiin. Muussa tapauksessa lähetän sinulle kysymykset keskiviikkona aamupäivällä!

Ystävällisin terveisin,

[nimi ja yhteystiedot]

Varsinainen kutsu tutkimukseen:

Tutkimuskysely Sastamalan kaupunginvaltuutetuille

Hei, ohessa lupaamani kysymykset Sastamalan kaupunginvaltuutetuille koskien kandidaatintutkielmaani sosiaaliseen mediaan siirtyneen kuntalaiskeskustelun vaikutuksista kunnan poliittisiin päättäjiin. Voit vastata kysymyksiin vastaamalla tähän sähköpostiin tai vastata anonyymisti verkkolomakkeella osoitteessa [\[linkki\]](#).

Vastauksia käsitellään anonyymeina eikä sähköpostiosoitetta tallenneta vastausten yhteyteen, vaikka vastaisit sähköpostilla. Olen kiinnostunut nimenomaan sinun kokemuksestasi, joten vastaamiseen ei tarvitse valmistautua etukäteen. Vastaaminen kestää korkeintaan 15 minuuttia. Mikään kysymyksistä ei ole pakollinen. Kiitän lämpimästi jo etukäteen vastauksestasi ja uskon, että tutkielmastani voi olla hyötyä myös kuntapäättäjille erilaisten suhtautumistapojen valottajana! Jos sinulla on kysyttävää, vastaan mielelläni!

Ystävällisin terveisin,

[nimi ja yhteystiedot]

LIITE 3: PUOLISTRUKTUROITUJEN HAASTATTELUJEN RUNKO

ALUSTUS	<p>Tarkoitus on keskustella kuntalaiskeskustelusta sosiaalisessa mediassa. Sinähän käytät somea? Kuinka aktiivisesti? Mitä ja missä siellä enimmäkseen puuhaillet?</p> <p>Jutellaan ensin kuntalaiskeskustelusta yleensä ja otetaan some myöhemmin mukaan. Sitten pohditaan Sastamalan erityispiirteitä ja kysyn kyllä sinun omasta toimimisestasi. Lopuksi voimmekin katsoa kristallipalloon ja ennustaa tulevaa.</p>
TEEMA 1: Kuntalais- keskustelu	<p>Miten olet kokenut kuntalaiskeskustelun? Mihin sitä mielestäsi tarvitaan vai tarvitaanko?</p> <p>Mistä kuntalaiset haluavat keskustella?</p> <p>Millaista kuntalaiskeskustelua sinusta parhaimmillaan tai parhaimmillaan on?</p> <p>Miten suhtaudut kuntalaisten osallistumiseen ja osallisuuteen?</p> <p>Oletko kokenut, että kuntalaiset pyrkisivät vaikuttamaan valtuutettuihin kuntalaiskeskustelun kautta?</p>
TEEMA 3: Sosiaalinen media	<p>Kuntalaiskeskustelu on siirtynyt enenevässä määrin sosiaaliseen mediaan. Miten olet kokenut tämän muutoksen?</p> <p>Millaisia (positiivisia tai negatiivisia) erityispiirteitä olet havainnut somekeskusteluissa verrattuna esimerkiksi lehtien yleisönosastoilla käytyyn keskusteluun?</p> <p>Kuka keskusteluun osallistuu? Ovatko ryhmät pysyneet ennallaan vai onko some tuonut uutta? Kuuluvatko äänet yhtä voimakkaana kuin ennen, onko joku ryhmä voimistunut tai vaimentunut? Ovatko aiheet muuttuneet someen siirtymisen myötä?</p> <p>Ovatko vaikuttamisyritykset sosiaalisessa mediassa jotenkin erilaisia kuin muuten – kasvokkain tai vaikka lehtien palstoilla?</p> <p>Miten olet kokenut sosiaalisen median lieveilmiöt? Vihapuheesta puhutaan paljon, mutta entä valeuutiset tai asioiden kritisointi ilman ratkaisuehdotuksia?</p>
TEEMA 4: Paikalliset erityispiirteet	<p>Miten Sastamalassa yleisesti mielestäsi suhtaudutaan kuntalaisten haluun keskustella kaupungin asioista?</p> <p>Miten olet kokenut paikallisen tavan keskustella asioista?</p> <p>Voivatko kaikki halukkaat mielestäsi osallistua keskusteluun? Missä tiedät asioista keskusteltavan?</p> <p>Kuvaile valtuutettujen, luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden osallistumista keskusteluun. Mikä heitä motivoi / estää?</p>
TEEMA 5: Oma toimi- juus	<p>Miten itse keskusteleet somessa kunnan asioista? Millaista toivoisit keskustelun olevan? Oletko itse joutunut 'myrskyn silmään' ja jos, niin miltä se tuntui?</p> <p>Vaikuttavatko somekeskustelut omaan toimintaasi jotenkin?</p> <p>Miten kuntalaisia mielestäsi pitäisi kuulla?</p> <p>Ennen viime elokuuta olit eri roolissa, tavallisena kuntalaisena. Tuntuuko jokin muuttuneen, kun nyt toimit valtuutettuna somessa? Koetko keskustelut samalla tavoin kuin aiemmin?</p>
TEEMA 6: Tulevaisuus- kuva	<p>Millaiseksi uskot kuntalaiskeskustelun muotoutuvan tulevaisuudessa?</p> <p>Näetkö edessä muutoksia sosiaalisen median käytön suhteen kuntalaiskeskustelun perspektiivistä?</p> <p>Onko ennustettavissa muutosta paikallisten erityispiirteiden suhteen? Arvioitko oman toimintasi muuttuvan?</p>
LOPUKSI	<p>Sosiaalisen median kuntalaiskeskustelun vaikuttavuuden alustavan mallin arviointia, uudelleen-analysoidun aineiston alustavien tulosten arviointia</p>

LIITE 4: KYSELYLOMAKE YMPÄRISTÖSTÄ JA KULTTUURISTA

1. Kotikuntasi?
2. Miten kotikunnassasi suhtaudutaan kuntalaisten haluun keskustella kunnan päätöksenteosta?
3. Keskustellaanko kotikunnassasi kunnallisesta päätöksenteosta sosiaalisessa mediassa? Jos vastasit kyllä, vastaa myös kysymyksiin 4-5. Jos vastasit ei, voit siirtyä kysymykseen 5.
4. Missä sosiaalisessa mediassa keskustelua käydään? Annathan melko tarkkoja vastauksia: Jos kyseessä on Facebook-ryhmä, kerro ryhmän nimi, Twitterissä yleisimmin käytetyt hashtagit jne. Onko keskustelu julkista ts. pääseekö siihen osallistumaan kuka tahansa? Jos keskustelu ei ole julkista, kuka päättää osallistujat? Moderoidaanko keskusteluja? Osallistuvatko kunnan luottamushenkilöt tai viranhaltijat keskusteluun sosiaalisessa mediassa?
5. Missä (muualla kuin sosiaalisessa mediassa) kunnallisesta päätöksenteossa kotikunnassasi keskustellaan?
6. Vapaa sana. Jos tiedossasi on jotain sellaista tutkimuksen aihepiiriin liittyvää, joka ei mielestäsi sovi mihinkään aiemmista kysymyksistä, kerro se tässä.

Lämmin kiitos vastauksestasi!

Kyselylomakkeen alustus

Kysymykset liittyvät Tampereen yliopiston hallintotieteiden tutkinto-ohjelman pro gradu -tutkielmaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Henkilötietojasi ei tallenneta. Tutkimuksen tulokset voidaan julkaista Tampereen yliopiston käytäntöjen mukaisesti, mutta ne eivät sisällä sellaisia henkilötietoja, josta vastaajan voisi tunnistaa. Tutkimuksessa kerättyä aineistoa hyödynnetään vastaajan yksityisyyttä suojaavalla tavalla ja hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen.

Osallistu arvontaan, jossa palkintona 30 euron lahjakortti [Yrityksen nimi]-verkkokauppaan!

Kommentoi Facebook-julkaisuun, twiittiin tai Instagram-kuvaan, josta pääsit tähän kyselyyn, montako koiraa sinulla on (saa kommentoida myös esim. 5+) ja osallistut arvontaan. Kysely suljetaan 17.3.2022 klo 23.59, jonka jälkeen voittaja arvotaan. Lahjakortin voi käyttää [yrityksen nimi] verkkokaupassa [yrityksen verkkokaupan osoite], se on voimassa elokuun loppuun ja sisältää postikulut. Google, Facebook, Twitter, Instagram tai Tampereen yliopisto eivät ole osallisina arvonnassa, haluan ainoastaan ilahduttaa jotain minua auttavaa koiraihmistä pienellä lahjalla! Voittajaan otetaan yhteyttä viestillä ja julkaisut poistetaan sosiaalisesta mediasta, kun voittaja on tavoitettu, vastaajien anonymiteetin turvaamiseksi tutkimuksen julkaisuvaiheessa.

Facebook-julkaisu

Hei koiraystävät, nyt pääsette mukaan kyselyyn ja voitte vielä saada jotain kivaa karvakaveriellenne! Näytetään samalla meidän verkostomme laajuus ja monipuolisuus myös tutkimusmielessä! Teen gradua sosiaalisessa mediassa käytävästä kuntalaiskeskustelusta. Osana tutkimustani haluan alustavasti kartoittaa, millainen keskustelukulttuuri ja -ympäristö kunnissa eri puolilla Suomea on. Asian selvittämiseksi voit vastata kyselyyn, jossa on viisi varsinaista tutkimuskysymystä ja kolme taustakysymystä. Kysymyksiin vastaamiseen riittää, että edes jokseenkin seuraa kotipaikkakuntansa asioita. Vastaamiseen kuluu aikaa noin viisi minuuttia. Kyselyyn pääset tästä [\[linkki\]](#). Vastausaika päättyy 17.3.2022 klo 23.59. Yksi vastaajista yllättyy iloisesti, kurkkaa kyselystä, miten varmistaa, että se voit olla sinä! Lämpimästi kiitos jo etukäteen vastauksista!

Twitter-julkaisu

Hei #koiraystävät! Todistetaan verkostomme voima! Vastaa kyselyyn, voit yllättyä iloisesti. Graduni sosiaalisen median kuntalaiskeskustelusta kaipaa juuri sinun kokemuksiasi. Lue lisää linkin takaa: [\[linkki\]](#).

Instagram-julkaisu

Hei #koiraystävät! Näytetään verkostomme voima! Graduni kaipaa juuri sinun kokemustasi. Vastaa kyselyyn ja voit yllättyä iloisesti. Kurkkaa lisää [\[linkki\]](#).